

ИЗВЕШТАЈ О ОСТВАРЕЊУ ГОДИШЊЕГ ПРОГРАМА ЗАШТИТЕ ПРИРОДНИХ ДОБАРА

ЗА 2018. ГОДИНУ

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ
ПРИРОДЕ СРБИЈЕ

БЕОГРАД, ДЕЦЕМБАР 2018. ГОДИНЕ

ИЗВЕШТАЈ О ОСТВАРЕЊУ ГОДИШЊЕГ ПРОГРАМА ЗАШТИТЕ ПРИРОДНИХ ДОБАРА за 2018. годину

*У складу са чл. 104 Закона о
защити природе („Службени
гласник РС“, бр. 36/09, 88/2010,
91/2010 и 14/2016), Завод за заштиту
природе Србије подноси
Извештај о остварењу годишњег
програма заштите природних
добара министарству
надлежном за послове заштите
животне средине.*

Директор Завода
Александар Драгишић

Београд, децембар 2018. године

Уводна реч

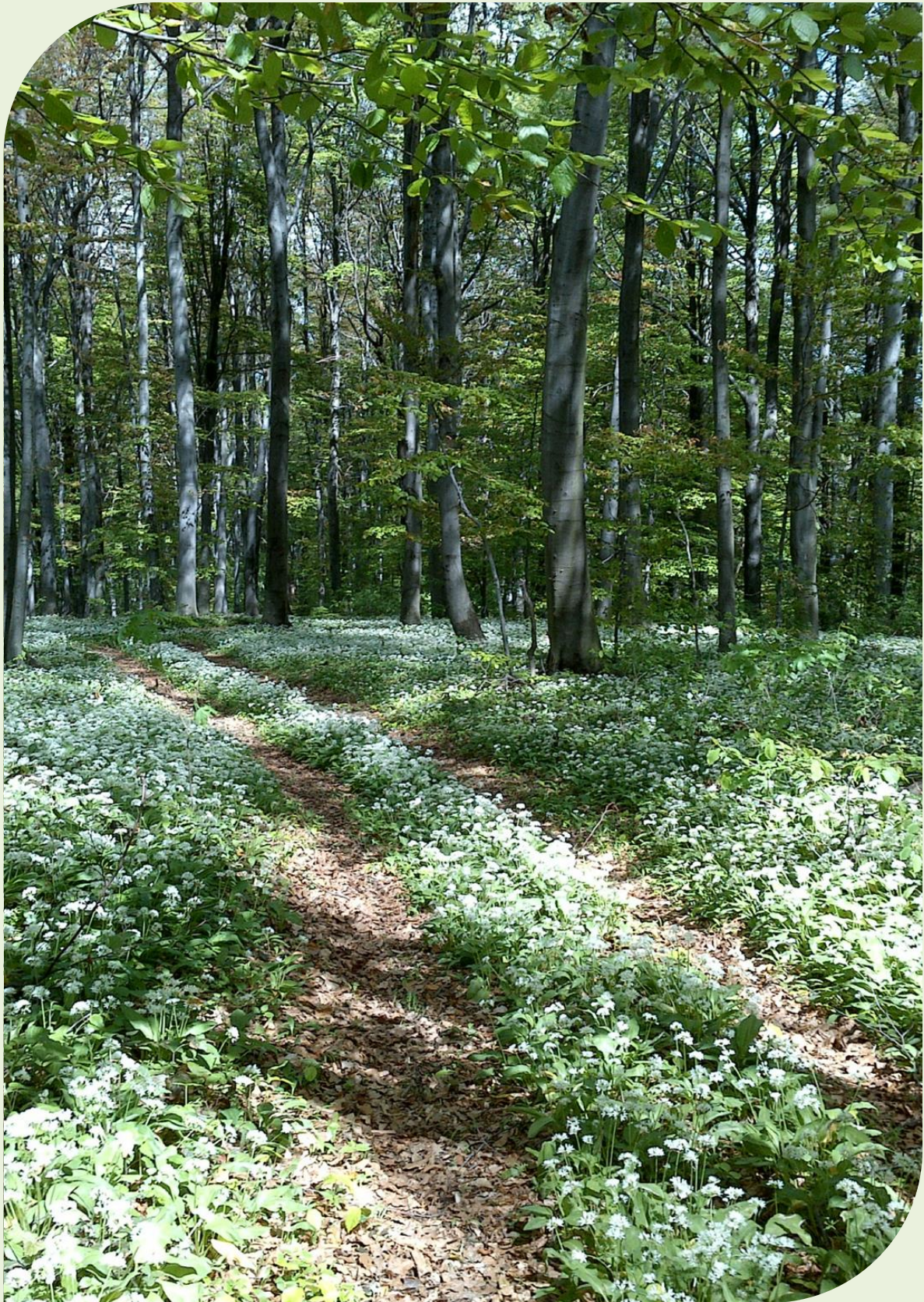
Завод за заштиту природе Србије, као водећа стручна установа у области заштите природе, успешном реализацијом постављених циљева у 2018. години остварио је значајне помаке, у заштити, очувању и одрживом развоју природних добара и ресурса у Србији, као и унапређењу сарадње са међународним организацијама које се баве заштитом природе.

Истрајношћу у остваривању активности, као што су истраживања нових простора за заштиту, стручни надзор и други послови усмерени ка очувању природне баштине, омогућено је повећање површине заштићених подручја у Србији. У току 2018. године површина заштићених природних добара се повећала за око 6.400 ха. Заштитом природних вредности обухваћено је 7,56% територије Републике Србије, што је напредак у односу на 7,48% територије који је био обухваћен заштитом у децембру 2017. године.

Рад на посебно значајном успостављању еколошке мреже у Републици Србији, са акцентом на еколошку мрежу NATURA 2000 како би се Србија укључила у еколошку мрежу Европске уније у наредном периоду представља стратешки циљ који ће допринети раду Преговарачке групе и припремама за отварање Поглавља 27 у преговорима са ЕУ.

Успешност реализације Програма заштите природних добара за 2018. години огледа се и у међународно значајним активностима у којима је Завод учествовао, као што је ангажовање у програмима UNESCO-а „Човек и биосфера“ и „Геопаркови“, и рад са релевантним међународним организацијама за заштиту природе и стручним институцијама у региону, као и реализација међународних пројеката. Завод се ангажовао и на промоцији и презентацији заштићених природних добара, сарадњи са управљачима заштићених природних добара, као и у едукацији у области заштите природе.

Александар Драгишић
директор

САДРЖАЈ

I ОСНОВНА ДЕЛАТНОСТ	8
1. ЗАШТИТА ПРИРОДНИХ ДОБАРА	8
1.1. ЗАШТИТА ПОДРУЧЈА.....	12
1.1.1. НОВА ЗАШТИЋЕНА ПОДРУЧЈА	12
1.1.2. РЕВИЗИЈА ЗАШТИТЕ:.....	17
1.1.3. ВИШЕГОДИШЊА ТЕРЕНСКА ИСТРАЖИВАЊА РАДИ ВАЛОРИЗАЦИЈЕ ПРИРОДНИХ ВРЕДНОСТИ.....	25
1.1.4. ПРЕЛИМИНАРНА ВАЛОРИЗАЦИЈА.....	33
1.2. СТРУЧНИ НАДЗОР, ТЕРЕНСКА ИСТРАЖИВАЊА И САРАДЊА УПРАВЉАЧИМА ПРИРОДНИХ ДОБАРА	44
1.2.1. СТРУЧНИ НАДЗОР	44
1.2.2. ТЕРЕНСКА ИСТРАЖИВАЊА	49
1.3. ЗАШТИТА ГЕОНАСЛЕЂА	73
1.4. УСПОСТАВЉАЊЕ ЕКОЛОШКЕ МРЕЖЕ И ЗАШТИТА БИОДИВЕРЗИТЕТА	78
1.4.1. ЕКОЛОШКА МРЕЖА	78
1.4.2. ПРОЈЕКТНЕ ТЕМЕ	81
1.4.3. ИЗРАДА ЦРВЕНИХ ЛИСТА И ЦРВЕНИХ КЊИГА	86
1.4.4. РАД СА ИНСПЕКЦИЈСКОМ СЛУЖБОМ И АКЦИДЕНТНЕ СИТУАЦИЈЕ.....	86
1.4.5. УРЕДБА О СТАВЉАЊУ ПОД КОНТРОЛУ КОРИШЋЕЊА ПРОМЕТА ДИВЉЕ ФЛОРЕ И ФАУНЕ	91
1.5. УТВРЂИВАЊЕ ПРЕДНЕ РАЗНОВРСНОСТИ	94
1.6. ЦЕНТРАЛНИ РЕГИСТАР ЗАШТИЋЕНИХ ПРИРОДНИХ ДОБАРА	96
1.7. ИЗРАДА РЕШЕЊА О УСЛОВИМА ЗАШТИТЕ ПРИРОДЕ, МИШЉЕЊА И ПЛАНСКА ДОКУМЕНТАЦИЈА	99
1.8. СЛУЖБЕНА ПУТОВАЊА	108
2. МЕЂУНАРОДНА САРАДЊА	111
2.1. МЕЂУНАРОДНИ ПРОЈЕКТИ.....	111
2.2. САРАДЊА СА МЕЂУНАРОДНИМ ОРГАНИЗАЦИЈАМА И НОМИНАЦИЈА МЕЂУНАРОДНО ЗНАЧАЈНИХ ПРИРОДНИХ ДОБАРА....	112
2.3. УЧЕШЋЕ НА МЕЂУНАРОДНИМ СКУПОВИМА (СТРУЧНИ И НАУЧНИ СКУПОВИ, ОБУКЕ И СЛ.).....	114

3. ИНФОРМИСАЊЕ, ЕДУКАЦИЈА И УЧЕШЋЕ ЈАВНОСТИ У ЗАШТИТИ ПРИРОДЕ	119
3.1. ИНФОРМИСАЊЕ И ДОСТУПНОСТ ИНФОРМАЦИЈА	119
3.2. ПРОМОТИВНЕ МАНИФЕСТАЦИЈЕ И АКТИВНОСТИ.....	120
3.2.1. ОБЕЛЕЖАВАЊЕ ЕКОЛОШКИХ ДАТУМА ОРГАНИЗОВАНО У 2018. ГОДИНИ:	120
3.2.2. ОБЕЛЕЖАВАЊЕ 70 ГОДИНА РАДА ЗАВОДА ЗА ЗАШТИТУ ПРИРОДЕ СРБИЈЕ И 20 ГОДИНА ПОСТОЈАЊА КАНЦЕЛАРИЈЕ ЗАВОДА У НИШУ	122
3.2.3. АКЦИЈЕ ЗАВОДА	123
3.2.4. УЧЕШЋЕ НА САЈАМСКИМ МАНИФЕСТАЦИЈАМА, ФЕСТИВАЛИМА И ДРУГИМ ЕКОЛОШКИМ МАНИФЕСТАЦИЈАМА У ТОКУ 2018. ГОДИНЕ ОБЕЛЕЖИЛЕ СУ СЛЕДЕЋЕ АКТИВНОСТИ	124
3.3. САРАДЊА СА СТРУЧНИМ И НАУЧНИМ ИНСТИТУЦИЈАМА У СРБИЈИ	126
4. ОБРАЗОВНО-ИЗДАВАЧКА ДЕЛАТНОСТ	130
4.1. ПРОГРАМИ ЗА УЧЕСНИКЕ У ЗАШТИТИ ПРИРОДЕ (НАУЧНА И СТРУЧНА ЈАВНОСТ, УПРАВЉАЧИ ЗАШТИЋЕНИМ ПРИРОДНИМ ДОБРИМА, ЛОКАЛНА САМОУПРАВА И НЕВЛАДИНЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ)	130
4.2. ПРОГРАМИ ЗА ПРОСВЕТНЕ УСТАНОВЕ	135
4.3. ПРОГРАМИ ОБУКЕ ЗА УЧЕСНИКЕ У ЗАШТИТИ И КОРИШЋЕЊУ ВРСТА	138
4.4. ПРОГРАМИ ЗА ЛОКАЛНУ ЗАЈЕДНИЦУ	139
4.5. ПРОГРАМИ ЗА НАЈШИРУ ЈАВНОСТ	140
4.6. ОБРАЗОВНИ ПРОГРАМИ ЗА ЗАПОСЛЕНЕ У ЗАВОДУ	141
4.7. ИЗДАВАЧКА ДЕЛАТНОСТ	141
4.8. ПОСЛОВИ ИНОКОРЕСПОНДЕНЦИЈЕ	143
4.9. БИБЛИОТЕКАРСКА ДЕЛАТНОСТ	143
II ПРАТЕЋА ДЕЛАТНОСТ	144
1. ИНФОРМАЦИОНИ СИСТЕМ	144
2. КАРТОГРАФИЈА	145
3. ПРАВНИ, ОПШТИ, КАДРОВСКИ И ПОСЛОВИ ЈАВНИХ НАБАВКИ	147
3.1. УЧЕШЋЕ У ИЗРАДИ И РЕАЛИЗАЦИЈИ СТРАТЕШКИХ ДОКУМЕНАТА ИЗ ОБЛАСТИ ЗАШТИТЕ ПРИРОДЕ	150
4. ФИНАНСИЈСКИ ПОСЛОВИ	152

I ОСНОВНА ДЕЛАТНОСТ

1. ЗАШТИТА ПРИРОДНИХ ДОБАРА

Заштита природних добара спроводи се кроз стручни надзор, одређивање и усмеравање мераактивне заштите, теренска истраживања природних и предеоних одлика, вредновање природних појава, процеса, објеката, подручја, ресурса и предеоних целина, као и кроз мултидисциплинарна теренска истраживања и обраду потребног научног, стручног, планског и документационог материјала ради ревизије заштићених подручја и израде студија заштите као стручних основа за покретање поступка доношења Акта о заштити.

Рад на заштити природних добара је мултидисциплинарног карактера, ангажује све секторе Завода и представља континуиран процес праћења стања природе.

У току 2018. године, реализовани су дугорочни и краткорочни циљеви кроз следеће активности:

- Завршена је 1 (једна) студија заштите природе за нова заштићена подручја: Предео изузетних одлика „Планина Цер“
- Завршене су 4 (четири) студије заштите за природна добра која су већ имала статус заштићеног подручја: Специјални резерват природе „Увац“, Предео изузетних одлика „Овчарско-Кабларска клисура“, Предео нарочите природне лепоте „Рајац“ и Споменик природе „Таковски грм“.
- Прелиминарном валоризацијом пет (5) подручја постоји основ за заштиту и то Планина Златар, Кањон реке Црнице, Језеро Ћелије, Кањон Вучјанске реке и Мркоњски вис, за три (3) добра се одлаже заштита, Планина Озрен – Девица, Форланд леве обале Дунава и Планина Мали и Велики Јастребац, док је за четири (4) подручја утврђено да не постоји основ за заштиту.
- Стручним надзором обухваћено је 6 заштићених подручја. Такође, у сврхе издавања услова заштите природе или по позиву Управљача обављен је и велики број теренских истраживања (једном или више пута) на 38 заштићених подручја.
- Област геодиверзитета обележила је израда великог броја услова и мишљења за коришћење геолошких и водних ресурса, експлоатацију минералних сировина, коришћење подземних вода за различите делатности, коришћење површинских вода и водног земљишта, уређење геолошких и палеонтолошких заштићених подручја, али и активности на истраживању и заштити објеката геонаслеђа, ревизији Инвентара објеката геонаслеђа Србије, учешће у поступку номинације НП „Ђердап“ у Европску и Светску мрежу Геопаркова уз подршку UNESCO-а и др.

- У току 2018. године примљено је и урађено укупно 3.533 различита захтева. Укупан број захтева у форми о условима заштите природе и мишљења износи 2.235 предмета. Укупан број мишљења који се односи на контролу коришћења и промета дивље флоре и фауне износи 466. Осим тога, урађено је 832 захтева у форми обавештења, извештаја и друго.
- Од укупног броја захтева за услове заштите природе и мишљења, око 800 захтева се односио на издавање Решења о условима заштите природе и мишљења на простору заштићених подручја.
- У току 2018. године је за потребе издавања услова заштите природе и других аката и успостављање еколошке мреже, која укључује и европску еколошку мрежу Natura 2000, започето коришћење добијених података од Биолошког факултета Универзитета у Београду у складу са реализованим „Уговором о достављању података и обављању услуга за типове станишта и остале групе (маховине, васкуларне биљке, фауна бескичмењака, фауна риба, фауна водоземаца, фауна гмизаваца, фауна сисара и гљиве“ и „Уговором о јавној набавци података и услуга везаних за израду Црвених листа одабраних група биљака, бескичмењака, кичмењака и гљива“ и података добијених од Друштва за заштиту и проучавање птица Србије у складу са „Уговором о достављању података и обављању услуга о птицама везаним за успостављање еколошке мреже у Републици Србији“.
- Реализовано је 10 пројектних тема из области биодиверзитета, од чега се само једна односила на биљне врсте, а осталих девет на истраживања различитих животињских група, а спроведено је и 31 различитих непланираних активности на заштити и очувању флоре и фауне и њихових станишта.
- Остварено је укупно 2.052 дана службених путовања, од чега је 1.788 дана у земљи, 122 дана у иностранству и 141 дан на Хиландару. У београдском делу Завода остварено је 1.499, а у нишком 552 дана службених путовања.
- Реализовано је преузимање и збрињавање строго заштићених и заштићених врста, као и интервентних мера у сарадњи са Републичком инспекцијом за заштиту животне средине Министарства заштите животне средине.
- Завод је издао 343 мишљења за коришћење и промет заштићених врста и укупно обрадио 466 предмета, а сакупљање дивљих врста у природи остала су на нивоу претходних година.
- Међународна сарадња је остварена кроз сарадњу са међународним организацијама кроз учешће на међународним скуповима и радионицама (Састанак Групе за научно разматрање CITES конвенције, Тридесето заседање међународног координационог тела за програм Човек и биосфера; Припрема номинације проширења добра UNESCO светске баштине „Древне и нетакнуте букове шуме Карпата и других региона Европе“; Десета Паневропска конференција о зеленом појасу; Друга радионица Бернске конвенције-извештавање према Резолуцији бр. 8; Радна посета Републици Словачкој; ЕРРО радионица о инвазивним врстама; IUCN радионица о црвеним листама и црвеним књигама) и пројектима (Отворен регионални фонд за југоисточну европу - биолошка разноврсност: BIMR 2 пројекат).
- Реализоване су бројне активности са циљем укључивања јавности у послове заштите природе, обезбеђивање доступности података који се односе на природу

и њено очување, и различите промотивне активности едукативног карактера, као и успостављање, односно унапређење сарадње са надлежним државним органима и сродним националним и међународним организацијама и институцијама.

- Реализовано је више од 50 образовних програма у циљу унапређења праксе заштите природе.
- Према подацима Централног регистра заштићених природних добара, по истеку 2018. године, заштићена су укупно 459 природна добра. Укупна површина заштићених природних добара износи 668.795 ha, што чини 7,56% површине Србије.

1.1. ЗАШТИТА ПОДРУЧЈА

1.1.1. *Нова заштићена подручја - израда Студија*

1.1.2. *Ревизије заштите - израда Студија*

1.1.3. *Вишегодишња теренска истраживања ради валоризације природних вредности*

1.1.4. *Прелиминарна валоризација*

1.1.1. НОВА ЗАШТИЋЕНА ПОДРУЧЈА

- А) Предео изузетних одлика „Планина Цер“ - завршетак Студије до краја 2018. године.
- Б) Споменик природе „Спомен парк у Чачку“ – завршетак Студије до јуна 2019. године.
- В) Споменик природе „Профил стратотипа горњег панона, Србијана - долина потока Карагача“ - завршетак Студије март 2019. године.
- Г) СП „Стабло храста сладуна у Товрљану“ - завршетак Студије март. 2019. године.
- Д) СП „Стабло храста лужњак у Горчинцу“ - завршетак Студије март. 2019. године.
- Ђ) СП „Стабло јасена у Стрелцу“ - завршетак Студије март. 2019. године.
- Е) Смолућка пећина - одложена израда Студије.

А) Планина Цер

<i>Врста:</i>	Предео изузетних одлика
<i>Категорија:</i>	I(прва) категорија
<i>Режим заштите:</i>	II(други) и III (трећи) степен
<i>Општине:</i>	Шабац и Лозница
<i>Предлог управљача:</i>	ЈП „Србија шуме“
<i>Акт о заштити:</i>	/

Кратак опис:

Планина Цер поседује бројне природне и културне вредности. Ова, типична хорстна планина, настала је утискивањем гранита током палеозоику. Разноврсна геолошка грађа и динамична морфогенеза условили су висок степен предеоне разноврсности, што представља идеалну подлогу за развој биодиверзитета. Ово јединствено шумовито подручје северозападне Србије добило је име по, некада, широко распрострањеним, густим шумама цера.

На овом простору евидентиран је 131 биљни таксон који има национални и међународни значај. Као посебно значајна могла би се издвојити заштићена врста крвавац *Hypericum androsaemum*, која расте на две локације у Србији, на Церу и Гучеву. Осим тога, овај простор се карактерише и присуством пет врста орхидеја:

Cephalanthera longifolia, *Epipactis helleborine*, *Limodorum abortivum*, *Orchis morio* и *Platanthera bifolia*.

Од 2000. године, подручје Цера је идентификовано као међународно значајно подручје за птице ИВА017 (Important Bird Area). Врсте које су номиновале овај простор за ИВА подручја су: сеоски детлић *Dendrocopos syriacus*, шумска шева *Lullula arborea*, руси сврачак *Lanius collurio*, ћук *Otus scops*, зелена жуна *Picus viridis* и средњи детлић *Leipicus medius*. На основу свих досадашњих података фауна птица заштићеног подручја износи 119 врста.

На планини Цер се налазе споменици културе од посебног културног значаја и велике историјски вредности, као што су: комплекс Манастира Радовашница (утврђено непокретно културно добро) потиче са почетка XV века; археолошко налазиште Коњуша (споменик културе) рановизантијско утврђење, изграђено после варварских упада током IV и V века; археолошко налазиште Тројанов град (споменик културе) за које је процењена старост у периоду од III до V века; археолошко налазиште Видојевица (споменик културе) рановизантијско утврђење, изграђено током IV века; археолошко налазиште Косанин град је рановизантијско утврђење изграђено током IV века.

Б) Спомен парк у Чачаку

Врста: Споменик природе
Категорија: III (трећа) категорија
Режим заштите: III (трећи) степен
Град: Чачак
Предлог управљача: /
Акт о заштити: /

Кратак опис:

Спомен парк се налази на ободу градског језгра Чачка, на брду изнад града, на североисточним обронцима планине Јелице, односно на побрђу које је испресецано малим долинама и валовито се спушта ка Лозничком пољу. Спомен парк борбе и победе је меморијални комплекс, посвећен 4.560 палих бораца НОВЈ и жртвама фашизма из Чачка и околице страдалима током Другог светског рата и отворен је 1980. године. Заузима површину од 36 хектара. Посебну вредност овај парк има за становнике Чачака који овај простор користе првенствено за шетњу, боравак у природи и излете. Спомен парк не представља типичан парк, већ су на овом простору добро укомпоновани делови са споменичким обележјима, односно парк-шуме и делом са парковским елементима. Парк је најпогоднија и најближа локација за одмор и рекреацију становника Чачка. Улазни део као и део лево и десно од споменика, као и око отворене позорнице уређен је и на том делу сађене су четинарске врсте. Средишњи простор, плато испод споменика је обрастао лишћарским врстама, док је горњи и ободни највиши део Парка, обрастао је густом, жбунастом вегетацијом и представља простор у коме су заједнице без уређеног дела.

У претходном периоду за подручје Спомен парка у Чачку започета су истраживања. У току 2018. године није било тернских излазака, односно теренска истраживања нису спроведена због презаузетости људских и материјалних ресурса (чланова тима, кола...). За подручје Спомен парка потребно је да се изађе на терен и да се обаве детаљна истраживања (премер и анализа стабала, дендрофлоре у парку и др), а по обављеним истраживањима, Студија заштите за ово подручје може се планирати у 2019. години.

В) Профил стратотипа горњег Панона, Србијана - долина потока Карагача

Врста: Споменик природе
Категорија: I (прва) категорија
Режим заштите: I и III степен
Град: Београд
Предлог управљача: /
Акт о заштити: /

Кратак опис:

У горњем току потока Карагача на југоисточним падинама Авале, у атару села Врчин, налази се налазиште фосила у горњепанонским седиментима песковитог типа развића. У подручју потока Карагача трансгресивно и дискордантно преко хидротермалних серпентинита леже седименти горњег панона. Налазиште је од када је откривено било је предмет изучавања бројних научника и истраживача – геолога. Налазиште је изузетно фосилоносно и са њега је од момента откривања до сада прикупљена изузетно велика збирка фосила. Идентификоване су 104 врсте и детерминисана 2 (два) нова рода, 49 врста и 4 подврсте фосилних мекушаца. Поред фосилних мекушаца са профила је проучена и фауна остракода. Проучавана фауна и геолошки састав и склоп ширег подручја потока Карагача имали су знатног утицаја у дефинисању геолошке историје како овог подручја тако и Београда. Поред наших истраживача, профил у потоку Карагача, био је интересантан и за истраживаче из Европе.

Због великог броја фосила и њиховог значаја за геолошке науке, фосилоносни локалитет Карагача је од стране међународне асоцијације за Хроностратиграфију и неостратотипове неогена централног Паратетиса, узет као стратотипски профил горњег панона за цело подручје Панонског басена. Горњи панон је по овом србијанском локалитету добио назив SERBIAN.

Са локације на којој се налази профил шездесетих година прошлог века експлоатисан је песак за насипање нове пруге Београд-Пожаревац, те је већи део локалитета уништен.

У току 2018. године била су планирана 3 (три), а изведена два једнодневна теренска изласка. Том приликом је констатовано да се данас део фосилоносног локалитета налази окружен обрадивим површинама, обрастао је вегетацијом и њоме маскиран. Истраживањем је утврђено да експлоатације песка на локацији на којој се налази профил у дужем временском периоду није било. Претпоставка је да за сада не постоји опасност од поновне експлоатације песка и тиме уништавања или оштећења

профила. Поред главног профила откривено још неколико мањих фосилоносних појава у засеку пута. Ове мале појаве – изданци са фосилима не могу се сматрати као делови главног профила, обзиром да локални пут може се шири, а и сама геолошка средина је подложна распадању због утицаја атмосферилија.

Такође, утврђено је и да је подручје потока Карагача и његовог окружења претежно у приватном власништву, што у случају да се не добије сагласност власника парцела може бити препрека за несметано спровођење процедуре за доношење акта о заштити. До израде студије као предлога за заштиту овог подручја, неопходно је добити сагласност власника парцела.

На основу претходно наведеног, закључено је да фосилоносни профил потока Карагача испуњава критеријуме за стављање под заштиту на основу Закона о заштити природе („Службени гласник РС“, бр. 36/2009, 88/2010, 91/2010 и 14/2016), али да се морају спровести активности на прибављању сагласности власника на чијим се парцелама профил налази.

Г) Сладун у Товрљану

Врста: Споменик природе
Категорија: III (трећа) категорија
Режим заштите: III (трећи) степен
Општина: Прокупље
Предлог управљача: /
Акт о заштити: /

Кратак опис:

Стабло храста сладуна у Товрљане (*Quercus farnetto Ten.*) се налази у атару села Товрљане, на необраслој површини. Стабло је изузетног хабитуса, велике старости од око два века и импозантних дендрометријских вредности, те представља праву природну реткост. Одликује га правилна граната крошња импозантне ширине. Стабло сладуна је витално и плодоноси са јаким уродом семена - жира. Карактерише га аутентичан изглед и велика естетска вредност. Храст је „запис“ – „свето дрво“ који је у народној традицији представљао први, најпримитивнији „храм“/светилиште. Својим изузетним изгледом доминира простором и даје посебан печат пејзажу краја. Вишевековни сладун је драгоцен ресурс генофонда своје врсте који доприноси очувању биодиверзитета краја у коме се налази. Као вредан примерак дендрофлоре део је природне баштине Општине Прокупље, које треба сачувати и оставити у наследство будућим генерацијама.

Стабло сладуна предложено за заштиту одликују репрезентативна својства споменика природе, односно поседује темељне вредности природног добра, тј. природна обележја према Правилнику о критеријумима вредновања и поступку категоризације заштићених подручја, те испуњава критеријуме за стављање под заштиту, на основу Закона о заштити природе. Сходно томе, Завод ће израдити студију којом се природно добро под називом „Стабло храста сладуна у Товрљану“ предлаже за заштиту као Споменик природе ботаничког карактера, у III категорији - заштићено подручје локалног значаја.

Д) Лужњак у Горчинцу

Врста:	Споменик природе
Категорија:	III (трећа) категорија
Режим заштите:	III (трећи) степен
Општина:	Бабушница
Предлог управљача:	/
Акт о заштити:	/

Кратак опис:

Стабло храста лужњака *Quercus robur* L. у селу Горчинац, на црквеном земљишту, налази се на месту званом „Сланиште“, на благој падини. Стабло храста лужњака је широке и разгранате крошње пречника око 26 m. Гранање стабла почиње на висини од 2,70 m. Гране су једним делом полегле док је други део уперен ка врху стабла. Лужњак поседује прсни пречник од 1,64 m и висину од 26,0 m. Старост стабла се процењује на око 300 година. Здравствено стање стабла је добро, без видних фитопатолошких и ентомолошких оштећења.

За ово стабло потребно је од Црквене општине у Бабушници тражити благослов да се стабло лужњака у селу Горчинцу, општина Бабушница стави под заштиту. Након прибављања сагласности црквених власти стабло храста лужњака ће се предложити за заштиту с обзиром да има репрезентативна својства споменика природе, односно поседује темељне вредности, тј. природна обележја према Правилнику о критеријумима вредновања и поступку категоризације заштићених подручја, те испуњава критеријуме за стављање под заштиту, на основу Закона о заштити природе.

Сходно томе, Завод ће почетком 2019. године, израдити студију којом ће се природно добро под називом „Стабло лужњака у Горчинцу“ предложити за заштиту као Споменик природе ботаничког карактера, у III категорији - заштићено подручје локалног значаја.

Ђ) Јасен у Стрелцу

Врста:	Споменик природе
Категорија:	III (трећа) категорија
Режим заштите:	III (трећи) степен
Општина:	Бабушница
Предлог управљача:	/
Акт о заштити:	/

Кратак опис:

Стабло белог јасена (*Fraxinus excelsior* L.) у селу Стрелац, је округле, разгранате крошње пречника око 25 m. Дужина дебла до прве гране износи 2,70 m. Главне (носеће) гране су усмерене увис. Стабло поседује прсни пречник од 1,53 m и висину од 30,0 m. Старост стабла се процењује на око 250 година. Здравствено стање стабла је добро, без видних фитопатолошких и ентомолошких оштећења. Налази се на

заравни поред цркве Успенија Пресвете Богородице, саграђене 1838. године. При овој Цркви је од 1838. до 1879. године постојала и школа у којој се под турском влашћу образовало свештенство. Школа је учинила лужнички округ главним српским црквено – просветним центром у Отоманској империји.

За ово стабло потребно је од Црквене општине у Бабушници тражити благослов да се стабло јасена у селу Стрелац, општина Бабушница стави под заштиту. Након прибављања сагласности црквених власти, стабло белог јасена ће се предложити за заштиту с обзиром да поседује репрезентативна својства, односно испуњава услове прописане Правилником о критеријумима вредновања и поступку категоризације заштићених подручја, те испуњава услове за стављање под заштиту, на основу Закона о заштити природе. Сходно томе, Завод ће израдити студију којом ће се природно добро под називом „Стабло јасена у Стрелцу“ предложити за заштиту као Споменик природе ботаничког карактера, у III категорији - заштићено подручје локалног значаја.

Е) Смолућка пећина

Врста: /
Категорија: /
Режим заштите: /
Општина: Нови Пазар
Предлог управљача: /
Акт о заштити: /

Кратак опис: Према Програму рада Завода за 2018. годину предвиђено је да се започне истраживање Смолућке пећине, са једним изласком на терен, као и завршетак Студије заштите до краја 2018. године. Из објективних разлога и презаузетости стручног кадра, истраживања нису реализована и Студија није завршена.

У консултацијама са члановима тима и анализом расположивих података, у погледу оправданости заштите Смолућке пећине, дошло се до мишљења да се активности на поступку евентуалне заштите овог гео-објекта одложе, из разлога њених спорних вредности, неприступачности, услова управљања, угрожености и др.

1.1.2. РЕВИЗИЈА ЗАШТИТЕ:

1) Студије урађене у 2018. години:

- А) Специјални резерват природе „Увац“
- Б) Предео изузетних одлика „Овчарско-Кабларска клисура“
- В) Предео нарочите природне лепоте „Рајац“
- Г) Споменик природе „Таковски грм“ “

2) Студије планиране за 2019/20. годину:

- Д) Парк природе „Голија“ - завршетак Студије: 2019. година
- Ђ) Парк природе „Стара планина“ – завршетак Студије: 2020. година;
- Е) Просторни меморијални природни споменик „Врапче брдо“ - нису извршена тер. истраживања

А) Увац

Врста:	Специјални резерват природе
Категорија:	I(прва) категорија
Режим заштите:	II(другог) степена
Општине:	Нова Варош и Сјеница
Управљач:	„Резерват Увац“ д.о.о.
Акт о заштити:	Уредба о заштити Специјалног резервата природе „Увац“ („Службени гласник РС“, бр. 25/2006), Уредба о изменама и допунама Уредбе о заштити специјалног резервата природе Увац („Службени гласник РС“, бр. 110/2006)

Кратак опис:

Основну вредност Специјалног резервата природе „Увац“ представља присуство популације једне од најређих врста лешинара код нас, белоглавог супа (*Gyps fulvus*), која је успела да се одржи у рефугијалним стаништима кањонских и клисурастих делова реке Увац и њених притока. На овом подручју се гнезде и срећу бројне ретке и угрожене птице грабљивице – сури орао (*Aquila chrysaetos*), орао змијар (*Circaetus gallicus*) и сиви соко (*Falco peregrinus*). Подручје природног добра се одликује репрезентативним облицима крашког и флувиокрашког рељефа. Клисура реке Увац и клисуре притока Вељушнице, Кладнице и Тисовице истичу се атрактивним пејасжним одликама, посебно лепотом, јединственошћу и бројношћу меандара. У кречњачким стенама развијен је велики број подземних облика крашког рељефа (пећина, јама и поткапина).

У току је израда Ревизије студије заштите Специјалног резервата природе „Увац“. У јуну месецу, обављен је један теренски излазак на коме је дефинитивно утврђена граница заштићеног подручја, као и границе режима заштите. Површина резервата у новим границама износиће око 11.800 ha, што представља повећање површине за око 4.000 ha. Урађена је промена режимима заштите - у старим границама је био дефинисан само режим заштите II степена. Новом границом предвиђено је постојање три режима заштите. Рок за завршетак студије је крај 2018. године.

Б) Овчарско-Кабларска клисура

Врста:	Предео изузетних одлика
Категорија:	I (прва) категорија
Режим заштите:	II (други) и III (трећи) степен
Општине:	Чачак и Лучани
Управљач:	Туристичка организација „Чачак“

Акт о заштити: Уредба о заштити предела изузетних одлика „Овчарско-Кабларска клисура“, 05 бр. 353-1422/2000 – Влада РС („Службени гласник РС”, бр. 16/2000).

Кратак опис:

На иницијативу Управљача ПИО „Овчарско-Кабларска клисура“ ЈУ „Туристичка организација Чачка“ за проширење граница заштићеног подручја, током 2018. године реализован је један теренски обилазак у периоду од 19. до 23. марта.

Спроведена су теренска истраживања на локалитетима у актуелним границама, као и локалитети коју су прелиминарно опредељени за проширење подручја. Обиђени су локалитети на Каблару и северно односно североистично од Каблара (села Рошци и засеок Чвркићи и појас ка врху Каблара са испосницом Светог Саве, Љубичићи и Видова, траса виа ферате и пећина Турчиновац), затим локације у атару села Врнчани, клисура Врнчанске реке и Јасеновачког потока и локалитета Оровица, локације на јужним и југоисточним падинама Овчара у атару села Дучаловићи и врх Овчара. Један од најзначајнијих локалитета током истраживања издвојио се Бањски поток са аспекта фауне риба и као хидролошки и геоморфолошки објекат, који завређује посебну пажњу, а све у циљу прецизирања граница режима заштите првог степена.

Дана 14.11.2018. у просторијама Министарства грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре, одржан је састанак на позив представника наведеног министарства поводом достављеног мишљења Министарства заштите животне средине на Предлог уредбе о утврђивању Просторног плана подручја посебне намене Предела изузетних одлика „Овчарско-Кабларска клисура“. У предметном мишљењу је изнета примедба да ПППН ПИО „Овчарско-Кабларска клисура“ (у даљем тексту: Просторни план) није у потпуности усклађен са Решењем о условима заштите 03 број 19-2413/2 од 20.11.2017. године које је издао Завод за заштиту природе Србије. Састанак је организован у циљу прецизирања граница II и III степена заштите на локацији „Врх Овчара“ на којој је планирано уређење постојећег параглајдинг полетишта. Институт за архитектуру и урбанизам Србије је Заводу за заштиту природе Србије и Министарству грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре доставио детаљну разраду локације „Врх Овчара“, катастарске парцеле и границе зона заштите у векторском формату, као и орто-фото снимке. Завод је извршио проверу достављених података и утврдио да се локација параглајдинг полетишта у значајној мери налази у границама II степена заштите, на основу чега је предложено да се полетиште не може планирати у границама II степена заштите.

Након ових активности, завршетак студије заштите ПИО „Овчарско-Кабларска клисура“ предвиђен је до краја 2018. године.

В) Рајац

<i>Врста:</i>	Предео нарочите природне лепоте (ПнПЈ)
<i>Категорија:</i>	III (трећа) категорија
<i>Режим заштите:</i>	/
<i>Општина:</i>	Љиг
<i>Управљач:</i>	ЈКП „Комуналац“, Љиг
<i>Акт о заштити:</i>	Решење о стављању под заштиту државе дела Рајца, као предела нарочите природне лепоте, број 02-2266/1 - Савет за просвету и културу Народног одбора општине Љиг, 1963. године.

Кратак опис:

У току 2018. године, Завод је у циљу ревизије заштите обавио два теренска изласка и остварио сарадњу са заинтересованим странама. Теренска истраживања су обављена са аспекта флоре и вегетације, пољопривреде, шумарства, орнитологије, геологије, хидрогеологије, хидрологије, фауне сисара и са аспекта предеоних вредности.

Након разматрања свих чињеница које су прикупљене у току двогодишњих истраживања, подручје Рајца је вредновано као Предео изузетних одлика, заштићено подручје II (друге) категорије. У односу на постојећу заштиту, која обухвата површину од 1200 ha на територији општине Љиг, утврђена је нова граница заштите, која сада обухвата већински део територије општине Љиг и део општине Горњи Милановац на површини од око 1700 ha. Такође, дефинисана су три степена заштите, и то: у режиму заштите I (првог) степена 85,27 ha, у режиму заштите II (другог) степена 926,76 ha и режиму заштите III (трећег) степена 685,99 ha.

Г) Таковски грм

<i>Врста:</i>	Споменик природе
<i>Категорија:</i>	III (трећа) категорија
<i>Режим заштите:</i>	III (трећег) степена
<i>Општина:</i>	Горњи Милановац
<i>Предлог управљача:</i>	Музеј „Рудничко – Таковског краја“
<i>Акт о заштити:</i>	Решење о стављању под заштиту државе дела природног подручја села Такова као Просторно меморијалног природног споменика „Таковски грм“, СО Горњи Милановац, бр. 2-633-8/72 од 21.11.1972. године.

Кратак опис:

Заштићено стабло храста лужњака (*Quercus robur* L.) које се налази у селу Таково, на простору од посебног историјског значаја - Меморијалног комплекса „Таковски грм“, представља споменик природе који сведочи о прошлим временима и некадашњем ширем распрострањењу бујних храстових шумама у Шумадији.

Стабло храста је вредан примерак дендрофлоре импозантних дендрометријских вредности, велике старости од око два века и добре виталности. Правилног је хабитуса, типичног за своју врсту и стабло на осами. Карактерише га естетска вредност захваљујући својим димензијама и правилној округластој крошњи, што доприноси пејзажној атрактивности простора. Стабло је део је природне баштине Општине Горњи Милановац, коју треба сачувати и оставити у наследство будућим генерацијама. Заштићени хрст у Такову је као значајан ресурс генофонда своје врсте важан и у очувању биолошке разноврсности подручја на коме се налази.

Поред ботаничке вредности заштићени хрст има и културно – историјски значај јер је заштићен у групи од осам стабала храста лужњака, где је испод једног од њих донента одлука о подизању Другог српског устанка. Такође, стабло има и амбијентално – културолошки значај јер се налази у оквиру Меморијалног комплекса „Таковски грм“ у Такову које је проглашено за културно добро – Знаменито место, непокретно културно добро од изузетног значаја (Одлука Скупштине Општине Горњи Милановац, бр. 1-06-70/90), на основу Закона о културним добрима („Службени гласник РС“, бр. 6/90).

С обзиром на то да стабло храста лужњака поседује својства споменика природе, односно главна природна обележја, према Правилнику о критеријумима вредновања и поступку категоризације заштићених подручја („Службени гласник РС“, бр. 97/2015), оно и даље испуњава критеријуме заштите у складу са законском регулативом.

Ревизијом заштите утврђено је да стабло храста лужњака, из групе од осам заштићених стабала која су чинила заштићено природно добро Просторно меморијални природни споменик „Таковски грм“, и даље заслужује статус заштићеног природног добра, и то као Споменик природе, ботаничког карактера, на основу Закона о заштити природе („Службени гласник РС“, бр. 36/2009, 88/2010, 91/2010 и 14/2016).

Д) Голија

<i>Врста:</i>	Парк природе
<i>Категорија:</i>	I (прва) категорија
<i>Режим заштите:</i>	I, II, III степена
<i>Општина:</i>	Ивањица, Краљево, Рашка, Нови Пазар, Сјеница
<i>Предлог управљача:</i>	ЈП „Србијашуме“
<i>Акт о заштити:</i>	Уредба о заштити Парка природе Голија, „Службени гласник РС“, број 45/2001, 47/2009).

Кратак опис:

Голија је највиша планина југозападне Србије, пружа се у дужини од 32 km у облику положеног латиничног слова „s“. Највиши врх је Јанков камен (1833m). По лепоти и разноврсности пејзажа, као и очуваности изворних, природних и културних вредности, једна је од најпривлачнијих планина у Србији, због чега је стављена под заштиту као Парк природе „Голија“, површине 75.183 ha.

Голија је наша најшумовитија планина, са највећим и најбољим шумским комплексима. Највише су заступљене букове шуме. Неки делови ових шума имају карактер прашуме. Њене јужне падине обрасле су пространим ливадама и пашњацима. У смрчевим шумама очувале су се тресаве као специфични и осетљиви екосистеми. Голија заједно са планином Таром представља рефугијум терцијалне флоре у Србији и значајна је као центар генетске, специјске и екосистемске разноврсности на Балкану и у Европи. Флористички биодиверзитет Голије гради око 900 таксона биљног света, од тога 729 врста васкуларних гљива, 40 врста маховине, 117 врста и варијетета алги. Посебан значај у флори имају ендемичне и реликтне врсте, као и врсте које су постале угрожене. Међу очуваним природним реткостима издваја се реликтна и ендемична дрвенаста врста планинског јавора (*Asper heldreichii*), који је синоним за флору Голије. Голија је планински масив велике биолошке разноврсности односно један од важних европских центара орнитолошке специјске и генетичке разноврсности. На Голији је до сада забележено 45 врста птица које спадају у групу природних реткости и регистровано је око 90 врста кандидата за Црвену књигу птица Србији. Посебна културно историјска вредност Голије је Манастир Студеница, основан крајем XII века, и налази се на UNESCO Листи светске вредне културне и природне баштине. Парк природе „Голија“ је 2001. године добио статус резервата биосфере под називом „Голија-Студеница“ и тако постао први резерват биосфере у Србији. Очуваност природе са великим бројем биљних и животињских врста, међу којима има и ендемичних и реликтних, као и присуство манастира Студенице који се од 1986. године налази на листи светске, ишли су у прилог проглашењу резервата. Површине Резервата биосфере „Голија-Студеница“ је 53.804 ha и обухвата део Парака природе „Голија“.

У току 2018. године обављена су три теренска изласка на подручју Парка природе. Теренска истраживања обављена су на локалитетима „Дајићко језеро“, „Тресава на Белим водама“, „Палеж“, „Водице“, „Кошанинова језера“, „Изубра“, „Испоснице“ (Горња и Доња Савина Испосница), „Тресава на Белим водама“, „Палеж“, „Пашина чесма“, „Бојево брдо“, „Каралићи“, „Извориште Црне реке“ „Рардуловац“ и подручјима Дајићког брда, Округлице, Голијске реке, Јанковог камена, Одвраћенице, Црне реке, Глеђице, Куманице, Суви брег и Рудно, као и Споменик културе манастир Студеница и Манастир у Придворици. Планирано је да се у 2019. години обаве још три теренска обиласка. Рок за завршетак студије је крај 2019. године.

Ђ) Парк природе „Стара планина“

<i>Врста:</i>	Парк природе
<i>Категорија:</i>	I (прва) категорија
<i>Режим заштите:</i>	I (први), II (други) и III (трећи) степен
<i>Општина:</i>	Пирот, Зајечар и Књажевац
<i>Управљач:</i>	ЈП „Србијашуме“

Акт о заштити: Уредба о заштити Парка природе „Стара планина“ („Службени гласник РС“, бр. 23/2009)

Кратак опис:

У току 2018. године реализована су теренска истраживања са потребом ревизије Парка природе Стара планина, а у складу са Програмом рада Завода, и то у три наврата. Први излазак био је у периоду од 17. до 19. априла, у северном делу Старе планине, на простору дела Западног Предбалкана (део Старе планине који се геотектонски посебно издваја) и Новокоритске удолине. Том приликом обиђени су локалитети клисуре Прлитског потока (Влашки до), предео код Затвореничке пољане, долина Шашке реке, врело Топлик, долина Селачке реке код манастира Суводол, предео од Јаношице до Бабиног носа, долина Ошљанске реке, део кречњачких глама (Кожуварска, Љиљанина и Голема глама), Новокоритска удолина и врх Расовати камен на централном билу Старе планине. Затим је у периоду од 4. до 8. августа реализован други теренски излазак у „централном“ делу Старе планине, на простору села Папратна, преко врха Миџор до села Топли До и долине реке Темске. Последњи односно трећи излазак на терен у 2018-ој години одрађен је у периоду од 10. до 14. септембра, у источном делу Старе планине, на простору од Горњег Криводола, преко Копрена до Дојкинаца и Завојског језера. Том приликом обиђени су локалитети Влковија, Рсовци, Доњи и Горњи Криводол, Браткова страна, Стражна чука и Поноор.

Реализованим истраживањима, за поједине локалитете са првог теренског изласка као што су долина Прлитског потока (Влашки до), Затвореничка пољана и врело Топлик у долини Белог Тимока, који су изван граница заштите Парка природе Стара планина, констатовано је да су вредни за заштиту и да их треба разматрати по основу проширења заштите Старе планине.

Са аспекта истраживања фауне птица посебно су бележене врсте од националног и међународног значаја у границама подручја. Добијени су нови подаци о дистрибуцији и просторном распореду различитих врста птица Старе планине, а све у циљу дефинисања нових граница и прецизирања режима заштите. На локалитету Влашки до са клисуром забележене значајније врсте: обични звиждак (*Phylloscopus collybita*), *Coccothraustes coccothraustes*, *Dendrocopos major*, *Dryocopus martius*, *Lullula arborea*, ливадска еја (*Circus pygargus*), *Cecropis daurica*. Посебно значајан података је територија буљине (*Bubo bubo*) са откривеним местом интензивне исхране у Прлитском потоку, на коме треба прописати посебан режим и ограничења у односу на пењаче и адреналинске спортове. На локалитету испод Вршке чуке, као посебан податак треба издвојити присуство пиргасте грмуше (*Sylvia nisoria*), као и ћука (*Otus scops*) и велике стрнадице (*Emberiza calandra*). У долини Шашке реке забележена је још једна територија буљине, као и присуство пупавца (*Upupa epops*). Посебну пажњу у даљим истраживањима фауне птица треба посветити локалитетима око манастира Суводол и клисури Ливадичке реке. На локалитету Голема глава забележен је мужјак еје ливадарке. Најзначајнији део подручја у овом делу Старе планине представљају локације Дамјанова чука, Путока и Ујкини синови, где су забележене две територије источне шарене мухарице (*Ficedula semitorquata*), која је од пре неколико година нови елемент фауне птица Србије. Локалитети налаза ове врсте су фрагментарно познати на неколико локалитета у источној и југоисточној Србији, одакле управо ова врста шири свој ареал и треба јој посветити пажњу. На локалитетима Топузанов гроб, Репушница и Папратна забележене су строго

заштићене врсте птица значајне за дефинисање еколошке мреже РС: пиргаста грмуша, црноглава грмуша (*Sylvia atricapilla*), дрозд певач (*Turdus philomelos*), царих (*Troglodytes troglodytes*), поточна плиска (*Motacilla cinerea*) и црвендаћ (*Erithacus rubecula*). У високопланинском појасу забележене су карактеристичне врсте алпијских букових и четинарских шуме са отвореним стаништима изнад горње границе шуме на подручју Јабучког равништа, Бабиног зуба и Миџора, а неке од њих су и значајне за мрежу Натура 2000: шумска трептељка (*Anthus trivialis*), велика стрнадица, руси сврачак (*Lanius collurio*), прдавац (*Crex crex*), пољска шева (*Alauda arvensis*), кос огрличар (*Turdus torquatus*), планинска трептељка (*Anthus spinoletta*) и обична белогуза (*Oenanthe oenanthe*). У појасу букових и мешовитих шума са прогалама и већим и мањим отвореним површинама, забележене су карактеристичне врсте за ове типове станишта од значаја за еколошку мрежу и мрежу Натура 2000, на локалитетима Јања, Равно Бучје, Свети Никола, испод Стаменовог брда, испод Голаша и Орловог камена: шумска трептељка, обични звиждак, црноглава грмуша (*Sylvia atricapilla*), стрнадица жутовољка (*Emberiza citrinella*), велика стрнадица, обична траварка (*Saxicola rubetra*), јаребица (*Perdix perdix*), пољска шева (*Alauda arvensis*), а као посебно значајно је присуство прдавца испод Орловог камена. На локалитету око Стражне чуке спроведена су ноћна, методолошка истраживања за потребе картирања ноћних грабљивица-сова (*Strigiformes*), којом приликом су картиране две нове територије шумске сове (*Strix aluco*). У широј околини села Славиња, Горњег Криводола и Влковија забележене су врсте птица у јесењем аспекту, односно поједине врсте селица дуж наведеног подручја: руси сврачак (*Lanius collurio*), обична траварка, шумска трептељка, сеоска ластва (*Hirundo rustica*), зелена жуна (*Picus viridis*), црноглава траварка (*Saxicola torquatus*), конопљарка (*Linaria cannabina*), обична грмуша (*Sylvia communis*), зелентарка (*Chloris chloris*), пољска шева, брезов звиждак (*Phylloscopus trochilus*). Посебно значајно је бележење три јединке орла рибара (*Pandion haliaetus*) на сеоби у зони Влковије. У складу са податком о сеоби орла рибара, али и других наведених врста, влажна долина Влковије и све ка завршном гребену Видлича представља потенцијално значајан коридор сеобе птица, па с тим у вези треба планирати и успоставити адекватан режим заштите и прописати одговарајуће мере. Значајан локалитет пре свега у време сеобе птица је и Смиловско језеро, где су забележене следеће врсте: еја мочварица (*Circus aeruginosus*), ветрушка (*Falco tinnunculus*), велика стрнадица, кобац (*Accipiter nisus*), лиска (*Fulica atra*), барска кокица (*Galinula chloropus*), полојка (*Actitis hypoleucos*). На језеру се гнезде ђубасти (*Podiceps cristatus*) и мали гњурац (*Tachybaptus ruficollis*), по подацима из сезоне гнезђења. Најзначајнији налаз је присуство једне јединке кудравог несита (*Pelecanus crispus*) у првој половини августа 2018. године, према информацији и фотографији рибучувара. У зони локалитета Каца Камен-Копрен-Арбиње забележене су следеће врсте: ветрушка, шумска трептељка, обични попић (*Prunella modullaris*), кос огличар, обична траварка, планинска ушата шева (*Eremophila alpestris*), кобац, лешњикара (*Nucifraga caryocatactes*) и планинска трептељка. Посебно вредан налаз је посматрање једне јединке мале сове (*Glaucidium passerinum*), који је уједно и прво бележење ове врсте на ширем подручју Старе планине. За ову врсту не постоје чак ни историјски подаци о присуству на Старој планини. У зони Завојског језера забележене су типичне врсте за овај тип станишта: велики вранац (*Phalacrocorax carbo*), сива чапља (*Ardea cinerea*) и врло значајан податак посматрања једне јединке орла рибара на сеоби. На подручју локалитета Голема бара-Вртибог забележене су врло значајне и ретке врсте птица и сисара, а птице посебно: барска шљука (*Gallinago gallinago*), жута плиска

(*Motacilla flava*), једна женка еје ливадарке, јастреб (*Accipiter gentilis*), као и три јединке велике шеве (*Melanocorypha calandra*).

У погледу фауне сисара, у зони испод Копрена, на граници са Бугарском посматрано је шест кошута и један одрасли јелен (*Cervus elaphus*). За локалитет Вртибог, карактеристична врста је текуница (*Spermophilus citellus*), где је посматрано и фотографисано неколико јединки. Ово је врста значајна у ланцу исхране за бројне ретке и угрожене врсте птица и сисара, па је неопходно детаљније истраживање и прописивање мера за очување и унапређење тренутног стања.

На теренским изласцима су прикупљани подаци од значаја за природне вредности подручја, а остварена сарадња и добра комуникација са представницима управљача ЈП „Србијашуме“ је настављена.

Е) Просторни меморијални природни споменик „Врапче брдо“

Врста: Просторно меморијални природни споменик
Категорија: /
Режим заштите: /
Општина: Лајковац
Предлог управљача:
Акт о заштити: Решењем СО Лајковац, бр. 633/4-83-01 од 29.06.1983.године
Кратак опис:

У току ове године није било теренских излазака, односно теренска истраживања нису спроведена због презаузетости људских и материјалних ресурса (чланова тима, кола...). Потребно је планирати у 2019. години да се изврши ревизија заштите природног добра, тј. да се изађе на терен и на тај начин поново валоризује простор и утврде главна природна и културна обележја, а у циљу добијања што боље и прецизније слике подручја, након чега би се предложио даљи статус овог природног добра, у складу са Законом о заштити природе.

1.1.3. ВИШЕГОДИШЊА ТЕРЕНСКА ИСТРАЖИВАЊА РАДИ ВАЛОРИЗАЦИЈЕ ПРИРОДНИХ ВРЕДНОСТИ

- А) Пиратерија реке Завојшнице
- Б) Кучајевска потајница
- В) Станишта планине Мучањ
- Г) Хиландар - света царска српска лавра
- Д) Горњачка клисура
- Ђ) Долина Великог Рзава

А) Пиратерија реке Завојшнице

Град - Општина: Ваљево, Осечина и Љубовија

План завршетка студије заштите: 2019. година

Кратак опис:

У 2018. години извршена су теренска истраживања долине реке Завојшнице, као део планираних активности на вредновању овог подручја. Била су планирана 2 теренска изласка али је реализован само један у мају.

У средишту истраживања је пиратерија реке Завојшнице, у природи редак геоморфолошко-хидролошки феномен - потенцијални објекат геонаслеђа Србије. Са оживљавањем неотектонских процеса који су утицали на издизање венца Подрињско-ваљевских планина, дошло је интензивирања вертикалне ерозије у горњим деловима слива Дрине, које се регресивно преносило на притоке, Љубовиђу – Завојшницу. Завојшница је тако уназадном ерозијом пробила свод око Брезја и Кучевина (Црквишта), попречно продрла у некадашње извориште Буцурског потока (Обнице) и увукла га у слив Љубовиђе.

Теренским истраживањима у току ове године извршен је обилазак следећих локалитета: извориште Завојшнице - зараван Равне ливаде (1038 m) са успоном на врх планине Меведник (1244 m) и Мало платно; кречњачки плато – Платно и врх Равни Медведник (1034 m), са извором Кедина вода и видиковцем Војинова стена; долина реке Завојшнице, од Зеленог вира до подножја Медведника и одвајања за село Буцуре; ушће у реку Љубовиђу – код Зеленог вира; део долине Љубовиђе, од Зеленог вира до Римског моста; клисура реке Трешњице; клисура реке Градац.

Истраживања ихтиофауне изведена су у реци Завојшници, али и у околним сливовима, односно на следећим локалитетима: рибарско подручје „Колубара“ и Специјални резерват природе „Клисура реке Трешњице“ – река Трешњица; рибарско подручје „Сава“ и рибарско подручје „Колубара“ – реке Завојшница и Љубовиђа; рибарско подручје Предела изузетних одлика „Клисура реке Градац“ – река Градац. Тиме је донекле употпуњена слика о укупним природним вредностима ширег подручја.

Због бројних обавеза стручног тима, као и недостатка средстава, излазак комплетне екипе у циљу обиласка целокупног подручја, провере предложених граница подручја (и режиме), потврде главних смерница и концепта заштите, је одложен за пролеће 2019. године. Такође, у том периоду би требало уприличити састанке са надлежнима у све три локалне самоуправе, које обухвата планирана заштита (обављена је једна посета у почетку истраживања), како би се детаљно упознали са наредним активностима Завода, договориле сугестије и смернице у вези са концептом заштите, којима би се предупредили и формални и практични проблеми, који се могу јавити након што се подручје прогласи заштићеним.

У току 2019. године планира се наставак досадашњих истраживања, израда и завршетак Студије о заштити овог подручја.

Б) Кучевска потајница

Општина: Кучево

План завршетка студије заштите се одлаже због немогућности утврђивања интермитенције

Кратак опис:

Основна вредност Кучевске потајнице је интермитенција, односно ритмичност истицања. Седамдесетих година прошлог века овај извор је каптиран за снабдевање водом кречане. Због тога, али и прекомерног минирања у оближњем површинском копу, као и минирања саме појаве, интермитенција, и други видови истицања су изгубљени.

У току 2018. године обављена су два теренска изласка. Том приликом је вршено истраживање и осматрање ове појаве у циљу утврђивања њене ритмичности, издашности и сагледавања могућности примене различитих мера за очување и валоризација за заштиту подручја. Како интермитенција, теренским истраживањима није јасно утврђена, предлаже се привремена обустава истраживачких и валоризационих активности ове појаве на период од 2 године.

В) Станишта планине Мучањ

Општина: Ивањица

План завршетка студије заштите: 2020. година

Кратак опис:

Простор планине Мучањ је еколошки значајно подручје и саставни је део еколошке мреже Републике Србије. Еколишки значајно подручје под називом Мучањ наведено је под редним бројем 65. Уредбе о еколошкој мрежи. Истовремено подручје планине Мучањ препознато је и као међународно значајно подручје за биљке (IPA/Important Plant Area) „Мучањ“ и потенцијално Натура 2000 подручје, што је утврђено током истраживања ValCon конзорцијума у оквиру IPA пројекта „Capacity Building to implement 'acquis' standards and conventions in nature protection – establishment of Natura 2000“. Ово подручје је одабрано за истраживање пре свега због литературних података о присуству значајних представника флоре и ентомофауне, од којих су неке врсте наведене на анексима Директиве о стаништима.

Програмом рада Завода за 2018. годину предвиђен је наставак истраживања започетих 2017. године. Планирана су била 2 тродневна теренска изласка, али је због заузетости сарадника реализован само један дводневни теренски излазак са трочланом екипом.

На основу резултата истраживања обављених током 2017. године и у току 2018. године, закључено је да би најцелисходније било да се на подручју планине Мучањ штите станишта биљних и животињских врста.

Херпетофаунистичким истраживања на Мучњу за сада су издвојена два локалитета као значајна за заштиту станишта строго заштићених врста *Bombina variegata*, *Rana dalmatina*, *Rana graeca* и *Lissotriton vulgaris*:

- Градина (тресавски екосистем окружен смрчевом шумом. Кроз локалитет пролази макадамски пут поред којег је сазидана чесма на месту једног од извора Градинског потока који напаја водом тресаву);
- Мала Река (тече готово читавом дужином северних падина Мучња, у његовом подножју).

Орнитофаунистичким истраживањима констатоване су строго заштићене врсте птица, које се уједно налазе и на Директиви о очувању дивљих птица Европске уније: *Aquila chrysaetos* (сури орао), *Bubo bubo* (буљина), *Alcedo atthis* (водомар), *Dryocopus martius* (црна жуна), *Picus canus* (сива жуна), *Dendrocopos syriacus* (сеоски детлић), *Leipicus medius* (средњи детлић) и *Lanius collurio* (руси сврчак). За заштиту ових врста значајне су литице изнад села Јеверице, које се налази северозападно од планине Мучањ, од које их дели река Рзав, које су значајне као вишегодишња генздећа територија (са два гнезда) једног пара сурих орлова, мада су евидентирана и друга потенцијално значајна станишта за заштиту орнитофауне, која би се прецизно одредила наставком теренских истраживања.

Ихтиофаунистичким истраживањима и истраживањима фауне слатководних бескичмењака у водотоцима који теку у подножју планине Мучањ забележене строго заштићене врсте: *Austropotamobius torrentium* (поточни рак) и *Salmo trutta* (поточна пастрмка), и то у Малој реци (под северним падинама Мучња) и Пресечкој реци (под јужним падинама Мучња), затим у реци Јанчици недалеко од Мучња, која се улива у Пресечку реку под Мучњем, код места Мочиоци, да би формирале реку Рзав, који тече испод западних падина Мучња и у којем су такође констатоване наведене врсте. Станишта значајна за заштиту акватичних организама која би могла ући у оквир граница будуће заштите јесу реке Мала река, Рзав и Пресечка река, а евентуално и рекла Јанчица.

Истраживања ентомофауне Завод до сада није вршио. Прелиминарна станишта на Мучњу која су од значаја за заштиту ентомофауне су издвојена на основу података које је сакупио Balkon конзорцијум током својих истраживања планине Мучањ 2016. године, као и на основу доступних геореференцираних литературних података. Истраживањима Balkon конзорцијума на планини Мучањ утврђено је присуство шест строго заштићених врста, од којих су 4 истовремено и Натура2000 врсте (*Cordulegaster bidentata*, *Cordulegaster heros*, *Euphydrias maturna* и *Euphydrias aurinia*). Издвојени потенцијални локалитети за заштиту станишта ентомофауне су:

- Градина (тресавски екосистем окружен смрчевом шумом. Кроз локалитет пролази макадамски пут поред којег је сазидана чесма на месту једног од извора Градинског потока који напаја водом тресаву);
- Опаљене стене, локалитет испод највишег врха Мучња (1534 m).

На основу података Биолошког факултета на Мучњу је забележено 25 врста лептира (Lepidoptera) из фамилија Lycaenidae, Nymphalidae, Papilionidae и Pieridae. Међу забележеним врстама налази се чак 19 које су строго заштићене, а 5 врста су издвојене као Натура2000 врсте (*Euphydrias aurinia*, *Lycaena dispar*, *Maculinaea arion*, *Nymphalis vaualbum*, *Parnassius Mnemosyne*). Ове врсте су забележене на локалитету у близини Катића.

Са ботаничког аспекта, само на основу литературних података, на Мучњу је забележено 266 биљних врста међу којима је занатан број ретких, реликтних и ендемичних врста (*Thesium auriculatum* Vandas, *Minuartia bosniaca* (G. Beck) K. Maly, *Cerastium decalvans* Schloesser & Vuk. subsp. *decalvans*, и друге). Такође, на овом простору помиње се и 8 заједница, од којих неке спадају у биљне заједнице вегетације стена, крењачких сипара и високих зелени. За врсту *Leontopodium alpinum* Cass. – рунолист, која је изузетно ретка, (само 2 станишта у Републици Србији), малобројна и угрожена испашом, значајно је очување локалитета Велики Мучањ.

На локалитету Катићи забележена је у прошлом веку врста *Oreopteris limbosperma* - горска папрат, за коју се претпоставља да је могуће и изчезла, што обавезује на потребу изузетно пажљивог и детаљног истраживања.

Због свега наведеног неопходно је наставити теренска истраживања како због биљног и животињског света тако и због геодиверзитета, посебно имајући у виду да се на локалитету Опаљене стене, испод највишег врха Мучња (1534 m), налази сложен геоморфолошки облик отоврене вртаче или суве долине, сто треба утврдити и валоризовати.

Г) ХИЛАНДАР - СВЕТА ЦАРСКА СРПСКА ЛАВРА

Град: Света Гора

Кратак опис:

Током 2018. године, настављена су истраживања природних вредности поседа Свете царске српске лавре Хиландара. Истраживања су, према предложеној динамици, обављена у нешто отежаним околностима у оквиру три теренска изласка. Теренским радом је обухваћен већи део укупно предвиђеног истражног простора. Настављена су истраживања у области геологије, геоморфологије, хидрологије и хидрографије, флоре и вегетације, ихтиологије, херпето- и батрахологије и орнитологије, а започета су истраживања у области териологије. Посебна пажња је била посвећена истраживању фауне риба, птица и сисара.

Током 2018. године завршена је прва монографија живог света манастира Хиландара - „Водоземци и гмизавци Свете Горе и Хиландара“. Поводом представљања прве монографије о природи простора манастира Хиландара, организована је промоција монографије на 63. Београдском сајму књига.

Наставак сарадње Свете царске српске лавре манастира Хиландара и Завода за заштиту природе Србије, планиран је и у наредним годинама. У наредном периоду треба да буду завршене три нове монографије о природним вредностима Хиландара.

Д) Горњачка клисура

Општине: Петровац на Млави и Жагубица

План завршетка студије заштите: 2019. година

Кратак опис:

У 2018. години започета су теренска мултидисциплинарана истраживања Горњачке клисуре у циљу валоризације подручја. Истраживања су била усмерена на шире подручје Горњачке клисуре.

Од природних вредности истиче се у првом реду Горњачка клисура, која се налази у области Хомоља у источној Србији. Припада средњем току Млаве. Дуга је 16 километара, а карактеришу је четири велика меандра. На једном од њих, на левој обали Млаве, подигнут је манастир Горњак по којем је и клисура добила име. На ширем простору, реке Решковица, Бистричка, Стамничка, Витовница и др. усекле су такође клисурасте долине. Има више појава извора, од којих су каптирани и уређени у Горачкој клисури извор „Четири луле“, „Ладне воде“, а у ширем окружењу извор Св. Јована и др.

На ширем подручју Горњачке клисуре само једним теренским изласком током октобра месеца констатовано је неколико врста пре свега фауне гмизаваца као што су шумски гуштер (*Darevskia praticola*) и поскок (*Vipera ammodytes*) који указују на термофилан карактер саме клисуре, један представник фауне водоземаца даждевњак (*Salamandra salamandra*), али и врсте зелембаћ (*Lacerta viridis*) и зидни гуштер (*Podarcis muralis*).

Са аспекта заштите и очувања фауне птица, подручје Горњачке клисуре насељавају врсте птица значајне на националном, али и на међународном нивоу. Шире подручје карактерише велики диверзитет станишта, од долине Млаве и других водотокова са крајречном вегетацијом, до типичних брдских и планинских кречњачких масива и мешовитих шумских станишта са отвореним површинама, са шибљацима и живицама на којима су констатоване различите врсте орнито фауне, међу којима је посебно вредан налаз гнездилишта сокола *Falco peregrinus* (важан локалитет са аспекта заштите ове врсте у Србији).

Прикупљене су информације о радовима и налазима гљива на подручју Горњачке клисуре који ће бити од великог значаја приликом вредновања подручја за заштиту.

Поред природних вредности значајне су и културне вредности. Најочуваније споменичко наслеђе чини манастир Горњак, стара Митрополија, као и бројни архелашки налази. На улазу и излазу из клисуре налазе се активни површински копови техничко-грађевинског камена, а ли их има и у ширем окружењу. Део шума враћен је Српској православној цркви.

Активности на истраживању треба наставити, а у истраживачки тим укључити сараднике који се баве проучавањем инсеката, сисара, гљива, затим хидрологије и др.

Ђ) Долина Великог Рзава

Град - Општина: Ариље, Ивањица, Чајетина

План завршетка студије заштите: 2021. година

Кратак опис:

У августу 2018. године извршен је први теренски излазак у долину Великог Рзава, као део планираних активности на вредновању нових подручја.

Том приликом извршен је обилазак следећих локалитета: доњи ток Рзава од Ариља до ушћа Малог Рзава; село Сврачково, лева страна клисуре изнад преграде будуће водне акумулације Сврачково; део долине Рзава у селу Роге и Рошка бања; јужне падине Мучња са извориштем Пресечке реке (село Пресека); село Мочиоци, доњи део долине Матиног потока и састав Матиног потока и Пресечке реке; село Мочиоци, улазак у клисуру Рзава; ушће Мале реке у Рзав; део долине Беле реке; кањонски део долине Рзава од ушћа реке Љубишнице до Височке бање; Височка бања; кањон Орловача; Радошевски кањон.

Рзав настаје у селу Мочиоци на око 900 m н.в. спајањем потока који теку од Раука – једног безименог потока и потока од врела Кадињача, Матиног потока и Јанчице (леви изворишни кракови) и Пресечке реке (десни изворишни крак). Између западних падина Мучња (1534 m) и Кршева улази у сужење, које се назива Клисура. У подножју Равне Горе (996 m), испод Јеверица, прима своју прву значајну, десну притоку, Малу реку. Одатле, текући кроз село Клекова ка северозападу, у подножју крашког платоа Округлице и Зимовнике са десне долиנסке стране, усеца у кречњацима импресивну кањонску долину. У Саставцима, на 737 m н.в. након што са леве стране прими Белу реку, сада са именом Велики Рзав, наставља ка северу (северозападу) са усецањем своје композитне долине. У кречњацима, долину Великог Рзава, дужине шездесетак километара, карактеришу бистре воде и изразити кањонски делови: од ушћа Љубишнице до Височке бање, Радошевски кањон, кањон Орловача и др.

Долину реке Велики Рзав одликују изузетне вредности геодиверзитета – оличене у већем броју засебних геоморфолошких, хидрогеолошких и хидролошких појава (извора и врела, термоминералних вода, кањонских деоница, слапова и водопада, бигрених акумулација и др.), што га несумњиво сврстава у репрезенте геонаслеђа Србије.

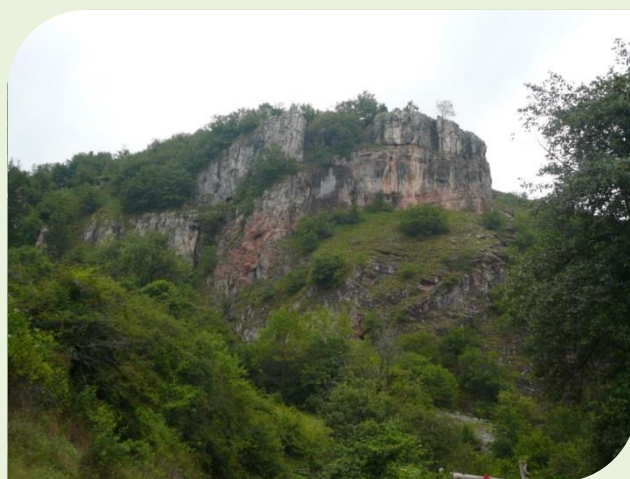
Херпетофауну испитиваног подручја представљају врсте везане за очуване кањонске делове које карактеришу чисте, текуће воде, као и врсте које насељавају ниже токове. Радошевски кањон у средњем току Великог Рзава представља изузетак у погледу присутности репродуктивних центара, односно бројних водених ока које настањују жутотрби мукач *Bombina variegata*, зелена жаба *Pelophylax cl.esculentus*, грчка жаба *Rana graeca* и велика крастача *Bufo bufo*. У целом кањону дијагностиковане су све узрасне структуре ових представника, што није био случај у другим деловима долине Рзава. Од представника из групе *Reptilia* присутне су врсте зидни гуштер *Podarcis muralis*, слепић *Anguis fragilis*, белоушка *Natrix natrix* и рибарица *Natrix tessellata*. У доњем делу горњег тока, Височки кањон представља

станиште са релативним антропогеним утицајем због експозиције терена, те одсуствују неке врсте које су пронађене у Радошевском кањону.

Са аспекта очувања фауне птица овог подручја, посебно су важне заједнице птица везане за клисурасте и кањонске делове Великог Рзава и притока, као што су Бела река, Мала река, Катушница, Приштевица и Љубишница. То су пре свега воденкос *Cinclus cinclus*, поточна плиска *Motacilla cinerea* и водомар *Alcedo atthis*. Посебну вредност истраживаног подручја чине два пара-гнездилишта сурог орла *Aquila chrysaetos*, једно у кањону Орловаче и друго на почетку клисуре Великог Рзава у месту Мочиоци. Станишта отворених делова ливада кошаница са камењарима насељава прдавац *Crex crex*, посебно у Мочиоцима. Посебну вредност чине стене у селу Мочиоци где је посматрано два пара белоглавих супова *Gyps fulvus* који истражују подручје за потребе гнезђења и ширење колонија са Увца. Дуж водотокова углавном су распрострањене букове и друге мешовите лишћарске шуме, што погодује бројним врстама шумских екосистема. Током истраживања, потврђено је присуство шумске сове *Strix aluco*, што указује на потребу ноћних истраживања гнездеће фауне птица шумских екосистема. Осим наведених, забележене су и друге врсте птица: мишар *Buteo buteo*, сива сеница *Parus palustris*, плава сеница *Parus caeruleus*, бргљез *Sitta europaea*, обични звиждак *Phylloscopus collybita*, зеба *Fringilla coelebs*.

Сеча шуме, нарочито у зонама великих нагиба, индивидуално каптирање вода (извора и токова), депоновање смећа у кањону могу представљати основне чиниоце угрожавања постојећих природних вредности. Ипак, једну од највећих претњи егзистенцији овог простора, односно његовој очуваној природи, представљају планови (и отпочете активности) у вези са изградњом малих хидроелектрана дуж читаве долине Великог Рзава и његових притока.

Резултати првог теренског обиласка долине Великог Рзава потврдили су претпоставку да се ради о простору изузетних и комплексних природних вредности – и геодиверзитета и биодиверзитета. Овом приликом је упознат само део његове долине, истражени путеви и прилази, заокружени потенцијални локалитети за даља истраживања и др. Потврђено је да се истраживања морају наставити и треба да обухвате не само долину Великог Рзава, већ и већи део његовог слива, посебно леву страну - притоке: Белу реку, Љубишницу, Катушницу и Приштевицу, који представљају интегралну целину.

1.1.4. ПРЕЛИМИНАРНА ВАЛОРИЗАЦИЈА

- А) Планина Златар- планира се заштита и завршетак Студије: 2020. година
- Б) Кањон реке Црнице - планира се заштита и завршетак Студије до краја 2019. године
- В) Језеро Ћелије– планира се заштита и завршетак Студије до краја 2019. године
- Г) Кањон Вучјанске реке - планира се заштита и завршетак Студије до краја 2019. године
- Д) Мркоњски вис - планира се заштита и завршетак Студије до јуна 2020. године
- Ђ) Заштита станишта врсте *Hypocoim pseudograndiflorum*- наставити истраживања у склопу Пројектне теме
- Е) Планина Озрен – Девица – одлаже се заштита
- Ж) Форланд леве обале Дунава - одлаже се заштита
- З) Планина Мали и Велики Јастребац - одлаже се заштита
- И) Профил битуменозних горњопермских кречњака код манастира Петковица – Цер, Шабац - нема основа за заштиту
- Ј) Парк у засеоку Црквине, Младеновац- нема основа за заштиту
- К) Подручје Трешње, зона вештачког језера и непосредне околине - нема основа за заштиту
- Л) СП „Стабло храста лужњака у Паљане“ – неће бити заштите
- Љ) СП „Стабло цера у Горчинцу“ – неће бити заштите

Прелиминарна теренска истраживања која нису реализована по плану за 2018. годину:

- М) Подрињске планине - планина Борања
- Н) Профил горње креде са богатом фосилном фауном угљоносним и спрудним творевинама – Грделичка клисура
- Њ) Јама Ледница

А) Планина Златар

Општине: Пријеполје и Нова Варош

Кратак опис:

Планина Златар захвата пространу природну целину на југозападу Србије, између речних токова Увца, Лима, Милешевке и Бистрице, у зони Старог Влаха, на источним Динаридима. Има карактер висоравни сложене тектонске и морфолошке структуре, специфичне хидрогеологије, бројних реликтних заједница и рефугијалних станишта ретких и угрожених биљних и животињских врста, квалитетних смрчевих шума, очуваних природних пејсажа, као и специфичних објеката народног градитељства, културно – историјског наслеђа и традиционалног начина живота.

Стручни сарадници Завода имали су један теренски обилазак, на основу којег су установили да је подручје планине Златар природно и предеоно вредно и да га у наредној години треба уврстити у Програм рада Завода.

Б) Кањон реке Црнице

Град: Параћин

Кратак опис:

Јануара месеца, обзиром на повољне временске услове, извршен је теренски обилазак овог локалитета, у циљу прелиминарне процене за потребе заштите. Теренским обиласком констатовано је да је клисура реке Црнице изузетан геоморфолошки феномен очуване природе и морфологије, са значајним објектима културног наслеђа (остаци манастира Намасије и више цркава). Запажени су укљештени меандри, остењаци, појаве старих пролувијалних плавина, умрежавања речног корита и други облици. Поред тога, река Црница у клисури представља нетакнуто, очувано станиште поточне пастрмке и пеша. И плавна зона је нетакнута са попуно очуваном рипаријанском вегетацијом. Током 2019. године, треба планирати почетак теренских истраживања у циљу заштите овог нетакнутог дела природе Србије, посебно због повећаних притисака у циљу неадекватног искоришћавања овог природног ресурса.

Кањон реке Црнице налази се у атару села Забрега, удаљена је око 18 km од Параћина. На овом простору су подигнути бројни манастири и цркве, од којих су данас остали само трагови. Према предањима основали су их хиландарски монаси, због чега овај крај називају и Малом Светом Гором. Изнад села Забрега налазе се остаци древног града Петрус -а, од кога су видљиве само рушевине.

Река Црница извире испод стене, на јужном Кучају, код рударског насеља Сисевац. На изворишту река је бистра и чиста, по чему се некад звала Белица међутим, име јој је промењено након масакра људи окупљених на сабору код Цркве у доњем току реке. Крв је обојила белу реку, коју од тада зову Црница.

В) Језеро Ђелије

Општине: Крушевац

Кратак опис:

Део композитне долине Расине потопљен хидроакумулацијом 1979. године, трансформисан је у новим условима и обогаћен у естетским квалитетима пејсажа. Језеро је у знатној мери утицало на своју непосредну околину, принудило живи свет да се прилагоди новим условима и додатно садржајно обогатило визуелне ефекте. Простране котлине (Златарска, Васићи и Водозахват) дубока и уска клисура (Златарска), све је то потопљено новоформираним језером дугим 11 km, а рецентна макроплавина у облику делте на месту где се Расина улива у језеро са читавим комплексом нових екосистема и мрестилиште ихтиофауне као изузетан полигон за истраживања сукцесије и праћење стања са свим променама, фрагилни екосистеми и заједнице у приобаљу изложени негативном утицају човека, станишта ретке биљне

врсте *Anemone blanda*, зимовалиште за бројне популације орнитофауне на новоформираном језеру, колоније чапљи у непосредној околини језера, процес прилагођавања локалне заједнице новонасталим условима живота са традиционалном пољопривредом и почетним облицима еко-етно туристичке понуде, све је то допринело да се формира слика о јединственом склопу природе и човека пре и после формирања језера и да квалитет воде као основна функција језера, водоснабдевање Крушевца и ширег региона питком водом, може бити додатно осигурана и поспешена заштитом ширег простора око језера и спровођењем прописаних мера.

Полазећи од средњорочног и годишњег програма рада, Завод за заштиту природе Србије је завршио истраживања и вредновање подручја хидроакумулације Ћелије, и на основу законских овлашћења припремио Студију и предлог за заштиту као Предео изузетних одлика „Ћелије“. Студију и нацрт акта о заштити доставио Општини Крушевац на усвајање 2007. године. Међутим, у поступку стављања подручја под заштиту Општина Брус није дала сагласност за доношење одлуке о заштити.

На иницијативу Града Крушевца у току 2018. године започета су прелиминарна теренска истраживања на локалитетима у актуелним границама. У циљу утврђивања стања темељних вредности подручја и усаглашавања са актуелним законским прописима, Завод је отпочео рад у смислу теренских истраживања и сарадње са заинтересованим странама на заштићеном подручју. Теренска истраживања су обављена са аспекта флоре и вегетације, ихтиофауне, орнитологије и предеоних вредности. Као културне и верске посебности подручја, обиђени су манастири и цркве у непосредном окружењу.

Одржан је састанак са представницима града Крушевца, Општине Брус и месне заједнице Златари која је и била против стављања под заштиту. Представницима месне заједнице Златари је предочено да стављањем под заштиту неће бити угрожена њихова пољопривредна производња ни друге активности на заштићеном простору, као и бенефити које могу имати од заштите. Донет је и закључак да ће Град Крушевац и Општина Брус активно учествовати у даљом поступку стављања под заштиту.

У току 2019. године пожељно је планирати још најмање један пролећни и један летњи теренски обилазак, пре коначног дефинисања спољне границе и режима заштите.

Г) Кањон Вучјанске реке

Град: Лесковац, село Вучје

Кратак опис:

Кањонска долина Вучјанске реке налази се у јужној Србији, јужно од Лесковачке котлине на северним обронцима планине Кукавице. У геотектонском смислу ово је простор северног изданака Српско-македонске масе у оквиру Српског међугорја, изграђен доминантно од гнајсева, једним делом и гранита хорста Кукавице. Кањонску долина Вучјанске реке настала је на месту контакта планинске стране

Кукавице и Лесковачког поља, узводно од насеља Вучја. Долина је настала интрузивним вертикалним усецањем на на контакту стране хорста са потонулим тереном Лесковачке котлине. Усечена је до дубине од 100 m са типичним кањонским обележјима вертикалних долињских страна у виду литица и одсека, уског и стеновитог долињског дна са слаповима и ерозионим лонцима. Уцелини је усечена у протерозојске гнајсе. Основна геоморфолошка вредност дела кањонске долине су слапови и ерозиони лонци који се јављају у низу. Посебно су бројни у узводном делу долине где се називају Ђокини вирови, дак је низводно регистрован само један под називом Дев-казан. Кањонска долина Вучјанске реке је станиште птица, са посебно значајним соколовима, по чему и један део овог предела носи назив Соколица, а река је богата рибама са доминацијом врсте поточне мрене. Природне одлике овог простора потпуно су неистражене и захтевају детаљна геолошка, геоморфолошка, хидролошка и биолошка истраживања.

Кањонска долина Вучјанске реке је и значајан културни предео. Пре свега непосредно у кањону истиче се мала хидроцентрала Вучје изграђена 1903. године, по чему је једна од најстаријих хидроцентрала у Србији које још увек раде. ХЕ Вучје је складно уклопљена у морфологију долине што са је градитељским умећем тог бремена изузетан пример очувања природе, односно уклапање једног хидротехничког објекта у природно окружење без његовог значајнијег нарушавања. Изнад хидроцентрале на једном од висова налазе се остаци Скобаљића куле/града, чије име потиче од једног од последњих бранилаца средњевековне српске државе, Николи Скобаљићу чијом је погибијом 1455. године читав Лесковачки крај пао под турску власт. Значајно је поменути и Цркву Св. Јована Крститеља на излазу из долине Вучјанске реке изграђену у периоду 1932-1938. године, као и више архитектонски репрезентативних објеката у самом Вучју или занимљивост да је у кањону живео рус Борис Непокупној, који се ту живео више деценија скоро свакодневно одлезећи пешице до Лесковца.

Предео кањонске долине Вучјанске реке треба мултидисциплинарно истраживати за потребе заштите овог занимљивог краја, како са природног, тако и са друштвеног аспекта.

Д) Мркоњски вис

Општине: Медвеђа

Кратак опис: Мркоњски вис (1017 m) се налази у јужној Србији код Медвеђе, у непосредној околини села Туларе, и уздиже се у виду купе са истуреним окомитим стеновитим врхом од андезита. Издвојеност Мркоњског вуса у виду острва и његова релативно мала висина, специфичне особине андезитске подлоге влажна мезоклима северне стране масива, условили су очување и репродуковање сложене реликтне вегетације. Специфична геолошка грађа еруптивне трахитоидне стене и микашисти који се пружају дуж Бањске и Туларске реке, затим присуство калдера у окружењу указују да је Мркоњски вис био један од мањих вулканских центара.

У најнижим деловима (до 800 m) распрострањена је мезофилна вегетација китњака и цера са грабићем. На нешто већим висинама (900 m) налази се климатогена заједница - шума цера, сладуна и грабића, варијанта са китњаком. Најзаступљеније

асоцијације ливадска вегетације су *Astragalo-Calaminthetum alpinae* и *Diantho-Trifolietum velenovsky*, чије ће појединачне врсте бити детаљно утврђене даљим истраживањима.

Подручје са аспекта херпетофауне представља термофилно станиште и врло интересантан простор за даља истраживања, где се очекује већи број врста ове групе кичмењака.

Током боравка на терену организован је састанак са представницима Туристичке организације Медвеђа, као и са председником општине и његовим сарадницима. Представници ТО предочили су нам туристичке потенцијале општине Медвеђа које они желе да искористе и оне за које су већ урадили туристичку путну сигнализацију (путокази и инфо-табле), уредили локалитете за излетнике (Ђоров водопад) и мапирали и урадили пешачке/планинарске стазе до самог врха Мркоњског виса. На састанку са председником општине и његовим сарадницима, примећена је њихова заинтересованост за заштиту овог подручја као природног добра, али и брига у вези ограничења и забрана које произилазе из заштите, односно брига за даљу и потенцијалну могућност експлоатације тог подручја, нарочито у смислу отварања рудника.

Прелиминарна истраживања Мркоњског виса вршена су на основу иницијативе општине Медвеђа, коју је Заводу Министарство заштите животне средине доставило децембра 2017. и на основу које су истраживања уврштена у План и програм рада Завода за 2018. годину.

На основу прелиминарног обиласка, стручни сарадници који су обишли терен, су мишљења да шире подручје Мркоњског виса заслужује даља истраживања и то са више аспеката, односно са укључивањем већег броја сарадника (орнитолога, шумара, ботаничара, херпетолога, геолога, хидролога, геоморфолога).

Ђ) Заштита станишта врсте *Hypocoum pseudograndiflorum*

Град: Ниш

Кратак опис: На основу прелиминарних истраживања реализованих на локалитету у Нишкој тврђави, установљено је да врста *Hypocoum pseudograndiflorum* не настањује овај локалитет односно да није забележена ни једна индивидуа у периоду истраживања. Међутим, врста се у виду субпопулације може наћи у околини Ниша, односно крај пруге у Малошишту. Мониторинг стања популација пољског кукурека, као меру заштите, неопходно је наставити на локалитету Нишке тврђаве као и крај пруге у Малошишту, јер се ради о крајње угроженој врсти чији је опстанак важан са аспекта заштите природе. Такође, наредна истраживања треба проширити и на осталим локалитетима на којима је забележено присуство ове врсте, како би се омогућио већи број података и на тај начин детаљније приступило реализацији потенцијалне Студије заштите станишта ове крајње угрожене врсте. Као друга мера заштите могуће је сакупљање семена на локалитету у Малошишту, јер би се на тај начин омогућила семена *ex situ* продукција и каснија реинтродукција ове врсте на поменути локалитетима на којим полако ишчезава или је већ ишчезла.

Е) Озрен-Девица

Град: Сокобања

Кратак опис:

У току 2017. године извршена је ревизија студије ПИО „Озренске ливаде“. У интерном договору Завода и на основу консултација са представницима општине Сокобања, урађена је студија заштите од стране Завода која није прослеђена у даљу процедуру јер је закључено да може да се планира заштита ширег простора – планина Озрен и Девица у наредном периоду.

Простор планине Озрен и Девица одликује се присуством великог броја строго заштићених и заштићених врста биљака - мушки божур (*Paonia corallina*, syn. *P. mascula* (L.) Miller) и мечја леска (*Corylus avelana* (L.)). Велики број спелеолошких објеката (који ће детаљно бити проучени и картирани) представљају и станишта строго заштићених врста слепих мишева и посебне пећинске ентомофауне. Фауна птица броји преко 100 врста птица, а у оквиру њих су и строго заштићене дивље врсте и врсте од међународног значаја за заштиту (врсте са додатка I Директиве ЕУ о заштити дивљих птица, строго заштићене врсте-додатак II Бернске конвенције). Током истраживања у 2018. години забележене су следеће врсте од значаја за заштиту: осичар *Pernis apivorus*, црна жуна *Dryocopus martius*, руси сврчак *Lanius collurio*, шумска шева *Lullula arborea*, змијар *Circaetus gallicus*, зелена жуна *Picus viridis*, црна црвенрепка *Phoenicurus ochruros*, крстокљун *Loxia curvirostra*, обична грмуша *Sylvia communis*, велика стрнадица *Emberiza calandra*. На западним падинама Девице може се наћи велики број извора на којима су формиране специфичне заједнице реофилних врста водених макрофита и бентоса. Посебну вредност простора Озрен-Девице, чини специфична клима са врло ретком, и са аспекта здравствено - рехабилитационих карактеристика изузетно повољном ружом ветрова, па се на овом простору налазе стационари и болнице за лечење плућних и очних болести. Културну вредност представља манастир Јерменчић који је изграђен још 1392. године.

Теренска истраживања планине Озрен – Девица започела су 2018. године, јуна месеца првим изласком на терен. Наставак истраживања се одлаже и биће предвиђен новим Средњорочним планом рада Завода за период од 2020-2030. године.

Ж) Форланд леве обале Дунава

Град: Београд

Општина: Палилула

Кратак опис:

Завод за заштиту природе Србије је, у две фазе током 2013. и 2015. године, урадио Студију заштите Предела изузетних одлика (ПИО) Форланд Београда, у складу са којом је Скупштина града Београда започела поступак усвајања акта о заштити. На основу међународних споразума и меморандума потписаних током 2015. године, у плавној зони Црвенка (Бељарица) је предвиђена изградња нове београдске луке. Током 2016. године започела је израда Просторног плана подручја посебне намене

(ППППН) нове луке у Београду са слободном зоном у границама предложеног ПИО Форланд Београда. Завод је израду предметног плана условио утврђивањем компензацијских мера за део подручја на којем је планирана лука. У складу са програмима рада Завода, ревизија заштите ПИО Форланд Београда започела је 2017. године.

За потребе националног извештаја о предложеној изградњи и предузетим мерама за очување врста заштићених Бернском конвенцијом које су присутне у подручју форланда леве обале Дунава у Београду, Завод је два пута током 2018. године обавештавао Министарство заштите животне средине о предузетим мерама на очувању природних вредности форланда. Стручни сарадници Завода су 13.6.2018. и 11.12.2018. године извршили стручни надзор гнезда строго заштићене дивље врсте орла белорепана (*Haliaeetus albicilla*) на локалитетима у форландима Дунава и Тамиша изван подручја предложеног за заштиту. Гнездо у форланду Тамиша не постоји и пар белорепана није започео репродуктивни период, већ су променили локацију. Након проналаска новог гнезда биће прописани услови заштите природе. Поред тога, три гнезда белорепана у Форланду леве обале Дунава су током 2018. године била активна и успешно извела младе јединке, у подручју предвиђеном за заштиту. Истовремено, обављен је и редовни годишњи мониторинг инвазивне врсте *Heracleum sosnowskyi Manden.* (фамилија Ариасеаеа) на другој локацији, у брањеном делу подручја, у близини канала Грбовица, у непосредној близини граница подручја предложеног за заштиту. Додатно, достављен је и допис Градској управи Београда, Секретаријату за заштиту животне средине, у вези са током поступка ревизије заштите ПИО Форланд Београда.

Истраживани простор ће бити разматран и као евентуална компензација за изградњу луке на локалитету Црвенка. С обзиром да Завод током 2018. године није примио захтев од Министарства заштите животне средине за предлог компензацијских мера, Завод ће валоризацију за делове форланда Дунава и Тамиша одложити, док се не заврши ППППН нове луке у Београду са слободном зоном.

3) Планине Мали и Велики Јастребац

Граови: Ниш и Крушевац

Кратак опис:

Простор Великог и Малог Јастрепаца је обрастао шумом у највећој мери, на основу чега у народу влада убеђење да је Јастребац наша најшумовитија планина. На нижим надморским висинама доминирају храстове шуме сладуна и цера, док је на вишим надморским висинама присутна букова шума, која на Јастребцу заузима највећа прострства. У складу са плановима и програмима рада Завода, током 2018. године започела су прелиминарна истраживања природних вредности Великог и Малог Јастрепаца. Стручни сарадници су у периоду 11-15.6.2018. године обишли Велики Јастребац, а у периоду 1-5.10.2018. године Мали Јастребац.

Због велике површине коју заузима Велики Јастребац (планина се простире на подручју шест јединица локалне самоуправе) и неприступачности терена (велики нагиби, непроходне, ретко посећене и зарасле стазе), стручни сарадници су обишли само неколико локалитета. Прво је извршен стручни надзор Резервата природе „Прокоп“. Установљено је да је услед природне сукцесије и физиолошке зрелости и

пропадања, бреза као темељна вредност заштићеног подручја у већем делу простора замењена буквом. После великог олујног невремена 1962. године, на локалитету Криви рт је уништена шума, након чега се у том простору формирала природна састојина јеле и букве. Утврђено је да се јела суши јер услови не одговарају њеном природном станишту. Међутим још увек има квалитетних примерака врсте импозантних димензија. На потесу Змајевац и Страцимир доминира састојина букве, а местимично се јављају планински јавор, млеч и зова. Одржан је састанак са представницима Градске управе Крушевца у циљу међусобног упознавања са концепцијом заштите и развојним плановима и пројектима градске управе у зони око некадашњег познатог излетишта на 20-так километара од Крушевца, а сагледан је и културни предео у подножју планине у делу око Рибарске бање. Теренским истраживањем Малог Јастрепца, извршен је обилазак ПИО „Таткова земуница“ и закључено је да су шуме Малог Јастрепца интензивно газдоване, па су сва стабла приближно једнаке старости, релативно млада, због чега на Малом Јастрепцу доминирају функционално нарушени шумски екоситеми. Велики Јастребац је погодан за успостављање заштите. Теренска истраживања треба предвидети у ширем саставу стручних сарадника, како би вредности подручја биле детаљно валоризоване.

И) Профил битуменозних горњопермских кречњака код манастира Петковица – Цер, Шабац

Општина: Шабац

Кратак опис:

Обављена су прелиминарна истраживања горњопермских битуменозних кречњака који се откривени у каменолому у селу Петковица, на територији града Шапца. На локалитету је видљив инструктиван пример границе горњег перма и доњег тријаса. Међутим, сам профил је откривен у активном каменолому. Иако у периоду док су вршена истраживања није било радника, на каменолому се налази дробилично постројење као и неколико мањих депонија одминираних и издробљеног кречњака. Дошли смо до сазнања да каменолом ради и да камиони пар пута недељно одвлаче сировину. Осим тога обавештени смо и о нерешеним имовинско правним односима. Годинама је кречњак из овог каменолома коришћен за потребе насипања шумских путева на Церу од стране ЈП „Србијашуме“, али је последњих година преузет од стране другог власника.

У овом тренутку не постоје услови за заштиту овог локалитета због неразјашњених имовинско – правних односа. Међутим, по окончању експлоатације на овом локалитету, потребно је поново размотрити могућности за заштиту.

Ј) Парк у засеоку Црквине

Град: Младеновац

Кратак опис:

На иницијативу Градске општине Младеновац у вези прелиминарне валоризације парка у Месној заједници Марковац, засеок Црквине ради заштите, извршен је

теренски обилазак. Парк са црквом Св. Илије је заштићен према Закону о културним добрима као Споменик културе од изузетног значаја - Споменик на месту смрти деспота Стефана Лазаревића, Марковац („Службени гласник СРС“, бр. 14/1979).

Након извршеног увида на терену, констатовано је следеће:

здравствено стање свих примерака дендрофонда, који је сачињен од две врсте, липе *Tilia sp.* и багрема *Robinia sp.*, је изузетно лоше. Стабла су са видним ентомолошким и фитопатолошким променама, које су настале услед неадекватне примене мера неге (орезивање стабала „у главу“ и др.). Сва стабла су изгубила свој карактеристичан хабитус, осим стабла храста – записа (*Quercus sp.*), велики број је потпуно сувих стабала, стабала без лисне масе, трулих и заражених.

С обзиром на то да је иницијатива била у вези разматрања стања дендрофонда парка и евентуалне заштите подручја, Завод је констатовао да парк не испуњава критеријуме за заштиту са аспекта заштите природе.

Уједно је препоручено да је неопходно је предузети хитне мере санације подручја у смислу уклањања трулих, сувих и заражених стабала. Затим, неопходно је утврдити даље кораке за реконструкцију парка, у складу са значајем подручја, а по смерницама Републичког завода за заштиту споменика културе. Ово посебно, јер не постоји плански документ у односу на који би се ово изузетно културно добро унапредило. Такође, неопходно је утврдити границу подручја на терену, према гробљу.

К) Подручје Трешње, зона вештачког језера и непосредне околине

Општине: Вождовац

Кратак опис:

Вештачко језеро Трешња, дужине 150 m и ширине 30 m, смештено је у насељу Мала Иванча на граници градских општина Сопот и Вождовац, града Београда.

Подручје Трешње, зона вештачког језера и непосредне околине обухвата 201 ha укупне површине у државној својини. Већи део подручја је под шумом. Корисник шума је ЈП „Србијашуме“, односно Шумско газдинство „Београд“, Шумска управа „Авала“, газдинска јединица „Трешња“ коју чини 7 одељења под мешовитом шумом. Најзаступљенија врста је цер (*Quercus cerris*), а прате га црни бор (*Pinus nigra*), храст лужњак (*Quercus robur*) и храст медунац (*Quercus pubescens*), багрен (*Robinia pseudoacacia*, граб (*Carpinus betulus*), јавор (*Acer*), сребрна липа (*Tilia tomentosa*), кедр (*Cedrus*), јасен (*Fraxinus*) и неколико стабала панчићеве оморике (*Picea omorika*).

У оквиру подручја је ловиште „Трешња“ површине 117 ha у ком се гаје јелен лопатар, муфлон и дивље свиње. Ловиште је ограђено и улазак је строго контролисан. У оквиру ловишта је и шумска кућа.

Постављањем бране на потоку Савишница формирано је вештачко језеро „Трешња“, које је према последњим доступним подацима поверено на управљање водoprивредном предузећу „Београдводе“. Језеро је запуштено, без значајне водене

вегетације. Парцеле на којима је формирано језеро и оне у непосредном окружењу језера на којима се налазе напуштени и руинирани угоститељски објекти предузећа „Цветни трг“, сада су у индиренције Републичке дирекције за имовину Републике Србије.

Увидом на терену константовано је да подручје не испуњава основне критеријуме потребне за заштиту. Значајне природне вредности нису евидентиране.

Л) Лужњак у Паљану

Општина: Ћуприја

Обавештење: Нови власник парцеле Митровић (Душана) Мирославна из Паљана на којој се налази вредновано стабло лужњака не дозвољава да се стабло стави под заштиту као ни да се фотографише. Из тих разлога неће се приступити изради студије заштите истог.

Љ) Цер у Горчинцу

Општина: Ћуприја

Обавештење: Стабло цера због већих оштетења на себи (удар грома, трулеж, напад гљива) не испуњава критеријуме за заштиту прописане Правилником о критеријумима вредновања и поступку категоризације заштићених подручја. Налази се на приватном имању које је у власништву Александра Николића из Горчинца.

Прелиминарна теренска истраживања за која нису извршена теренска истраживања

М) Подрињске планине - планина Борања

Општине: Мали Зворник и Крупањ

Прелиминарна теренска истраживања планине Борања која су предвиђена Програмом рада Завода за 2018. годину, нису реализована због преаузаности људских и материјалних ресурса (чланова тима, кола...). Прелиминарна истраживања планине Борања потребно је планирати у наредном периоду.

Н) Профил горње креде са богатом фосилном фауном угљоносним и спрудним творевинама – Грделичка клисура

Општина: Лесковац

Кратак опис:

Планирана прелиминарна истраживања Профила горње креде са богатом фосилном фауном угљоносним и спрудним творевинама – Грделичка клисура нису реализована

првенствено због недостатка информација о тачном положају и тренутном стању у којем се налази геолошки профил услед изградње трасе јужног крака Коридора 10 који пролази кроз Грделичку клисуру. Због недовољно података о положају, геологији односно оправданости наведеног геолошког локалитета за заштиту, контактирани су професори са Рударско-геолошког факултета, Департман за регионалну геологију и палеонтологију. Напоменули су да је приступ геолошким профилима у клисури и даље ограничен услед радова на изградњи ауто-пута. Такође, нису били у могућности да нам дају тачну информацију о положају Профилагорње креде обзиром да се Грделичка клисура простире у дужини око 34km и дубине око 550 m.

Уколико се у међувремену добије информација о тачном положају овог локалитета, у програму за 2019. годину потребно је планирати рекогносцентна прелиминарна истраживања у циљу добијања што боље и прецизније слике геолошке грађе профила и потенцијалног предлога за његову заштиту.

Њ) Јама ледница

Град: Прибој, село Крњача

Кратак опис:

Теренска истраживања јаме Леднице током 2018. године нису реализована. На основу ранијег обиласка зна се да је јама Ледница тип хладног спелеолошког објекта са сталним ледом и снегом. Јама код села Крњаче један је од три спелеолошка објекта у карсту Србије са сталним или перманентним трајањем леда и снега, што значи да у савременим климатским условима није забележено његово отапања. У морфолошком смислу јама је типа косог јамског објекта са две веће дворане у којима се акумулира расхлађени ваздух, тако да објекат функционише као „клопка“ за хладни ваздух одлика инертног, климатски делимично затвореног подземног простора типа статичке леднице. У јаму снег доспева навејавањем на два јамска улаза, а лед се образује делимичним топљењем снега, разливањем воде и стварањем ледене површине процењене дебљине преко 1 метра. Овакав начин настанка леда карактеристичан је за планински карст периглацијалне зоне, који је на примеру Леднице азоналан настао испод доње шумске границе.

Ради прикупљања, пре свега морфометриских, али и климатолошких података, током 2019. године неопходна су барем два теренска изласка пролећњег и јесењег аспекта, како би се сагледало стање леда после зимског максимума нарастања леда и евентуалног повлачења или смањења леда после високих спољашњих летњих температура ваздуха.

1.2. СТРУЧНИ НАДЗОР, ТЕРЕНСКА ИСТРАЖИВАЊА И САРАДЊА УПРАВЉАЧИМА ПРИРОДНИХ ДОБАРА

1.2.1. Стручни надзор

1.2.2. Теренска истраживања

1.2.1. СТРУЧНИ НАДЗОР

Према програму рада за 2018. годину планирано је да се уради 14 стручних надзора. Урађено је пет док је један стручни надзор био по позиву Управљача (ПИО „Власина“). Стручни надзори нису спроведени у Националним парковима „Тара“, „Ђердап“ и „Копаоник“; Резерватима природе „Клисура Милешевке“, „Парк шума Ивље“, „Јелашничка клисура“ и „Прокоп“, и Споменику природе „Рћанске пећине“.

Предео изузетних одлика „Камена гора“

Стручна екипа Завода према програмским активностима Завода за текућу годину извршила је стручни надзор у заштићеном подручју и обишли следеће локалитете:

- Камена Гора (насељено место) – у последњих 10 година, колико стручни сарадници нису били на овом подручју, изграђено је неколико објеката који нису битније променили изглед насеља.
- „Свети бор“ – простор око бора је одржаван и уређен у циљу очувања природних и амбијенталних вредности.
- Гувниште – етно село, је и даље најлепши и најрепрезентативнији засеок Камене Горе. Старе куће су добро одржаване. Обишли смо и етно центар у коме се, у приземљу, налази музејска поставка, а на спрату су апартмани за издавање.
- Ковчица – један од многобројних извора на заштићеном подручју. Ту се налази неколико нових дрвених надстрешница и клупа. Види се да је овај простор ретко посећен, обрастао је травом, делује запуштено.
- Петња - крашка увала, обрасла брезом као пионирском врстом. Нема изграђених објеката.
- Остаци манастирског комплекса „Житин“ – камени остаци су видљивији него пре 10 година. Становништво је уредило овај простор и поново почело да се окупља на празник Благовести.
- Клисура реке Грачанице – када се од манастирског комплекса крене реком Грачаницом ка њеном ушћу у Лим, наилази се на малу хидроелектрану, односно на брану са акумулацијом. Идући низводно, наилазимо на још две мале хидроелектране, које се надовезују једна на другу. Корито реке Грачанице је суво. Обала је потпуно девастирана. За потребе МХЕ направљен је пут изнад реке који је прати целом дужином. Такође, на месту на коме је клисура била стеновита, готово кањонског типа, пробијен је тунел кроз који

су провучене цеви. Овај простор више не личи на онај који је заштићен студијом заштите.

Предлог мера:

- Обележавање граница заштићеног подручја постављањем табли није реализовано (недостатак финансијских средстава).
- Неопходно је замена постављених табли које су у лошем физичком стању.
- Простор око извора Ковчица потребно је уредити (покосити траву, поправити мобилијар и сл.).
- Активности на изрази и постављању мобилијара нису реализоване.
- Извршене су активности на мониторингу поткорњака.
- Штампане промотивног материјала није реализовано (недостатак финансијских средстава).

Предео изузетних одлика „Клисура реке Градац“

У складу са Дозволом за риболов у научноистраживачке сврхе и електрориболов Завод за заштиту природе Србије је обавио риболов у научноистраживачке сврхе и електрориболов 16. маја 2018. године на реци Градац за потребе стручног надзора на водотоку унутар заштићеног подручја. Истраживани водоток представља риболовну воду у оквиру рибарског подручја Предео изузетних одлика „Клисура реке Градац“, чији је корисник и управљач заштићеног подручја Еколошко друштво „Градац“ из Ваљева. Ихтиофаунистичка истраживања и евидентирање налаза риба обављени су на два локалитета на Градцу. На сваком локалитету су утврђена физичко-хемијска својства воде (температура, рН, електропроводљивост и TDS), а уловљене јединке су идентификоване по врстама, фотографисане и живе враћене у воду. Истраживањима у реци Градац је укупно евидентирано 6 врста риба из 4 фамилије (fam. Salmonidae: *Salmo trutta* – поточна пастрмка; fam. Cyprinidae: *Barbus balcanicus*/syn. *B. peloponnesius* – поточна мрена, *Phoxinus phoxinus* – пијор; fam. Cottidae: *Cottus gobio* – пеш и fam. Valitoridae: *Barbatula barbatula* – бркица).

Предлог мера: Наставити редован мониторинг евидентираних врста риба и обавити нова истраживања са циљем установљавања нових врста.

Предео изузетних одлика „Власина“

На основу захтева управљача стручни сарадници Завода су обишли заштићено подручје. Са флористичког аспекта, уочено је да се приликом кошења траве поред путева (ЈП Путеви Србије) косе и врсте које су под заштитом (око 2 м са обе стране пута). У делу пута ка Власини Рид примећена је покошена већа популација заштићене врсте српски љутић (*Ranunculus serbicus* Vis.). Карактер и распоред водене вегетације Власинског језера највише зависи од водног режима. Стална и изражена флукуација воде, која је последица испуштања за потребе ХЕ, условила је формирање биљног покривача чији распоред и структура у великој мери одударају од карактеристичне диференцијације водене вегетације у језерима с мање или више сталним нивоом воде. Ова разлика се пре свега огледа у недостатку зоне са емерзном вегетацијом, уместо које се развила вегетација повремено плављених површина. Порд тога, и појас флотантне вегетације је изграђен од биљака које су се адаптирале за брз прелаз на терестрични начин преживљавања. Генерално сиромашна воденем

вегетацијом, источна обала (изузев неких залива) је у овом периоду скоро потпуно без вегетације.

Због сталне промене нивоа воде, али и велике надморске висине, у језеру није развијена типична вегетација флотантних хидрофита, већ је у овом случају замењена вегетацијом *Polygono-Ranunculetum aquatilis* која лако прелази на терестрични начин живота. Испуштањем воде из језера нанета је штета асоцијацији *Callitriche-Utricularietum vulgaris*, а самим тим онемогућено формирање нових сфагнумских тресава. Врсте *Callitriche verna* и *Utricularia vulgaris* формирају на површини воде густу мрежу која често на себи носи и делове других врста (*Polygonum amphibium*, *Ranunculus aquatilis*...). Касније када се овој групи придружују и хемикриптофите (пузећа *Menyanthes trifoliata* и стаблова *Comarum palustre*) које држе на окупу формирану мрежу и не дозвољавају њено одношење воденим струјама. Временом, таложењем изумрлих и распаднутих биљних делова формира се чврст супстрат за наслањевање првих маховина из рода *Sphagnum*, чиме отпочиње развиће сфагнумске тресаве. Као последица нижег нивоа воде, примећен је већи број мањих тресетних острва насуканих на обали језера, нарочито у пределу око Божичког канала, што ће се негативно одразити на биљне врсте које расту на њима. Велике осцилације водостаја, односно нагло испуштање воде из Власинске акумулације има вишеструки негативни утицај на фауну риба, водоземаца али и друге водене животиње. Промене у нивоу воде у периоду мреста доводи до угинућа оплођене икре коју ципринидне врсте полажу у плићим деловима језера, што се односи и на водоземце. Са друге стране испуштање воде мења ушћа притока акумулације и онемогућава улазак салмонидних врста на мрест. Истовремено нестаје субмерзна вегетација, која представља природно склониште и место где се млађ храни, првенствено рачићима из рода *Gammarus* који такође страдају. Ако је промена нагла велике количине млађи риба и ларви водоземаца остају „заробљене“ у воденој вегетацији што проузрокује њихово масовно угинуће. Такође, том приликом водени организми остају заробљени у обалним плићацима и, због мењања физичко хемијских параметара квалитета воде, релативно брзо долази до њиховог угинућа. На крају, али не и мање важно, сталне осцилације водостаја негативно утичу и на адултне јединке риба јер доводе до промена у њиховом понашању приликом исхране и мреста.

Констатовано је да су границе обележене, постављен је велики број информатичних табли (о природном добру, али и о појединим групама животња). Уређен је већи број пешачких стаза у непосредној близини језера.

Фактори угрожавања: Испуштање воде из језера за потребе рада хидроелектране.

Предлог мера заштите: Како би се смањио негативни утицај на флору и вегетацију, али и хидролошке карактеристике језера, потребно је организовати састанак са представницима ХЕ, како би заједничким радом и временским усаглашавањем активности омогућили функционисање ХЕ али и очували природне вредности заштићеног подручја.

Заштићено станиште „Гљиве Аде Циганлије“

Редован стручни надзор сарадници Завода су обавили уз присуство представника управљаоца овог заштићеног подручја. ЗС „Гљиве Аде Циганлије“ је станиште великог броја врста гљива. Овакав висок диверзитет гљива је пре свега условљен микроклиматским приликама, али и спонтаним развојем густе вегетације, с обзиром на то је у шумарским документима овај простор стављан под категорију шумских

састојина намењених за заштиту вода и водоснабдевања. Евидентирано је око 250 врста гљива што за овако мали простор представља изузетну вредност. Такође, овај простор представља станиште строго заштићене врсте гљива *Myriostoma coliforme*, која је изузетно ретка и угрожена, а на овом станишту је и изложена јаком антропогеном утицају, што је био један од основних разлога заштите. Само заштићено станиште гљива се налази у средишњем делу полуострва Ада Циганлија, омеђено са северне стране насипом/бедемом, а са јужне спортско рекреативном зоном, тако да шумски простор директно належе на бициклическу стазу, те је посетиоцима Аде Циганлије изузетно приступачан. Заштићено станиште обухвата одсек „а“ одељења 19. ГЈ „Макиш - део Аде Циганлије-шуме уз аутопут“. Одељење 18. је током израде Студије заштите такође планирано за заштиту, али је према важећим планским документима посечено ради садње непосредно пред завршетак израде Студије, стога није ушло у предложену границу Заштићеног станишта. Ипак, постоји сонована сумња да су мицелијуми гљива опстали и обновили се, стога је важно да се на постору овог одељења такође врши редован мониторинг, а у наредом периоду би, уколико се докаже да је диверзитет гљива идаље изузетан, граница овог ЗПД могла бити проширена до првобитних оквира.

Фактори угрожавања:

- Посетиоци који без надзора залазе у заштићено подручје и газе по заштићеној површини ван шетних стаза;
- Неконтролисано сакупљање јестивих врста гљива на заштићеном станишту;
- Инвазивне биљне врсте које отежавају даљи развој шумске састојине и потискују аутохтоне врсте. Примећене су следеће инвазивне биљне врсте: *Acer negundo*, *Ailanthus altissima*, *Amorpha fruticosa*, *Phytolacca americana* и *Echinocystis lobata*.

Предлог мера заштите природе:

- Појачати присуство чуварске службе на заштићеном подручју или предузети друге мере активног надзора;
- Поставити информативне табле о природним вредностима због којих је ово подручје заштићено које треба да буду посебно прилагођене за презентовање деци школског узраста;
- У том смислу, потребно је радити на остваривању сарадње са пре свега београдским основним школама. Циљ је деци представити значај гљива и очувања биодиверзитета;
- Остварити сарадњу са Гљиварским друштвима из Београда, који би у своје редовне теренске активности укључили и ЗС „Гљиве Аде Циганлије“ и тиме вршили изузетно вредну услугу мониторинга пописаних врста гљива у Студији заштите (2010.);
- Мониторинг гљива вршити и ван заштићеног станишта, пре свега у оквиру заштитне зоне од 100m пречника у односу на границу ЗПД, с обзиром на то да мицелијуми гљива могу да се нађу и плодоносе и ван зоне ЗПД;
- Мониторинг гљива вршити и у околним шумским одељењима (18. и 21. ГЈ „Макиш - део Аде Циганлије-шуме уз аутопут“)
- Посебну пажњу посветити мониторингу врсте *Myriostoma coliforme*, како у оквиру заштићеног подручја, тако и у оквиру одељења 18. ГЈ „Макиш - део Аде Циганлије-шуме уз аутопут“, где је забележена 2010. године.

Споменик природе „Слапови Сопотнице“

Слапови Сопотнице налазе се у југозападној Србији, у атару истоименог села надамак Пријепоља, на западним падинама планине Јадовник. У изворишном делу речице Сопотнице, на дужини од око 500 m, наталожене су моћне наслаге бигра, у виду заравњених лепезастих тераса. Терасе су распоређене у 6 нивоа, а међусобно одвојене одсецима различитог нагиба и висине. Између прве, најниже и друге терасе, налази се и највећи 20 m висок водопад. СП „Слапови Сопотнице“ заштићен је 2005. године као Природно добро од изузетног значаја-I категорије, са режимима заштите II и III степена. Овом приликом, обиђени су сви значајни локалитети заштићеног подручја (ток речице Сопотнице, горњи слапови, бигрене терасе, доњи водопад, једно од врела и др.). Запажено је да је подручје споменика природе, одржавано и уређено – пешачка стаза је у добром стању, ток Сопотнице и њене терасе су такође одржаване, редовно се чисте и од природне вегетације (у складу са мерама заштите), у циљу очувања природних и амбијенталних вредности. Мостић испод великог водопада је овог лета оштећен и планиран је његов оправак. Имајући у виду, доба године – крај лета-почетак јесени када је очекиван минимум протицаја, ток Сопотнице ипак не оскудева у води и његове природне и естетске вредности нису умањене.

И кроз разговор са представником управљача, закључено је да је заштићено подручје у изузетном стању, али да постоје планови који би допринели његовом унапређењу и већој промоцији. Од „проблема“ истакнут је приступни пут, који од магистрале води до заштићеног подручја – који је асфалтиран, али узак и тешко приступачан за веће организоване групе посетилаца (аутобуски саобраћај).

Представник управљача је говорио и о могућности проширења границе заштићеног подручја, ка залеђу и обронцима Јадовника, како би се боље заштитио изворишни део слива Сопотнице (зона храњења врела), подигао степен заштите и предупредили могући проблеми изазвани антропогеним активностима. Представници Завода су се сложили да у наредном периоду ову замисао треба размотрити, дефинисати и уколико се покаже да је корисна и потребна припремати активности на њеној реализацији, што би за Завод значило активности на ревизији заштите овог подручја. Констатовано је да активности у заштићеном подручју управљач врши у складу са Планом и Програмом управљања, ограничен сопственим капацитетима, али и динамиком финансирања.

Предлог мера:

- Да Управљач обнови једну од некадашњих воденица у заштићеном подручју, на току Сопотнице, и решити имовинско-правне односе;
- Да се у подножју великог водопада, постави пригодан инфоцентар, који би био zgodнији за организацију посета, будући да би се налазио ближе средишту природног добра;
- У циљу даљег унапређења и популаризације слапова Сопотнице потребно је поставити дрвену терасу на малом видиковцу са погледом на велики водопад и ниже делове заштићеног подручја.

Споменик природе „Група стабала – Лозовик“

СП „Група стабала-Лозовик“ заштићено је 1996. године као природно добро у III категорији, као ботанички који чине 14 заштићених стабала храста лужњака (8, од којих је једно запис), храста цера (2), јасена (2) и липе (2) у порти цркве Св. Петра и

Павла у селу Лозовик на општини Велика Плана. Првобитно, овај природни споменик заштићен је као група од 17 стабала храста лужњака, јасена и липе. Међутим, једно стабло је посечено 1976. године уз дозволу Завода, јер је представљало опасност по људе, док се физиолошко стање два друга стабла током година толико погоршало да је приликом ревизије овог природног добра 1996. године закључено да више не поседују темељне вредности вредне заштите.

Ова заштићена група стабала представља остатке некадашњих непрегледних шума Шумадије, тачније лужњаково-јасенових шума (*Querceto-fraxinetum serbicum* Rud.) које су преовладале долином Велике Мораве. Крајем 2017. године Управљач се обратио Заводу за издавање решења о условима заштите природе за извођење радова на три заштићена стабла, и то: сечу стабла храста лужњака које се налази иза црквеног гробља, резивање крошње липе која се налази између цркве брвнаре и цркве Св. Петра и Павла и уклањање проблематичне гране на стаблу храста лужњака који се налази директно изнад гробља. До изласка на терен у стручни надзор наведени радови нису изведени.

Како је на терену утврђено да су заштићена стабла у врло лошем стању и да су изгубила темељне вредности због којих су заштићена, потребно је у наредном периоду извршити ревизију Студије заштите природног добра.

Предложене мере заштите: редовно одржавање заштићене површине Споменика природе (уклањање шибља, корова и др.); методе контроле и ерадикације инвазивних биљних врста (кисело дрво и циганско перје); праћење здравственог стања заштићених стабала, у циљу предузимања одговарајућих мера заштите природног добра; уклањање сувих грана на заштићеним стаблима, као и уклањање Стабла 4. које је потпуно осушено; обележавање заштићених стабала у складу са правилником којим се регулише обележавање заштићених природних добара.

1.2.2. ТЕРЕНСКА ИСТРАЖИВАЊА

У сврхе издавања услова заштите природе или по позиву Управљача ради решавања одређених проблема, стручни сарадници су обавили теренска истраживања (једном или више пута) на 38 заштићених подручја. У те сврхе су урађени извештаји за: три национална парка, два парка природе, два предела изузетних одлика, 22 строга природна резервата, и по један специјални природни резерват, заштићено станиште, меморијални природни споменик и парк шуму.

Национални парк „Тара“

Теренски обилаци у оквиру Националног парка „Тара“ у току 2018. године обављани су у више наврата:

- ЈП „НП Тара“ се обратило захтевом у којем се наводи да су у складу са Програмом управљања Националним парком „Тара“ планиране активности на мониторингу и спровођењем посебних мера заштите строго заштићене врсте Панчићева оморица (*Picea omorika*) на локалитету Црвени поток на Митровцу у оквиру Националног парка, за који је одређен режим заштите I (првог) степена и који је означен као резерват природе.

Стање на терену је потврдило наводе из Захтева: оморица је на овом једином њеном станишту на тресету (тресава „Тепих ливада“ на Црвеном потоку)

крајње угрожена и прети јој опасност потпуног нестанка са овог локалитета. Само је једно стабло оморике откривено, а према тврдњама Управљача, остало их је свега 2 до 3. Станиште оморике у Црвеном потоку је јединствено у смислу да се овај стеноендемит једино на овом локалитету јавља на равном и мочварном станишту. Предпоставља се да је овде „сишао“ са околних стмих литица Таре, његовог типичног станишта, у време када се на Црвеном потоку вршила експлоатација дрвне грађе. Наиме, отварањем сколова шуме успостављају се услови неопходни за клијање семена ове хелиофилне и пионирске врсте. Ипак, како тресетна подлога не представља добро упориште високим стаблима оморике, тако су снегоизвале довеле до убрзаног обарања тада успостављених јединки, а са строгом заштитом овог простора дошло је до обрастања тла и затварања шумског склопа, што је онемогућило природну обнову оморике на овом станишту.

Управљач ће у наредном периоду покушати реинтродукцију оморике на Тепих ливади. Предложено му је да би требало оморику садити у виду одгајених садница, а не семеног материјала. Саднице треба да воде порекло са природног станишта на простору Националног парка. Саветује се уређење до 5 различитих експерименталних површина на Тепих ливади, различитих срединских услова и њихов редован мониторинг. Управљачу је предложено да је потребно прибавити услове Завода за спровођење пројекта реинтродукције.

Завод је према захтеву за издавање услова заштите природе за извођење антиерозивних, еколошких и биолошких радова везаних за акумулације у склопу ХЕ и РХЕ „Бајина Башта“ извршио теренски обилазак осам локалитета: Спајићи на Змајевачком потоку, Град на Баранском потоку, Липовица на реци Липовици (Полошници), Караклијски Рзав, Батурски Рзав (постоји преграда на реци Батурски Рзав), Дервента, Друганчица (постоји преграда на реци Друганчици) и Црни Рзав (постоји преграда на реци Црни Рзав). Радови се односе на припрему терена за улазак у акумулације, а то је расчишћавање вегетације и израда прилазног пута, ископ, утовар, транспорт и истовар наносног материјала на локалитетима Град, Липовица, Караклијски Рзав, Батурски Рзав, Дервента, Друганчица и Црни Рзав. Такође, планирани су и радови на санацији постојећих бетонских и габионских преграда на местима где је њихова стабилност и функционалност смањена/ослабљена.

Увидом у Централни регистар заштићених природних добара и документацију Завода, а у складу са прописима који регулишу област заштите природе, утврђени су услови из диспозитива овог Решења. Локације - Спајићи, Град, Липовица, Караклијски Рзав, Батурски Рзав и Дервента се налазе унутар заштићеног подручја НП „Тара“, у режиму заштите II (другог) и III (трећег) степена. Такође, налазе се у оквиру националне еколошке мреже, односно еколошки значајног подручја „Тара“ према Уредби о еколошкој мрежи. Локације Друганчица и Црни Рзав не налазе се унутар заштићеног подручја за које је спроведен или покренут поступак заштите, не налазе се у просторном обухвату еколошких мрежа, нити у простору евидентираних природних добара.

Завод за заштиту природе Србије примио је захтев ЈП „Национални парк Тара“ из Бајине Баште за издавање услова заштите природе за изградњу шумског пута „Набојине-Коло“ у оквиру Националног парка „Тара“. На основу достављеног захтева, пратеће документације и увида на терену утврђено је да се планира

извођење радова на изградњи шумског пута „Набојине-Коло“. Новопроектирани шумски пут одваја се од постојећег шумског пута са туцаничким коловозом и целом дужином пролази кроз државне шуме, високе пребирне шуме смрче, јеле и букве (*Piceeto – Abieto – Fagetum Čolić*). Увидом у Централни регистар заштићених природних добара, документацију Завода, а у складу са прописима који регулишу област заштите природе, утврђени су услови заштите природе. Планирани шумски пут Набојине-Коло дужине 657 метара отвара комплекс од око 70 хектара високо вредних шума јеле, смрче и букве, уједно има и противпожарну улогу.

Завод је примио од ЈП „Национални парк Тара“ захтев за издавање услова заштите природе за изградњу шумског пута „Друм-Пушине“ у оквиру НП „Тара“ у дужини од 1,989 km. Изградња планираног пута од значаја је за газдовање шумама, као и за противпожарну заштиту шума и планирана је Основом газдовања шумама у ГЈ „МЗ Рача“. Пут пролази и кроз вештачки подигнуту састижину црног бора, тако да је значајан и за противпожарну заштиту целог шумског комплекса. Планирани шумски пут „Друм-Пушине“ одваја се од постојећег шумског пута са туцаничком подлогом, локација „Друм“ и пролази кроз државне и приватне шуме и завршава се кружном окретницом на ливади која је у приватном власништву. Предметна изградња шумског пута предвиђена је важећом Основом газдовања шумама за ГЈ „МЗ Рача“ и планским актима за 2018. годину (Програмом пословања и Програмом управљања НП „Тара“). Шумски пут највећим делом пролази кроз планинску шуму букве са вијуком (*Fagetum moesiacaе montanum drymetosum*) на страни и на врло стрмом терену, са изломљеним нагибом и на надморској висини 650 до 950 m. Геолошка подлога је органогени једри кречњак, а земљиште смеђе на кречњаку и доломиту. Присутна је приземна вегетација, са врстама *Festuca drymeia* и *Pteridium aquilinum*. У спрату жбуња најзаступљеније врсте су *Hedera helix* и *Plex aquifolium*. Висока (разнодобна) шума букве је очувана мешовита састојина потпуног склопа (0.7). Поред стабала букве јављају се и планински брест, бели јасен, бреза и јасика и појединачно се јавља и клен. Мањи део шумског пута на потезу Вис на надморској висини од 950 m, на почетку трасе од одвајања од постојећег шумског пута са туцаничком подлогом, на месту званом Друм пролази кроз вештачки подигнуту састижину црног бора. Шуме планинске букве представљају станиште доминантно изграђено од ендемичних врста биљака, фрагилно станиште услед слабе и споре обновљивости и репрезентативно станиште на подручју Србије, представља и селектовано ЕМЕРАЛД станиште.

Завод је примио захтев за издавање услова заштите природе за изградњу шумског пута „Галине-Галинска река“ у оквиру НП „Тара“ у дужини 1,73 km. Предметни радови планирани су у делу који се налази у селу Јагоштица, засеоку Галине у режиму заштите III степена на простору заштићеног природног добра НП „Тара“. Почетак трасе шумског пута „Галине-Галинска река“ је на постојећем путу у засеоку Галине, док је крај пута на постојећем шумском путу на локалитету Предов крст поред Галинске реке. Целом својом дужином пут пролази кроз приватне поседе. Пут је падинског типа у свом горњем делу и долињски у доњем делу пута. Мањи део пута, на почетку трасе у селу Галине, пролази кроз ливадске екосистеме, а највећи део шумског пута пролази кроз подручје у којима је смрча главни едификатор, односно подручје је обрасло шумом планинске смрче (*Piceetum excelsae montanum serbicum*). Пројектована ширина планума пута је 5 m, ширина коловоза је 3 m, и банке са обе стране по 1 m. Изласком на терен утврђено је да су на траси шумског пута „Галине-Галинска река“ уклоњена и извезена стабла из шуме. На траси пута извршен

машински ископ земље, односно скинут је органски покривач и горњи слој земљишта, као и мртви органски материјал-пањеви, остаци/делови стабала и слично. Такође, постављени су пропусти/одводни канали. Извршено је и уређење корита Галинске реке, у долином делу пута. Изградња пута је прошла кроз прву фазу изградње која подразумева изградњу доњег строја пута, без коловоза, са уграђеним водопропустима и израдњом одводних канала (обележавање трасе, уклањање стабала, рашчишћавање терена, уклањање пањева и корења, земљани радови-ископ земље). Завод није издао акт о условима за наведене радове у складу са 9. Закона о заштити природе („Службени гласник РС“, бр. 36/2009, 88/2010, 91/2010-исправка и 14/2016). С обзиром на то да за шумски пут „Галине-Галинска река“ Завод није издао било какве услове за активности на изградњи наведеног шумског пута, потребно је да се Подносилац захтева обрати Управљачу - ЈП „Национални парк Тара“ ради прибављања мишљења о изградњи шумског пута „Галине-Галинска река“.

Национални парк „Ђердап“

У 2018. години стручни сарадници Завода су обишли видиковач „Плочче“ у оквиру локалитета „Велики и Мали Штрбац са Трајановом таблом“ за који је одређен режим заштите I (првог) степена и насеље Добра које се налази у режиму заштите III (трећег) степена. Платформа је планирана да буде постављена у виду дрвене платформе подржане металном конструкцијом која би се анкерисала бетонском стопом у стену. Планирана површина платформе је 9 m², а до ње би се прелазило преко приступне стазе дужине 3m и ширине 1.5 m. Процењује се да ће наведена платформа, изграђена у складу са одговарајућим условим заштите природе, допринети бољем презентовању природних вредности Парка широј јавности, односно постизању безбедносних услова који су потребни да би се могле одржавати туре у едукативне сврхе, с обзиром на то да се са овог видиковца пружа најбољи поглед на део Ђердапске клисуре Мали и Велики Казан, где је Дунав најдубљи и најужи на целом свом току. Локалитет „Велики и Мали Штрбац са Трајановом таблом“ у режиму заштите I (првог) степена је обезбеђен рампом у подножју узвишења, тако да су и посете видиковцу „Плочче“ строго контролисане. Том приликом је извршен обилазак локације Добра у оквиру НП Ђердап одакле почиње траса нисконапонског електро-вода који се из места Добра пење на Слански врх непосредно над њим, где напаја емисиону станицу „Добра1“. Траса води кроз непроходну шуму на стрмим литицама. Растење испод овог електро-вода одржавало се редовно у предходном периоду, а противпожарни појас у коме се крчи растење био је веће ширине, од барем 6m. Бандере које подржавају овај нисконапонски вод јесу видно дотрајале, а растење у противпожарном појасу је прекомерно високо. Утврђено је да се ради о одељењу 77 ГЈ „Десна река“, одсеци а, б и с, као и да се у оквиру њих налазе следеће шумске састојине: шума китњака и граба (*Quercus-Carpinetum*), једнодобна изданачка мешовита шума цера, шума храста и јасена (*Orno-Polyquercetum*) и девастирана шума китњака, све на кречњачкој или серпентинитској подлози, под веома стрмим нагибом (21-36°) услед којег је спирање површинског слоја земљишта под утицајем плувијалне ерозије изражено.

У управи Националног парка предочено је да се изводе радови на уклањању речног наноса Бољетинске реке на локалитету „Кањон Бољетинске реке“ који се налази у режиму заштите првог степена НП „Ђердап“. За уклањање речног наноса са овог локалитета након поплава, односно за извођење радова на чишћењу и санацији

корита Бољетинске реке, Завод је издао издао решење о условима заштите по захтеву ЈП „НП Ђердап“. Међутим, извођач радова је била Хидроелектрана Ђердап I, како је констатовано током обављања стручног надзора у НП „Ђердап“. Тада је констатована велика количина наноса која се нагомилавала у дужем временском периоду као резултат периодичног надолажења бујичних вода. Временом је дошло до формирања густе вегетације на местима где је дошло до нагомилавања наноса чиме су се створили услови за бујичне поплаве. То је уједно и проузоквало промену првобитног тј. природног тока реке. Такође, као резултат бујичног процеса на појединим деоницама дошло је до обрушавања обале корита, а на терену у децембру су забележени и процеси клизања земљишта који су додатно утицали на стварање веће количине наноса и затрпавање реке у делу који се налази испод клизишта. У складу са условима Завода, извршено је санирање и отклањање нанетог материјала тешком механизацијом, а шљунак из речног корита нанесен је дуж обале Бољетинске реке као привремено решење. Међутим, овај теренски излазак је показао да преношење речног материјала из корита реке на њене обале није одрживо решење за овакав проблем: пролећне бујице су однеле сав из реке извађен нанос, као и део коловозног пута који пролази кроз Кањон.

Сарадници Завода су обишли локацију у оквиру НП „Ђердап“, К.О. Давидовац и К.О. Сип у режиму заштите III степена по захтеву Акционарског друштва „Електромрежа Србије“ за одржавање далековода 110 kV и 400 kV и разводног постројења „Ђердап 1“. Од радова је планирана замена старих истрошених делова новим на разводном постројењу „Ђердап 1“ и уклањање вегетације у коридору далековода 110 kV и 400 kV. Испод предметних далековода је углавном жбунасто растиње, осим на делу далековода 110 kV на К.О. Сип у чијем коридору су стабла четинара. Излазак на терен је обављен и поводом захтева за услове за санацију терена у зони стуба моста преко Бољетинске реке на државном путу IB реда бр. 34, Доњи Милановац-Голубац km: 97+500. На државном путу испод предметног моста, одакле је требало детаљније сагледати стуб, стручни сарадници Завода су наишли су на радове уређења обале Бољетинске реке. Како је пут био затрпан камењем којим се обала реке уређивала, нису успели да стигну до предвиђене локације. Обзиром да су уочени радови на обалоутврди, констатовани на простору режима првог I (првог) степена заштите, а предметни радови према Уредби о режимима заштите нису дозвољени, одлучено је да се радови пријаве надлежним институцијама, Министарству заштите животне средине и Управљачима, ЈП „Национални парк Ђердап“.

Национални парк „Копаоник“

Теренски обилазак на више локација у оквиру НП „Копаоник“ је извршен како би се одредили услови заштите природе по више поднетих захтева:

- наставак радова на изградњи едукативне стазе на Јанковим барама (ЈП „НП Копаоник“);
- продужње ски-стазе 4 (црвена) Панчићев врх – Дубока (ЈП Слијалишта Србије);
- изградња осветљења ски-стазе Панчић у ски центру Копаоник (предмет преко обједињене процедуре Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре за ЈП „Скијалишта Србије“).

Изласком на локалитет Панчићев врх сагледана је траса планирана за постављање осветљења. Према захтеву планирана расвета треба да омогући осветљење и то за режим рекреативног скијања, такмичења локалног карактера и тренинг. На терену већ постоје ски стаза, жичара и инфраструктура за вештачко оснежавање ски стазе. Траса осветљења према увиду на терену и достављеној документацији кроз обједињену процедуру, пролази делом кроз режим заштите III и II степена. Констатовано је, да се тражено осветљење може извести према условима који ће се дефинисати у одговору на захтев, обзиром на присуство одређених врста птица и других животиња. Поред трасе за осветљење сагледана је и ски-стаза бр. 4: Панчићев врх која је према захтеву предвиђена за проширење и продужење, ради спајања са стазом Црвена Дубока.

Ради што бољег сагледавања (због лоших временских услова није се могло проћи поменути трасама), извршен је увид и из правца Пајиног пресла, са доње стране поменутих стаза, где је планирано уклањање смрчевих стабала у дужини од 400m и у ширини од 40 m.

Констатовано је да се не ради о проширењу постојеће ски стазе већ о изради нове стазе, за коју би било неопходно извршити сечу стабала. Закључено је да ће се коначна одлука донети на основу прибављених чињеница на терену и након поновне кабинетске анализе расположиве документације, посебно Просторног плана подручја посебне намене НП Копаоник, према којем ова стаза није предвиђена.

Након тога извршен је обилазак тресаве на Јанковим барама за коју је дефинисан режим заштите I (првог) степена. Увидом на терену констатовано је да су активности на постављању дела едукативне стазе у току 2017. године, изведене у складу са издатим условима Завода. Према Програму управљања Националним парком Копаоник за 2018. годину, предвиђен је завршетак едукативне стазе који подразумева изградњу другог дела стазе и платформе. Едукативна стаза и платформа имају за циљ да се посетилаци у пратњи представника управљача – Парка, упознају са значајем овог локалитета. Наставак стазе који је планиран за 2018. годину пратио би обод тресаве и спојио са већ постављеним делом стазе преко платформе, која би се налазила на улазу у тресаву са приступног макадамског пута. Овим би било омогућено да већи број посетилаца обиђе тресаву и упозна се са њеним вредностима, а без штетног утицаја по саму тресаву. Констатовано је да се други део едукативне стазе укључујући и платформу може изградити под условима које ће Завод дефинисати у одговору на захтев.

Парк природе „Голија“

Завод је по захтеву ЈП за газдовање шумама „Србијашуме“ извршио обилазак Парка природе „Голија“, на подручју које покрива са својим газдовањем Шумска управа „Дивићи“ у Дивићима а поводом појаве сушења стабала. Са стручњацима шумарске струке наведеног шумског газдинства обиђено је 34/a и 34/b одељење Газдинске јединице „Бисервода – Црни врх – Радуловац“. Подручје под овим одељењима је још 1950. године донетим Решењем Завода за заштиту и научно проучавање реткости НР Србије, бр. 27/50 проглашено као Строги природни резерват, јер се радило о веома квалитетним и вредним мешовитим шумама јеле, букве и смрче, до тада не коришћене и са дрвном запремином преко 800,0 m³/ha. И донетом Уредбом о заштити Парка природе „Голија“ („Службени гласник РС, бр. 45/2001 и 47/2009) овај

простор је стављен у режим заштите I (првог) степена. Увидом на терену у наведеним одељењу и одсечима констатовано је да кроз ову мешовиту шуму има сувих, полусувих као и изваљених и превршених стабала. Шумари су имали намеру да изврше уклањање (из ове квалитетне шуме) сва ова набројана стабла, јер сматрају да их треба искористити. Овде се ради о појединачним стаблима која су сува, полусува и сл. у односу на преостали део шуме. Шумари су и извршили дознаку ових оштећених и сувих стабала у количини од око 700,0 m³.

Предлог мера: Завод за заштиту природе Србије сматра да у овом 34/а и 34/б одељењу шумари не смеју да врше никакве сече јер је то забрањено донетом Уредбом о заштити Парка природе „Голија“ („Службени гласник РС, бр. 45/2001 и 47/2009). Чланом 5. става 1 Уредбе наведено је да се у режиму заштите I степена забрањује коришћење природних богатстава и искључују сви други облици коришћења простора и активности осим научних истраживања, контролисане едукације и коришћења постојећих службених и јавних путева. Шумари треба да прате здравствено стање ове шуме и да евентуално уколико приметите да се појава сушења шуме убрзано шири (напад поткорњака и сл.) да о томе обавестите Завод за заштиту природе Србије како би се на време реаговало у сузбијању евентуалних пренамножења инсеката и сл.

Теренски обилазак подручја у Парку природе „Голија“ обављен је за потребе израде локацијских услова за изградњу мале хидроелектране „Голија“ на Голијској реци, општина Ивањица. Мала хидроелектрана (МХЕ) „Голија“ се налази на Голијској реци на територији општине Ивањица. Водозахват МХЕ „Голија“ се налази на око 3,2 km северно од села Голијска река и око 1,6 km јужно од села Јасеновица. Машинска зграда ове МХЕ се налази на око 8,0 km узводно од ушћа Голијске реке у реку моравицу и удаљена је 800 m западно од села Јасеновица. МХЕ „Голија“ је постројење проточно-деривационог типа са снагом од 485 kW и обухвата следеће: водозахватну грађевину (преграда са рибљом стазом, слободним преливом и тиролским захватом, таложница, водна комора за деривациони цевовод); деривациони цевовод (дужине 2,3 km); машинска зграда (5,8x7,4m) и одводну ваду. Сарадиници Завода су се упутили на терен у оквиру ПП „Голија“, ради евидентирања и праћења стања на плантажи жуте линцуре у селу Рудно. Првог дана терена циљ је био обилазак плантаже линцуре у селу Рудно, која се формирана на подручју заштићеног добра ПП „Голија“ у режиму заштите III степена. Истовремено, прикупљани су подаци потребни за потребе израде ревизије Студије заштите ПП „Голија“, са аспекта заступљености пољопривредне производње и пољопривредних капацитета локалног становништва са локалитета кроз која се пролзило приликом доласка на наведену плантажу: Краљева, кроз К.О. Брезова, К.О. Долац и К.О. Река. Први информативни разговор је обављен са мештанима засеока Цеста у К.О. Долац и засеока Палеж у К.О. Река. Евидентирана је предметна плантажа балканске (жуте) линцуре (*Gentiana lutea subsp. symphyandra*). Сагледан је терен подручја општине Ивањица, кроз К.О. Врмбаја, К.О. Чечина, К.О. Брусник, К.О. Коритник, са већим бројем засеока: Придворица, Асаново село, Чечина, Девићи, Брусник, Муњићи, Тењовићи, Пауновићи, Остатија. На наведеним локалитетима су прикупљани основни подаци о заступљеним културама и раси стоке која се гајина овом подручју. Такође, су лоциране одкупне станице воћа и печурака у насељима Муњићи и Остатија, као и сточна пијаца насеља Муњићи. У насељу Придворица је утврђено постојање хладњаче за откуп малина предузећа Фриголенд из Београда. У контакту са становништвом је констатована структура пољопривредне производње. На потезу

од манастира Студенице ка Девићима, дуж реке Студенице, у близини Чечине и Асановог села, спорадично се уочавају малињади, шљиваци, неговани пашњаци и кукуруз. Малина са овог подручја се одкупљује и складишти у хладњачама у Ивањици. Откуп јабука падалица (будимке, кожаре, дивље петроваче) врши се од половине августа до краја септембра у месту Брусник. Истовремено се у Бруснику врши и откуп печурака лисичарке и вргања, док се црна труба, смрчак, сунчаница, жула користе спорадично за потребе домаћинства. Сорте малина које се гаје у овом крају су Виламет и Полка. Домаћинства овога краја свој буџет допуњују производњом ђумура и дрвне грађе. Трећег дана, посетили смо неколико пољопривредних домаћинстава која припадају новопазарској општини, како би се упознали са специфичностима пољопривредне производње овог дела Парка природе. У овим економатима, заступљеност ситне стоке је доминантна, већа стада оваца броје 100-150 грла, махом сјеничке расе, соја колооке. Крупна стока се гаји ради продаје телади и производње млека. Домаћинства која нису доступна за прилаз доставног возила одкупних млекара, млеко користе за производњу сира и кајама, које се продаје познатим купцима. За сопствене потребе гаје се свиње, козе, коњи и кокошке. Подручје са новопазарске стране је застрто пашњацима, није погодно за производњу малине. Производи се више сорти шљиве, јабуке, трешње и крушке. Присутна је спорадична производња жита, гаји се пшеница, тритикале, овас и јечам. Субвенције по грлу се користе, пољопривредна газдинства су регистрована. Вуну је могуће продати предузећу Стилекс из Пријепоља или је кроз робну размену дати за со. Даљим обиласком упознали смо се са домаћинствима општине Рашка. Присутна је производња жита, као и производња хељде. У повртарству најбоље приносе даје кромпир, који се производи и за комерцијалне потребе, док се остале повртарске врсте гаје за потребе домаћинства. У родним годинама вишкови се износе на тржиште. Присутни су засади малине, купине и боровнице, а засади осталог воћа, шљиве, јабуке и крушке се занављају. Да би се сточрство на овом подручју развијало било би пожељно да Министарство пољопривреде, водопривреде и шумарства уведе субвенције линије за сенажу (косилица, скупљач сена, балирка). Четвртог дана је тереном покривено подручје општине Рашка, локалитети Бушићи, Чорбићи, Смиљанићи, Кути, Грмичак. На подручју Рашке заступљена је производња жита (овас, хељда, раж, јечам), за потребе прихране стоке у зимском периоду, која представља основну пољопривредну делатност у овом крају. Сточни фонд је под контролом ветеринарске станице Рас-Вет из Баљевца. озбиљније болести стоке попут бруцелозе, леукозе, туберкулозе на овом подручју су ретке. Откуп млека врше млекаре Милкоп и Фингаро из Рашке и млекара Лазар из Блаца.

Парк природе „Златибор“

Стручни сарадници Завода су у више наврата излазили на терен на основу девет захтева за услове за издавање локацијских услова за изградњу викенд објеката у Парку природе „Златибор“ на неколико локација: на к.п. бр. 1512/8 у КО Јабланица; на к.п. бр. 2923/6 у КО Доброселица; на к.п. бр. 2948/1 у КО Доброселица; на к.п. бр. 901/3 у КО Доброселица; на к.п. бр. 1/16 у КО Љубиш; на к.п. бр. 1/17 у КО Љубиш; на к.п. бр. 1/18 у КО Љубиш; на к.п. бр. 1/18 у КО Љубиш; на к.п. бр. 3319/12 у КО Гостиље планирана изградња два викенд објекта укупне површине приземља 204, 20 m², док је укупна бруто изграђена површина 342,40 m². Парцела се налази у режиму заштите II степена. На локацији се налази изграђен угоститељски објекат, док се

новопројектовани објекти планирају на већ изливеним темељима који сада служе као летња башта.

Предео изузетних одлика „Клисура Ђетиње“

Терен је обављен ради издавање услова заштите природе за партерно уређење доње Стапарске бање на подручју Предела изузетних одлика „Клисура Ђетиње“.

Уређење доње Стапарске бање подразумева уређење и нивелацију терена, зацевање извора и насипање, изградњу зида од натур бетона за роштиљ, постављање шест дрвених надстрешница са клупама и столом, демонтажу постојеће надстрешнице уз монтажу нове, постављање две свлационице, уређење постојећег пешачког приступа са степеништем, постављање три дрвене канте за отпатке и рециклажу, једног металног држача за бицикле са десет места, једног дрвеног стуба за везивање паса и хортикултурно уређење у складу са општим условима средине и околним пејзажом природног добра.

Увидом на терену је утврђено да се Стапарска бања налази у Стапарској клисури реке Ђетиње, на око 8 km удаљености од Ужица, на к.п. бр. 8196/3, К.О. Стапарска река. Предметна локација/катастарска парцела је уз корито Ђетиње. На локацији се налази базен са лековитим извором који је озидан каменом и прилазним степеништем. У непосредној близини базена се налазе две надстрешнице са седењем и делом камени зид са местом за роштиљ. Остале површине су слободне, делом са травом и шљунком и засадима разних врста биљака. Такође, налази се мањи извор који каналом отиче у реку, а који у току лета пресуши те га је потребно зацевити и тај део терена насути. Уз реку се налази насип од шљунка као заштита од поплава који спречава визуру и приступ реци, те је потребно уредити и нивелисти терен. Локалитет је угрожен од бујичних поплава, те је потребна мера за заштиту од од бујица. Уређење локалитета представља основу за даљи развој туризма на подручју града Ужица. Допуна садржаја у Клисури реке Ђетиње знатно ће унапредити квалитет живота становника Ужица.

Предео изузетних одлика „Власина“

По захтеву за извођење радова на санацији канала на излазној вади Божица реализован је теренски излазак и установљено да је на к.п. 5225 у К.О. Власина Стојковићева, која се налази режиму III (трећег) степена заштите заштићеног подручја ПИО „Власина“ као и у обухвату еколошки значајног подручја „Власина“ (88), дошло до оштећења леве стране облоге бетонског канала, у дужини од 6 m и ширини од 3 m. Сама локација налази се на неких 80 m од пута. Теренским изласком је закључено да се извођење радова на санацији канала на излазној вади Божица могу реализовати, јер је процењено да неће довести до негативних последица по природну средину као и саме вредности заштићеног подручја.

Специјални резерват природе „Пештерско поље“

Теренски обилазак локације где се врши експлоатација тресета у оквиру СРП „Пештерско поље“ обављен је како би се одредили услови заштите природе по поднетом захтеву за рекултивацију постојећих површинских копова тресета у оквиру СРП „Пештерско поље“.

Захтев се односи се на рекултивацију тресетишта на катастарским парцелама на којима се тренутно врши експлоатација тресета, бр. 3605, 3606, 3607 и 3608, К.О. Буђево, општина Сјеница, као и на к.п. бр. 331, К.О. Браћак, општина Тутин, на којој је некада вршена експлоатација. У оквиру предметне документације достављен је и Пројекат рекултивације тресетишта. Пре одласка на сам локалитет, сарадници Завода су се састали са директором Туристичке организације Сјеница, у Сјеници, где су разговарали о тренутном стању на тресетишту које је у експлоатацији на Пештерском пољу. На састанку су обавештени да експлоатацију врши више предузећа, углавном без дозволе, као и да је пољопривредна инспекција излазила на терен у предходним месецима и то утврдила. Такође, Управљач је о неправилностима обавестио и инспекцију за заштиту животне средине, која је већ неколико пута излазила на терен.

На терену је утврђено да се на наведеној парцели налазе дубоке рупе испуњене водом, док су радови на експлоатацији тресета у току на осталим парцелама наведеним у захтеву, односно у пројекту рекултивације: 3605, 3606, 3607 и 3608, све К.О. Буђево, општина Сјеница. Експлоатација тресета на наведеним парцелама се врши тзв. ратраком, односно машином нали на багер на гусеницама, која напред поседује наставак сличан оном за чишћење снега са улица, којим се слојевито скида површински слој тресета. Подносилац захтева је потврдио да са рекултивацијом неће започети у наредних пар година, докле ће на наведеним парцелама експлоатисати тресет. Како је потврђено увидом на терену, са експлоатацијом се тек започело на наведеним парцелама. Систем канала за дренажу тресета, који је постојећи, служи за одвођење воде са парцела у експлоатацији.

Како је у пројекту рекултивације наведено, а на терену потврђено, подносилац захтева планира да започне експлоатацију тресета на парцелама 3604 3598, 3599, 3600, 3601, 3602, 3603, 3610, 3611, 3612 и 3613, све К.О. Буђево, општина Сјеница. Подносиоцу захтева је поредочено да услови Завода важе 2 године од издавања, с тога да је потребно да у том року отпочне радове за које су ови услови издати. Такође, обавештен је да је предмет решења о условима заштите природе само рекултивација, како је у захтеву и навеено, а не и даља експлоатација на тим парцелама, те да је у ту сврху потребно да пошаље допуну захтева.

Овом приликом је GPS-ом омеђена укупна површина под експлоатацијом, на којој експлоатацију врши више од једног предузећа, како је утврђено на терену у разговору са Управљачем и са подносиоцем захтева.

Строги природни резерват „Ртањ“

На подручју Шумског газдинства „Тимочке шуме“, Бољевац, Газдинске јединице „Ртањ“ представници ЈП „Србијашуме“ Београд, Управе за шуме и присутни представници других институција, обишли су локацију на планини Ртањ која је 2014. године захваћена ледоломом и том приликом је уништено шума на површини од стотину хектара. Након уклањања оштећених стабала на овом подручју шумари су започели припрему терена за пошумљавање. Према речима шумарских стручњака из Шумске управе „Бољевац“ у 2016 и 2017. години на овом шумском комплесу је пошумљено око 40,0 ha а од врста је коришћена смрча, буква, горски јавор, бели јасен и храст китњак. Погледом на терен ГЈ „Ртањ“ из насеља Ртањ уочава се велика

површина са које је уклоњена шумска вегетација и где је терен припремљен за пошумљавање. Део припремљеног терена је и пошумљен.

Строги природни резерват „Каљавица“

Завод је извршио обилазак СПР „Каљевица“ по захтеву ЈП „Србијашуме“ за издавање услова заштите природе за успостављање шумског реда након бесправне сече стабала од стране непознатих починилаца.

Са стручњацима шумарске струке из Шумске управе „Тутин“, на терену су обиђена одељења 114/с и 115/с ГЈ „Мојстирске шуме“, која улазе у састав заштићеног природног добра СПР „Каљавица“ за који је одређен режим заштите I (првог) степена, с обзиром на то да се ради о веома квалитетним и вредним мешовитим шумама јеле, букве и смрче. Управљач заштићеног природног добра, ЈП „Србијашуме“, има намеру да изврши спровођење санационих мера на простору заштићеног природног добра. Сеча је извршена на једној локацији, у близини извозног пута и надамак административне границе са АП Косово и Метохија, због чега се сумња да ју је извршило више лица са пребивалиштем на подручју АП Косово и Метохија. Починиоци бесправне сече су посекали стабла на у просеку 1,30 m висине, искористили и одвезли најквалитетније трупце, а у шуми су оставили овршке и тања стабла.

На терену је констатовано да до саме ивице заштићеног природног добра шумари (Управљач заштићеног природног добра) врше редовну сечу у околним одељењима и одсецима, а на многим местима су чак и вршили обарање стабала која су пала на подручју заштићеног природног добра (режимом заштите I степена).

Стручни сарадници Завода су предочили овом Шумском газдинству, односно Шумској управи, да је у плану заштита овог ширег подручја, па да је у то сврху потребно ограничити експлоатацију шуме, посебно у деловима за које се предвиђа режим заштите I (првог) и II (другог) степена. СПР „Каљавица“ се налазе у предвиђеном режиму заштите I (првог) степена Парка природе „Мојстирско-Драшке планине“. Мада одлука о заштити још увек није донета неопходно максимално ограничити, а најидеалније потпуно обуставити сечу на овом подручју. Управљач заштићеног природног добра је у обавези да прати здравствено стање шуме и да уколико приметити да се појава сушења шири (напад поткорњака и сл.) да о томе обавесте Завод за заштиту природе Србије како би се на време реаговало у спречавању даљег пропадања резервата.

Споменик природе „Паркови Буковичке бање“

Поводом захтева Управљача, тј. обавештења о осушеним стаблима, сарадник Завода је обишао локације на којима је констатовано сушење појединачних примерака стабала наведених у захтеву и потврђена потреба њиховог уклањања. Стабла су различите старости, констатована на 14 парцела у Парку, на осами или у склопу. Здравствено стање стабала је праћено у дужем временском периоду, а предложена су за уклањање у тренутку када могу да представљају опасност по посетиоце. Три стабла из захтева су констатована изван граница заштите, али с обзиром на то да се

налазе у оквиру Просторно културно-историјске целине, и она су узета у обзир (Р30). Од укупно 22 обележена стабла, 2 су у међувремену сама пала. Закључено је да ће Завод издати услове заштите тим поводом, те да управљач поштује установљену динамику праћења здравственог стања стабала. У вези обавештења о осушеним стаблима, неопходно је: сува стабла уклонити, извршити вађење пањева и санирање површине; ажурирати базу података – Мануал Парка, те радвојити евиденцију парцела изван граница заштите Споменика природе са онима у оквиру заштите; доставити Извештај о извршеним радовима на уклањању стабала, као и радова за које су добијени услови заштите природе а нису до сада спроведени; сходно пројекту озелењавања, предвидети замену/попуњавање подручја на којима су уклоњена стабла.

У вези локације за постављање бисте: локацију за постављање бисте одредити у односу на Синхрон план Парка (план инсталација), изван земљане стазе; прецизно утврдити микролокацију, на делу парцеле Р62; постављање не сме да угрози инфраструктуру нити биолошки опстанак дендрофлоре; за било какву промену локације из захтева неопходно је поднети нови захтев; планиране радове усагласити са одобреним пројектима за реконструкцију и озелењавање Парка.

Напомене: Управљач врши редован надзор – мониторинг здравственог стања стабала, те сходно томе у складу са договором једном или два пута у току године, по потреби доставља захтев за услове поводом санације или уклањања стабала која су сува, ризична, пала, односно која представљају опасност по безбедност посетилаца. Управљач је члан Комисије за постављање бисте Живана Сарамандића.

Обележавање граница заштите: планирано је измештање табле обавештења о заштићеном подручју, која се тренутно налази изван граница Парка, на делу између хотела Шумадија и објекта Старог здања.

Примедбе и проблеми управљача: делатност – надлежност управљача Ј.К.П. „Зеленило-Аранђеловац“ је проширена на одржавање расвете, паркинг сервис и саобраћај.

Споменик природе „Шалиначки луг“

Издазак на терен је обављен на основу захтева за издавање услова заштите природе за уређење постојећег фудбалског терена у оквиру Споменика природе „Шалиначки луг“ и по захтеву за тренирање и играње фудбалских утакмица.

Увидом на терену утврђено је следеће:

- Фудбалски терен је у оквиру заштићеног природног добра, СП „Шалиначки луг“ и да га је потребно уредити како би се омогућило безбедно коришћење овог простора, односно одржавање спортских активности врло значајних за омладину из села Кулич и Шалинац.
- На уређењу постојећег фудбалског терена су планирани следећи радови: уклањање ниског растиња на ограђеном простору терена, као и око њега у појасу пречника до 2 m; чишћење и уређење постојећег објекта који служи као свлачионица за фудбалере; уређење и одржавање прилазног пута и одржавање тренинга три пута недељно, као и фудбалских утакмица три пута месечно.
- Евидентно је да је ово заштићено природно добро запуштено (тешко проходно, са доста отпада било које врсте и тд.) да се о њему не води брига на

адекватан начин, односно у складу са актом о заштити природног добра и Законом о заштити природе.

- На заштићеном подручју је велики број сувих стабала храста лужњака или су у процесу сушења. Такође, има доста сувих грана на заштићеним стаблима, што представља велику опасност по општу безбедност на заштићеном подручју. Заштићено природно добро није ни обележено таблом о заштити (оштећена табла је ишчупана и бачена у шибље добра).

Иницијатива омладине села (Спортско фудбалско удружење „Стари храст 2018“ из Кулича) за предузимање активности на уређењу заштићеног подручја је за сваку похвалу и требало би да покрене даље уређење СП „Шалиначки луг“ од стране надлежних у складу са својим обавезама и законском регулативом. За потребе извођења радова и активности на уређењу постојећег фудбалског терена у оквиру СП „Шалиначки луг“, за тренирање и играње фудбалских утакмица, Завод ће издати услове заштите природе под којим се радови могу извести.

Споменик природе „Ботаничка башта - Јевремовац“

Завод је према захтеву Биолошког факултета Универзитета у Београду, Институт за ботанику и Ботаничка башта „Јевремовац“ из Београда за издавање услова заштите природе за уклањање и резивање сувих, оштећених и потенцијално опасних стабала у заштићеном подручју, обавио теренски излазак.

На основу достављеног захтева, пратеће документације и увида на терену утврђено је да се планира сукцесивно извођење радова на уклањању/сечи сувих и болесних стабала и уклањању сувих и резивању грана стабала. Стабла предвиђена за сечу лошег здравственог стања, болесна, сува или у процесу сушења. Стабла предвиђена за сечу су лошег здравственог стања, болесна, сува или у процесу сушења. Стабла се налазе у деловима, односно површинама Ботаничке баште означених са 4, 5, 8, 11 и 12. Крошње гимнокладуса и четири стабла јавора су ексцентричне и неправилног облика услед малог простора и густог склопа других стабала. У крошњама наведених стабала налазе се суве гране, као и гране које су различитих дужина и нестаромерне у крошњи тј. не формирају правилну крошњу. Сва наведена стабла представљају опасност за посетиоце природног добра, запослене, имовину Баште (објекте, возила и др.). Такође, представљају и жаришта размножавања биљних патогена и не представљају реткост у постојећој дендрофлори Ботаничке баште. Имајући у виду да су предметна стабла ризична по безбедност људи, објеката, као и остале врсте дендрофлоре природног добра, неопходно је извршити планиране радове како би се обезбедила адекватна сигурност у простору. Станишни услови на местима на којима се планира уклањање/сеча стабала неповољни су за садњу нових примерака дрвећа. Слободни простори на местима уклањених стабла су густог склопа са мало светлости и нису повољани за правилан раст и успешан развој младих стабала.

Споменик природе „Бајфордова шума“

Излазак на терен је обављен након више захтева у којима се износи констатација да је Бањички поток у делу уз ток Бањичког потока загађен тј. да се проласком поред њега осећа непријатан мирис тј. да поток смрди. Том прилоком само се на испусту

кроз видљиву цев великог промера у посебном положају тела и на одређеној висини могао осетити непријатан мирис. На основу незваничних информација констатује се да у поток улазе испусти из: Спортског центра „Бањица“, Болничког комплекса ВМА и постојећих угоститељских објеката.

За инспекцијску контролу је задужена водоприведна инспекција која изласком на терен није констатовала ништа значајно и која ће изаћи у додатну контролу и предузети све мере у надлежности инспекцијског делокруга рада.

Споменик природе „Академски парк“

Излзак на терен је обављен по захтеву Завода за заштиту споменика културе града Београда ради издавања услова заштите природе за копање истражних сонди у Академском парку у Београду за потребе израде пројекта реконструкције и статичке санације оградe заштићеног подручја. Извођач радова је за израду наведеног пројекта предвидео отварање истражних сонди, односно копање три јаме запремине 1m^3 за потребе одређивања начина и дубине фундарања темеља оградe и стуба врата/капије Академског парка. Према достављеној документацији, позиције истражних сонди се налазе са унутрашње стране оградe Парка на три локације: поред капије В (прва сонда), поред улаза на источној страни Парка (друга сонда) и поред улаза на северозападној страни Парка (трећа сонда). За потребе извођења радова на ископу истражних сонди за утврђивање начина и дубине фундарања темеља оградe и стуба врата/капије Академског парка потребно је прописати условима заштите природе њихово постављање на места која су највише могуће удаљена од околних парковских дрвенастих врста, како би утицај ископавања на коренов систем стабала био минималан. У том смислу је на терену сагледан положај стабала у односу на предвиђен положај ископа, достављен у графичкој документацији. Увидом на терену је процењено да предметни радови неће имати негативан утицај на стабла у непосредној близини, јер су она прилично удаљена.

Споменик природе „Топчидерски парк“

ЈКП „Београдски водовод и канализација“ се обратило Заводу за издавање услова заштите природе за извођење радова на постављању јавне чесме у Топчидерском парку. Увидом на терену је утврђено да се локација предвиђена за постављање чесме налази са десне стране од главног улаза у Топчидерски Парк, на удаљености од око двадесетак метара, поред шетне стазе, недалеко од булевара Војводе Мишића. Предметна локација је утврђена/одређена заједно са представником управљача природног добра – ЈКП „Зеленило-Београд“. Темељна стопа чесме је димензија $0,60 \times 0,60 \times 0,15$ m, а ископ земље за израду платоа око чесме је димензија $1,80 \times 2,10 \times 0,20$ m. Просечна потрошња воде са чесме је до 50m^3 месечно у сезони. Димензије рова за постављање водоводних и канализационих инсталација су $0,40 \times 0,60$ m. У непосредној близини простора предвиђеног за постављање чесме, као и простора предвиђеног за постављање водоводних инсталација (према булевару Војводе Мишића), као и канализационих, нема стабала. За извођење предметних радова, Завод ће издати услове заштите природе под којим се радови могу извести.

Споменик природе „Арборетум Шумарског факултета“

У вези поднесеног захтева за издавање услова заштите природе за санитарну сечу у заштићеном подручју Арборетума, извршен је обилазак прецизираних локација. Према „Извештају о здравственом стању дрвенастих биљака у Арборетуму“, укупно 21 стабло је предвиђено за уклањање на пољима А, В, С, D, Е, Н и O7. Стабла су обележена бројевима и нумерисана са плочицама из Мануала валоризације. У разговору са Управљачем констатовано је да препоручене мере неге резивања крошњи стабала нису могуће јер Управљач поседује само телескопску тестеру (до 4m висине), а да им нису одобрена средства за услугу резивања крошњи. Уједно је указано на проблем заливања нових садница, јер проблем реализације сопственог бунара није решен, односно не постоји даље финансирање за дати пројекат.

Закључено је следеће:

- Обиласком предметних стабала утврђено је да су стабла сува и/или са видним фитопатолошким променама, да представљају опасност и по околна здрава стабла и инфраструктуру,
- Препоручено је да се поново покрене решавање проблема заливања, као и финансирања спровођења основних мера неге као неопходних редовних активности за заштиту, очување и унапређење овог специфичног заштићеног подручја.

Напомена: Управљач ће у складу са договором доставити допуну табеле у смислу прецизирања локација стабала на парцелама.

Споменик природе „Звездарска шума“

У вези поднесеног захтева ЈКП „Зеленило Београд“ за именовање представника Завода за заједнички излазак на терен са представницима општине Звездара, као предлагача и ЈКП „Зеленило Београд“, извршен је теренски обилазак дела Звездарске шуме дуж Волгине улице. Обиласком терена, представник Завода је утврдио следеће затечено стање:

- у току су радови на изради паркинг места и места за контејнере (земљани радови), постављени су ивичњаци
- у току су радови на изградњи стазе за пешаке од окретнице аутобуса до нових паркинга. Постављени су ивичњаци и тампон слој као припрема пред асфалтирање,
- на делу пешачке стазе према окретници, у нивоу након дечијег игралишта, трасу стазе пресеца стабло, након кога се наставља стаза,
- радови се обављају машински и ручно, при чему је механизација и грађевински материјал лоцирана на заштићеном подручју,
- радови се врше без обележене сигнализације за пешаке и возаче.

Представници општине Звездара су у разговору констатовали следеће:

- Радови на изградњи паркинга и пешачке стазе отпочели су пре десетак дана и изводе се према пројектној документацији која је урађена пре 2-3 године.
- За радове нису поднети захтеви за услове надлежним институцијама (Завода, Секретаријата за заштиту животне средине, Секретаријата за саобраћај и др.).
- Радови се изводе за 43 паркинг места и пешачку стазу. Део радова је у заштићеном подручју, а део не, што је потребно накнадно утврдити.

- Радови су планирани у односу на План детаљне регулације парк шуме Звездара.
- Општина се обратила Зеленилу са иницијативом за заједнички излазак на терен ради израде пројектног задатка и сагледавања могућности изградње паркинга. При том су Зеленилу достављени Идејни пројекти саобраћаја и сигнализације за наведену локацију (октобар, 2015. године).

Представник Завода је указао представницима општине на законску процедуру за све радове и активности у заштићеном подручју, као и обавезу обраћања свим надлежним институцијама у поступку израде пројектне документације.

Представници Управљача и општине Звездара су закључили следеће: ЈКП „Зеленило Београд“ ће се обратити инспекцији за заштиту животне средине града Београда док Општина Звездара треба да се обрати за услове Секретаријату за саобраћај града Београда и да поднесе документацију Управљачу.

Напомена: Управљач је констатовао да ће пројектну документацију општине Звездара по добијању проследити на услове Заводу.

Споменик природе „Паркови Врњачке бање“

Општинска стамбена агенција Врњачка Бања се обратила за мишљење о стању шимшира који се налази око скулптуре „Кентаур“ аутора руског вајара Ернеста Неизвесног у парку Врњачке Бање. Увидом на терену утврђено је следеће:

- Општинска стамбена агенција Врњачка Бања је планирала предузимање радова чишћења, рестаурирања, обележавања и декоративног осветљења скулпторског фонда у парку Врњачке Бање.
- У оквиру заштићеног подручја, СП „Паркови Врњачке Бање“ и то Централног бањског парка налазе се засади купастих шимшира (*Vuxus sempervirens*) око скулптуре „Кентаур“ аутора руског вајара Ернеста Неизвесног.
- Здравствено стање, као и свеукупно стање шимшира је лоше. Уочава се појава сушења лисне масе, као последица напада штеточине шимшировог пламенца (*Cydalima perspectalis*), тако да се већи део засада шимшира осушио. Такво стање и њихов изглед негативно утиче на абијенталну вредност заштићеног подручја.
- Управљач је у протеклом периоду вршио третирање шимшира одговарајућим препаратом, али без неких видних резултата.
- Засади шимшира су висине око 1,5 m и визуелно заклањају добар део скулптуре „Кентаур“ што умањују њену естетску вредност.

На основу наведеног, закључено је да је потребно уклонити осушене и заражене засаде шимшира у циљу унапређења општег стања природног добра и саме репрезентативности заштићеног подручја. У том смислу замену засада шимшира извршити неким од врста повољних за дату намену, које неће утицати на визуелно сагледавање скулптуре и на њену естетичну везу са амбијентом парка. Предлажу се врсте које су мање висине, више при тлу и чији раст неће визуелно затварати скулптуру.

Споменик природе „Градски парк Ђурђево брдо“

Управа за заштиту животне средине и комуналне послове града Јагодина је планирала уклањање сувих стабала на заштићеном подручју, СП „Градски парк Ђурђево брдо“. Стабла предвиђена за сечу, према картографском приказу Постојећег стања вегетације Парка, су: три стабла црног бора, два стабла липе и стабло клена. Увидом на терену утврђено је да су сва наведена стабла лошег здравственог стања, потпуно сува или у процесу сушења. Стабла предложена за уклањање представљају потенцијалну опасност по безбедност посетилаца Парка, првенствено деце, а нарочито за време ђачких екскурзија. Такође, предметна стабла су изгубила репрезентативна и естетска својства која су имала, тако да својим изгледом умањују свеукупну вредност заштићеног подручја те их је потребно уклонити, у циљу заштите и унапређења Споменика природе, као и општу сигурност у Парку. За потребе извођења радова на уклањању/сечи предметних стабала у оквиру заштићеног подручја, СП „Градски парк Ђурђево брдо“, Завод ће издати услове заштите природе под којим се радови могу извести.

Споменик природе „Стабло европске букве на Калемегдану“

Према захтеву управљача заштићеног подручја ради издавања услова заштите природе за извођење радова на постављању потпорног стуба испод ниско спуштене гране заштићеног стабла букве, обављен је терен. Увидом на терену је да се на стаблу европске букве на Калемегдану налазе две доста ниско спуштене гране које су дуге и досежу до шетне стазе парка. Једна од њих је подупрета са два метална стуба, док испод друге гране треба поставити потпорни стуб у циљу обезбеђења стабилности и заштите гране од ветролома и снеголома. Грана је доста дуга и хоризонтално се пружа до шетне стазе. У пазуху гране, односно на месту њеног грањања са дебла, била је трулеж која је сада санирана и заштићена/прекривена лимом, како не би упадало лишће и вода и довело до ширења трулежи. С обзиром на целокупно стање гране, да је доста дуга потребно је поставити потпорни стуб чиме би јој се обезбедила стабилност и тиме заштитила од прелома услед ветра или непогода. За потребе извођења радова на постављању потпорног стуба на заштићеном Стаблу европске букве на Калемегдану, Завод ће издати услове заштите природе под којим се радови могу изводити.

Споменици природе „Стабло гинка“ и „Стабло магнолије“

ЈКП „Јавно осветљење“ из Београда упутио је Заводу захтев за издавање услова заштите природе за извођење радова на адаптацији и доградњи јавног осветљења у дворишту Спомен куће/Летњиковца Краља Петра I Карађорђевића, у Београду, на територији Г.О. Савски венац. С обзиром на то да је Спомен кућа Краља Петра са припадајућим двориштем заштићена као споменик културе и представља непокретно културно добро, на иницијативу представника Управљача, теренском изласку присуствовао је и представник Завода за заштиту споменика културе града Београда. На основу достављеног захтева утврђено је да инвеститор, Секретаријат за енергетику Града Београда, планира постављање јавног декоративног осветљења испод крошњи заштићених стабала гинка и магнолије у дворишту наведеног објекта. Као извођач радова ангажовано је ЈКП „Јавно осветљење“ из Београда. Овај пројекат

адаптације и доградње јавног декоративног осветљења спроводи се у циљу бољег представљања јавности два заштићена стабла која се налазе у дворишту Спомен кућа Краља Петра: СП „Стабло гинка“ и СП „Стабло магнолије“. Оба стабла се налазе непосредно испред улаза у сам објект, са супротних страна прилазне стазе. Извођач је предвидео ископавање рова за полагање енергетског кабла по свим техничким стандардима, који би напајао „terra“ рефлекторе који би били постављени око стабала. Како је за постављање једног „terra“ рефлектора неопходно ископавање рупе запремине 60 cm³ на заштићеној површини, као и рова за спровођење енергетског кабла који би напајао светиљке на дубини од око 50cm такође на заштићеној површини, одабир ових рефлектора је оцењен као неодговарајући.

Уместо „terra“ рефлектора, одређено је постављање рефлектора класичног типа, који би били постављени на постоља која се набијају у земљу до дубине од 50cm, а за чије је напајање електричном енергијом је потребно постављање кабла мањих димензија, односно ископавање рова до дубине од 30cm. Како се овај тип рефлектора може уперити према самом стаблу, за презентовање стабла гинка је одређено њихово постављање на раздаљини до 5m од дебла, док је за стабло магнолије одређено њихово постављање на раздаљини до 3m од дебла. Број рефлектора може бити између 2 и 3, што ће бити одлучено у наредном периоду у договору са Управљачем. Положај постављања је симетрично у односу на централне осе стабала, односно у теменима једнакоугаоних троугла у чијем би се центру налазила стабла. Извођач радова ће се постарати да одабрани модел рефлектора класичног типа буде естетски одговарајући како би се уклопио у амбијент Спомен куће и тиме допринео бољој презентацији овог културног добра.

Увидом на терену је процењено да предметни радови спроведени према условима заштите природе неће имати негативан утицај на заштићена стабла у непосредној близини, већ да ће допринети њиховом бољем представљању јавности, посебно током вечерњих часова.

Споменик природе „Два стабла храста лужњака – Ђурђевак“

Увидом на терену је утврђено да је заштићено стабло храста лужњака које се налази непосредно уз улицу у добром стању, велике старости и импозантних димензија. Карактеристике га виталност, велика естетска вредност и пејзажна атрактивност. Крошња је раскошна, у којој се уочавају суве гране које су уобичајене за стабла велике старости. Поред овог стабла је друго заштићено стабло храста лужњака које чини СПна месту званом „Ђурђевак“, које је у много лошијем стању. Стабло је такође великих димензија, али има јако пуно сувих грана. Знатно је лошије од првог стабла.

Заштићена стабла нису обележена таблом о заштити којом се обележавају заштићена природна добра. На основу утврђеног на терену потребно је Споменик природе обележити према Правилнику о обележавању заштићених природних добара. Такође, неопходно је уклонити суве гране, посебно на другом стаблу (гледано од улице), као и рашчистити заштићену површину (уклонити коров, редовно косити траву,..) и унапредити заштићени простор. Такође, у зависности од потребе могу се поставити подупирачи испод ниско спуштених грана, у циљу заштите природног добра од ветролома и снеголома. Поред Споменика природе се може поставити и

информативна табла у циљу његове презентације, посебно што се налази поред улице.

Споменик природе „Шумати шумар“

Увидом на терену је утврђено да је заштићено стабло букве у јако добром стању, велике старости и импозантних димензија. Здравствено стање стабла је добро, не уочавају се никаква посебна обољења ни оштећења. Карактерише га виталност, велика естетска вредност и пејзажна атрактивност. Крошња је раскошна, у којој се не уочавају посебне суве гране. Није обележено таблом о заштити којом се обележавају заштићена природна добра. На основу утврђеног на терену потребно је Споменик природе обележити према Правилнику о обележавању заштићених природних добара. Такође, уклонити суве гране, као и рашчистити заштићену површину (уклонити коров, орезати крошње врста које залазе у крошњу букве,..). Такође, код заштићеног стабала се може поставити и информативна табла, у циљу презентације Споменика природе, као и путокази на прилику природном добру.

Споменик природе „Стабло храста лужњака у месту Бела Вода“

Стручни сарадник Завод извршио је теренски излазак СП „Стабло храста лужњака у месту Бела Вода“, по захтеву Градског инспектора за заштиту природе града Крушевца, због увида у здравствено стање стабла храста лужњака. Након увида на терену, закључено је да је на стаблу храста лужњака *Quercus robur* L. дошло до сушења дела дебла и крошње а то је последица немарности људи, јер је неко да ли из незнања или намерно (пре десетак година) поред стабла наслонио суве биљке кукуруза и исте запалио. Управљач заштићеног природног добра је у обавези да и надаље прати здравствено стање Споменика природе и да уколико примети јачи напад инсеката, гљива, прелома новог сушења и слично да о томе обавесте Завод за заштиту природе Србије како би се на време реаговало у спречавању даљег пропадања Тренутно се не предлажу никакве интервенције на стаблу јер се исто налази у пољу и спод његове крошње нема већих задржавања људи.

Споменик природе „Новоселски брест запис“

Управљача заштићеног природног добра СП „Новоселски брест запис“ је обавестио Завод да њихови радници (са механизацијом) врше прекраћивање посечених грана и делова дебласа 3 (три) стабла бреста која су угрожавала далековод, саобраћајницу и кућу за становање, те позивају представника Завода да присуствује уређењу простора. Ова 3 (три) стабла бреста су у близини заштићеног бреста СП „Новоселски брест запис“. Сеча грана је извршена на иницијативу Савета грађана Насеља „Девети мај“ у Нишу који су писани допус упутили Комуналном инспектору Градске општине Палилула, Управи градске општине. На терену је констатовано да су тађе и дебље гране, са три суседна стабла бреста (од заштићеног стабла бреста) које су расле изнад жице далековода, асфалтног пута и у близини куће за становање посечене и налазе се на месту сече.

У вези заштићеног стабла бреста СП „Новоселски брест запис“ констатовано је да је исти упркос својој старости задовољавајућег здравственог стања. На њему има

трагова од ранијих прелома појединих грана али и поред тога он изгледа задовољавајуће. И даље су његове основне хоризонталне гране дуге и здраве. Завод је у 2017. години упозоравао управљача заштићеног природног добра да је неопходно да поставе подупираче под овим дебелим и дугим основним гранама јер постоји опасност од њиховог прелома у току јачих ветрова ули уколико дође до наслаге леда.

Споменик природе „Група стабала храста лужњака и цера“

Стручни сарадник Завод извршио је теренски обилазак СП „Група стабала храста лужњака и цера“, по захтеву Службе за заштиту животне средине града Крушевца ради утврђивања здравственог стањ оштећеног стабла храста лужњака. Након увида на терену, закључено је да је на стаблу храста лужњака *Quercus robur* L. (стабло до улазне капије цркве) дошло до прелома доње дебље гране у правцу ближе ивице црквене куће и том приликом је део крова оштећен. Ово стабло је пречника 1,67 m и са крошњом која захвата површину од 4,06 ара. На прелому гране констатује се појава скоро 50% трулежи, тако де је грана пала од сопствене тежине, јер у моменту пада није било ветра.

Градски инспектори за заштиту природе, представник Службе за заштиту животне средине као и старешина цркве су најавили своје присуство на овом простору када ће се извршити одсецање остатка од преломљене гране на стаблу храста лужњака. Након извршеног пререза остатка од поломљене гране ЈКП „Крушевац“ ће извршити премаазивање пререза на деблу средством које не дозвољавају напад инсеката и гљива (средства на бази смоле – фитобалзам и сл.).

Управљач заштићеног природног добра је у обавези да и надаље прати здравствено стање Споменика природе и да уколико примети напад инсеката, гљива, прелома и слично да о томе обавесте Завод како би се на време реаговало у спречавању даљег пропадања ове групе стабала.

Споменик природе „Орахова стабла“

Увидом на терену стручног сарадника Завода, а уз помоћ представника Градске управе Ваљево потврђена је позиција заштићеног природног добра на К.О. Ваљево, на к.п. бр. 2755/1, у дворишту вртића „Наша радост“. Забуна је настала због податка да се према катастру природно добро налази на адреси Насеље „Збратимљени градови“. Заштићено природно добро чини 14 стабала ораха различите старости. Сва стабла су неправилног хабитуса, са редукованим крошњама, нека су асиметрична са мањим оштећењима. Орахова стабла немају истакнута природна обележја. О заштићеном природном добру се брине ЈКП „Видрак“ из Ваљева. Природно добро није обележено таблом којом се обележавају заштићена природна добра. Напомена: Завод треба у скалду са својим Програмом рада да предвиди ревизију заштите природног добра - Орахова стабла на подручју општине Ваљево.

Споменик природе „Платан на Житном тргу“

Увидом на терену, утврђено је да је заштићено стабло платана правилног хабитуса типичног за своју врсту и доброг здравственог стања. Након периода од пет година колико већ траје заштита природног добра, не уочавају се неке посебне промене и може се рећи да је стабло исто као и у време стављања под заштиту. Платан је стар скоро 130 година и има импозантне димензије дебла, као и грана које му дају правилну крошњу.

На острвцету око дебла, травнатој заштићеној површини је постављен још један саобраћајни знак о забрани паркирања, који је беспотребан јер један постоји још од времена стављања стабла под заштиту, те га је потребно уклонити. Поред стабла се налази табла о заштити природног добра са које су спала нека слова, а поред ње је постављена и информативна табла, која мало грубља и једним делом омета сагледавање природног добра. Потребно је заштићени простор (травнати) адекватно уредити.

Захваљујући својим биолошким карактеристикама и повољним условима станишта (алувијално земљиште, близина реке) какви су у овом делу Подунавља, стаблу се може предвидети дуг животни век, али уз адекватну бригу управљача.

Споменик природе „Раданова гора“

Издазак на терен стручни сарадник Завода је обавио поводом захтева управљача заштићеног природног добра „Еколошког друштва Драгачева“ из Гуче ради израде Плана управљања СП „Раданова гора“ за период 2018-2027. године. СП „Раданова гора“ се налази на подручју општине Лучани, у атару села Гуча, на месту званом „Брдо“, на к.п. бр. 2882, у приватном власништву Ивановић А. Ранисава из села Гуча, засеок Велес. Површина Споменика природе износи 1.27,34 ха. Увидом на терену је утврђено да је заштићено подручје, СП „Раданова гора“ у добром стању. „Раданова гора“ представља мешовиту састојину храста лужњака, цера и граба са учешћем букве, у делу брдског планинског подручја Драгачева. Иако је шума мале површине, она представља прелазну варијанту између екстразоналне заједнице *Carpino- Quercetum robori cerris* и свезе *Caripinion betuli illyrico-moesiacum* и брдске букове шуме *Fagetum moesiacaе submontanum*.

У мешовитој шуми су импозантна, права стабла букве, изузетне висине, затим стабла храста лужњака изузетних димензија, ту је и храст цер, као и граб. Здравствено стање стабла је добро, не уочавају се никаква посебна обољења ни оштећења.

Заштићено природно добро није обележено таблом о заштити којом се обележавају заштићена природна добра. На основу стања утврђеног на терену потребно је Споменик природе обележити према Правилнику о обележавању заштићених природних добара. Такође, уклонити суве гране код старијих стабала храста, извршити санитарну сечу, рашчистити/уклонити растиње/шибље по ободу СП „Раданова гора“ и др. Код природног добра може се поставити и информативна табла, у циљу презентације Споменика природе, као и путокази на прилазу природном добру.

Споменик природе „Стабла Драгачева“

Увидом на терену је утврђено да су сва заштићена стабла Драгачева („Стабло брезе у Доњој Краварици“, „Стабло липе у Гучи“, Стабло беле врбе у Губеревцима, „Стабло дрена у Губеревцима“, „Стабло храста сладуна у Властељицама“, Стабло липе у Коани, „Стабло дрена у Вичи“, „Стабло клена у Вичи“ и „Стабло липе у Пшанику“) у добром стању, велике старости и импозантних димензија. Не уочавају се никаква посебна обољења ни оштећења. Све их карактерише виталност, велика естетска вредност и пејзажна атрактивност. Код неких од заштићених стабала се уочава мање сувх грана које су уобичајене за стабла велике старости.

Заштићена стабла Драгачева нису обележена таблом о заштити којом се обележавају заштићена природна добра те их је потребно бележити према Правилнику о обележавању заштићених природних добара. Поред обележавања стабала, потребно је уклонити суве гране којих нема много, а код појединих рашчистити заштићену површину. Појединим заштићеним стаблима је потребно обезбедити сигурност постављањем подупирача или сајли у крошњи, и то првенствено стаблу липе која се налази у порти цркве у Гучи, затим Стаблу храста сладуна у Властељицама, као и стаблу липе у Пшанику. На тај начин би се стабла заштитила од ветролома и снеголома и обезбедила сигурност по људе и објекте. Код заштићених стабала се могу поставити и информативна табла, у циљу њихове презентације.

Природни споменик „Породински запис“

На стаблу храста лужњака које се налази на подручју општине Жабари, у селу Породину, констатовано је да је дошло до видних промена, како у погледу хабитуса, тако и здравственог стања (велике је старости од око 300 година, неправиланог хабитуса и лошег здравственог стања). Карактерише га редукована крошња чији изглед није својствен врсти. Настала је као последица отцепљења стуба (гране II реда) у доњем делу крошње, услед невремена. Околна заштићена површина је запуштена са доста корова и самониклог растиња. Недалеко од стабла на ливади се налази стуб који је недавно пао, а с обзиром на то да је стабло запис остаће ту, према веровањима везаним за записе. Стање стабла је такво да и уз предузимање одређених санационих и мера заштите не би дошло до побољшања његовог свеукупног стања.

С обзиром на општи изглед и здравствено стање, односно губитак репрезентативних својства споменика природе, предлаже се његово брисање из евиденције заштићених природних добара. Завод је 2002. године извршио ревизију заштите стабла и СО Жабари послао нацрт Одлуке о заштити СП „Породински запис – Жабари“ која никада није донета а у међувремену стабло је изгубило својства на основу којих је заштићено. Завод ће поновити процедуру за доношење акта о престанку заштите овог природног добра код СО Жабари.

Напомене: Завод треба Скупштини Општини Жабари да достави Нацрт предлога за престанак заштите СП.

Заштићено станиште „Велико блато“

Први излазак на терен је био у јуну поводом обавештења Управљача Шарански рибњак „Мика Алас“ да је извршено илегално наспање земљаног материјала у другом режиму заштите. Том приликом је утврђено да је на влажно станиште у другом режиму, које је значајно због присуства двеју орхидеја (*Orchis palustris* Jacq., барски велики каћунак и *Epipactis palustris* (L.) Cr., барска калужђарка) насут земљани материјал, поравнат и утабан. Користећи податке које Завод поседује о тачном положају орхидеја утврђено је да се на две познате локације врсте *Epipactis palustris* сада налази насута земља, односно да је станиште затрпано и уништено. Неопходно је следеће године у током месеца јуна више пута обићи станиште како би се утврдило да ли је орхидеја заиста нестала.

Други позив Управљача је уследио поводом пожара који се десио дана 23.08.2018. године на ЗС. Изласком на терен у септембру утврђено је да пожар није имао утицај, нити ће бити значајних последица на основне и темељне вредности подручја.

Уочени фактори угрожавања: наспање земљаног материјала, одлагање и спаљивање ђубрета, инвазивне врсте.

Примедбе и проблеми управљача: Управљач покушава да реши проблем нелегалног насипања отпада. Стално су присутни на терену, успевају да фотографишу преступнике, обавештавају грађевинску инспекцију али насипање се и даље наставља.

Управљач је спреман на сарадњу, у сталној је комуникацији са сарадницима Завода, спреман да дели идеје и тражи подршку у реализацији својих предлога.

За ово подручје Завод је издао услове заштите природе за израду Програма управљања Заштићеним стаништем „Велико Блато“ за 2019. годину; за подизање оgrade и постављање табли и спровођење агротехничких мера на Шаранском рибњаку „Мика Алас“.

Парк шума „Каменички вис“

У 2017. години је урађена ревизија овог природног добра и завршена је Студија заштите СП „Каменички Вис“. Стручни сарадник Завода је као члан Стручне комисије за оцену Извештаја о стратешкој процени утицаја на животну средину Плана детаљне регулације за подручје Каменичког Виса и викенд насеља на потесу Каменица – Церје и по захтеву Градске управе града Ниша изашао на терен. Том приликом се Представник Завода није сложио са захтевом пројектанта Плана да на картама уврсти изградњу и треће ски стазе и жичаре, која би прошла кроз најбоље букове шуме. За нову ски стазу и жичару нису тражени услови Завода.

Меморијални природни споменик „Орашац“

Стручни сарадник Завода је ишао у теренски обилазак ради издавања услова заштите природе за извођење радова на уклањању сувих стабала липе и сувих грана на стаблима у заштићеном подручју. МПС „Орашац“ који представља део заштићеног подручја села Орашац, место на коме је подигнут Први српски устанак, 1804. године,

стављен је под заштиту државе 1970. године. Народи музеј из Аранђеловца који се брине о заштићеном природном добру је планирао уклањање сувих стабала липе, као и уклањање сувих грана на стаблима у оквиру заштићеног подручја. Стабла планирана за сечу су лошег хабитуса и здравственог стања, потпуно су сува или у процесу сушења, као последица видног фитопатолошког и ентомолошког обољења. Поједина стабла представљају само остатке стабала, на којима су присутна оштећења и трулеж. Сва стабла предложена за сечу, као и стабла код којих је планирано уклањање сувих грана, представљају потенцијалну опасност по безбедност ђака ОШ „Први српски устанак“, посетилаца споменичком комплексу нарочито за време ђачких екскурзија, као и самих објеката. Како су наведена стабла у лошем стању (сува и „болесна“) ризична су по општу сигурност људи и објеката, а својим изгледом умањују свеукупну вредност заштићеног подручја, те их је потребно уклонити.

Природни простор манастира Љубостиња

Стручни сарадник завода је изашао на терен ради издавање услова заштите природе за извођење радова на уклањању сувих стабала у заштићеној околини манастира Љубостиња, општина Трстеник. Увидом на терену је утврђено да се у заштићеној околини манастира Љубостиња, тачније изнад ресторана „Мерак“, а дуж регионалног пута налази 10 сувих стабала храста. Такође, изнад ресторана се налазе два стабла граба с којих треба уклонити суве гране. Сва хрстова стабла предвиђена за уклањање/сечу су потпуно сува и налазе се у густом склопу шумске састојине дуж улице чинећи потенцијалну опасност по безбедност.

1.3. ЗАШТИТА ГЕОНАСЛЕЂА

Рад Завода за заштиту природе Србије у области геодиверзитета у 2018. години одвијао се у следећим правцима:

- проучавање и унапређење геодиверзитета и геонаслеђа;
- израда услова и мишљења за пројекте и активности који се односе на коришћење геолошких и хидрогеолошких ресурса;
- наставак пројектних тема;
- активности везане за поступак номинације НП „Ђердап“ у европску и светску мрежу геопаркова у циљу процене испуњавања критеријума Секретаријата за геопаркове UNESCO. Корекција и допуна докумената у складу са примедбама Секретаријата за геопаркове UNESCO;
- учешће у радним групама.

За потребе валоризације подручја у циљу израде Студија заштите природе и ревизије раније заштићених природних добара, прелиминарних истраживања као и за потребе стручног надзора, извршена су геолошка, геоморфолошка, хидрогеолошка, палеонтолошка, хидрогеографска и спелеолошка теренска истраживања на следећим природним добрима: НП „Ђердап“, НП „Копаоник“, ПП „Стара планина“, Резерват биосфере „Голија-Студеница“ и Парка природе „Голија“, СРП „Увац“, ПИО „Овчарско-Кабларска клисура“, ПИО „Авала“, ПИО „Долина Пчиње“ и подручја око села Лепчинце, ПИО „Камена Гора“, СРП „Увац“, СП „Слапови Сопотнице“, Долина Великог Рзава, пиратерија реке Завојшнице, Кучевска (Звишка) потајница, Смолућка пећина, Мркоњишки вис, Горњачка клисура, Долина потока Карагача-Авала, геолошки локалитети околине Београда: Тешића мајдан-Рипањ, „Мислођин – Брдо Бачевица“, „Железничка станица Велики Борак – Божидаревац“, „Барајево-Стари каменолом“.

Прелиминарна истраживања долине Великог Рзава: стручна екипа Завода извршила је први теренски излазак и истраживања долине реке Великог Рзава. Том приликом извршен је обилазак следећих локалитета: доњи ток Рзава од Ариља до ушћа Малог Рзава; село Сврачково, лева страна клисуре изнад преграде будуће водне акумулације Сврачково; део долине Рзава у селу Роге и Рошка бања; јужне падине Мучња са извориштем Пресечке реке (село Пресека); село Мочиоци, доњи део долине Матиног потока и састав Матиног потока и Пресечке реке; село Мочиоци, улазак у клисуру Рзава; ушће Мале реке у Рзав; део долине Беле реке; кањонски део долине Рзава од ушћа реке Љубишнице до Височке бање; Височка бања; кањон Орловача; Радошевски кањон. Први теренски обилазак долине Великог Рзава потврдио је претпоставку да се ради о простору изузетних и комплексних природних вредности – и геодиверзитета и биодиверзитета. Овом приликом је упознат само део његове долине, истражени путеви и прилази, заокружени потенцијални локалитети за даља истраживања и др. Потврђено је да истраживања морају обухватити не само долину Великог Рзава, већ и већи део његовог слива, посебно леву страну - притоке: Белу реку, Љубишницу, Катушницу и Приштевицу, који представљају интегралну целину.

Започета истраживања Горњачке клисуре: Само део екипе извршио је теренска истраживања Горњачке клисуре и окружења, као део планираних активности на вредновању овог подручја. У оквиру теренског изласка извршен је обилазак дела водотока - леве обале тока Млаве, узводно од манастира Горњак, проходан део

водотокова решковице и Витовнице, више извора, врхови Мали (732 м н.в.) и Велики (825 м н.в.) Вукан, обављена је посета локалној самоуправи и површинским коповима предузећа „Теко Mining“ и „Срмекс“. Утврђено је да су морфолошке карактеристике клисуре одређену карактеристикама геолошке грађе. Већи део клисуре изграђен је од мезозојских претежно јурских кречњака континенталног и морског развића. Поред јурских појављује се и старије пермске творевине. Подручје обилује геодиверзитетом, али и биодиверзитетом као и културним добрима. Највећи проблем и ограничење представља експлоатација минералних сировина и изградња малих хидроелектрана или већих акумулација. Велики део најквалитетнијих шума припада Српској Православној Цркви, од које је неопходно тражити сагласност за укључење њених шума у будуће природно добро.

Наставак истраживања пиратерије реке Завојшнице: стручна екипа Завода извршила је теренска истраживања долине реке Завојшнице, као део планираних активности на вредновању овог подручја. Том приликом извршен је обилазак следећих локалитета: извориште Завојшнице са заравни Равне ливаде (1038 м) и успоном на врх планине Меведник (1244 м) и Мало платно; кречњачки плато – Платно и врх Равни Медведник (1034 м), са извором Кедина вода и видиковцем Војинова стена; долина реке Завојшнице, од Зеленог вира до подножја Медведника и одвајања за село Буцуре; ушће у реку Љубовићу – код Зеленог вира; део долине Љубовиће, од Зеленог вира до Римског моста. „Ихтиолошка екипа“ је у складу са потребама истраживања долине реке Завојшнице, али и околних сливова (Трешњице и Градца), теренски излазак искористила за риболов (и електрориболов) у научно-истраживачке сврхе.

Стручни надзор Предела изузетних одлика „Камена Гора“ и Споменика природе „Слапови Сопотнице“: према програмским активностима Завода за текућу годину, извршила је стручни надзор у два заштићена подручја: Пределу изузетних одлика „Камена Гора“ и Споменику природе „Слапови Сопотнице“. Пре изласка на Камену Гору обављен је састанак у просторијама управљача у Пријепољу. Највећи проблем представља изградња три мале хидроелектране на реци Грачаници. Овај део заштићеног подручја је због споменути активности трајно изгубио вредности због чега је првобитно високо вреднован (режим заштите II степена). На заштићеном подручју постоји, у мањем обиму и изградња стамбених (викенд) објеката.

На слаповима Сопотнице, обављен је стучни надзор. Овом приликом, обиђени су сви значајни локалитети заштићеног подручја (ток речице Сопотнице, горњи слапови, бигрене терасе, доњи водопад, једно од врела и др.). Запажено је да је подручје споменика природе, одржавано и уређено – пешачка стаза је у добром стању, ток Сопотнице и њене терасе су такође одржаване, редовно се чисте и од природне вегетације (у складу са мерама заштите), у циљу очувања природних и амбијенталних вредности. Мостић испод великог водопада је овог лета оштећен и планиран је његов оправак. Имајући у виду, доба године – крај лета-почетак јесени када је очекиван минимум протицаја, ток Сопотнице ипак не оскудева у води и његове природне и естетске вредности нису умањене. Кроз разговор са представником управљача, закључено је да је заштићено подручје у изузетном стању, али да постоје планови који би допринели његовом унапређењу и већој промоцији.

Највећи део активности стручних сарадника из области геодиверзитета односи се на издавање услова и мишљења за коришћење геолошких и водних ресурса,

експлоатацију минералних сировина, коришћење подземних вода за различите делатности, коришћење површинских вода и водног земљишта, уређење геолошких и палеонтолошких заштићених природних добара и др. Сумарно приказано, обрађено је око 450 захтева.

На иницијативу Управљача ПИО „Овчарско-Кабларска клисура“ ЈУ „Туристичка организација Чачка“ за проширење граница заштићеног подручја, током 2018. године реализован је један теренски излазак на којима су обављена мултидисциплинарна геолошка и биолошка истраживања заштићеног подручја.

За потребе валоризације подручја у циљу израде студије заштите реализована су теренска истраживања на следећим природним добрима: теренска истраживања за потребе ревизије заштите Парка природе „Стара планина“, теренска истраживања за потребе ревизије заштите Парка природе „Голија“, СРП „Увац“, ПИО „Овчарско-Кабларска клисура“, теренска истраживања за потребе ревизије Студије односно проширења постојећих граница заштите, Горњачка клисура, Долина потока Карагача-Авала.

Стручни надзор обављен је на следећим заштићеним природним добрима: НП „Бердап“, теренски обилазак НП „Бердап“ по предметима - постављање осматрачнице на локалитету Плоче и сеча растиња испод нисконапонског вода у месту Добра, НП „Копаоник“, ПИО „Камена Гора“, СП „Слапови Сопотнице“.

Ради утврђивања степена испуњености критеријума (приступачност, очуваност, репрезентативност и др.) за евентуалну будућу заштиту, реализован је и теренски увид на следећим геолошким локалитетима у околини Београда: Тешића мајдан-Рипањ, „Мислођин – Брдо Бачевица“, „Железничка станица Велики Борак – Божидаревац“, „Барајево-Стари каменолом“.

У 2018. години је реализован пројекат под називом „Спелеоморфолошка истраживања везе јаме у Крављу и Церјанске пећине и везе Бељанице и Церјанке“. Пројекат је реализован на позив и у сарадњи са ЈП „Дирекција за изградњу града Ниша“, управљач заштићеног природног добра Споменик природе „Церјанска пећина“ који је обезбедио средства за реализацију пројекта. Реализација пројекта представља наставак петогодишње сарање Завода са Дирекцијом, након двогодишње паузе, током које је вршена припрема и публикавање монографије под називом „Споменик природе Церјанска пећина – околина, природа, заштита“, уредника др Драгана Нешића и мр Данка Јовића.

У 2018. години изведен је један теренски излазак 04.-06. 12. 2018. године. С обзиром на то да због врло неповољне хидролошке ситуације, планирано трасирање подземних тикова није изведено, тежиште истраживања било је на осматрању параметара физичких карактеристика подземних вода на водним појавама на ширем подручју Споменика природе, које је захватило скоро читаво подручје малог планинског масива Клафата, у коме је развијен пећински систем Церјанске пећине. Осматрање је вршено на 16 тачака и појава на 9 локалитета. Од параметара мерени су температура ваздуха, температура, вредност рН и електропроводљивост вода. Вршена је процена протикаја.

Значајно за овогодишња истраживања је да су у осматрање по први пут укључене и појаве термалних вода Видриште у Миљковцу, Топило у Крављу, Попшчка Бањица

у Попшици. Осим тога извршен је рекогносцирајући обилазак Клисуре Бањица у селу Горњи Матејевац и Каменичке клисуре и Срећковиг врела у селу Каменица, све на јужном ободу масива Калафата, а са циљем да се сагледа значај ових појава за укључивање у будућа истраживања ради повезивања у свеукупну морфолошку, хидролошку и хидрогеолошку слику Споменика природе „Церјанска пећина“.

Након теренских истраживања извршена је обрада резултата осматрања и истраживања и дата прелиминарна закључивања о међусобној повезаности појединих морфолошких и хидрогеолошких појава. Истраживање ће се наставити и у наредном периоду, у зависности од техничких могућности и услова.

У оквиру Пројекта вишегодишњих мултидисциплинарних истраживања природних вредности подручја Манастира Хиландар на полуострва Света Гора у Грчкој, реализована су комплексна теренска истраживања усмерена на проучавање геолошке грађе, геоморфологије и хидрогеографије на подручју површине око 9000 ha. Посебан осврт усмерен је у циљу израде фотомонографије о природним вредностима Хиландара.

Настављен је рад на ревизији у оквиру Инвентара објеката геонаслеђа Србије урађен 2005. године, а допуњен 2008. године. У базу Завода за заштиту природе Србије унет је Инвентар објеката хидролошког наслеђа Србије (у картографско одељење, у виду шејпова).

У поступку номинације НП „Ђердап“ у Европску и Светску мрежу Геопаркова уз подршку Министарства заштите животне средине, UNESCO-а и чланова радне групе, урађене су следеће активности:

- Наставак рада на корекцији и допуни докумената потребних у поступку номинације НП „Ђердап“ у Европску и Светску мрежу геопаркова у складу са примедбама Секретаријата за геопаркове UNESCO;
- Рад на изради веб странице будућег Геопарка „Ђердап“, сређивање текста и постављање слика;
- Рад на анализи досадашњих активности на отклањању примедби Секретаријата за геопаркове UNESCO и правци даљег рада у поступку номинације НП „Ђердап“ у Европску и Светску мрежу геопаркова;

Значајно је напоменути да ће уколико се потврди номинација, подручје Ђердапа бити први Геопарк у Србији и 66. геопарк у породици Геопаркова Европе.

Завод активно учествује у радним групама и стручним комисијама из области геодиверзитета и геонаслеђа:

1. Радна група за успостављање мреже геопаркова у Републици Србији;
2. Радни тим за номинацију Геопарка „Ђердап“;
3. Радна група ЕНВАП пројекта – три комисије о водама;
4. Радна група за ревизију инвентара спелеолошких објеката Србије;
5. Комисија за управљање водама слива Дрине;
6. Форум заинтересованих страна: Санација критичних сектора Дунава;
7. Радна група за нови катастар малих хидроелектрана, Министарство рударства и енергетике.

1.4. УСПОСТАВЉАЊЕ ЕКОЛОШКЕ МРЕЖЕ И ЗАШТИТА БИОДИВЕРЗИТЕТА

1.4.1. Еколошка мрежа

1.4.2. Програмске теме

1.4.3. Израда црвених листа и црвених књига

1.4.4. Рад са инспекцијском службом и акцидентне ситуације

1.4.5. Уредба о стављању под контролу коришћења и промета дивље флоре и фауне

1.4.1. ЕКОЛОШКА МРЕЖА

Основ за активности у вези успостављања еколошке мреже, која укључује међународну НАТУРА 2000 еколошку мрежу, је члан 38. став 6. Закона о заштити природе („Службени гласник РС“, бр. 36/2009, 88/2010, 91/2010 и 14/2016), према којем Завод, у сарадњи са другим стручним и научним институцијама припрема документацију за успостављање еколошке мреже у складу са критеријумима утврђеним законом, општеприхваћеним правилима међународног права, потврђеним међународним уговорима. Основ је и Средњорочни програм заштите природних добара Завода за заштиту природе Србије за период 2011-2020. године. Сагласно члану 10. Уредбе о еколошкој мрежи („Службени гласник РС“, бр. 102/2010) средства за финансирање еколошке мреже обезбеђују се превасходно из средстава буџета Републике Србије.

Након реализације прве фазе у 2016. години, у току 2018. године је настављено са реализацијом друге фазе пројекта „Успостављање еколошке мреже на територији Републике Србије“ који се финансира из буџета Републике Србије. Завод је закључио са Биолошким факултетом Универзитета у Београду испред Конзорцијума (кога чине Универзитет у Београду – Биолошки факултет, Шумарски факултет, Институт за биолошка истраживања „Синиша Станковић“ и Институт за мултидисциплинарна истраживања, Природњачки музеј у Београду, Универзитет у Новом Саду – Природно математички факултет, Универзитета у Нишу – Природно математички факултет и Универзитет у Крагујевцу – Природно математички факултет) уговор о јавној набавци „Прибављање података и друге услуге које се односе на типове станишта и појединачне групе организама флоре, фауне и гљива у циљу наставка успостављања еколошке мреже у Републици Србији“.

Други уговор о јавној набавци „Прибављање података и друге услуге које се односе на птице у циљу наставка успостављања еколошке мреже у Републици Србији“ је закључен са Друштвом за заштиту и проучавање птица Србије из Новог Сада.

Упоредо са овим пројектом, започета је реализација новог пројекта „Успостављање еколошке мреже Европске уније Натура 2000 као дела еколошке мреже Републике Србије“ закључивањем уговора о јавној набавци „Прибављање података и друге услуге које се односе на типове станишта и појединачне групе организама флоре и фауне у циљу успостављања еколошке мреже Европске уније Натура 2000 у

Републици Србији“ са Биолошком факултетом Универзитета у Београду испред горе поменутог Конзорцијума и уговор о јавној набавци „Прибављање података и друге услуге које се односе на птице у циљу успостављања еколошке мреже Европске уније Натура 2000 у Републици Србији“ са Друштвом за заштиту и проучавање птица Србије из Новог Сада.

Допринос успостављању еколошке мреже у сваком случају пружају и теренска истраживања која Завод обавља за потребе ревизије заштићених подручја или за предлагање нових подручја за заштиту. Уз то, програмске теме које се тичу заштите биодиверзитета Србије обављају се унутар активности успостављања еколошке мреже Републике Србије.

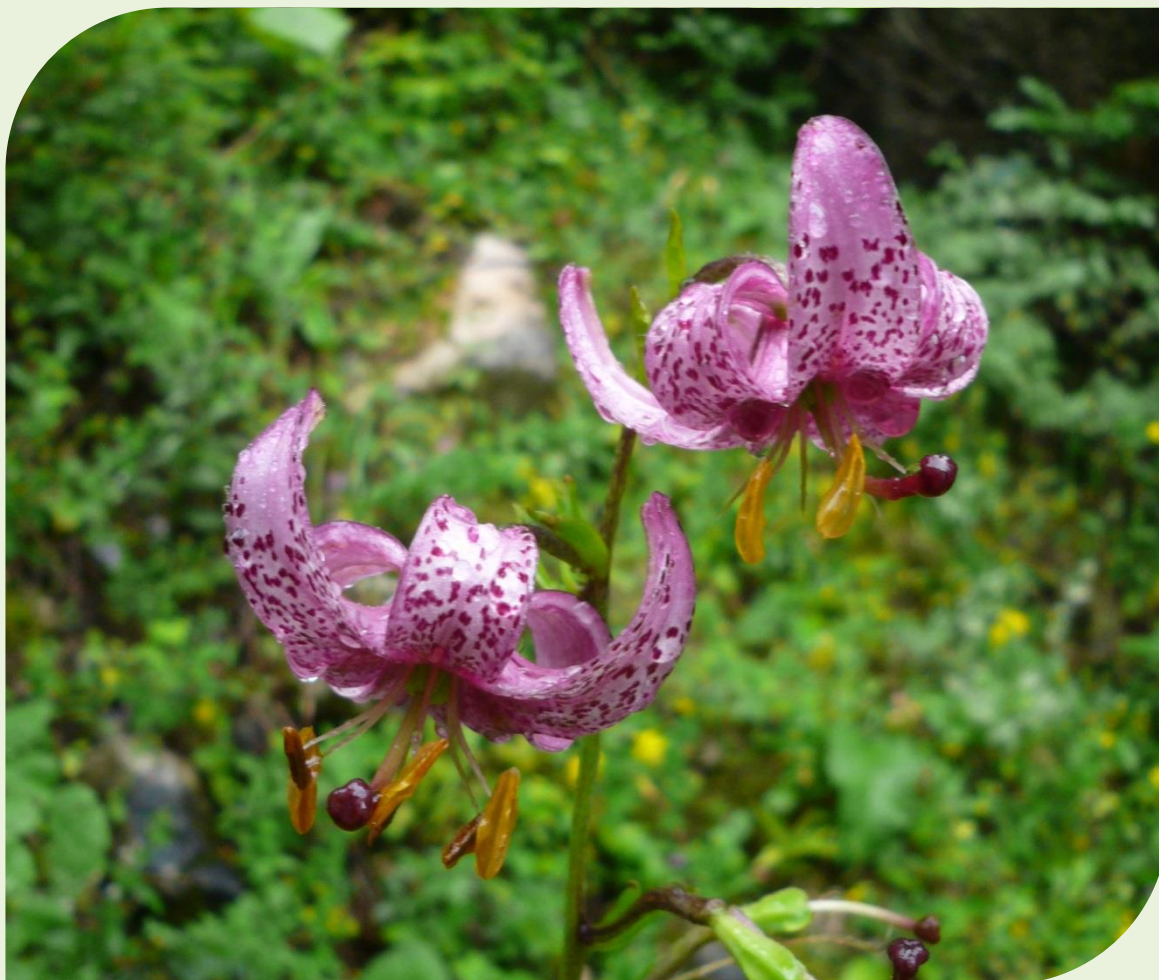
Друга фаза пројекта „Успостављање еколошке мреже на територији Републике Србије“ и наведеног новог пројекта „Успостављање еколошке мреже Европске уније Натура 2000 као дела еколошке мреже Републике Србије“ односе се на анализу, измене и допуне постојећих спискова типова станишта и врста флоре, фауне и гљива, као и птица, од националног и међународног значаја, израду каталога имена флоре, фауне, гљива и птица, унапређење базе података о дистрибуцији потенцијално угрожених врста и типова станишта Србије, прикупљање, обрада и ГИС анализа података, израда рукописа методологије картирања типова станишта и методологија картирања врста појединачних група организама, као и птица, верификација рукописа приручника за идентификацију врста, обука тимова за идентификацију и картирање типова станишта и појединачних група организама, теренско картирање станишта и врста у функцији тестирања приручника, методологија и обучености тимова, израда карата распрострањења појединачних типова станишта и врста, рад на утврђивању критеријума и методологија за одабир еколошки значајних подручја и еколошких коридора еколошке мреже.

Због прекинуте реализације уговора „Capacity Building to implement acquis standards and conventions in nature protection – establishment of Natura 2000“ у 2016. години, а за који је био ангажован Мађарски конзорцијум BalCon Consulting Ltd, у 2017. години је рађен пројектни задатак (Terms of Reference, ToR) који је припремила ЕУ делегација у Србији у сарадњи са Министарством заштите животне средине и Заводом за заштиту природе Србије, као главним корисницима пројекта. У 2018. години је Европска унија, коју заступа Европска комисија у име и за рачун Републике Србије, припремила пројекат "EU for Serbia - Continued support to implementation of Chapter 27 in the area of nature protection (NATURA 2000)" (EuropeAid/139336/DH/SER/RS) са циљем наставка ИПА 2016 Натура 2000 програмом у 2019. години.

У вези са Поглављем 27 и радом Преговарачке групе 27 и секторских радних група, представници Завода су присуствовали на неколико састанака у 2018. години и дали своје учешће у оквиру активности које су се односиле на нацрт Преговарачке позиције за Поглавље 27 за достављање Европској комисији на консултације и израду Акционог плана унапређења административних капацитета у области животне средине.

У периоду 05-09.02.2018. године, у Београду је одржана друга по реду радионица у оквиру експертске мисије са циљем подизања капацитета Републике Србије за успостављање еколошке мреже Европске уније - Natura 2000. Радионица је

организована uz подршку Европске комисије, односно ТАИЕХ канцеларије у Бриселу и Министарства заштите животне средине Републике Србије. Циљ радионице је био обучавање националних стручњака за групе које су значајне према европским директивама, Директиви о стаништима и Директиви о птицама, на којима се темељи еколошка мрежа Natura 2000, за прикупљање података при теренским истраживањима за потребе идентификације подручја еколошке мреже Natura 2000 у Србији.

У оквиру пројекта „Транспозиција законодавства Европске Уније - Поглавље 27 Животна средина и климатске промене“ (Техничке адаптације Директиве о стаништима и Директиве о птицама) за Републику Србију које је реализовао Биолошки факултет Универзитета у Београду у оквиру ЕНВАП 3 пројекта, за потребе Министарства заштите животне средине, Завода за заштиту природе Србије и Покрајинског завода за заштиту природе, а у складу са обавезама Републике Србије у процесу европских интеграција, урађени су предлози за измене и допуне Додатака Директиве о стаништима и Директиве о птицама, као и измене граница биогеографских региона на територији Републике Србије.

1.4.2. ПРОЈЕКТНЕ ТЕМЕ

Реализовано је 10 пројектних тема из области истраживања, мониторинга и заштите биодиверзитета, од чега се девет њих односило на различите животињске групе и врсте а само једна на биљне врсте. У највећем броју, истраживане врсте и њихова станишта се налазе на листама Европске директиве о стаништима и Европске директиве о птицама, те представљају елементе националне еколошке мреже и европске мреже НАТУРА 2000.

ОБНОВА ПОПУЛАЦИЈЕ ЗАШТИЋЕНЕ БИЉНЕ ВРСТЕ ЖУТА (БАЛКАНСКА) ЛИНЦУРА (*Gentiana lutea* subsp. *symphyandra*) НА ПРИРОДНИМ СТАНИШТИМА НП „КОПАОНИК“

Почетком вегетационог периода, у мају, обављен је терен ради увида у стање 160 јединки линцуре које су у пролеће 2017. године ради обнове природног станишта жуте (балканске) линцуре (*Gentiana lutea* subsp. *symphyandra*) унете на подручје локалитета Кадијевац, на територији НП „Копаоник“. Евидентирано је 117 биљака у добром физиолошком стању. Биљке су формирале лисну розету и показују тенденцију даљег развоја. Обилазак локалитета и попис биљака је планиран и током 2019. године.

МОНИТОРИНГ ВРСТЕ *Pelobates fuscus* У МРТВАЈАМА И БАРАМА НА ПОДРУЧЈУ ЈУЖНЕ МОРАВЕ

Врста *Pelobates fuscus* је строго заштићена врста према Правилнику о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених врста биљака, животиња и гљива. Поменута врста се налази и на Анексу II Бернске конвенције. Сходно томе, неопходно је пратити стање популација поменуте врсте у природи, односно вршити мониторинг у складу са Законом о заштити природе. Током 2018 године извршен је обилазак потенцијалних станишта, конкретно потез од Враћа до села Златокоп и ушћа Лепчинске реке у Јужну Мораву. Услед неповољних временских прилика, локалитети су обиђени само у једном наврату. На пробалном делу Јужне Мораве услед веома кратког боравка на терену, врста није констатована. Планиран је наставак ових истраживања и у току 2019. године.

МОНИТОРИНГ ПЛАНИНСКОГ МРМОЉКА *Ichtyosaura alpestris* НА ПРОСТОРУ ВЛАСИНСКОГ БАСЕНА

Врста *Ichtyosaura alpestris* је строго заштићена врста према Правилнику о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених врста биљака, животиња и гљива. Поменута врста налази се и на Анексу II Бернске конвенције. Сходно томе, неопходно је пратити стање популација поменуте врсте у природи, односно вршити мониторинг у складу са Законом о заштити природе. Станишта ове врсте су јако осетљива и из године у годину све их је мање. Један од циљева је да се нађу у обухвату NATURA 2000 мреже. Извршен је обилазак потенцијалних станишта, затим, обилазак регистрованих, али и нових станишта на простору Власинског басена. Сви познати и нови локалитети ове строго заштићене врсте забележени су на карти и одређене су GPS тачке. Током 2018. године забележен је изузетно низак водостај Власинског језера тако да су станишта у приобалном делу језера потпуно

нестала па ове године нису констатовани представници ове врсте. Планиран је наставак истраживања и у току 2019. године.

МОНИТОРИНГ ГРЧКЕ КОРЊАЧЕ *Testudo graeca* НА ПЧИЊИ И У ПРЕШЕВСКОЈ ДОЛИНИ, ШАРКЕ *Vipera berus* НА ПРОСТОРУ ВЛАСИНСКОГ БАСЕНА, БЕСНЕ КОБИЛЕ И ПЛАНИНЕ ВАЛОЗИ И ШУМСКЕ КОРЊАЧЕ *Testudo hermanni* НА ПОДРУЧЈУ ЈУЖНЕ МОРАВЕ

Врсте грчка корњача *Testudo graeca*, шарка *Vipera berus* и шумска корњача *Testudo hermanni* су строго заштићене врсте према Правилнику о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених врста биљака, животиња и гљива. Поменуте врсте се налазе на Анексу II Бернске конвенције и потенцијалне су NATURA 2000 врсте. Сходно свему томе, постоји обавеза праћења стања популација поменутих врста у природи, односно вршење мониторинга у складу са Законом о заштити природе. Врсте грчка корњача *Testudo graeca* и шумска корњача *Testudo hermanni* су посебно угрожене неконтролисаним сакупљањем из природе и њиховом илегалном трговином. Извршено је литературно прикупљање података и урађен почетни обилазак потенцијалних станишта: Власински басен, подножје планине Бесна кобила, долина Пчиње и део Прешевске долине. Предвиђен је наставак мониторинга и у току 2019. године. Током редовних програмских активности Завода обављен је и мониторинг станишта строго заштићених врста: Велики мрмољак *Triturus macedonicus* и шумска корњача *Testudo hermanni* на свим поменутих локалитетима. Велики мрмољак је констатован у сливу Лепчинске реке као и у разливима и барама око саме реке. Установљена су три репродуктивна центра за ову врсту. С обзиром да се ради о врстама чија је екологија специфична, као и о томе да се ради о врстама које воде скривени или полускривени начин живота неопходно је дугорочно праћење популација да би се након темељне процене могло приступити примени одређених мера активне заштите. Сви резултати добијени мониторингом примењиви су и на еколошке мреже.

Координате нових налаза у 2018 години по врстама:

Testudo graeca: 42°18'46.13"N, 21°52'46.63"E;
42°18'37.44"N, 21°52'34.84"E;
42°18'39.63"N, 21°52'25.77"E.

Vipera berus: 42°31'43.64"N, 22°13'49.06"E;
42°31'34.81"N, 22°12'52.07"E.

Triturus macedonicus: 42°25'12.39" N, 21°57'52.30" E.

МОНИТОРИНГ И ЗАШТИТА ЛЕШИНАРА У СРБИЈИ

Од четири врсте лешинара које живе у Србији три су нестале - брадан, црни лешинар и бела кања, а једна је угрожена - белоглави суп. Такође, све ове врсте су угрожене на Балкану и Европи. Сви лешинари Србије су строго заштићене врсте према Правилнику о проглашењу строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива („Службени гласник РС“ бр 05/2010 и 47/2011); све врсте лешинара Европе су заштићене међународним конвенцијама (Бернском, Бонском и Вашингтонском) које је потписала и Србија; црни лешинар је глобално угрожена врста (црвена листа IUCN, а бела кања и брадан се налази на европској црвеној

листи (на европској IUCN и на BirdLife International листи SPEC категорије 1 и 3). Лешинари су једна од најугроженијих група животиња на свету. Пројекти њихове заштите и обнове су задњих деценија приоритет у скоро свим земљама Европе и већем делу њихових ареала.

Мониторинг и цензус белоглавог супа

Обављен само мониторинг дела колонија белоглавог супа на Сјеничком језеру 13. априла 2018. године када је утврђено присуство 42 гнездећа пара. Остали делови колонија нису прегледани због недостатка времена.

Цензус белоглавог супа на подручју СП „Увац“ обављен је у периоду 14-17.12.2018. године.

МОНИТОРИНГ И ЗАШТИТА ОРЛОВА У СРБИЈИ

Образложење теме: популације свих орлова (који живе у Србији) су веома редуковане и више или мање све врсте су веома угрожене у Србији, на Балкану и Европи и у свету. Све врсте орлова у Србији су строго заштићене врсте према Правилнику о проглашењу строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива („Службени гласник РС“ бр 05/2010 и 47/2011); све врсте орлова су строго заштићене или заштићене међународним конвенцијама (Бернском, Бонском и Вашингтонском); орао крсташ, црни орао и орао белорепан су глобално угрожена врсте (црвена листа ИУЦН и на BirdLife International листи СПЕЦ категорија 1, а орао кликташ се налази на листи СПЕЦ 2). Пројекти њихове заштите и обнове су задњих деценија приоритет у скоро свим земљама Европе и већег дела света где оне живе.

Нису обављене посебне активности у току 2018. године, осим кроз рад на стручном надзору места гнезђења (Храстовача и Липовача), као и друге активности.

МОНИТОРИНГ И ЗАШТИТА СИВОГ СОКОЛА У СРБИЈИ

Образложење теме: сиви соко Falco peregrinus је био угрожена врста на знатом делу ареала (посебно у Европи и Северној Америци) током друге половине 20. века услед неконтролисане примене ДДТ и других органо-хлорних једињења, убијања, пљачке гнезда и других негативних утицаја. Крајем 20. века његове популације су се обновиле у земљама Европе и делом Северне Америке и достигле су своје потенцијалне могућности популације. Међутим, у Србији је услед услед неконтролисаног илегалног убијања и прогањања сивога сокола и других птица грабљивица од стране голубара дошло до његовог великог исчезавања из многих области током последње деценије. Савремена бројност је процењена на око 20-30 парова са тенденцијом даљег пада и ишчезавања. Циљ ове пројектне теме је да се утврди савремена популација, узроци њеног пропадања и предложи конкретне мере и активности заштите. Током 2014. године започет је рад на прикупљању података стања популације и узрока њеног пропадања. На основу добијених резултата биће предложене ургентне мере.

СТАЊЕ И МОНИТОРИНГ ПОПУЛАЦИЈА ДИВОКОЗЕ (*Rupicapra rupicapra* L. 1758) У СРБИЈИ: ПОТЕНЦИЈАЛИ И МОГУЋНОСТИ РЕИНТРОДУКЦИЈЕ, ОДН ИНТРОДУКЦИЈЕ

Мониторинг популација у 2018. години је вршен у складу са могућностима и доступним временом. Популација на Столовима ове године није теренски праћена. Прикупљени подаци од управљача репро-центром и ловиштем у оквиру кога се Столови налазе (ЈП „Србијашуме“, дозвољавају закључак да се делови популације и у оградџи и у слободној природи налазе у даљој и стабилној проградацији. Према последњим подацима, укупна бројност популације је око 70-так јединки. Ојачавање популације јединкама са других подручја ове године није вршено.

Популација у НП „Тара“ наставља стабилан популациони тренд. Ни ове године није вршено хватање јединки и пресељење одређеног броја животиња на друга подручја. Теренска истраживања у априлу месецу су обухватила трансектне екскурзије ободом кањона Дрине на потесу Бањска стена-Предов крст-Велики крај, као и трансект водом, од Перућца до ушћа Брусничког потока (гранца са БиХ). Укупно је осмотрено 25 животиња. Истраживања у новембру месецу су обухватила само трансект Дрином до границе са БиХ, јер вишедневна густа магла није дозволила трансект ободом кањона. Овом приликом је пребројано 9 животиња.

Према доступним подацима, популација у Лазаревом кањону такође има стабилну бројност, док се популација у НП „Ђердап“ такође налази на путу лаганог опоравка. Чини се да у НП „Ђердап“ не постоји поуздана процена тренутне бројности.

У току године, општина Гацин Хан је изразила жељу да, у сарадњи са другим организацијама, учествује и потпомогне евентуални пројекат насељавања дивокозе на подручје Суве планине.

СТАЊЕ И МОНИТОРИНГ ПОПУЛАЦИЈЕ СТРОГО ЗАШТИЋЕНИХ И ЗАШТИЋЕНИХ ВРСТА ЗВЕРИ У СРБИЈИ – ПРЕДЛОГ И ПРИМЕНА ПРИОРИТЕТНИХ МЕРА ЗАШТИТЕ И УПРАВЉАЊА

Статус мрког медведа је праћен теренским истраживањима и увидом у документацију о начињеним штетама. И даље се може констатовати тренд из последњих година о повећању бројности популација и ширењу ареала. Такође се наставио и тренд повећања обима штета које медведи причињавају на имовини грађана (пчелињаци, воћњаци, домаће животиње и сл.). Током 2018. године је настављен тренд стандардних штета на „старим“ тачкама, попут НП „Тара“ и околине, као и подручја Мојстирско-драшких шума (општина Тутин). Такође, услед наглог раста броја пријава о причињеним штетама, шире подручје Голије се позиционира на „стабилном“ трећем месту. Крајем ове године је потписан нови уговор са ЈП „Србијашуме“ о наставку мониторинга мрког медведа на подручју Парка природе „Голија“, с обзиром да су у прошлој години, када је пројекат и започет, остварени значајни резултати. За 2018. годину, планирана је по овом пројекту једна теренска екскурзија у трајању од 5 дана.

Из доступних података у овој години може се закључити да вук и даље задржава стабилан популациони тренд и релативно високу бројност. Запажен је пораст штета на домаћој стоци. О рису је и ове године прикупљено врло мало података, с обзиром

да теренским истраживањима нису обухваћени крајеви где се налази скоро читава популација риса у Србији (источно од долина Велике и Јужне Мораве). Прикупљени усмени подаци од сарадника са терена указују на стално присуство и опажање на већ познатим стаништима (Жагубица, Хомоље, Дели Јован).

СТАЊЕ И МОНИТОРИНГ ПОПУЛАЦИЈА ДИВЉИХ ПАПКАРА У СРБИЈИ – ПРЕДЛОГ И ПРИМЕНА ПРИОРИТЕТНИХ МЕРА ЗАШТИТЕ И УПРАВЉАЊА

Активности на реализацији ове пројектне теме су углавном спровођене у оквиру редовних теренских излазака на подручја која су Програмом рада Завода предложена за валоризацију, као и по тематским предметима. Прикупљани су општи подаци о бројности и статусу присутних врста (углавном дивља свиња и срна). Уочени тренд пораста бројности и ареала дивље свиње је настављен и ове године. Изградња својеврсних узгојних центара за унапређење и повећање фондова дивље свиње, које је скоро искључиво финансирано средствима Републичког фонда за развој ловства Србије током претходне две године, ради ојачавања ловне понуде у ловиштима Србије, допринело је проградацији бројности популација. Стога се може реално претпоставити да ће ширење врсте и повећање бројности популација и даље задржати узлазни тренд.

Из расположивих података се може закључити и да је статус срне стабилан, са увек истакнутом напоменом да бројности матичног фонда још увек заостају за фондовима неких земаља у окружењу, са којима делимо сличне природне и друге предуслове за бројније присуство ове врсте.

И током 2018. године, а приликом истраживања подручја заштићеног природног добра Овчарско-Кабларске клисуре, добијени су подаци о даљем присуству алохтоне врсте папкара – муфлона (*Ovis aries*) на овом подручју. Током једног теренског обиласка Овчарско-Кабларске клисуре ове године, животиње ипак нису визуелно регистроване.

На нивоу Републике, уз финансијску подршку Републичког фонда за развој ловства Србије, 2017. године је покренут пројекат истраживања узрока нестанка јелена европског (*Cervus elaphus*) са подручја Србије јужно од Саве и Дунава и испитивање могућности поновног насељавања. Носилац Пројекта је Шумарски факултет Универзитета у Београду. Финални резултати пројекта још увек нису познати, с обзиром да је још у току.

ПРОЈЕКТНЕ ТЕМЕ КОЈЕ НИСУ РЕАЛИЗОВАНЕ ТОКОМ 2018. ГОДИНЕ:

МОНИТОРИНГ ВРЕСА (*Calluna vulgaris*)

УТВРЂИВАЊЕ ПРИСУСТВА ВРСТЕ ПЕШЧАРСКО/СТЕПСКО СМИЉЕ (*Helichrysum arenarium*) И СТАЊЕ ПОПУЛАЦИЈЕ

МОНИТОРИНГ ПРИОРИТЕТНИХ ВРСТА ИХТИОФАУНЕ У СЛИВУ ТИМОКА – МОНИТОРИНГ NATURA 2000 ВРСТА

ИСТРАЖИВАЊА МЛАДИЦЕ (*Hucho hucho*) У ЗАПАДНОЈ СРБИЈИ

1.4.3. ИЗРАДА ЦРВЕНИХ ЛИСТА И ЦРВЕНИХ КЊИГА

У складу са чланом 36. став 5. Закона о заштити природе, црвене листе и црвене књиге угрожених дивљих врста са локалитетима на којима се налазе, бројношћу популација и степеном угрожености, утврђује Министарство заштите животне средине, на предлог Завода. С тим у вези, Завод у сарадњи са осталим стручним и научним институцијама предлаже црвене листе.

У току 2018. године је настављено са реализацијом пројекта „Израда црвене књиге флоре, фауне и гљива у Републици Србији“ који се такође финансира из буџета Републике Србије. Закључен је уговор између Завода и Биолошког факултета Универзитета у Београду о јавној набавци „Прибављање података и друге услуге у циљу наставка израде црвених листа појединачних група организама флоре, фауне и гљива у Републици Србији“. Основне активности у реализацији овог уговора су анализа, измене и допуне спискова врста и евалуација таксона за потребе израде црвених листа појединачних група организама флоре, фауне и гљива у Републици Србији, унапређење базе података о дистрибуцији потенцијално угрожених врста Србије и апликације за процену угрожености врста у Србији, израда Прелиминарне Црвене листа флоре, фауне и гљива у Републици Србији и прикупљање података за израду Црвених књига појединачних група организама, чија израда је предвиђена током наредних година.

У 2017. години је Завод у сарадњи са Депарتمانом за биологију и екологију ПМФ-а Универзитета у Новом Саду израдио рукопис „Црвена књига фауне Србије IV - Правокрилци“. У 2018. години је у просторијама Завода промовисана наведена публикација – књига, у саиздаваштву Завода за заштиту природе Србије и Департамана за биологију и екологију ПМФ-а из Новог Сада.

У 2018. години је финализован рад на изради Црвене књиге фауне Србије III – Птице у издаваштву Завода, Департамана за биологију и екологију ПМФ-а Универзитета у Новом Саду и Друштва за заштиту и проучавање птица Србије. Промоција публикације се очекује почетком 2019. године.

1.4.4. РАД СА ИНСПЕКЦИЈСКОМ СЛУЖБОМ И АКЦИДЕНТНЕ СИТУАЦИЈЕ

Из области заштите и очувања биолошке разноврсности на подручју Републике Србије у 2018. години реализовано је више различитих активности:

- зимски цензус птица водених станишта и вранаца, електрориболов за потребе утврђивања могућности изградње малих хидроелектрана на појединим водотоцима, обилазак одређених локација за потребе издавања услова заштите природе и прописивање мера заштите очувања врста итд.,

- сарадња са надлежним министарством и републичком инспекцијом на спровођењу Правилника о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива, Правилника о прекограничном промету и трговини заштићеним врстама и Конвенције о међународном промету угрожених врста дивље фауне и флоре - CITES конвенције,
- преузимање и збрињавање строго заштићених и заштићених дивљих животиња, као и врста које се налазе на прилозима Правилника о прекограничном промету и трговини заштићеним врстама,
- евидентирање држања строго заштићених и заштићених дивљих врста животиња у складу са Правилником о условима држања, начину обележавања и евидентирања дивљих животиња у заточеништву,
- реализација непланских интервентних активности и спровођење мера заштите (стручни надзори у случају илегалног сакупљања заштићених врста биљака, држања и лова дивљих животиња, одгајивачнице и зоо вртови итд.),

Највећи број стручних и инспекцијских надзора је био у вези са проблемима строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња, првенствено пријава услед нелегалног држања строго заштићених и заштићених врста птица, ради контроле пријављених птица за легализацију од стране приватних лица, због измештања гнезда, збрињавања младунаца или повређених јединки, као и на основу позива републичке инспекције за заштиту животне средине Министарства заштите животне средине у циљу идентификације врста.

Стручни надзор прикупљања пијавица из природе и стручна подршка инспекцији у Дреновцу, Општина Шабац

Датум: 01. август 2018. године

Локалитет: Дреновац, Општина Шабац

Опис стања: У месту Дреновац сарадници Завода су били подршка инспекцији при прикупљању пијавица из канала лоцираног у близини реке Саве за потребе узгајалишта пијавица предузећа Владимекс из Београда. Након што је извршено мерење и констатовано прикупљање 1 кг пијавица, пијавице су пребачене у базен у оквиру шаранског рибњака „Живача“.

Стручни надзор прикупљања пијавица из природе и стручна подршка инспекцији у Дреновцу, Општина Шабац

Датум: 19. октобар 2018. године

Локалитет: Дреновац, Општина Шабац

Опис стања: У месту Дреновац сарадници Завода су присуствовали као стручна подршка инспекцији при прикупљању пијавица из канала лоцираног у близини реке Саве за потребе узгајалишта за производњу медицинске пијавице (*Hirudo verbana*) у Купинову. У присуству представника Завода и Републичког инспектора, по елаборату „Изградња узгајалишта за производњу медицинске пијавице у Купинову“, изловљено је 1.240,00 gr пијавица. Прикупљене пијавице су пребачене у базен у Купиново у присуству покрајинског инспектора и представника Покрајинског завода за заштиту природе.

Стручни надзор прикупљања пијавица из природе и стручна подршка инспекцији у Прову, Општина Владимирци

Датум: 13. септембар 2018. године

Локалитет: Прово, Општина Владимирци

Опис стања: У месту Прово сарадници Завода су присуствовали као стручна подршка инспекцији у надзору и утврђивању производног капацитета пијавица на новој локацији узгајалишта „Хирудофарма МБ“ из Прова. Извршена је процена приноса путем пробних квадрата (2m x 2m) чиме је утврђено да се на површини од 1 m² налази 114 gr пијавице по укупној површини језера бр.1 површине 2871,52 m².

Помоћ у збрињавању четири отровне змије и отровне шкорпије са циљем транспорта у Зоолошки врт града Загреба

Датум: 23.11.2018. године

Локалитет: Београд

Опис стања: У заједничкој акцији Групе за спровођење СИТЕС Конвенције Министарства заштите животне средине, Одељења за контролу заштите и коришћења природних добара и рибљег фонда Покрајинског Секретаријата за урбанизам и заштиту животне средине, Зоолошког врта града Београда и Зоолошког врта Палић, уз стручно саветовање херпетолога Завода за заштиту природе Србије, 23. новембра 2018. године успешно је извршено збрињавање четири отровне змије (1 x *Bitis arietans*, 2 x *Crotalus atrox* и 1 x *Philodryas baroni*), као и једног примерка отровне шкорпије (1 x *Androctonus australis*), у Зоо Загреб у Републици Хрватској. Део животиња су примерци из заплене који су били привремено збринуте у склопу Зоолошког врта града Београда, док су други део чиниле животиње из збирке Зоолошког врта града Београда за које више не постоје одговарајући услови за даље држање у заточеништву. Мера измештања отровница у циљу њиховог даљег збрињавања у иностранству је често неопходна, обзиром да противотрови за отровнице које нису природно распрострањене на територији Републике Србије, попут звечарки, кобри, јамичарки, тајпана и других врста, нису доступни у Републици Србији. Ово је трећи пут да Министарство сарађује са Зоо Загреб у збрињавању отровних врста. Отровне животиње су упаковане за транспорт по међународним прописима за транспорт живих животиња, уз сва неопходна обележја и упозорења, у овом случају у перфориране, провидне пластичне кутије са поклопцем, затим у платнене вреће обезбеђене са пластичним везицама и након тога у дрвене кутије са унутрашњом металном мрежом које су затворене шрафовима. Транспорт је извршен посебним возилом Министарства за транспорт живих животиња у сарадњи са Одељењем за контролу заштите и коришћења природних добара и рибљег фонда.

Инспекцијски и стручни надзор у вези држања и узгоја заштићених врста змија код физичког лица

Датум: 26.09.2018. године

Локалитет: Београд

Опис стања: У склопу редовних инспекцијских активности извршен је инспекцијски и стручни надзор заштићених врста змија код физичког лица Предрага Радосављевића. У току инспекцијског надзора у одгајивачници су затечене: *Morelia spilota*, *Python molurus bivittatus*, *Boa constrictor*, *Epicrates cenchria*, *Epicrates maurus*,

Python brongersmai и *Python regius*. Шездесет пет јединки (2017) нису обележене, пријављене министарству. Још 102 јединке излегле у току августа/септембра 2018. године, нису обележене, што значи: Укупно 134 адултне јединке (2017/2018) и 102 новоизлежене. У току инспекцијског надзора, херпетолог Завода за заштиту природе Србије и руководилац Групе за спровођење СИТЕС конвенције, узели су брис из усне дупље јединки следећих врста:

Ванредни инспекцијски надзор по пријави Центра за екологију и одрживи развој из Суботице у вези строго заштићене дивље врсте – европског дабра (*Castor fiber*)

Датум: 14.11.2018. године

Локалитет: ТЕНТ Колубара, Велики Црљени

Опис стања: Извршен је обилазак канала повратне воде са депоније пепела ТЕ „Колубара“ и утврђено је место на окуци канала, где су даброви правили брану. С обзиром да се ради о строго заштићеној дивљој врсти, оператер је обавештен о забрани угрожавања и уништавања предметне врсте и њеног станишта. Оператер се у међувремену обратио Заводу за хтевом за давање мишљења о даљем поступању и решавању проблема који настају изградњом бране на каналу.

Обилазак терена по пријави грађанина о штети коју је нанео дабар

Датум: 29.01.2018. године

Локалитет: Осечина, село Комирић

Опис стања: По пријави оштећеног лица, обављен је стручно-инспекцијски надзор у атару села Комирић, у близини Осечине. Извршен је теренски обилазак локације на којој су даброви направили штету. Ради се о плантажном засаду канадске тополе у селу Комирић, општина Осечина, старости 12 година. Начињена је штета на укупно 12 стабала. Пет стабала је оборено, а на основу примећених карактеристичних коничних пресека стабала је недвосмислено закључено да је штету заиста начинио дабар. Још седам стабала је значајно нагрижено до нивоа да су и она практично онемогућена у даљем расту и напредовању, по мишљењу вештака. Плтажа се налази на релативно уској и дугачкој парцели, смештеној између регионалног пута Лозница-Осечина-Ваљево, и корита реке Јадар. На прегледаној локацији, обале Јадра су доста стрме а корито дубоко, тако да практично није могуће извести ефикасно ограђивање парцеле, ради евентуалне превенције штете. Ово поготово имајући у виду значајне копачке способности дабра. Дуж Јадра је протеклих година регистровано присуство неколико породичних група, а штете су већ пријављиване. Појава штета знатно узводније од локација оних раније пријављиваних указује, по свему судећи, на даље ширење врсте дуж реке.

Преузимање два вука и стручна подршка инспекцији у вези незаконитог држања и хватања вукова у селу Ђинђуша, на подручју Бојника

Датум: 09.02.2018. године

Локалитет: Село Ђинђуша, Бојник

Опис стања: Преузимање а два млада вука *Canis lupus* (старости око 7 месеци, брат и сестра) у селу Ђинђуша и збрињавање у зоолошки врт у Београду.

Птице

- 18. јануар 2018. Стручно-инспекцијски надзора у вези налаза угинулих мишара код Новог Ланишта код Јагодине и преузимање ухваћене болесне дугорепе сове у селу Берчинцу.
- 24. јануар 2018. Преузимање повређене шумске сове *Strix aluco* и копца *Accipiter nisus* у селу Велика Грабовница код Лесковца.
- 9. фебруар 2018. Стручно-инспекцијски надзора ради илегалног хватања птица певачица. Село Ћинићуш код Бојника.
- 13. фебруар 2018. Преузимање мишара *Buteo buteo* у Вучју. Повређена птица је предата и смештена у Зоолошком врту у Београду 14.02.2018.
- 9. март 2018. Преузимање и враћање у природу чешљугара *Carduelis carduelis*, који је одузет од физичког лица.
- 30. март 2018. Стручно-инспекцијски надзор по пријави о угрожавању станишта птица.
- 2. април 2018. Стручно-инспекцијски надзор у селу Берилловцу ради одузимања 3 мужјака *Carduelis carduelis* и 2 мужјака *Carduelis spinus*. Јединке су након тога пуштене у природу.
- 12 и 13. април 2018. Стручно-инспекцијски надзор у вези са одређивањем броја пловила и проблема коришћења чамаца у СРП “Увац” а због узнемиравања белоглавог супа.
- 22. јун 2018. Теренско истраживање птица на речном острву у вези рада шљункаре. Параћин, ушће реке Црнице у Велику Мораву (ИБА Горње Поморавље).
- јун 2018. Враћање ухваћеног младунца ћука на место налаза/гнежђења у дворишту основне школе Краљ Петар Први из Ниша.
- 12. јул 2018. Стручно-инспекцијски надзор по захтеву/пријави Министарства за заштиту животне средине у вези Пријаве удружења „Коалиција за живот“ из Београда против одговорног лица за спровођење пројекта „Уређење комплекса намењеног за одржавање музичког фестивала „Зајечарска гитаријада“ у Зајечару.
- 17. јул 2018. Преузимање ухваћеног младог степског сокола *Falco cherrug* (Лебина код Параћина) и његов смештај у прихватилиште зоо врта у Палићу.
- 25. јул 2018. Стручно инспекцијски надзор по пријави за чување строго заштићене врсте ћука од приватног лица у Новом Пазару.
- 26. јул 2018. Стручно-инспекцијски надзор у вези угинућа младунца слепих мишева у Сесалачкој пећини по пријави Природњачког музеја у Београду.
- 2. август 2018. Стручно-инспекцијски надзор на захтев Министарства заштите животне средине у вези пријаве ДЗЗП против физичког лица из Зајечара за незаконито држање строго заштићених врста птица певачица.
- 8. август 2018. Преузимање изнемоглог мишара *Buteo buteo* од физичког лица из села Градешнице. Птица је била у крајњем стадијуму исцрпљености од глади и дехидратације. Предата је у Зоопланет у Каменици где је током ноћи угинула.
- 17 август .2018. Преузимање ћука и стручна подршка инспекцији у вези незаконитог држања и хватања птица певачица на подручју Јагодине
- 3. септембар 2018. Преузимање угинулог копца *Accipiter nisus* из села Губеревца који је касније предат Природњачком музеју у Београду. Птица је била најпре предата удружењу „Зоопланет“ у Каменици ради привременог чувања.

- 6. септембар. 2018. Преузимање мишара на подручју Лесковца. На позив Бојана Богдановића, професора математике у ОШ „Бранко Радичевић“ у Брестовцу, да се у школи налази птица мишар *Buteo buteo* представник Завода за заштиту природе Србије је отишао да би преузео птицу. Птица је одрасла и без знакова повреда. После смештаја птице у службено возило, исту сам превезао до Каменице и предао је Удружењу ЗОО Планет, и исту сам дао на даље чување волонтеру Милошу Јанковићу.
- 14. септембар 2018. Стручно-инспекцијски надзор ради идентификације птица певачица у Бојнику код приватног лица (незаконито чување). Преузимање беле роде у Лесковцу и привремени смештај у просторијама Зоопланет у Каменици.
- 9. октобар 2018. Стручни надзор гнездилишта орла белорепана у Храстовачи и Липовачи, Костолац.
- 19. октобар 2018. Стручно-инспекцијски надзор у сарадњи са Републичком еколошком инспекцијом и канцеларијом ЦИТЕС везано за редовну контролу Зоолошког врта у Бору.
- 16. новембар 2018. Стручно-инспекцијски надзор на Међународној изложби птица у Нишу.

Приказ врста птица са тачним бројем јединки и типом извршене активности у 2018. години дат је у Прилогу (Табела 1.).

1.4.5. УРЕДБА О СТАВЉАЊУ ПОД КОНТРОЛУ КОРИШЋЕЊА ПРОМЕТА ДИВЉЕ ФЛОРЕ И ФАУНЕ

Одрживи развој природних ресурса директно је зависан од примене и унапређења законске регулативе, и сходно томе како из Закона о заштити животне средине („Службени гласник РС”, бр. 135/2004, 36/2009, 36/2009-др.закон, 72/2009-др.закон, 43/2011-одлука УС и 14/2016), тако и из Закона о заштити природе („Службени гласник РС”, бр. 36/2009, 88/2010, 91/2010-испр. и 14/2016), проистекла је и Уредба о стављању под контролу коришћења и промета дивље флоре и фауне („Службени гласник РС”, бр. 31/2005, 45/2005, 22/2007, 38/2008, 9/2009 и 69/2011)(у даљем тексту: Уредба). Уредба регулише сакупљање и све друге облике коришћења и промета дивље флоре и фауне. Контрола подразумева заштитне мере, услове сакупљања, ограничења и забрану сакупљања, коришћења и промета, праћење стања популација заштићених врста на природним стаништима, анализу испуњености услова за издавање дозвола за коришћење заштићених врста у комерцијалне сврхе, евиденцију свих значајних података везаних за дозвољено коришћење заштићених врста.

У обухвату Уредбе налази се 97 заштићених врста и то: 63 биљне врсте, 2 врсте лишајева род *Usnea* са 8 врста, 15 врста гљива и 9 врста животиња. Однос количина заштићених врста у свежем и сувом, односно, прерађеном стању такође је регулисан Уредбом.

Дозволу за сакупљање и стављање у промет заштићених врста из природе према Уредби издаје Министарство заштите животне средине, по претходно прибављеном мишљењу Завода за заштиту природе Србије и Покрајинског завода за заштиту природе (уколико се ради о сакупљању на територији АП Војводине). Мишљење Завода се односи на количине заштићених врста, које се могу сакупљати из

појединих региона који су наведени у захтевима правних лица односно, предузетника, као и на то да ли се ради о заштићеном природном добру или не. Уредбом је предвиђено да правна, физичка лица и предузетници могу сакупљати заштићене врсте као матична легла, односно засаде из природних станишта ради заснивања узгајалишта, плантажа, расадника и других облика узгајалишта.

У складу са чланом 15. Уредбе, Министарство заштите животне средине на основу предлога контингента Завода објавило је 22.02.2018. године конкурс за издавање дозвола за сакупљање из природе заштићених врста дивље флоре, фауне и гљива Министарство заштите животне средине објавио је на свом сајту. Право учешћа на овом конкурсима имала су правна лица и предузетници који се баве делатношћу сакупљања и стављања у промет дивље флоре, фауне и гљива под условом да им није изречена казна за прекршај прописана поменутом Уредбом. На основу члана 13. став. 3 Уредбе, а по предлогу Завода, донесена је Наредба о забрани сакупљања заштићених врста дивље флоре и фауне у 2018. години („Службени гласник РС“ бр. 18/18 од 09.03.2018.), која за поједине врсте забрањује сакупљање на територији читаве Републике Србије или на неком њеном одређеном подручју.

На конкурс се у 2018. години пријавило 177 правних лица односно, предузетника од којих је 154 добило дозволу за сакупљање, 122 правних лица је послало ОЗВ образац за 2017. годину са извештајем о количинама и месту сакупљања из природе.

Завод је на основу захтева Министарства издао 343 мишљења за коришћење и промет заштићених врста, укупно обрадио 466 предмета. Анализа ове делатности у 2018. години говори да је интересовање за сакупљање дивљих врста у природи остала на нивоу предходних година.

У току 2018. године по подацима којима располаже Завод за заштиту природе Србије прекорачен је контингент за врсту Врбовка, ноћура (*Epilobium parviflorum Schreber*) у количини 2.000 kg.

Сакупљање и промет комерцијалних врста гљива вргања (*Boletus edulis bull Fr.*) и лисичарке (*Cantharellus cibarius L.Fr.*) у току 2018. године је био у оквиру просека предходних година.

Делатност сакупљања и промета пужева је и 2018. године показала да се тржиште стабилизovalo у погледу сакупљања пужева из природе.

Захтева за формирање фарми пужева није било. Урађен је један захтев за процену количине узгојеног пужа.

Урађена је и једна процена количине јужно-медицинских пијавица (*Hirudo verbana*) на фарми пијавица и издате су две дозволе за узгајање пијавица у заточеништву.

Наредба о забрани сакупљања заштићених врста дивље флоре и фауне на целокупној територији Републике Србије, коју је издало надлежно министарство у 2018. години односила се на врсте: *Testudo hermanni* (шумска корњача), *Vipera ammodytes* (поскок) и *Hirudo medicinalis* (медицинска пијавица).

Комисија за спровођење конкурса за издавање дозвола за сакупљање заштићених врста дивље флоре, фауне и гљива у комерцијалне сврхе у 2018. години је

констатовала да се повећао број заинтересованих правних лица за сакупљање тартуфа.

Најинтензивније сакупљање лековитог биља у 2018. години регистровано је на територији општина: пчињског, расинског, рашког, јабланичког, моравичког и нишавског управног округа где се по подацима Завода, налази и највећи број откупних станица.

Чланом 20. Уредбе регулисано је гајење заштићених врста дивље флоре и фауне на плантажама и фармама физичких и правних лица односно, предузетника. Они су у обавези да Завод обавесте о формирању плантаже или узгајалишта ради добијања мишљења о количинама које се гаје и за то је потребно да доставе податке о узгајалишту и то: о локацији, површини, врсти која се гаји.

Највећи број плантажа регистрован је на територији АП Војводине где постоји и традиција узгајања лековитог биља. Ове године се повећао број узгајивача лековитог боља, нарочито плантажа белог слеза, шипурка а пријављена је и једна фарма за гајење тартуфа. У складу са законом о Заштити природе формиран је Покрајински завод за заштиту природе, тако да контролу гајења заштићених врста на плантажама и фармама које се налазе на територији АП Војводине у потпуности обавља поменути Завод.

У овој години на територији Републике Србије (без АП Војводине) регистроване су две плантаже строго заштоћене биљне врсте пешчарског смиља (*Helichrysum arenarium* L.), и тринест плантажа заштићене биљне врсте балканске (жуте) линцуре (*Gentiana lutea subsp. symphyandra*) које су обухваћене Правилником о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива („Службени гласник РС“, бр. 05/10, 47/11, 32/16 и 98/16) (у даљем тексту: Правилник). Такође регистроване су плантаже биљних врста које се осим на Правилнику налазе и на Уредби и то: две плантаже хајдучке траве (*Achillea millefolium* L.), две плантаже кантариона (*Hypericum perforatum* L.), две плантаже очајнице (*Marrubium vulgare* L.), једна плантажа враниловке (*Origanum vulgare* L.), једна плантажа вресака (*Satureja montana* L.), три плантаже жалфије (*Salvia officinalis* L.) и четрдесет плантажа белог слеза (*Althaea officinalis* L.). Претпоставка је да постоји већи број плантажа на којима се узгаја лековито биље које се налази на Уредби, као и врста које су на прилозима Правилника, као и да услед недовољне упућености произвођача у законом прописане обавезе изостаје обавештавање Завода о тим делатностима. Праћење плантажног узгоја строго заштићених и заштићених врста дивље флоре наставиће се и у наредној години.

Доношењем Правилника о проглашењу и заштити стога заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива („Службени гласник РС“ бр. 5/10 и 47/11), увелико је олакшан плантажни узгој строго заштићених врста. Омогућавањем узгоја строго заштићених врста разрешавају се два озбиљна ограничења: обезбеђује се заштита угрожених врста и опстанак њихових природних популација, а истовремено обезбеђује се квалитетнија сировина за задовољавање потреба тржишта.

И у 2018. години настављен је заједнички рад са инспекцијом за заштиту животне средине Министрства заштите животне на контроли коришћења и промета дивље флоре и фауне кроз стручни надзор прикупљања пијавица из природе. Све су бољи

результати у покушају заустављања незаконитог коришћења природних ресурса. Међутим, и даље је евидентно непоштовање закона у овој области, па је неопходно много веће ангажовање и других државних органа, али и локалне самоуправе и локалног становништва. Незаконите радње могуће је ублажити организованом едукацијом и подизањем свести становништва о вредности и значају природног богатства које се треба мора сачувати и за будуће нараштаје.

1.5. УТВРЂИВАЊЕ ПРЕДЕОНЕ РАЗНОВРСНОСТИ

Идентификација предела кроз дефинисање предеоних типова представља законом дефинисан основ за заштиту, управљање и планирање предела. Вредновање и заштита предеоних вредности спроводи се кроз систематски приступ обједињавања свих природних, културних и створених вредности. С тим у вези, Завод је кроз редовне активности у 2018. години реализовао следеће:

Извршено је вредновање и заштита предеоних вредности у оквиру заштићених подручја и подручја предложених за заштиту: ПИО „Овчарско-кабларска клисура“ (ревизија), ПИО „Рајац“ (ревизија), СРП „Увац“ (ревизија), МПС „Таковски грм“ (ревизија), МПС „Врапче брдо“, ПП „Стара планина“ (ревизија), ПП „Голија“ (ревизија), ПИО „Цер“, СП „Спомен парк у Чачку“.

Аспект предеоне разноврсности сагледан је у оквиру редовних активности утврђивања мера заштите природе, теренских обилазака и стручних надзора у оквиру заштићених подручја (НП, ПП, резервати и др.);

Започета је реализација пројектне теме „Бањска подручја у Републици Србији – пејзажни и геолошки аспект“. У том смислу, извршен је један наменски теренски обилазак Матарушке и Врњачке Бање, у оквиру кога је сачињена фотодокументација и сагледано постојеће стање паркова бања у зимском аспект.

Поред тога, у склопу других задатака и активности на терену, извршено је још неколико прелиминарних обилазака бањских паркова, и то:

- Брестовачка Бања, аспект касна зима – рано пролеће,
- Парк Нишке Бање, аспект рано пролеће,
- Парк Врњачке Бање, аспект рано пролеће,
- Оба парка у Сокобањи, летњи аспект,
- Богутовачка Бања и Атомска Бања, летњи аспект.

Такође, рад у оквиру пројектне теме обухватио је и прикупљање података на 17. Конгресу геолога Србије у вези историјата истраживања Врњачке Бање, који су обједињени у раду Милојка Лазића и Жељка Кљајића са ДХГ РГФ: „Стопедесет година термоминералних вода Врњачке Бање“.

Послови на анализи података из Централног регистра заштићених природних добара, а који се тичу евидентираних и заштићених подручја која уживају интегралну заштиту, нису даље реализовани. У току године су се завршавали поступци на изради ревизија заштите природних добара и изради иницијатива за скидање заштите.

У току 2018. године није било активности у смислу сарадње са државним, научним и стручним институцијама у области предеоне политике, нити наставка активности након израде и доношења *Правилника о критеријумима за идентификацију предела и начин процене њихових значајних и карактеристичних обележја* („Службени гласник РС“ бр. 119/2017).

У току године вршене су измене Нацрта Стратегије заштите природе, те се реализација циљева, као што су имплементација предеоне политике у законску регулативу Републике Србије, затим израда пилот пројеката за категоризацију предела Србије, промоција предеоне политике и развој концепта и методологије за потребе вредновања предела, очекује након доношења Стратегије.

Завод за заштиту природе Србије у оквиру својих редовних активности и делокруга рада и организације, примењује међународне и националне прописе, учествује у процесима израде законских и других аката у области предеоне политике, утврђује предеоне вредности, усмерава активности у природи у циљу очувања предеоне разноврсности и промовише предеоне вредности.

1.6. ЦЕНТРАЛНИ РЕГИСТАР ЗАШТИЋЕНИХ ПРИРОДНИХ ДОБАРА

Послови вођења Централног регистра се обављају континуирано и подразумевају:

- Редовно уношење и ажурирање података,
- Комплетирање збирке исправа за свако заштићено природно добро правним актима, архивским, картографским, катастарским и другим документима.

Централни регистар у електронској форми подразумева унос података о заштићеним природним добрима у информациони систем Завода - апликација **ЗЗПС - Централни регистар** кроз редовно ажурирање.

Фото и видео документациони материјал је заведен у Инвентарску у књигу за филмове и видео снимке. Као врста документа појављују се компакт дискови, DVD, VHS и Beta. Природна добра под претходном заштитом имају своју посебну евиденцију.

У 2018. години обављено је микрофилмовање збирке исправа заштићених природних добара. Копије микрофилмова ће бити достављене Министарству пољопривреде и заштите животне средине.

У Централни регистар заштићених природних добара унето је **22** нова податка, и то:

Решења/Одлуке/Уредбе о проглашењу:

1. Уредба о проглашењу Предела изузетних одлика „Власина”
(05 број 110-2434/2018 од 22.03.2018.године - Влада Републике Србије - Службени гласник Републике Србије 25/2018);
2. Одлука о проглашењу заштићеног станишта "Бресничкићка слатина"
(Број 06-25/2018-02 од 11.05.2018.године – Скупштина општине Прокупље – Службени лист општине Прокупље 3/2018);
3. Одлука о заштитити Споменика природе III категорије „Стабло птерокарије“ у Сремским Карловцима
(Број: 321-4/2018-1/1 од 21.јуна 2018.године - Скупштина општине Сремски Карловци - Службени лист Општине Сремски Карловци 20/2018);
4. Одлука о проглашењу Споменика природе „Храст лужњак – Долово“
(Број 020-136/2017-07 од 11.05.2018.године – Скупштина града Смедерева - Службени лист града Смедерева 3/2018);
5. Одлука о проглашењу Споменика природе Храст лужњак - Смедерево
(Број 020-134/2017-07 од 11.05.2018.године - Скупштина града Смедерева - Службени лист града Смедерева 3/2018)
6. Одлука о проглашењу Споменика природе Храст Платнара
(Број 020-133/2017-07 од 11.05.2018.године - Скупштина града Смедерева - Службени лист града Смедерева 3/2018);
7. Одлука о проглашењу Споменика природе Карађорђево дуд
(Број 020-135/2017-07 од 11.05.2018.године - Скупштина града Смедерева - Службени лист града Смедерева 3/2018);

8. Уредба о проглашењу Специјалног резервата природе Пашњаци велике дропље (05 број 110-10458/2018 од 8.11.2018 - Влада Републике Србије - Службени гласник Републике Србије 86/2018).

Решења/Одлуке о изменама акта о заштити:

1. Одлука о измени Одлуке о проглашењу заштите споменика природе "Платан на Житном тргу"
(број: 633-1/2016-01-1 - 23.11.2016. - Скупштина општине Велико Градиште – Службени гласник општине Велико Градиште 28/2016);
2. Одлука о измени одлуке о проглашењу заштите споменика природе "Платан на Житном тргу"
(број: 501-31/2017-01-1 - 21.07.2017. - Скупштина општине Велико Градиште - Службени гласник општине Велико Градиште 09/2017);
3. Уредба о измени Уредбе о проглашењу Специјалног резервата природе „Ритови доњег Потисја“
(05 број 110-2435/2018 од 22.03.2018.године - Влада Републике Србије - Службени гласник Републике Србије 25/2018);
4. Одлука о изменама и допунама Одлуке о заштити споменика природе III категорије "Дивљи кестен у Сремским Карловцима"
(број: 321-3/2018-1/1 од 21.јуна 2018.године - Скупштина општине Сремски Карловци – Службени лист Општине Сремски Карловци 20/2018);
5. Одлука о изменама и допунама Одлуке о заштити Споменика природе "Шалиначки луг"
(број 020-139/2017-07 од 11.05.2018.године – Скупштина града Смедерева - Службени лист града Смедерева 3/2018);
6. Одлука о измени одлуке о заштити споменика природе "Бели дуд у Белом Блату"
(број: 06-163-20/16-1 од 23.12.2016. - Скупштина града Зрењанина - Службени лист града Зрењанина 34/2016);
7. Одлука о измени одлуке о заштити споменика природе "Жупанијски парк у Зрењанину"
(број: 06-163-19/16-1 од 23.12.2016. - Скупштина града Зрењанина (Службени лист града Зрењанина 34/2016);
8. Одлука о измени одлуке о заштити споменика природе "Храст лужњак у Зрењанину"
(број: 06-163-18/16-1 од 16.05.2014. - Скупштина града Зрењанина (Службени лист града Зрењанина 34/2016).

Решења/Одлуке о престанку заштите:

1. Одлука о престанку заштите стабла шимшира
(број: 321-2/2018-1/1 - 27.02.2018.године - Скупштина општине Сремски Карловци);
2. Одлука о престанку заштите стабла беле тополе
(број: 321-1/2018-1/1 - 27.02.2018.године - Скупштина општине Сремски Карловци);
3. Решење о престанку заштите Меморијалног природног споменика "Прњавор"
(број: 110-20/2018-14 од 28.02.2018.године - Скупштина града Шапца).

Остало:

1. Достављање микрофилмоване документације заштићених природних добара Министарству пољопривреде и заштите животне средине (08.02.2018.године);
2. Допис да HBIS GROUP Serbia Iron&Steel d.o.o. прихвата старатељство над Спомеником природе Стабло храста лужњака – Смедерево
(Број: 020-133/2017-05 од 10.09.2018.године - Град Смедерево, Градске управе Смедерево, Одељења за урбанистичко-комуналне и имовинско-правне послове);
3. Допис да ЈКП „Зеленило и гробља Смедерево“ прихвата старатељство над Спомеником природе Храст лужњак – Долово, Спомеником природе Карађорђево дуд и Спомеником природе Платнара
(Број: 020-133/2017-05 од 10.09.2018.године - Град Смедерево, Градске управе Смедерево, Одељења за урбанистичко-комуналне и имовинско-правне послове);

Према захтевима различитих институција, прослеђивани су подаци о заштићеним подручјима из Централног регистра, и то следећим институцијама:

Агенција за заштиту животне средине (ревидирани просторни подаци о Еколошкој мрежи Републике Србије, ИВА, ИРА и РВА подручја поводом захтева ЕЕА у складу са INSPIRE директивом, промена површина заштићених подручја по категоријама у 2017.години за CDDA базу података Европске уније, ревидирани подаци за CDDA базу података о заштићеним подручјима и designation boundaries за 2017.годину, подаци о заштићеним подручјима на територији Републике Србије у току 2017. године ради израде индикатора Заштићена подручја за 2017.годину због припремања Извештаја о стању животне средине за 2017.годину);

Министарство заштите животне средине (Извештај о полугодишњем Учинку програма Завода за заштиту природе Србије за 2018. годину за период од 01.01.2018. - 30.06.2018.године за три индикатора: Број стручних надзора, Број подручја вреднованих за заштиту и Број теренских истраживања у циљу установљавања нових подручја еколошке мреже, захтев за достављање списка заштићених природних добара у сврху полагања испита за чуваре природе;

Министарство културе и информисања (списак заштићених природних добара у Републици Србији за потребе реализације Унескове мултидимензионалне методологије „Индикатори утицаја културе на развој (CDIS) и ревидирања потребних података“);

Републички завод за статистику, Београд (подаци о заштићеним природним добрима у 2017.години за израду „Статистичког годишњака Републике Србије, 2017“, подаци о заштићеним природним добрима у Републици Србији за годишње ажурирање „ДЕВ ИНФО базе“ за индикатор проценат површине заштићених природних добара у односу на укупну површину Републике Србије, мишљење на Предлог Уредбе о утврђивању Плана званичне статистике за 2019.годину) ;

Јавно водопривредно предузеће „Србијаводе“, Београд (ажурирање претходно достављаних геопросторних и табеларних података о заштићеним подручјима на територији Републике Србије, а поводом израде елемената за План управљања водама за слив реке Дунав на територији Републике Србије);

Инспекција за заштиту животне средине Града Пожаревца (доставља копија аката о заштити заштићених природних добара на територији града Пожаревца);

SPECIAL SECURITY d.o.o. Нови Сад за потребе ELIXIR ZORKA из Шапца (подаци о заштићеним природним добрима на територији општине Шабац потребни за израду „Процене угрожености од елементарних непогода и других несрећа“);

Омладинска организација „УНУ“ из Винче (подаци о заштићеним природним добрима дуж дела реке Дунав – Винча, Ритопек поводом пројекта „ЕКОПУНКТУРА“ чији је циљ развој и промоција еколошког туризма у руралним пределима београдског подунавља и јужног Баната);

Еколошко друштво „Драгачево“ (списак управљача заштићених природних добара на територији Републике Србије који су организовани као удружења грађана);

Спортско туристички центар „ЦАРИБРОД“ из Димитровграда (обавештење о промени правног статуса будућег управљача Споменика природе „Петрлашке пећине“);

Новинска агенција БЕТА (заштићена природна добра на територији Косова и Метохије ради остварења серијала текстова Србије и Косова у политици, економији и екологији).

Део базе Централног регистра представљају и подаци о стручним надзорима, који су у форми јединствених образаца редовно уношени. Такође, у оквиру збирке исправа, вршена је допуна и измена података.

1.7. ИЗРАДА РЕШЕЊА О УСЛОВИМА ЗАШТИТЕ ПРИРОДЕ, МИШЉЕЊА И ПЛАНСКА ДОКУМЕНТАЦИЈА

У току 2018. године примљено је и урађено укупно 3.533 различита захтева. Укупан број захтева у форми услова заштите природе и мишљења износи 2.235 предмета. Укупан број мишљења који се односи на контролу коришћења и промета дивље флоре и фауне износи 466. Осим тога, урађено је 832 захтева у форми обавештења, извештаја и друго.

Од укупног броја захтева за услове заштите природе и мишљења, око 800 захтева се односило на издавање Решења о условима заштите природе и мишљења *на простору заштићених природних добара*. Од наведеног броја захтева за услове заштите природе, највећи број (око 75%) захтева односио се на израду Решења о условим заштите природе за планове управљања за заштићена подручја, за израду посебних основа газдовања шумама, за потребе уређења на заштићеним добрима, као и за израду програма управљања рибарским подручјима заштићених подручја. Мањи број (око 25%) захтева односио се на издавање услова заштите природе за изградњу и реконструкцију објеката, орезивање грана, уклањање сувих стабала, одржавања манифестација, уређење планинарских, пешачких и едукативних стаза са пратећим мобилијаром и сл. На простору заштићених подручја највећи број мишљења односио се на захтеве у вези легализације и озакоњења објеката, сакупљања семена, сечу стабала, садњу садница, као и мишљења на основе газдовања шумама, планове и програме управљања заштићеним подручјима, рибарским подручјима и др.

Укупан број захтева за услове и мишљења *ван заштићених подручја* је око 1.280, од којих се највећи број, више од 50%, односи на захтеве за услове за изградњу различитих објеката, реализацију активности у простору и то: геолошка и хидрогеолошка истраживања, експлоатација, планска документација (планови детаљних регулација, планови генералне регулације, планови посебне намене и други планови), изградња минихидроелектрана, радиобазне станице и сл. Око 40% захтева односило се на издавање мишљења на просторне и урбанистичке планове (ПДР, ПГР, ППППН), шумске и друге основе и програме, студије о процени утицаја, стратешке процене утицаја, законску регулативу, изградњу минихидроелектрана, за рад са строго заштићеним и заштићеним дивљим врстама, увоз алохтоних врста, узгој и плантажно гајење врста, легализацију објеката и слично.

Посебно значајан и обиман сегмент представља рад на изради услова и мишљења за израду основа Газдовања шумама у заштићеним подручјима, као и ван заштићених природних добара за које је урађено око 50 услова и мишљења. С обзиром да просечна површина за газдинску јединицу износи око 2.000 ha, значи да је у току године дефинисано и анализирано стање шумских екосистема за око 100.000 ha, односно око 10% од укупне заштићене површине у Србији и око 2% од укупног шумског фонда шумских екосистема у, и ван режима заштите.

Планска документација

У оквиру просторно планске документације, у току 2018. године, одговорено је на укупно 476 захтева. Урађено је 319 захтева везаних за израду *планова детаљне регулације*, 71 за израду *планова генералне регулације*, 40 за *урбанистичке пројекте*, 37 за *просторне планове подручја посебних намена*, 4 за *просторне планове општина* и 5 за *генералне урбанистичке планове*.

Поред услова и мишљења за све врсте планских докумената, урађен је велики број захтева који се односе на планове инфраструктурних коридора, односно за изградњу електроенергетских водова и далековода, саобраћајница и обилазница (махом за државне путеве I и II реда), као и ургентно одржавање и отклањање оштећења на државним путевима IB реда, за изградњу гасовода и сл.

У оквиру техничке документације урађени услови и мишљења односе се углавном на уређења целина за спортско-рекреативне центре, комплексе за марине и плаже, реконструкције изворишта, уређење планинарских, пешачких, бицикличких и едукативних стаза, као и за изградњу разних врста објеката – стамбених, скијалишта, хотелског и апартманског смештаја, викендица и сл.

Такође, одређен број докумената је урађен у виду мишљења на извештаје о стратешким проценама утицаја, мишљења о предлозима уредби и правилника, као и мишљења о предлозима закона.

Електронско спровођење обједињене процедуре за 2018. годину

У поступцима електронске обједињене процедуре, који се воде у складу са Законом о планирању и изградњи, Завод је као ималац јавних овлашћења обрадио 317 захтева. Путем Централне евиденције обједињених процедура Централног информационог система за вођење обједињене процедуре, издати су услови заштите природе за издавање локацијских услова за изградњу, реконструкцију, санацију и

адаптацију енергетских објеката (термо електране, мини хидроелектране, ветроелектране, трафо станице, далеководи); инфраструктурних и комуналних објеката (саобраћајнице, надземни и подземни водови, водозахвати, системи за наводњавање, бујичне преграде, објекти телекомуникационе мреже, туристичка и спортско-рекреативна инфра и супраструктура, депоније и објекти за прераду комуналног и других врста отпада, ППОВ, уређење јавних зелених површина) производних, комерцијалних, верских, стамбених и викенд објеката.

На основу увида у анализу степена наплате прописаних такси по основу издатих акта о условима заштите природе за издавање локацијских услова, треба истакнути да укупан проценат наплативости наведених такси путем поступка е-обједињене процедуре у 2018. пословној години износи преко 90%.

Радне групе, комисије, и др.

1. Рад на изради нацрта Стратегије заштите природе

У складу са новим Законом о планском систему Републике Србије („Службени гласник РС“, бр. 30/2018) и сугестијама Републичког секретаријата за јавне политике, Министарство заштите животне средине је крајем августа и почетком септембра 2018. године организовало низ састанака, на којима су учествовали и представници Завода за заштиту природе Србије, са циљем израде измена и допуна Предлога стратегије заштите у смислу техничких прилагођавања и усклађивања (нова методологија), иако је Стратегија била предмет јавног увида у 2016. години и прибављања мишљења надлежних министарстава. Уз обавезу усклађивања предлога Стратегије са Законом о планском систему Републике Србије, примедбе Министарства финансија на текст Предлога стратегије биле су у смислу конкретизације и усклађивања буџета. Рад на изменама Предлога стратегије обухватио је израду Обрасца Акционог плана у целости, при чему су полазне тачке биле утврђивање укупно 5 циљева - једног општег и четири посебна циља (од претходно предложених 12). Уз дефинисање циљева, појединачно су за сваки циљ дефинисане и мере, активности за спровођење мера, показатељи на нивоу мера (показатељ резултата), институције надлежне за спровођење мера, партнери у спровођењу мера, процењена финансијска средства и рокови за спровођење. Обавеза израде Стратегије заштите природе проистиче из чл. 112. Закона о заштити природе.

2. Радна група за номинацију НП „Ђердап“ за Геопарк

Завод за заштиту природе Србије учествује у оквиру Радног тима у поступку номинације НП „Ђердап“ у европску и светску мрежу Геопаркова уз подршку UNESCO. Радни тим за успостављање геопарка Ђердап основан је Решењем Министарства пољопривреде и заштите животне средине бр. 353-02-01801 од 11.09.2015. године. Активности у оквиру Радног тима у поступку номинације НП „Ђердап“ су:

- Наставак рада на корекцији и допуни докумената потребних у поступку номинације НП „Ђердап“ у европску и светску мрежу геопаркова у складу са примедбама Секретаријата за геопаркове UNESCO;
- Рад на изради веб странице будућег Геопарка „Ђердап“, сређивање текста и постављање фотографија;

- Рад на анализи досадашњих активности на отклањању примедби Секретаријата за геопаркове UNESCO и утврђивање праваца даљег рада у поступку номинације НП „Ђердап“.

3. Јавна расправа Нацрта Закона о климатским променама

У поступку припреме закона којим се уређује област климатских промена, априла 2018. године одржана је четврта по реду јавна расправа у вези Нацрта закона о климатским променама. Циљ израде закона је успостављање система мониторинга и извештавања о емисијама гасова са ефектом стаклене баште (ГХГ) и других информација од значаја за област климатских промена. С тим у вези, дефинисано је смањење ГХГ на економски исплатив начин и адаптација на климатске промене, као и усвајање стратегија и планова. Предложено је да предстоји усклађивање секторских политика са овим законом у делу који се односи на емисије, ограничења и др. Указано је да је сада законом утемељено формирање Националног савета за климатске промене. Након представљања Закона, спроведена је дискусија у којој су учествовали представници индустрије и привреде, као и невладиног сектора (удружења, организација) који је имао конкретне примедбе. Дискусија се највише водила у вези последица климатских промена по здравље људи у Србији.

4. Међусекторска радна група Министарства рударства и енергетике задужена да прати реализацију пројекта израде Катастра малих хидроелектрана

Завод за заштиту природе Србије је учествовао у активностима Радне групе на изради новог катастра малих хидроелектрана на подручју Србије (ван Косова и Метохије), којим председавају представници Министарства рударства и енергетике. Завод је дао примедбе на Методологију процене локација за МХЕ – Катастар малих хидроелектрана, у којем су представљени основни задаци и циљеви учешћа Завода у овој радној групи. Овај пројекат реализује EPTISA Servicios de Ingenieria, S. L. Spain у конзорцијуму са Bernard Ingenieure ZT GmbH Austria и EPTISA Southeast Europe d.o.o. Serbia, у оквиру Уговора о услугама за пројекат „Ажурирање катастра малих хидроелектрана“ (Cadastre for small hydro power plants), EuropeAid /135623/IN/SER/RS, у име Владе Републике Србије, коју представља Министарство финансија, Сектор за уговарање и финансирање програма из средстава ЕУ (CFCU), за потребе Министарства рударства и енергетике.

5. Радна група за израду Акционог плана за унапређење административних капацитета у области животне средине

Први састанак у вези са пројектом „Даља имплементација Стратегије за апроксимацију у области животне средине“ (Further Implementation of Environmental Approximation Strategy) је одржан у јуну 2017. године. Општи циљ пројекта је да се помогне Србији у апроксимацији правних тековина ЕУ у области заштите животне средине и климатских промена кроз јачање институција и побољшање инфраструктуре. На састанку је највише било речи о ЕУ Директивама које захтевају значајна финансијска улагања (пре свега област вода и отпада). Потом је у марту 2018. године Завод припремио одговор о потреби ангажовања нових стручних

сарадника ради бољег спровођења Директиве о стаништима, Директиве о птицама и CITES Конвенције (укупно 11 сарадника) што је и приказано у документу „Action Plan for Administrative Capacities Development” који је анализиран на трећем састанку радне групе децембра 2018. године.

6. Радна група за заштиту природних ресурса

Радна група за заштиту природних ресурса основана је Решењем Одбора за координацију инспекцијског надзора Координационе комисије Владе Републике Србије. Радна група је основана 2015. године са задатком усклађивања, координације и унапређења инспекцијског надзора у области надзора инспекција које су посредно или непосредно везане за област заштите природних ресурса. Координација се обавља преко представника који су именовани у Радној групи. Циљ је повећање свеобухватности и делотворности у постизању законитости и безбедности пословања и поступања надзираних субјеката. Осим тога, један од циљева је и спречавање или отклањање штетних последица по законом и другим прописима заштићена добра, права и интересе, избегавање преклапања и непотребног понављања инспекцијског надзора и обезбеђења правне сигурности. Координација рада остварује се кроз састанке Радне групе али и појединачну сарадњу инспекцијских служби, а огледа се у заједничким инспекцијским надзорима, размени информација и података, међусобној помоћи и уједначавању инспекцијске праксе.

За 2018. годину је предвиђена 21 координисана акција, а реализовано је 18 акција, јер услед смањеног броја људи у свим инспекцијама није било техничких могућности за реализовање и осталих акција. Завод није учествовао у конкретним акцијама, односно није обилазио надзиране субјекте, већ је његова улога у Радној групи саветодавног карактера.

7. Радна група за Директиву о нитратима

У оквиру припреме Плана имплементације Оквирне директиве о водама, у 2018. години је одржан један састанак (20.03.2018) радне групе за Директиву о нитратима (Нитратна директива), на којем су представљене четири тематске целине: правне и институционалне мере за имплементацију, техничке мере и процена трошкова, извори финансирања и прелазни период.

8. Посебне радна група о изменама и допунама Правилника о начину, алатима и средствима којима се обавља привредни риболов, као и о начину, алатима, опреми и средствима којима се обавља рекреативни риболов

На основу рада Посебне радне групе о изменама и допунама Правилника о начину, алатима и средствима којима се обавља привредни риболов, као и о начину, алатима, опреми и средствима којима се обавља рекреативни риболов, у 2017. години је објављен Правилник („Службени гласник РС“, број 9/2017). На захтев представника Савеза рекреативног и спортског риболова „Савез бућкароша Србије”, одржан је састанак на тему измене одредаба Правилника о начину, алатима и средствима којима се обавља привредни риболов, као и о начину, алатима, опреми и средствима

којима се обавља рекреативни риболов („Службени гласник РС”, број 9/2017) који се односе на бућку, помоћно средство за лов рибе. Донет је закључак да треба дозволити употребу бућке у припремама за спортска такмичења али уз просторно и временско ограничење.

Такође је одржан састанак због незадовољства чланова Удружења Привредних рибара Доњег Подунавља на поједине одредбе Правилника о начину, алатима и средствима којима се обавља привредни риболов, као и о начину, алатима, опреми и средствима којима се обавља рекреативни риболов („Службени гласник РС”, бр. 9/17 и 34/18), и то у односу на величину окаца мрежарских алата, ограничење коришћења стајаћих мрежарских алата у времену од 17,00 до 8,00 часова у периоду летњег рачунања времена и просторно ограничење коришћења стајаћих мрежарских алата и самоловних алата, осим бубња, који се не могу се користити на растојању мањем од 30 m од обале риболовне воде, укључујући и обале речних ада.

9. Рад на изради нацрта Уредбе о оцени прихватљивости

Током 2018. године је настављен рад на изради нацрта Уредбе о оцени прихватљивости и Прилозима, а одржан је и један састанак у Министарству заштите животне средине са циљем финализације овог подзаконског акта, који се доноси у складу са чл. 1. Закона о заштити природе.

10. Комисија за спровођење поступка решавања по захтевима за накнаду штете проузроковане од стране строго заштићених и заштићених дивљих врста животиња

Комисија Министарства заштите животне средине за спровођење поступка решавања по захтевима за накнаду штете проузроковане од стране строго заштићених и заштићених дивљих врста животиња је током 2018. године радила по уобичајеној процедури, тј. одржавани су састанци у складу са темпом пристизања пријава. Укупно је одржано 5 седница, од тога две „електронске“, путем дописа и усаглашавања по предметима електронском поштом.

11. Радна група за измену и допуну Уредбе о стављању под контролу коришћења и промета дивље флоре и фауне

Задатак радне групе коју чине чланови Министарства заштите животне средине, Завода за заштиту природе Србије, Покрајинског завода за заштиту природе и Привредне коморе Србије је да се Уредба о стављању под контролу коришћења и промета дивље флоре и фауне („Службени гласник РС“, бр. 31/05, 45/05, 22/07, 38/08, 9/10 и 69/11) усклади са одредбама Закона о заштити животне средине и Закона о заштити природе, као и да се изврше измене и допуне појединих одредби саме Уредбе ради ефикаснијег спровођења и поступања у пракси, да се дефинише сакупљање дивљих врста за личну употребу, ревидира списак врста, омогући предузетницима и правним лицима сакупљање у заштићеним подручјима, ревидира садржај и начин достављања ОЗВ обрасца, ураде измене и допуне прилога 1. и 2. Правилника о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива („Службени гласник РС”, бр. 5/10, 47/11, 32/16 и

98/16) као и Прилога 7. и 8. Правилника о прекограничном промету и трговини заштићеним врстама („Службени гласник РС” бр. 99/09 и 06/14).

Радна група је имала 6 састанака и започела је рад на усклађивању текста нацрта Уредбе и казних одредби са прописаним нормама. Рад радне групе се наставља и у 2019. години.

12. Радна група и комисија за континенте

На основу члана 14. став 2 Уредбе о стављању под контролу коришћења и промета дивље флоре и фауне, Завод за заштиту природе Србије доставља предлог количина заштићених врста које ће се сакупљати у текућој години, на основу којег Министарство заштите животне средине објављује Конкурс за издавање дозвола за сакупљање из природе заштићених врста дивље флоре, фауне и гљива. Уредба кроз прилоге обухвата списак од 97 заштићених врста и то: 63 биљне врсте, 2 врсте лишајева + род *Usnea* са 8 врста, 15 врста гљива и 9 врста животиња.

Комисију за спровођење конкурса за издавање дозвола за сакупљање заштићених врста дивље флоре, фауне и гљива у комерцијалне сврхе у 2018. години, чине представници Завода за заштиту природе Србије и Министарства заштите животне средине. Полазне основе рада комисије су наведени услови у конкурс и критеријуми за доделу континента дивље флоре, фауне и гљива, који укључују степен прераде сакупљене робе (печурке, биљке и животиње) и капацитете прераде које поседује подносилац захтева (приватно лице или предузетник).

У току 2018. године је на иницијативу других институција и организација Завода за заштиту природе Србије је предложио стручне сараднике за следеће радне групе, са чијим радом се очекује да ће се започети у 2019. години:

- Секторско веће за сектор Природне науке, математика и статистика за Национални оквир квалификација;
- Посебна радна група за израду Нацрта закона о изменама и допунама закона о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда;
- Радна група за учешће у пројекту „Припрема Другог двогодишњег ажурираног извештаја и Трећег националног извештаја према Оквирној конвенцији Уједињених нација о промени климе“.

РАДНЕ ГРУПЕ и представници Завода

Директива/радна група /комисија	Представник Завода
1. Поглавље 27	Александар Драгишић Миливоје Крвавац Владан Бједов Срђан Маринчић
2. Нитратна директива	Слађана Шкобић
3. Радни тим Министарства заштите животне средине за номинацију НП „Ђердап“ у европску и светску мрежу Геопаркова уз UNESCO подршку	Срђан Маринчић
4. Радна група за заштиту природних ресурса Одбора за координацију инспекцијског надзора Координационе комисије Владе Републике Србије	Мирјана Николић
5. Национални савет за климатске промене Владе Републике Србије	Александар Драгишић
6. Радна група за израду Нацрта закона о изменама и допунама Закона о заштити природе	др Драгана Остојић Горан Дрмановић
7. Присуство консултативном састанку радне групе поводом израде Стратегије борбе против климатских промена са Акционим планом	Наташа Сарић Марија Трикић
8. Посебна радна група Министарства заштите животне средине за анализу одредаба Правилника о начину, алатима и средствима којима се обавља привредни риболов, као и о начину, алатима, опреми и средствима којима се обавља рекреативни риболов	др Ненад Секулић мр Саша Бранковић
9. Радна група Министарства заштите животне средине за израду Уредбе о оцени прихватљивости	др Ненад Секулић мр Верица Стојановић
10. Радна група Завода за заштиту природе Србије за формирање континенталне дивљих биљних, животињских врста и гљива за 2018. годину	Берислава Илић, др Растко Ајтић, мр Верица Стојановић, др Слађана Шкобић, Јелена Марковић
11. Комисија Министарства заштите животне средине за спровођење поступка решавања по захтевима за накнаду штете проузроковане од стране строго заштићених и заштићених дивљих врста животиња	Владан Бједов Милош Радаковић
12. Комисија Министарства заштите животне средине за спровођење Конкурса за издавање дозвола за сакупљање дивље флоре, фауне и гљива у комерцијалне сврхе у 2018. години	Берислава Илић Растко Ајтић
13. Радни састанци имаоца јавних овлашћења са Министарством грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре као надлежним органом, у вези ефикасног спровођења е-обједињене процедуре	Мила Ристић Драган Цвијић
14. Радна група за израду Акционог плана за унапређење административних капацитета у области животне средине	мр Верица Стојановић

15. Рад Комисије Завода за предлагање решавања поднетих захтева за израду техничке документације односно изградњу малих хидроелектрана (МХЕ)	Ненад Секулић Растко Ајтић Биљана Крстески Драгана Петраш Сава Симић Драган Нешић Саша Бранковић
16. Међусекторска радна група Министарства рударства и енергетике задужена да прати реализацију пројекта израде Катастра малих хидроелектрана	Сава Симић Данко Јовић
17. Радна група Министарства заштите животне средине за имплементацију Европске конвенције о пределу	Марија Трикић
18. Радна група за израду Стратегије заштите природе	Марија Трикић др Ненад Секулић
19. Радна група за израду измена и допуна Уредбе о стављању под контролу коришћења и промета дивље флоре и фауне	Берислава Илић, др Растко Ајтић, мр Верица Стојановић
20. Секторско веће за сектор Природне науке, математика и статистика са Национални оквир квалификација	Наташа Сарић
21. Посебна радна група за израду Нацрта закона о изменама и допунама закона о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда	Горан Дрмановић др Ненад Секулић
22. Радна група за учешће у пројекту „Припрема Другог двогодишњег ажурираног извештаја и Трећег националног извештаја према Оквирној конвенцији Уједињених нација о промени климе“.	Наташа Сарић

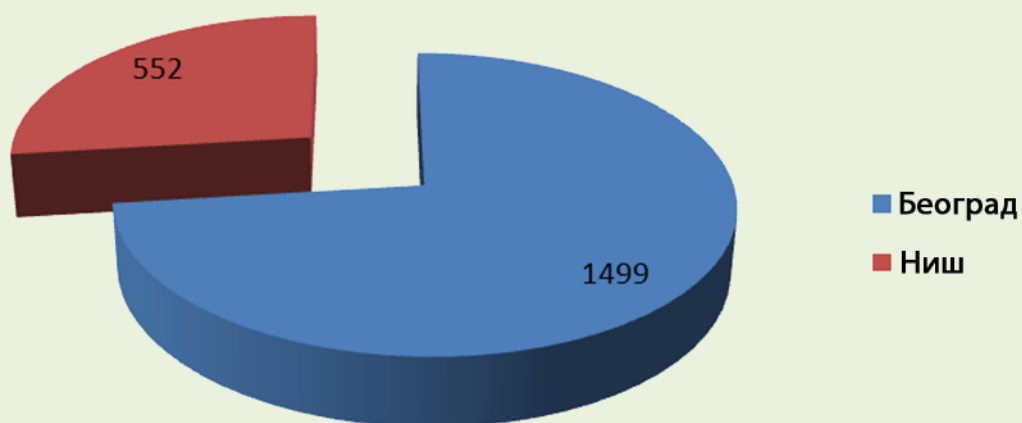
1.8. СЛУЖБЕНА ПУТОВАЊА

У току 2018. године, остварено је укупно 2.051 дана службених путовања, од чега је 1.788 дана у земљи, 122 дана у иностранству и 141 дан на Хиландару. У београдском делу Завода остварено је 1.499, а у нишком 552 дана службених путовања.

По месту путовања

По локацијама

Под службеним путевима се у оквиру законских обавеза и описа делатности рада Завода подразумевају највећим делом путовања остварена у сврху теренских истраживања за валоризацију природних вредности, израду услова и мишљења, стручних инспекцијских надзора, пројектних тема, мониторинга и сл.

По врсти	Укупно
Услови и мишљења	125
Стручни надзор	68
Надзор заштићених врста и станишта	40
Заштита подручја	101
Прелиминарна истраживања	122
Теренска истраживања	564
Сарадња са инспекцијом	6
Пројекат домаћи	11
Превоз	242
Остало	772
Укупно	2051

По месецима	Укупно
Јануар	73
Фебруар	65
Март	130
Април	191
Мај	288
Јун	213
Јул	286
Август	201
Септембар	244
Октобар	190
Новембар	109
Децембар	61
Укупно	2051

2.МЕЂУНАРОДНА САРАДЊА

2.1. Међународни пројекти

2.2. Сарадња са међународним организацијама и номинација међународно значајних природних добара

2.3. Учесће на међународним скуповима (стручни и научни скупови, обуке исл.)

Планиран је наставак и даљи развој сарадње са релевантним међународним организацијама за заштиту природе и стручним организацијама у региону, као и реализација међународних пројеката.

2.1. МЕЂУНАРОДНИ ПРОЈЕКТИ

Уводна радионица у оквиру пројекта „Регионална Мрежа за Управљање Подацима о Биодиверзитету и Извештавање 2“ (BIMR 2 пројекат)

25-26.10.2018. године одржана је уводна радионица BIMR 2 пројекта (енг. Regional Network for Biodiversity Information Management and Reporting 2) који финансира Министарство за економску сарадњу и развој Савезне Републике Немачке (BMZ), а имплементира Немачка организација за међународну сарадњу (GIZ) у периоду 2018-2020. Овај пројекат је наставак истоименог пројекта који је започет 2016. године, а завршен 2018. године, а за циљ има подизање капацитета у 6 економија региона југоисточне Европе (Босна и Херцеговина, Србија, Црна Гора, Македонија, Албанија и Косово) за управљање подацима о биодиверзитету и за извештавање ка различитим конвенцијама, као и Европској унији. Пројекти BIMR и BIMR2 су потпројекти у оквиру пројекта Отворени регионални фонд за југоисточну Европу – Имплементација споразума о биодиверзитету (енг. Open Regional Fund for South-East Europe – Implementation of Biodiversity Agreements – ORF BDU). Сходно томе, циљеви и резултати ових потпројеката треба да допринесу остварењу циљева ORF BDU пројекта. На радионици су учествовали представници министарстава надлежних за послове заштите животне средине, агенција за заштиту животне средине и завода за заштиту природе из наведених 6 економија. У овом пројекту, као и у претходном, Хрватска учествује у улози ментора. На радионици су кроз рад у групама и активну дискусију учесници дали свој допринос везано за конкретне активности које би биле извршене у оквиру BIMR 2 пројекта.

2.2. САРАДЊА СА МЕЂУНАРОДНИМ ОРГАНИЗАЦИЈАМА И НОМИНАЦИЈА МЕЂУНАРОДНО ЗНАЧАЈНИХ ПРИРОДНИХ ДОБАРА

Тридесето заседање међународног координационог тела за програм Човек и биосфера (ИСС-МАВ)

У периоду 23-28.07.2018. године, у Палембангу, на Јужној Суматри у Индонезији, одржано је 30. заседање међународног координационог савета за UNESCO програм Човек и биосфера (енг. Man and the Biosphere Programme International Co-ordinating Council - МАВ-ИСС) на којем је учествовало 369 делегата националних комисија за МАВ програм из 54 државе света, од којих је 31 држава имала учешће у раду МАВ-ИСС-а, док су преостале 23 државе, међу којима је била и Србија, имале улогу посматрача. Заседањем је руководило председништво МАВ секретаријата. Током овог заседања проглашено је 24 нова МАВ резервата биосфере у 20 држава (Индонезија, Мозамбик, Молдавија, Буркина Фасо, Кина, Северна Кореја, Еквадор, Италија, Казакхстан, Индија, Иран, Мадагаскар, Холандија, Јужна Кореја, Русија, Словенија, Јужна Африка, Шпанија, УАЕ и Танзанија), повучена су три РБ из светске мреже, која се налазе у Холандији, Аустралији и САД-у, одобрена је екстензија/резонирање у једном РБ у Немачкој и два у Италији, док је одбијена екстензија једног руског РБ. У оквиру конференције је уприличен и неформалан ЕУРОМАБ састанак, коме су присуствовали и представници Србије, једине европске државе на скупу која није чланица ЕУ. Мерием Боумран, шеф МАВ програма, одржала је неформалан састанак са српском делегацијом, на коме је истакла значај појављивања представника Србије на овом скупу, чиме је употпуњено представљање нашег региона, коме је недостајала једино БиХ, наводећи да је њихово укључивање у UNESCO хитна ствар. Представници Србије су затим изложили заједничку намеру Републике Србије и Републике Српске за успостављање прекограничног резервата биосфере који би укључивао НП „Тара“ и НП „Дрина“, на основу меморандума потписаног 2013. године између ресорних министарстава Републике Србије и Републике Српске. Боумран је дала пуну подршку овој идеји, истичући да су прекогранични резервати веома значајни за МАВ програм, а с обзиром на позицију будућег РБ „Тара-Дрина“ који би укључивао и општину Сребреница, овај пројекат је назвала „пројектом помирења“.

Конференција „Координација и управљање добрима светске баштине – Древне и нетакнуте букове шуме Карпата и других региона Европе“

23.07.2018. године у Министарству туризма и одрживог развоја Републике Аустрије у Бечу одржана је Конференција поводом потребе за бољим и кохерентнијим управљањем серијским прекограничним добром UNESCO светске природне баштине „Древне и нетакнуте букове шуме Карпата и других региона Европе“ којег чини укупно 78 компоненти и које се тренутно простире у европских 12 држава: Словачка, Украјина, Немачка, Албанија, Аустрија, Белгија, Бугарска, Хрватска, Италија, Румунија, Словенија и Шпанија. Како се предвиђа још једно, последње проширење овог изузетно комплексног добра светске баштине, Србија је позвана да му се прикључи, те је представник Завода присуствовао наведеној конференцији, на

којој је између осталог говорено и о критеријумима за одабир компоненти наредног проширења. Као најважнији проблем истакнута је постојећа експлоатацију шуме у оквиру неких компоненти, пре свега у Словачкој, што је потребно решити сарадњом свих 12 држава. Да би се остварио циљ јединственог управљања, комуникација између сад већ великог броја држава треба бити непосреднија од тренутне, па се истиче потреба за заједничким моделом управљања и заједничким циљевима управљања, која би била подржана институционализовањем координације управљања. Иако је координација управљања оваквим прекограничним добром које се обухвата у велики број земаља велики изазов, такође је и велика шанса за сарадњу и размену знања широм Европе и представља један од најиновативнијих пројеката заштите природе.

Технички састанак за припрему номинације за проширење UNESCO-вог добра светске природне баштине „Древне и нетакнуте букове шуме Карпата и осталих делова Европе“

30.10.2018. године одржан је први технички састанак на тему припреме номинације за предстојеће, треће по реду проширење прекограничног добра UNESCO светске природне баштине „Древне и нетакнуте букове шуме Карпата и осталих делова Европе“. Састанак је одржан у просторијама Института за екологију у Клагенфурту (Аустрија), с обзиром на то да је овај институт партнер у процесу координације наредног проширења у својству Координационе канцеларије. Земље које су делегирале своје представнике за учешће у овом састанку (Србија, Македонија, Црна Гора, Швајцарска, Пољска, Словачка и Чешка) представиле су компоненте које предлажу за уписивање на листу светске баштине у оквиру наредног проширења наведеног серијског добра светске природне баштине. Србија је фебруара 2018. године поднела своју тентативну листу за наредно проширење на којој се налази 11 букових резервата од којих 10 је површине мање од 50ha, што минимална дозвољена површина појединачне компоненте, коју је UNESCO на предлог IUCN-а званично усвојио у 2017. години. Предложено је додавање на тентативну листу локалитета у режиму заштите I (првог) степена НП Фрушка гора, Папратски до, који је од значаја за ово добро с обзиром на то да је то једини буков резерват у панонском региону букових шума. На тентативну листу се могу додати и друге компоненте које испуњавају услов минималне величине, налазе се под националном заштитом (и корна и бафер зона), експлоатација шуме би у корној зони требала да одсуствује неколико деценија и да се осигура да у будућности неће бити у експлоатацији (режими заштите I (првог) степена). Да би нека од компоненти предложених тентативном листом заиста и ушла у заједничку номинацију мора да квалитативно доприноси овом добру као целини, односно да поседује атрибут који није још увек заступљен већ уписаним компонентама у оквиру одговарајућег региона букових шума (у нашем случају то је Мезијско-Балкански регион).

2.3. УЧЕШЋЕ НА МЕЂУНАРОДНИМ СКУПОВИМА (СТРУЧНИ И НАУЧНИ СКУПОВИ, ОБУКЕ И СЛ.)

Десета Паневропска конференција о зеленом појасу (Green Belt)

У периоду 15-19.10.2018. године, више од 100 учесника из 24 европске државе окупило се у дворцу Вартбург, уписаном на листу UNESCO Светске баштине, који се налази у покрајини Тирингија у централној Немачкој, како би учествовало на 10. Паневропској конференцији о Зеленом појасу. Јединствена и пространа еколошка мрежа и живи меморијални предео формирао се дуж линије некадашње Гвоздене завесе која је Европски континент делила на источни и западни блок готово 40 година. Дуж више од 12.500 km - од Барентсовог мора на Руско-Норвешкој граници, дуж Балтичког мора, преко средње Европе и Балканског полуострва до Црног и Јадранског мора - гранична област је дала одушка природи и створила „зону живота“ - Зелени појас. Пружајући се од крајњег севера до југа Европе, европски Зелени појас обухвата најразноврсније пределе Европе. Данас, европски Зелени појас представља окосницу Паневропске еколошке мреже и пружа значајан допринос европској "Зеленој инфраструктури". Иницијатива „Европски зелени појас“ има за циљ усклађивање људских активности са природном средином и изналажење могућности за повећање друштвено-економског развоја локалних заједница. На конференцији су размењена искуства о досадашњој сарадњи, активностима и дискутовало се о конкретним решењима у реализацији иницијативе Европски зелени појас у циљу изналажења заједничког пута на пољу заштите и очувања изузетно вредне еколошке мреже која представља природни и меморијални споменик. С обзиром на то да се, у склопу балканског Зеленог појаса, на подручју у Србији налази 11 пространих заштићених подручја, међу којима је и Национални парк, а будући Геопарк „Ђердап“, на граници са Румунијом, као и већи број споменика природе, Србија представља важну спону у одржавању и развоју Зеленог појаса, као ослонца европске мреже еколошких коридора. У циљу промоције заштићених подручја дуж Зеленог појаса у Србији, представник Завода учествовао је на овој конференцији, која је заједнички организована од стране BUND (Friends of the Earth Germany), EuroNatur, Министарства животне средине Тирингије, Енергија и заштита природе (TMUEN) и Немачке федералне агенција за заштиту природе (BfN).

Друга радионица Бернске конвенције-извештавање према Резолуцији бр. 8- „Second workshop on reporting Under Resolution no. 8 (2012) of the Bern Convention“

08.11.2018 године Европска агенција за заштиту животне средине и Савет Европе су организовали радионицу у Паризу за обуку попуњавања табела за извештавање према правилима Бернске конвенције. у уводном делу радионице организатор је истако задовољство што је велики број учесника из Копенхагена (април, 2018. године), дошао и на радионицу у Париз; изнео податке о томе које су земље послале извештаје, тј. примере екселових табела за изабрану врсту, птицу и станиште, шта је урађено добро, шта није и где може да се постигне бољитак. Затим су представници 12 земаља коментарисали своја искуства везано за попуњавање екселових табела. Предавачи су користећи послате екселове табеле и мапе указали на најчешће грешке, како их треба попуњавати и дали савете за даљи рад. Република Србији до краја

2019. године треба да пошаље извештаје за врсте и станишта који се налазе на Бернској конвенцији. У том смислу је неопходно већ сада отпочети са организацијом институција и попуњавањем база.

Радна посета Републици Словачкој ради размене искустава везаних за отварање поглавља 27 у процесу приступања Европској унији

У периоду 26-29.11.2018. године представници Завода за заштиту природе Србије обавили су радну посету Републици Словачкој ради размене искустава везаних за отварање поглавља 27 у процесу приступања Европској унији. Током ове посете имали су прилике да се упознају са словачким приступом у имплементацији законодавства ЕУ у национално законодавство, али и са конкретним примерима државне заштите природе Словачке, укључујући и успостављање еколошке мреже Натура 2000, као и са различитим пројектима заштите животне средине. Посећене институције укључују Министарство животне средине Словачке Републике, где је уприличен пријем код државног секретара Министарства животне средине, Државну заштиту природе Словачке Републике, где је тема била приступ зонирању у оквиру заштићених природних добара у Републици Словачкој и успостављање еколошке мреже ЕУ – Натура 2000, и Словачку агенцију за животну средину, где је представљен досадашњи рад ове агенције.

Радионица „Увод у методологију за спровођење анализе ризика од инвазивних биљних врста (енг. Pest Risk Analysis for Invasive Alien Plants)“

У периоду 30.11-01.12.2018. године, у организацији Института за заштиту биља и животну средину (ИЗБИС) и Европске и медитеранске организације за заштиту биљака (European and Mediterranean Plant Protection Organization –EPPO), одржана је обука у вези израде анализе ризика од инвазивних врста (Pest Risk Analysis - PRA) за инвазивне биљне таксоне. Током дводневне обуке комбинована су теоријска предавања са практичном вежбом израде анализе ризика за одређену инвазивну врсту, а са циљем да се учесницима представи методологија анализе ризика од инвазивних врста развијена од стране Европске и медитеранске организације за заштиту биљака (EPPO). Анализа ризика од инвазивних врста укључује увид у таксономију врсте и значај таксономског статуса за анализу ризика, одређивање приоритетних путева интродукције, факторе који утичу на успостављање и ширење врсте, станишта која су изложена ризику, утицај на биодиверзитет, на екосистемске услуге, као и социо-економски утицај, и коначно, процену самог ризика и начине управљање ризику.

Осамдесет пети састанак Групе за научно разматрање CITES конвенције (енг. 81st Scientific Review Group Meeting on CITES)

03.12.2018. године је у Бриселу одржан 85. састанак Групе за научно разматрање CITES конвенције у оквиру Европске Комисије, којем је сарадник Завода, као представник Републике Србије, присуствовао у својству посматрача. Група за научно разматрање основана је од стране Савета Европе 1997. године како би вршила процену утицаја ЕУ промета на дивље популације биљних и животињских врста чији статус у односу на CITES конвенцију захтева научно разматрање, те како би се на нивоу ЕУ усагласиле државе чланице по питањима дозволе/забране увоза/извоза, као и поводом одређивања дозвољених годишњих квота промета врста

у/из ЕУ које неће угрозити опстанак тих врста у природи. SRG чине представници научних органа земаља чланица ЕУ са експертизом неке од грана конзервационе биологије који учествују у примени CITES конвенције у државама које представљају. SRG се састаје 4 пута годишње како би разматрали текућа питања и донели одлуке о конкретним случајевима трговине дивљим биљним и животињским врстама, пре свега о увозу истих у неку од земаља чланица ЕУ, на основу података о конзервационом статусу одређене врсте на територији државе из које се увози, добијених из литературе или путем комуникације са научним органима поменуте државе.

Радионица о критеријумима за израду Црвених листа и Црвених књига - Serbian Red List meeting

Дана 08.03.2018. година, у Заводу за заштиту природе Србије одржана је радионица о критеријумима за израду Црвених листа и Црвених књига. Циљ радионице је био да се националним експертима, који су били или ће бити укључени у израду националних Црвених књига и Црвених листа различитих група организама, кроз презентацију и примере из праксе ближе објасни процес израде Црвених књига и Црвених листа од стране IUCN експерата. Организатор: ЗЗПС и IUCN ECARO канцеларија у Београду. Учесници (51) из следећих институција: Покрајински завод за заштиту природе, Нови Сад, Биолошки факултет Универзитета у Београду, Институт за биолошка истраживања “Синиша Станковић“ Универзитета у Београду, Институт за мултидисциплинарна истраживања Универзитета у Београду

Радионица - Унапређење спровођења заштите и очувања јесетарских врста

Светска организација за природу (WWF), уз подршку Министарства заштите животне средине и Републичке дирекције за воде, организовала је 30. октобра 2018. године радионицу под називом „Унапређење спровођења заштите и очувања јесетарских врста“. Радионица се реализовала у оквиру пројекта „Живот за дунавске јесетре“ који се од октобра 2016. године спроводи са основним циљем да се зауставе претње по крајње угрожене јесетарске врсте које насељавају доњи ток реке Дунав и северо-западни регион Црног мора, а које су изазване илегалним риболовом и трговином. Пројектно подручје обухвата једине преостале локалитете у Европи на којима се популације дунавских јесетри још увек одржавају и размножавају на природан начин. Пројекат финансијски подржава LIFE програм за животну средину и климатске акције Европске уније (<https://rs.danubesturgeons.org/>). Циљ радионице „Унапређење спровођења заштите и очувања јесетарских врста“ је изградња капацитета институција одговорних за спровођење закона и унапређење њихове борбе против криволова, кријумчарења и илегалне трговине заштићеним јесетарским врстама. Организовањем радионице се желело да се подстакне умрежавање, размена искустава и ефективна сарадња свих надлежних институција за спровођење прописа који се односе на риболов, аквакултуру и трговину јесетрама.

Радионица - Хидроморфологија слива реке Дунав и рестаурација река (DYNA)/GEF DYNA.

У оквиру сарадње WWF Дунавско- карпатског програма (WWF DCP) и Међународне комисије за заштиту реке Дунав (ICPDR) и уз подршку Дирекције за воде Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Србије, у

организацији WWF Adria одржана је 5.11.2018. године у Београду радионица GEF пројекта *Хидроморфологија слива реке Дунав и рестаурација река*. Радионица је организована у оквиру припреме пројекта GEF – 6 пројекат “Регионално (Босна и Херцеговина, Молдавија, Црна Гора, Украјина, Србија): Хидроморфологија слива реке Дунав и рестаурација река (DYN A)”/GEF DYNA.

Концепт пројекта (PIF/Project Identification Form) је одобрен на састанку савета GEF-а одржаном 2017. Циљ пројекта је усклађивање приступа за рестаурацију река, очување акватичног биодиверзитета и постизање значајног напретка у управљању речним сливовима и планирању управљања поплавама у сливу реке Дунав. Искуства из целог Дунавског слива биће ангажована кроз коришћење добро успостављеног сарадничког оквира за прекогранично управљање водама у оквиру ICPDR-а. Пројектне активности ће бити усмерене на испуњавање потреба пет земаља које нису чланице ЕУ - Србије, Босне и Херцеговине, Црне Горе, Украјине и Молдавије. Радионица је имала за циљ информисање националних заинтересованих страна о припреми пројекта и статусу, ажурирању припремљене пројектне апликације и информисање о планираним активностима јачања капацитета и одабраним пилот подручјима.

Поглавље 27

У вези са Поглављем 27 и радом Преговарачке групе 27 и секторских радних група, представници Завода су присуствовали на неколико састанака у 2018. години и дали своје учешће у оквиру активности које су се односиле на *нацрт Преговарачке позиције за Поглавље 27 за достављање Европској комисији на консултације и израду Акционог плана унапређења административних капацитета у области животне средине*. Осим што су у више наврата давани коментари на целокупни текст Нацрта, у сврхе што боље припреме и одговора не претходно дате коментаре Европске комисије за област заштите природе урађено је следеће:

- Министарству заштите животне средине су послати предлози за измене и допуне Директиве о стаништима (Directive 92/43/ЕЕС) и Директиве о птицама (Directive 2009/147/ЕС) и предложене границе биогеографских региона на територији Републике Србије, у складу са обавезама Републике Србије у процесу европских интеграција. Завода за заштиту природе Србије је био носилац реализације овог задатка који је успешно завршен у оквиру пројекта „Транспозиција законодавства Европске Уније - Поглавље 27 Животна средина и климатске промене“ (Техничке адаптације Директиве о стаништима и Директиве о птицама) за Републику Србију уз помоћ ЕНВАП 3 пројекта.
- У периоду од 05 до 09.02.2018. године у просторијама Палате Србија у Београду одржана је друга по реду радионица у оквиру експертске мисије са циљем подизања капацитета Републике Србије за успостављање еколошке мреже Европске уније - Natura 2000. Радионица је организована уз подршку Европске комисије, односно ТАИЕХ канцеларије у Бриселу и Министарства заштите животне средине Републике Србије. Учесници су били сарадници Завода за заштиту природе Србије (осам представника), Покрајинског завода за заштиту природе, Биолошког факултета Универзитета у Београду и Института за биолошка истраживања „Синиша Станковић“. Циљ ове експертске мисије у Републици Србији је обучавање националних стручњака за групе које су значајне према европским директивама, Директиви о стаништима и Директиви о птицама, на којима се темељи еколошка мрежа

Natura 2000, за прикупљање података при теренским istraživaњима за потребе идентификације подручја еколошке мреже Natura 2000 у Србији, што представља обавезу сваке државе приступнице Европској унији.

- Први састанак у вези са пројектом „Даља имплементација Стратегије за апроксимацију у области животне средине“ (Further Implementation of Environmental Approximation Strategy) је одржан у јуну 2017. године. Општи циљ пројекта је да се помогне Србији у апроксимацији правних тековина ЕУ у области заштите животне средине и климатских промена кроз јачање институција и побољшање инфраструктуре. На састанку је највише било речи о ЕУ Директивама које захтевају значајна финансијска улагања (пре свега област вода и отпада). Потом је у марту 2018. године Завод припремио одговор о потреби ангажовања нових стручних сарадника ради бољег спровођења Директиве о стаништима, Директиве о птицама и ЦИТЕСа (укупно 11 сарадника) што је и приказано у документу „Action Plan for Administrative Capacities Development” који је анализиран на трећем састанку радне групе (децембру 2018).

3. ИНФОРМИСАЊЕ, ЕДУКАЦИЈА И УЧЕШЋЕ ЈАВНОСТИ У ЗАШТИТИ ПРИРОДЕ

3.1. *Информисање и доступност информација*

3.2. *Промотивне манифестације и активности*

3.3. *Извештај о сарадњи са стручним и научним институцијама у Србији*

Послови у вези са облашћу односа са јавношћу и у 2018. години односили су се на информисање јавности и представљање рада Завода, као и на промовисање заштите природне баштине. Ови послови реализовани су у складу са стручним радом на спровођењу заштите подручја и био и гео диверзитета. Промотивне манифестације биле су усмерене на добијање подршке јавности за активности које се предузимају у заштити природе, на укључивање што већег броја младих, као и на обезбеђивање подршке локалних заједница за акције унапређења природне баштине.

3.1. ИНФОРМИСАЊЕ И ДОСТУПНОСТ ИНФОРМАЦИЈА

Остварене су објаве у различитим медијима – штампаним, електронским и новим медијима. У информисању јавности о раду Завода били заступљени медији националног и локалног значаја, највише садржаја посвећених заштити природе емитовано је у систему Радио-телевизије Србије, а од штампаних медија у дневним листовима „Политика“, „Вечерњим новостима“ и „Блицу“.

О раду Завода извештавале су националне телевизије: РТС 1, РТС 2, ТВ Пинк, ТВ Прва, ТВ Нарру, ТВ Коперникус, регионална станица N1 и локалне телевизије: ТВ Студио Б, Нишка телевизија, ТВ Bell Ami, ТВ Зона, ТВ Сунце, ТВ Аранђеловац, ТВ Шабац, ТВ Краљево, ТВ Ресавске новости и многе друге. Завод је учествовао и у емисијама светских станица ВВС и Al Jazeera Balkan. Највећи број гостовања у радио програму стручни сарадници су остварили на Радиу 202 и Радиу Београду 1 и 2. Од новинских листова о заштити природе писали су Политика и Вечерње новости, Блиц, Данас, Дневник, Народне новине, Информер, 24 сата новине, како у штампаним, тако и у електронским издањима. О акцијама Завода извештавале су и агенцијске куће: Танјуг, Бета и Фонет. Вести о раду Завода могле су се видети и на многим web порталима за вести: www.vesti.rs, www.naslovi.net, www.politika, www.blic, www.juznevesti.rs, www.staklenozvono.rs, www.rts.rs, www.energetskiportal, www.prelistavanje.rs, www.zvono.rs и други.

Настављена је успостављена сарадња са Еколошком редакцијом РТС-а, на основу које су стручни сарадници Завода учествовали у снимању тематских емисија о заштићеним подручјима и биодиверзитету, и то у емисијама „Зелени часовник“ и „Еколошки речник“. У оквиру серијала емисија РТС-а под називом „Траг у простору“, снимљена је емисија у трајању од 30 минута о Парку природе „Златибор“. Завод је учествовао и у серијалу РТС-а, од три дела, о изградњи МНХ у Парку природе „Стара планина“, под називом „Реке без повратка“.

Посебну пажњу јавности изазвала је сарадња у реализацији емисије која се емитује у четири термина на РТС-овом првом и другом програму под називом „Од злата јабука“, у оквиру које је Завод представио значај и свој рад у заштити Резервата букве прашумског карактера, који је номинован за UNESCO програм Светске природне баштине као део прашума букве Карпата и Европе. У овом серијалу снимљен је и прилог о обележавању 70 година рада Завода.

Успостављена је и сарадња у учешћу у „Емисији са Алисом“ (недељна емисија) на ТВ Студио Б. Овим поводом Завод је представио активности у заштити птица грабљивица и монографију о херпетофауни Хиландара.

У протеклом периоду нарочита медијска пажња била је усмерена на следеће теме: изградња мини хидроелектрана у заштићеним подручјима, нелегална изградња у НП „Копаник“, обележавање 70 година рада Завода за заштиту природе и 20 година рада Канцеларије Завода у Нишу, зимски цензус белоглавог супа и птица водених станишта, проблеми у градским условима у време учења врана младунаца да лете, појављивања змија после зимске хибернације, заштита од стршљена, појава смрдигуба у градовима, очување резервата прашумског типа, развој Парка природе „Златибор“, активности у вези са пројектима мониторинга медведа на Голији, угрожене биљне и животињске врсте у Србији, заштићена стабла, заштита станишта дивље орхидеје, барске калужђарке у Београду и монографија „Водоземци и гмизавци Свете Горе и Хиландара“.

У току 2018. године медији су у сарадњи са Заводом представили јавности заштићена подручја: Парк природе „Златибор“ и Строге резервате природе „Винатовача“, „Зеленичје“, „Кукавица“ и „Фељешана“.

Медијску пажњу имале су и акције Завода поводом обележавања еколошких датума и кампања поводом анкете „Три разлога за заштиту природе“ на фестивалу Нишвил. На основу Закона о слободном приступу информацијама од јавног значаја, одговорено је и на 36 захтева за информацијом, колико је упућено у протеклом периоду.

Интернет презентација

У 2018. години Завод је редовно извештавао јавност о свом раду у оквиру рубрике Вести.

3.2. ПРОМОТИВНЕ МАНИФЕСТАЦИЈЕ И АКТИВНОСТИ

3.2.1. ОБЕЛЕЖАВАЊЕ ЕКОЛОШКИХ ДАТУМА ОРГАНИЗОВАНО У 2018. ГОДИНИ:

- *Светски Дан влажних подручја 2. фебруар 2018.* је свечано обележен на заједничкој манифестацији у Покрајинском заводу за заштиту природе у Новом Саду.

У организацију свечаности укључило се Министарство заштите животне средине, Покрајински секретаријат за урбанизам и заштиту животне средине, Завод за заштиту природе Србије и Покрајински завод за заштиту природе, а на скуп су се одазвали многобројни управљачи заштићених природних добара, рамсарских подручја, еколошких удружења, медија. Овогодишњи мото Дана Рамсара је био: "Влажна подручја за одрживу урбану будућност." У радном делу скупа одржана су три предавања: „Резултати ревизије предела изузетних одлика и Рамсарског подручја Власина“, „Приступи управљања рамсарским подручјима у Шпанији и Србији“ и Промоција фото-монографије „Предео изузетних одлика Караш-Нера“.

- **Светски дан дивљих врста и годишњица CITES конвенције, 03. март 2018.**

Завод је на позив Зоолошког врта Палић овај датум обележио учешћем у отварању тематске изложбе у EAR сали Зоолошког врта Палић. Циљ овог првог обележавања Конвенције о међународном промету угрожених врста дивље фауне и флоре, и промоције CITES-а је да се грађанству скрене пажња на опасности које угрожавају опстанак дивљих биљних и животињских врста.

- **Светски дан шума, 21. март 2018.**

представници Завода обележили су учешћем у акцији пошумљавања на простору Специјалног резервата природе „Ртањ“, у организацији ЈП „Србијашуме“. Пошумљавање је реализовано на простору на коме је 2014. године од ледолома страдало више од 18 000 хектара шуме за једну ноћ. За акцију пошумљавања на Светски дан шума припремљен је простор од 600 хектара, који је претходно очишћен. Реализацијом ове акције отпочео је програм пошумљавања у овој години.

- **Светски дан вода, 22 март 2018.** У циљу указивања јавности на стање и потребу заштите вода и водних појава, Завод је у Београду, у организацији Центра за развој идеја, учествовао у Јавној трибини о акватичним екосистемима широм планете и у Србији“.

- **Дана заштите природе, 11. април 2018.** Завод и ЈП „Србијашуме“, у сарадњи са Националним парком „Тара“, обележили су у Парку природе „Голија“ са темом значаја подршке и учешћа локалних заједница и јавности у програмима заштите природе, и то на примеру пројекта мониторинга мрког медведа. Овим поводом Завод је, у сарадњи са Народним музејом из Аранђеловца, промовисао значај заштите геодиверзитета.

- **Дан планете 22. април 2018.** Завод је обележио на позив ЈП „Ресавска пећина“, управљача СП „Лисине“ и СП „Ресавска пећина“, и то реализацијом радионице поводом обележавања Дана планете и 46 година од отварања Ресавске пећине за посетиоце.

- **Дан биодиверзитета, 22. мај 2018.** Завод и Удружење Амбасадори заштите животне средине обележили су акцијом о заштити врста на Ади Цинганлији у Београду.

- **Светски дан животне средине 05. јун 2018.** Завод је обележио подршком организацији Четрнаесте регионалне конференције „Животна средина ка Европи“, у Београду на тему „Заштита природе – развој одговоран према природи“. Конференција је одржана у организацији струковног удружења Амбасадори

одрживог развоја и животне средине у партнерству са Привредном комором Србије.

- *Годишњица од проглашења Резервата биосфере „Бачко Подунавље“, 14. јула 2018.* Завод је подржао учешћем на скупу у свечаној сали зграде Општине Бачка Паланка. Како би се промовисали локални производи, испред зграде општине Бачка Паланка, одржана је продаја и промоција традиционалних производа из Резервата природе „Бачко Подунавље“.

- *Међународни дан заштите слепих мишева, 21 септембар 2018.* Завод и ЈП „Ресавска пећина обележили су у Споменику природе „Ресавска пећина“.

- *Европска ноћ истраживача* је догађај посвећен популаризацији науке и учења кроз забаву. Ове године „Ноћ истраживача“ одржана је по тринаести пут, у периоду од 24. до 28. септембра 2018. године. Тим поводом, стручни сарадници Завода реализовали су акцију у Шапцу под називом „Знањем против страха“, упознавши све заинтересоване са светом змија.

- Поводом обележавања *Европског дана без аутомобила* Завод се укључио у акцију коју је 28. септембра организовала београдска општина Савски венац у Хајд парку. Овом приликом реализован је разноврстан образовно-забавни програм како би најмлађи Београђани, ученици основних и средњих школа спознали утицај који аутомобили имају на загађење ваздуха издувним гасовима из мотора, као и значај провођења времена у природи и здравих стилова живота.

3.2.2. ОБЕЛЕЖАВАЊЕ 70 ГОДИНА РАДА ЗАВОДА ЗА ЗАШТИТУ ПРИРОДЕ СРБИЈЕ И 20 ГОДИНА ПОСТОЈАЊА КАНЦЕЛАРИЈЕ ЗАВОДА У НИШУ

Поводом обележавања седамдесет година институционалне заштите природе код нас и у свету, Завод за заштиту природе Србије у сарадњи са Међународном унијом за заштиту природе, Регионална канцеларија за Источну Европу и Централну Азију, организовао је Свечану академију у Српској академији наука и уметности у оквиру иницијативе 70 + 70 година рада у заштити природе.

Завод за заштиту природе и проучавање природних вредности НР Србије основан је 30. априла 1948. године, а одмах потом, у октобру 1948. године основана је Међународна унија за заштиту природе (International Union for Conservation of Nature - IUCN), што показује да Србија од самих почетака институционалне заштите природе препознаје и прати светске токове.

На свечаности у част заштите природе представљена су постигнућа, резултати и дела, које су запослени у Заводу за заштиту природе Србије постигли за 70 година рада, али и актуелности, планови и пројекти за наредни период. Овом приликом пројектован је и филм 70 година рада у заштити природе и видео порука генералне директорке IUCN-а Ингер Андерсен. Обележавање 70 година рада уједно је била прилика да Завод ода признање појединцима и институцијама које су својим посвећеним радом и залагањем, подршком и делима допринели остварењу циљева и успеха у заштити природе. Свечаност је уприличена и пригодним музичким програмом и изложбом фотографија

„Заштићена подручја Србије“, која садржи 40 фотографија најлепших пејсажа из 20 заштићених подручја, на којима су приказани предели од субмедитеранског до субарктичког карактера.

Свечано обележавање 20 година рада Канцеларије у Нишу обележено је 15. новембра 2018. године у Официрском дому у Нишу. У оквиру обележавања 70 година од оснивања Завода за заштиту природе Србије, представљен је и рад Канцеларије у Нишу, којом је пре 20 година проширена организациона мрежа институционалне заштите природног наслеђа у нашој земљи. Овом приликом истакнут је значај природних вредности Југоисточне Србије, кроз излагања, филм о 20 година рада Канцеларије у Нишу, изложбу „Заштићена подручја Југоисточне Србије“ и пројекцију спота цез групе Еуот „Концерт за природу“ снимљен у СРП „Сува планина“. У циљу истицања значаја сарадње у заштити природе, овом приликом додељене су захвалнице појединцима, институцијама и организацијама за постигнуте резултате у очувању природе.

3.2.3. АКЦИЈЕ ЗАВОДА

Акције Завода, поред промотивног дела, имале су за циљ и остварење конкретних делатности које могу унапредити рад на заштити природе.

- **Филм „70 година рада у заштити природе“**, у трајању од 10 минута, о историјату рада Завода, начину рада, истраживању природе, постигнутим резултатима и разноврсности и богатству природне баштине наше земље, преведен је и на енглески језик.

- **Филм „Буђење природе“**, у трајању од пет минута, настао је кроз сарадњу Завода и Биолошког друштва „Др Сава Петровић“ из Ниша, у оквиру пројекта „Скривени углови Србије“. „Буђење природе“ је кратак документарни филм у коме су сви приказани кадрови оригинални, и настали су на теренима јужне и западне Србије. Филмом је приказана лепота и богатство природе Србије, као и рад стручњака Завода на терену, кроз потпуно аутентичне кадрове, ауторску музику и текст.

- **Анкета „Три разлога за заштиту природе“** Током Нишвил фестивала посетиоци су имали прилику да на штанду Завода за заштиту природе Србије попуне анкету и наведу три разлога зашто треба да штитимо природу. Од 277 анкетираних посетилаца различите старосне доби, њих 71 сматра да је чист ваздух на првом месту када је заштита у питању, док су здравље и будућност деце на другом и трећем месту по броју гласова. Неки од наведених разлога били су и заштита биодиверзитета, вода, смањење утицаја глобалног загревања, развој туризма. Као општи закључак са којим су се сложили сви учесници, може се узети свест да смо сви заједно део природе, и да само заједничким снагама можемо да је заштитимо и сачувамо за будуће генерације.

- **„Концерт за природу“** Завод је подржао иницијативу Музичког цез састава ЕУОТ „Концерт за природу“, која има мисију да путем споја музике и природе промовише природне лепоте и вредности наше земље, како на националном, тако и на међународном плану. У том циљу ЕУОТ је одржао концерт на простору Специјалног резервата природе

СРП „Сува планина“ за који је, поред аудио записа, урађен и видео материјал о природним вредностима овог заштићеног подручја. У циљу активне подршке иницијативи „Концерт за природу“ која, свакако, чини искорак у промовисању природних добара Србије широком кругу јавности у земљи и иностранству, Завод за заштиту природе Србије пружио је стручну помоћ у писању текстова о СРП „Сува планина“ за потребе израде промотивног материјала и омота DVD-а „Концерт за природу“.

3.2.4. УЧЕШЋЕ НА САЈАМСКИМ МАНИФЕСТАЦИЈАМА, ФЕСТИВАЛИМА И ДРУГИМ ЕКОЛОШКИМ МАНИФЕСТАЦИЈАМА У ТОКУ 2018. ГОДИНЕ ОБЕЛЕЖИЛЕ СУ СЛЕДЕЋЕ АКТИВНОСТИ

- *Промоција монографије „Парк природе Шарган-Мокра Гора“* Монографија „Парк природе Шарган-Мокра Гора“, групе аутора, коју су објавили Завод за заштиту природе Србије и Парк природе „Мокра Гора“ д.о.о., представљена је 21. јануара 2018. године у Дрвенграду у оквиру 11. Интернационалног фестивала филма и музике „Кустендорф“. Промоцију књиге отворио је редитељ проф. Емир Кустурица, председник Управног одбора Парка природе „Мокра Гора“, уз слоган „Мокра Гора победити мора“, указавши да монографија представља формализовану круну 13 година постојања и борбе за парк и његов развој који је усклађен са очувањем и заштитом природних вредности. О значају књиге и простора Парка, говорио је и Александар Драгишић, директор Завода.

- Завод за заштиту природе Србије је у сарадњи са Православном епархијом врањском, као управљачем Предела изузетних одлика „Долина Пчиње“, учествовао у више догађаја поводом представљања природних вредности пчињског краја, између осталог, у манифестацији **„Дани природе Пчињског краја“**, која је одржана у периоду од 24. до 26. априла 2018. године.

- **19. Парковијада**, традиционална манифестација у оквиру које се окупљају представници институција и организација за заштиту природе у Србији и Републици Српској, одржана је у организацији Завода за заштиту природе Србије, у периоду од 28. јуна до 01. јула 2018. године у Парку природе „Стара планина“. Програм Парковијаде, који садржи спортске активности, презентације, обиласке заштићеног подручја и размену искустава и планова у даљем професионалном ангажовању, представио је прилику да се институције умреже и изграде јединствен тим за заштиту природе. На 19-ој Парковијади учествовало је око 200 запослених из ЈП „Национални парк Фрушка гора“, ЈП „Национални парк Ђердап“, ЈП „Национални парк Тара“, ЈП „Национални парк Козара“, ЈП „Национални парк Дрина“, Покрајинског завода за заштиту природе, Покрајинског секретаријата за урбанизам и заштиту животне средине и домаћина скупа, Завода за заштиту природе Србије.

- На позив организатора **3. Међународног сајма књига у Андрићграду**, у периоду од 02. до 12. јула, Завод је представио своју издавачку делатност и опус издања из области заштите природе. Завод, као један од више од 20 учесника, представника издавачких кућа из Србије и Републике Српске, једини је на свом штанду приказао издања којима се представља природна баштина. Посетиоци сајма имали су прилику да на штанду Завода

упознају вредности и значај природе у Србији путем изложених публикација и кроз разговор са сарадницима Завода.

- **Нишвил фестивал** На једном од најпрестижнијих музичких фестивала у региону, у периоду од 08. до 12. августа, Завод је организовао више акција којима се промовишу природне вредности и апелује на потребу очувања природе на фестивалској Green zone, на локалитету Водена капија у Нишкој тврђави. Посетиоци Нишвила у оквиру Green zone фестивала имали су прилику да искажу своје мишљење о природи Србије и наведу три разлога за њену заштиту учешћем у наградној анкети - Три разлога за заштиту природе. У оквиру Зелене зоне Нишвила, посетиоци фестивала и Ниша могли су и да провере колико знају о природи Србије учешћем у игри Еко пикадо квиз – Колико знаш о заштити природе? Посетиоци који судали тачне одговоре, добили су пригодне награде. Посебан акценат на простору за природу Србије Green zone, као и претходних година, било је представљање и промоција природних добара наше земље, и то у оквиру програма:

- Green movie, пројекција промотивних филмова и спотова о заштићеним подручјима и заштити природе;
- „Инфо пулт за природу“, већ установљен и препознатљив фестивалски штанд на којем се могу добити информације о заштити природе и заштићеним подручјима. Ове године посебно су представљени Национални паркови „Фрушка гора“ и „Бердап“, Парк природе „Стара планина“ и Специјални резерват природе „Јерма“, Специјални резерват природе „Увац“, Споменик природе „Ресавска пећина“, Парк природе „Сићевачка клисура“, Предео изузетних одлика „Лептерија Соко град“, Специјални резервати природе „Сува планина“ и „Јелашничка клисура“ и Споменик природе „Церјанска пећина“.

- У оквиру ућешћа на **15. Међународном сајму екологије Eco Fair**, који је одржан у периоду од 03. до 05. октобра, Завод је представио актуелности и значај рада у области заштите природе. На свом штанду Завод је представио нова подручја за заштиту, као што су: специјални резерват природе „Ртањ“ и „Брзанско моравиште“, предели изузетних одлика „Културни предео Тршић Трконоша“, „Жељин“ и „Столови“, и споменици природе „Борачки крш“, „Шупља стена“ и „Осредак“. Такође су представљене активности на изради Црвених листа и књига врста, разноврсност геодиверзитета Србије и издавачка делатност Завода. Посебан акценат у оквиру сајамских активности Завода представљала је тема „Одрживи извори енергије и заштита природе“, која је презентована у оквиру конференцијског програма Сајма 05. октобра, као део сесије Индустијска безбедност и просторно планирање у Републици Србији. Посебан сегмент учешћа Завода на Сајму представљала је демонстрација образовног програма и радионица за ученике.

- На **63. Међународном београдском сајму књига** Завод је представио богат опус издања из области заштите природе на свом изложбеном простору у Хали IV, као и на излагачком простору Центра за промоцију науке, у Хали II, ниво А београдског сајма. Издања Завода из едиција: црвене књиге, заштићена подручја, заштита врста, приручници и образовно-промотивне публикације, и ове године могла су се купити по сниженим, сајамским ценама.

- **Промоција монографије „Водоземци и гмизавци Свете Горе и Хиландара“** Завод и манастир Хиландар у оквиру овогодишњег Сајма књига представили су заједнички подухват у истраживању природе подручја Свете Горе и Хиландара на промоцији прве публикације о резултатима ових истраживања „Водоземци и

гмизавци Свете Горе и Хиландара“. Промоција је одржана 23. октобра на штанду Центра за промоцију науке у Хали II, ниво А.

- Завод је и ове године подржао организацију **9. Међународног фестивала зелене културе „Green Fest“** у Београду, укључивши се у реализацију образовног програма и реализацију трибине о угрожености и потреби заштите птица.

- **Објављивање издања Црвена књига фауне Србије IV: Правокрилци на скупу „Партнерством ка заштити природе“** 07. децембра представљена је Црвена књига фауне Србије IV: Правокрилци у издању Завода за заштиту природе Србије и Департмана за биологију и екологију Природно математичког факултета Универзитета у Новом Саду.

Шта све садржи, и у чему је јединственост Црвене књиге правокрилаца, у име ауторског тима представио је професор др Иво Караман. О значај књиге, у име издавача, говорио је проф. др. Горан Аначков, директор Департмана за биологију и екологију Природно математичког факултета у Новом Саду, који је најавио промоцију књиге почетком 2019. године у Ректорату у Новом Саду.

3.3. САРАДЊА СА СТРУЧНИМ И НАУЧНИМ ИНСТИТУЦИЈАМА У СРБИЈИ

Министарство заштите животне средине је у периоду од 5. до 12.2.2018. године организовало низ састанака поводом израде измена и допуна Предлога стратегије заштите природе, којима су присуствовали и представници Завода. Стратегија је у2016. години била предмет јавног увида и прибављања мишљења надлежних министарстава. Међутим, у складу са новим Законом о планском систему Републике Србије („Службени гласник РС“, бр. 30/2018) и сугестијама Републичког секретаријата за јавне политике, представљена је обавеза усклађивања предлога Стратегије са Законом у смислу техничких прилагођавања и усклађивања (нова методологија).

Представник Завода је током фебруара 2018. у оквиру шире радне групе учествовао у изради Предлога Стратегије одрживог и интегралног развоја Републике Србије до2030, који треба да усвоји Влада Републике Србије. Усвајањем Стратегије коју је припремило Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре, Република Србија прати препоруке Нове урбане агенде Уједињених нација, усвојене у октобру 2016. године у Киту.

У периоду од 5. до 12.02.2018. године одржан је семинар Друге експертске мисије за успостављање NATURA 2000 у Србији, у организацији TAИEX канцеларије у Бриселу и Министарства заштите животне средине, на којем су учествовали и представници Завода.

Представник Завода је током марта 2018. у оквиру шире радне групе учествовао у реализацији пројекта „Јачање капацитета за унапређење територијалне атрактивности Дунавског региона“. Овим пројектом ће се у периоду 2017-2019. године омогућити јачање институционалних капацитета за стратешко планирање и

унапређење управљања територијалним развојем, на свим нивоима управљања, у 11 држава Дунавског региона.

У поступку припреме закона којим се уређује област климатских промена, 03.04.2018.године одржана је четврта по реду јавна расправа у вези са Нацртом закона о климатским променама, којој су присуствовали и представници Завода. Циљ овог закона је успостављање система мониторинга и извештавања о емисијама гасова са ефектом стаклене баште (ГХГ) и другим информацијама од значаја за област климатских промена. Овом приликом предочено је да предстоји усклађивање секторских политика са овим законом у делу који се односи на емисије, ограничења и др.

Семинар о значају екосистемских услуга одржан је у Новом Саду 18.04.2018.године, у организацији GIZ-а (Немачка организација за међународну сарадњу).

На позив организатора „REESCO“, неколико представника Завода учествовало је на сајму „RenExpo2018“и 5. Међународној конференцији „Хидроенергетски потенцијал – мале хидроелетране“ у „Belexprocentru“, хотел „Holiday Inn“ 24. и 26. априла 2018. На поменутој конференцији, 26.04.2018. године, Завод је учествовао са презентацијом на тему „Утицај малих хидроелектрана на природу“ („МХЕ - негативни утицаји“).

27. априла 2018. године, представник Завода присуствовао је предавању у Српској академији наука и уметности на тему „Процене ризика од несташице воде у Србији“. Предавач проф. др Зоран Стевановић, са Департамента за хидрогеологију РГФ-а у Београду одржао је овом приликом друго у серији предавања под називом „Геохазард у Србији“.

Представници Завода присуствовали су Промоцији „Извештаја из сенке Коалиције 27“, редовне публикације којом водеће организације цивилног друштва заинтересовану јавност обавештавају о критичком осврту на напредак Србије у припремама за преговоре о чланству у Европској унији, и то делу који се односи на поглавље 27 – животна средина. Скуп је одржан у Београду, у Ботаничкој башта Јевремовац 14. маја 2018. Коалицију 27 основале су 2014. године организације цивилног друштва првенствено ради мониторинга и доприноса преговорима у Поглављу 27.

У периоду 17 - 20. маја 2018. представник Завода је учествовао у раду 17. Конгреса геолога Србије. Конгрес који је организовало Српско геолошко друштво, једно од најстаријих струковних удружења у Србији, одржан је у хотелу "Бреза" у Врњачкој Бањи, нашој најразвијенијој и једној од најстаријих бања.

Састанку у вези са извештајем о резерватима биосфере у Републици Србији, који је одржан у Министарству заштите животне средине 18. маја 2018. присуствовали су представници Завода. Извештај о резерватима биосфере у Републици Србији Национални комитет за МАВ доставља UNESCO-у. Састанак је организован поводом предстојећег 30. заседања Међународног координационог савета Програма „Човек и биосфера“ (ИСС МАВ) у Палембангу, Индонезија од 23. до 28. јула 2018.

На Другој међународној конференцији о органској производњи, која је одржана у Београду 22. и 23.05.2018. учествовала су два представника Завода. Конференција коју је организовала Привредна комора Србије уз подршку Немачко - Српске развојне сарадње (GIZ), и Organic production centre (ORS), окупила је у Београду представнике најважнијих иностраних и домаћих институција у овој области, стручњаке, произвођаче, извознике, представнике контролних организација, трговинске ланце, финансијске институције. Главне теме су биле: нови трендови и законска регулатива, механизми подршке тржишту у органској производњи, сертификација и стандарди у органској производњи и приступ домаћим и иностраним фондовима.

Састанку Преговарачке групе 27, одржаном 25. маја 2018. у Београд у Палати Србија (СИВ 1) присуствовао је представник Завода. На састанку је истакнуто да је нацрт Преговарачке позиције финализиран, као и да је процес финализације документа убрзан због захтева Европске Комисије. У рад на документу укључени су чланови Преговарачке групе 27 као и чланови свих секторских радних група.

Завод је имао свог представника на Научном скупу организованом поводом обележавања 71. годишњице рада „Института за биолошка истраживања „Синиша Станковић“, који је одржан у Београду 31.05.2018. Годишњица ИБИСС-а обележена је представљањем научних радова (презентација) већег броја научних институција.

На позив организатора, Центра за хидрогеологију карста из Београда (Департман за хидрогеологију Рударско-геолошког факултета) и Хидроелектране на Требишњици из Требиња, представник Завода, Милорад Кличковић је у својству члана организационог одбора учествовао на Међународном симпозијуму "KARST 2018 - Expect the Unexpected" у Требињу, Република Српска, БиХ у периоду 6 - 9. јуна 2018. Симпозијум је организован у част 80-тог рођендана Петра Т. Милановића, великана светске карстологије, који је највећи део радног века провео на истраживању карста источне Херцеговине.

Дана 19.06.2018. и 26.10.2018.године, у хотелу „Zepter Drina“ у Бајиној Башти одржана је радионица „Могућности развоја зеленог предузетништва“. Радионицу је организовао ЈП „Национални парк Тара“ у оквиру пројекта Еко карст уз помоћ Завода за шуме Словеније и Глобалног фонда за природу из Немачке. На радионици је учествовало око 40 особа – представника локалног становништва и привреде, Завода за заштиту природе Србије, Шумарског и Биолошког факултета, WWF-а, РРА Златибор, општине Бајина Башта, као и запослени у Националном парку Тара. Тема радионице су били „зелени послови“ у границама парка односно тзв. пробиодиверзитетски послови који доприносе очувању биодиверзитета (пчеларство, продаја производа, пољопривреда, производња техничког/огревног дрвета, лов, дивљач, туризам и сл.).

У Сокобањи је 6. и 7. јула 2018. одржана манифестација „Биљобер 2018“, у којој су учествовали представници Завода, а организована је од стране Удружења за лековито биље „Др Јован Туцаков“, Туристичке организације Сокобање, предузећа „Адонис“ из Сокобање и Месне заједнице „Мужинац“.

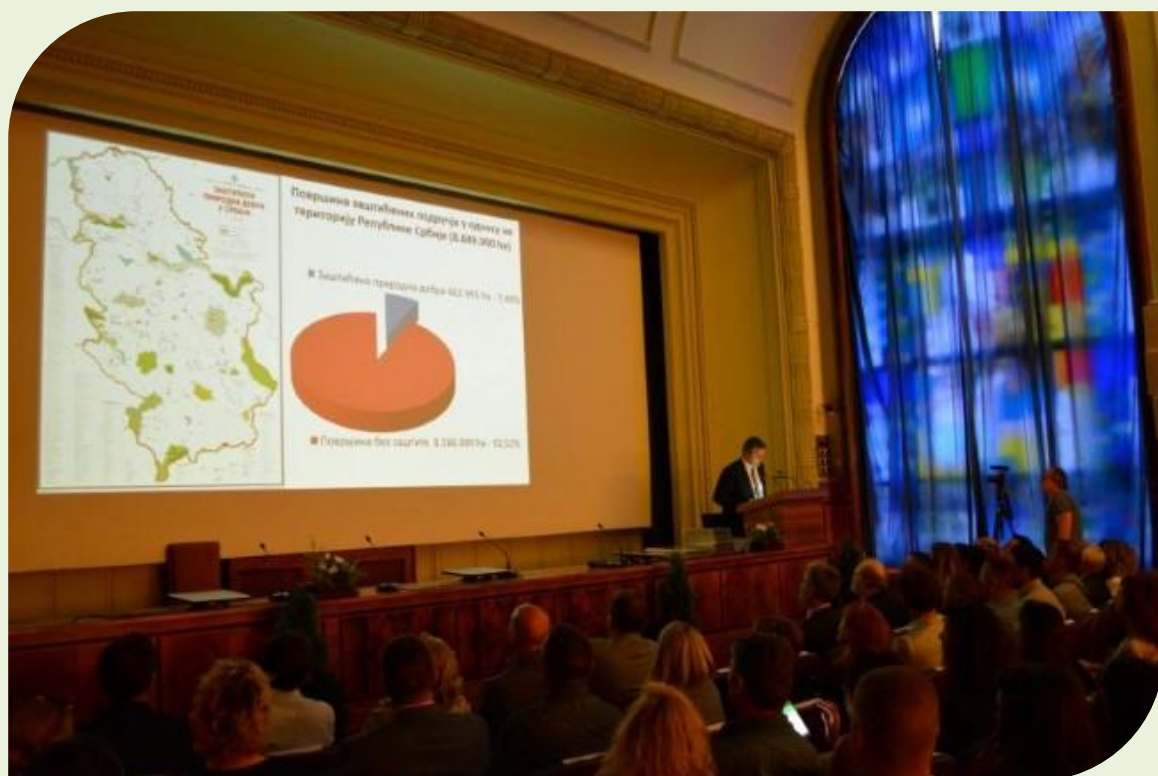
Завод је учествовао и у „Данима боровнице 2018“ на Копаонику, у периоду 26 - 29. јул, у организацији МК Mountain Resort-а, НП „Копаоник“, Туристичко-спортске организације „Рашка“ и Туристичке организације општине Брус, као и на „Данима вргања 2018“ на Копаоник, у периоду 31. август – 02. септембар 2018. године.

Семинар из планирања газдовања шумама одржан је на Гочу у периоду 6 - 9.11.2018. (Наставна база Шумарског факултета), у организацији Шумарског факултета Универзитета у Београду. Завод је имао свог представника на семинару.

Представник Завода учествовао је на Радионици под називом „Истраживање потенцијала коришћења самониклог биља у заштићеном подручју у Србији“. Радионица у организацији Дунав соја регионалног центра, и уз подршку WWF-а, Interreg – Danube Transnational Programme LENA одржана је у Сремским Карловцима 07.11.2018. Јединствени закључак радионице је да сакупљачка делатност не угрожава станишта и распрострањеност појединих врста на заштићеним подручјима и изван њих.

Wiki напредна радионица за запослене у институцијама културе у 2018. години, у организацији Министарства културе и информисања и Википедија Србије, у Српско- корејском информатичком приступном центру, 4. јуна 2018. године. Радионица је организована за запослене у архивима и заводима Србије у вези са радом на писању чланака за Википедију.

Учешће на предконференцији XV Конференције Библиотекарског друштва Србије у Универзитетској библиотеци 12.12.2018. године на тему Иновација и трендова у библиотекарству.

4. ОБРАЗОВНО-ИЗДАВАЧКА ДЕЛАТНОСТ

4.1. Програми за учеснике у заштити природе

4.2. Програми за просветне установе

4.3. Програми обуке за учеснике у заштити и коришћењу врста

4.4. Програми за локалну заједницу

4.5. Програми за најширу јавност

4.6. Образовни програми за запослене у заводу

4.7. Издавачка делатност

4.8. Послови инокореспонденције

4.9. Библиотекарска делатност

У току 2018. године реализовано су образовни програми за стручну и научну јавност, управљаче заштићеним природним добрима, локалне самоуправе, становништво и невладин сектор, као и ширу заинтересована јавност, наставнике, ученике, предшколце и студенте. Образовни програми реализовани су кроз организацију и суорганизацију семинара, радионица, конференција, стручних скупова, округлих столова, трибина, појединачних или серијала предавања.

4.1. ПРОГРАМИ ЗА УЧЕСНИКЕ У ЗАШТИТИ ПРИРОДЕ (НАУЧНА И СТРУЧНА ЈАВНОСТ, УПРАВЉАЧИ ЗАШТИЋЕНИМ ПРИРОДНИМ ДОБРИМА, ЛОКАЛНА САМОУПРАВА И НЕВЛАДИНЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ)

У току 2018. године реализовано је више програма за учеснике у заштити природе (радионице, семинари, програми обуке, конференције, трибине, округли столови и слично), који су тематски били посвећени еколошким мрежама, изради црвених листа и књига дивљих врста, обновљивим изворима енергије у заштићеним подручјима, учешћу заинтересованих јавности у заштити и развоју заштићених подручја, програмима одрживог развоја и климатским променама.

1. У Заводу за заштиту природе Србије 03. марта 2018. године одржана је Јавна расправа као завршница научно-стручне дебате на Предлог техничких адаптација (измена и допуна) Директиве о стаништима и Директиве о птицама за подручје Републике Србије, у организацији Биолошког факултета у Београду. Предлог техничких адаптација (измена и допуна) Директиве о стаништима (Council Directive 92/43/EEC of 21 May 1992 on the conservation of natural habitats and of wild fauna and flora) и Директиве о птицама (Directive 2009/147/EC of the European Parliament and of the Council of 30 November 2009

on the conservation of wild birds) за подручје Републике Србије, као радни предлог припремила је група експерата испред Биолошког факултета Универзитета у Београду, а за потребе Министарства заштите животне средине и Завода за заштиту природе Србије. Уводно излагање било је на тему техничке адаптације Директиве о стаништима (ХД) и Директиве о птицама (БД) и Предлога техничких адаптација Директиве о стаништима – Биљке, затим на тему Предлога техничких адаптација Директиве о стаништима: за станишта, за рибе, за водоземце и гмизавце, и за бескичмењаке и Предлога техничких адаптација Директиве о птицама – птице. Након изнетих предлога, уследила је дискусија у којој су учествовали представници стручне и научне јавности, што је представљало корак даље да се кроз дијалог дође до одлуке о предлогу за повећање броја врста на листама европских Директива о стаништима и птицама.

2. Завод за заштиту природе Србије и IUCN ECARO (Канцеларија за Источну Европу и Централну Азију у Београду) реализовали су 8. марта 2018. године, у просторијама седишта Завода у Београду, радионицу о званичним и формалним процедурама у изради Црвених листа и Црвених књига, као и потреби и могућности да IUCN експерти пруже подршку за њихову реализацију у Србији. У раду скупа учествовало је око педесет стручњака, представника Биолошког факултета Универзитета у Београду, Института за биолошка истраживања „Синиша Станковић“ Универзитета у Београду, Института за мултидисциплинарна истраживања Универзитета у Београду и Завода за заштиту природе Србије. Радионица је одржана у циљу да се националним експертима, који су били или ће бити укључени у израду националних Црвених књига и Црвених листа различитих група организама, кроз презентацију и примере из праксе, ближе објасни процес израде Црвених књига и Црвених листа од стране IUCN експерата. Тим поводом, реализоване су следеће презентације: IUCN Црвена листа: кратак приказ уз дискусију како се RL процена користи у идентификовању приоритета у заштити и разлике између Црвене листе и Црвене књиге; Приказ спровођења процене Црвене листе: процес израде Црвених листа на глобалном и националном нивоу; истицање ендемита, избор врста (+ NA cat.) и разлике у управљању подацима, прикази и публикације, Досадашњи резултати које је Србија остварила на ову тему, са посебним освртом на развијен национални модел за одређивање угрожености биљних и животињских врста употребом IUCN критеријума. Дискусија је вођена на теме: процес одређивања угрожености врста на глобалном, регионалном и националном нивоу, селекција таксона и таксономских група за вршење процене угрожености, организовање база података и власништво података, разлике у приказивању угрожених таксона кроз Црвене листе и Црвене књиге и њихова доступност on-line и сл. Радионица је представљала базу за корак даље у успостављању стандарда у изради националних Црвених листа и Црвених књига у Србији.
3. Завод и ЈП „Србијашуме“, у циљу презентације резултата пројекта „Мониторинг мрког медведа у Парку природе Голија“, реализовали су 16. марта 2018. године, радионицу за представнике ЈП „Србијашуме“, запослене на пословима управљања парковима природе Голија, Стара Планина, Сићевачка клисура, Златибор и Радан, у Центру за посетице Беле воде у ПП „Голија“. Овом приликом, презентован је значај реализације програма мониторинга кроз систем сталног праћења и анализу укупног стања

популације, ареала и станишта. Након представљања резултата Пројекта, одржана је презентација „Значај укључивања локалних заједница у програме заштите мрких медведа – примери из европских заштићених подручја“. У презентацији су дати примери како неуважавање мишљења локалних заједница може онемогућити реализацију програма заштите, као и позитивни примери доприноса успеху програма заштите кроз подршку локалних заједница и развијање могућности за њихов развој кроз установљавање еко туристичких програма, као што су посматрање и праћење медведа намењено посетиоцима природног добра. На основу представљених података у презентацијама, уследила је дискусија када су учесници разматрали даље кораке у развоју Пројекта.

4. Завод је био суорганизатор Четрнаесте регионалне конференције „Животна средина ка Европи“, одржане у Београду на тему „Заштита природе – развој одговоран према природи“. Конференција је одржана у организацији струковног удружења Амбасадори одрживог развоја и животне средине у партнерству са Привредном комором Србије. Завод за заштиту природе Србије, као један од суорганизатора пружио је стручну подршку и тематски промотивно-образовни материјал за учеснике Конференције. Активност која је на овогодишњој конференцији привукла највећу пажњу је панел дискусија на тему: Да ли је могућ развој одговоран према природи? У панел дискусији су учествовали врхунски стручњаци из области заштите природе: Учесници панела су били сложни да је могућ развој одговоран према природи, али да је неопходан јасно дефинисан системски приступ на нивоу Србије, који би подразумевао интерсекторску интеграцију питања заштите природе и природних ресурса у све секторске политике и координисан ангажман представника владиних и невладиних институција, као и представника научних и образовних установа.
5. Учешће на семинару перманентног образовања у организацији Министарства за заштиту животне средине, од 27. до 30.06. у Националном парку „Тара“ под називом „Заштита природе – надзор и предострожност“. У раду семинара учествовало је 70 представника релевантних стручних институција, и то Републичког и Покрајинског Завода за заштиту природе, представници правосудних органа – судије прекршајних судова и тужиоци, научни радници, републички, покрајински и локални инспектори за заштиту животне средине, начелници општинских управа, представници Националног парка Тара, као и цивилног друштва – невладиних организација. На семинару су разматрана питања у вези са применом одредби којима је уређена заштита природе, као и њихово спровођење од стране надлежних органа. У оквиру програма семинара, представници Завода за заштиту природе Србије одржали су два стручна предавања. Предавање на тему „Улога Завода за заштиту природе Србије у поступку вредновања подручја и изради студија о заштити“ и „Мини хидроелектране у заштићеним подручјима“. Овом приликом, у оквиру посете учесника семинара Парку природе „Мокра гора“, представљена је монографија, коју су објавили Завод и управљач, о природним и створеним вредностима овог природног добра.
6. Завод је био суорганизатор највећег регионалног научног скупа из области ботанике, 7. Балканског ботаничког конгреса, одржаног у Новом Саду, у периоду од 10. до 14. септембра 2018. године, у организацији Природно-математичког факултета, Департмана за биологију и екологију Универзитета

у Новом Саду и Ботаничког друштва „Андреас Волни“. На скупу који је окупио ботаничаре балканских земаља и истраживаче флоре Балкана, иако не живе у балканским земљама, учествовало је око 400 научника истраживача из свих ботаничких дисциплина. У оквиру пленарних предавања и научних сесија презентовани су радови у чијем су фокусу били Балканско полуострво и његово богатство флоре. Завода је представио тему Инвазивне биљне врсте у Србији и суседним земљама (Invasive Plant Species in Serbia and Neighbouring Countries), рад аутора В. Стојановић, И. Живановић и И. Бједов. Излагање је одржано у форми постер презентације, 14. септембра, као део сесије Конзервациона биологија и инвазивне биљне врсте. У циљу упознавања учесника Конгреса са богатством биљних врста наше земље, Завод је за све учеснике обезбедио публикацију Биљне врсте од међународног значаја у Србији, која је преведена на енглески језик за потребе одржавања Конгреса.

7. Учешће на Округлом столу на тему „Управљање Парком природе Златибор“ 26. октобра у ПП „Златибор“, у организацији ЈП „Србијашуме“, у циљу окупљања свих заинтересованих страна за заштиту, очување и развој Парка природе „Златибор“ кроз процес партиципативног управљања. Позиву управљача на разговор о управљању заштићеним подручјем одазвао се велики број учесника, и то: представници ресорног министарства, Завода за заштиту природе Србије, општина на којима се Парк простире, стручних институција, сектора ловства и туризма, инвеститора и управљача наших највећих заштићених подручја. Овим поводом Завод је представио тему „Услови заштите природе за израду просторно-планске документације, планова, програма, пројеката и основа за извођење радова и активности у Парку“. Након тематских презентација, уследила је дискусија. За све учеснике скупа организован је стручни обилазак ПП „Златибор“, а представљени су локалитети Торник, Чигота и Гостиље.
8. У организацији Републичког завода за заштиту споменика културе и манастира Студеница одржана је у периоду од 05. до 06. новембра, у конаку манастира, радионица поводом израде Плана управљања за културно добро Манастир Студеница. Учесници су били и стручни сарадници Завода. Радионица је одржана са циљем да се, током заједничког рада и отворене дискусије, одреде приоритети плана управљања, и да се дефинишу будуће активности и управљачка структура. Овим поводом, окупили су се чланови стручног тима Републичког завода, представници локалне самоуправе – општине Краљево, Манастира Студеница, месне заједнице и невладиног сектора, координатори задужени за културна добра која се налазе на прелиминарној Листи светске баштине и ЈП „Србијашуме“, као управљачи Парка природе „Голија“. Представници Завода одржали су предавање на тему „UNESCO Резерват биосфере Голија- Студеница: заштита и модел управљања“.
9. У организацији Грађевинско-архитектонског факултета Универзитета у Нишу, Кластера урбаног планирања и Завода за заштиту природе Србије, одржана је II Међународна конференција о урбанистичком планирању – ICUP2018 у периоду од 14-17. новембра 2018. године у Нишу. У раду конференције учествовало је око 150 стручњака, истраживача, студената из свих области урбаног планирања из земље и иностранства, као и представника општина и стручних и научних институција и организација из

региона, у циљу разматрања у ком правцу се развијају градови и како креирати сигурније и боље животно окружење. Рад је реализован кроз пленарна предавања и тематске сесије конципиране тако да омогуће интерактивност и дијалог, током којих су многа питања отворена, и на којима ће се морати даље интезивно радити. Током конференције представљени су научни и стручни радови о планирању и изградњи објеката обновљивих извора енергије, објеката у заштићеним природним добрима, планским и урбанистичким документима и примерима добре праксе коришћења природе у граду. Стручњаци Завода одржали су предавања Парк природе „Шарган-Мокра гора“, „Заштита природе на примеру СП "Парк Буковичке бање"“ и „Обновљиви извори енергије и заштита природе“.

10. Стручни сарадници Завода за заштиту природе Србије, 30. новембра су реализовали студијску посету Пределу изузетних одлика „Велико ратно острво“, којој је присуствовало 90 посетилаца из Немачке и Југоисточне Европе, учесника завршне конференције под називом „Партнерства одрживог развоја локалних заједница“. Конференција је одржана у организацији Немачког друштва за међународну сарадњу - GIZ, а домаћин конференције била је општина Земун. На конференцији, на којој је представљена јавна манифестација промоције циљева одрживог развоја, представници Завода били су стручни водичи кроз еколошку пешачку туру у Пределу изузетних одлика „Велико ратно острво“. Овом приликом, они су представили значај заштићеног простора, који је очувана оаза природе у центру града, где живи велики број птица, од којих су многе на листи угрожених врста, као и водоземаца и гмизаваца, сисара и риба за које је овај простор и значајно мрестилиште.
11. У организацији Завода 07. децембра одржан је V скуп „Партнерством ка заштити природе“, који је окупио преко 150 представника стручних, државних институција, научника, управљача заштићеним подручјима и еколошких организација цивилног сектора, како би размотрили стање природе у односу на успостављање система коришћења обновљивих извора енергије и значаја израде Црвених листа и књига угрожених врста фауне, флоре и гљива. Увод у тематске разговоре и дискусију представљали су уводно обраћање директора и презентације Завода „Обновљиви извори енергије и заштита природе: мале хидроелектране, соларни паркови и геотермална енергија“, Покрајинског Завода за заштиту природе „Птице и ветропаркови“, и др Слободана Пузовића, „Коришћење биомасе у заштићеним подручјима кроз ревитализацију и одржавање станишта“. На скупу је презентован и рад на формирању Еколошке мреже Србије, и припреме за улазак у Европску мрежу заштићених подручја Natura 2000. Тим поводом одржано је прво представљање најновије објављене Црвене књиге, која је од националног значаја за заштиту природе: Црвена књига фауне IV-Правокрилци.
12. Учешће у семинару поводом сумирања реализације активности везаних за извођење Акционог плана за резерват биосфере „Голија-Студеница“ 2015-2020, а у циљу комплетене реализације програма у року и планирања нових активности. Семинар је одржан 20. и 21. децембра у конаку манастира Студеница у организацији ЈП „Србијашуме“. Представници Завода одржали су излагања: „Активности у изради Студије заштите Парка природе Голија у циљу усклађивања са заштитним зонама резервата“ и „Пројекат мониторинга

медевода на Голији“. Овом приликом, представљени су и резултати у газдовању шумама, истраживању станишта, ентомофауне, птица, културног наслеђа и развоја еко туризма. У раду семинара учествовали су, поред представника Паркова природе којима управља ЈП „Србијашуме“, и представници Министарства за заштиту животне средине, Министарства за просторно планирање, Биолошког факултета у Београду, Ботаничке баште „Јевремовац“, Шумарског факултета у Београду, општине Ивањица и невладиних организација.

4.2. ПРОГРАМИ ЗА ПРОСВЕТНЕ УСТАНОВЕ

Програми за предшколце

Како би сазнали које дивље биљке и животиње живе у Србији, да ли им прети опасност од нестајања и шта можемо учинити да сачувамо њихова станишта, предшколци из ПУ „Лоптица“ посетили су Завод током фебруара, као и предшколци из ПУ „Чарли Браун“ из Новог Београда, који су крајем марта посетили Завод. О свету флоре и фауне, деца су учила током обиласка изложбене поставке „Заштита природе у Србији“ у просторијама Завода. Завод је релизовао еко образовне играонице за предшколце на тему заштите ретких и угрожених биљних и животињских врста, као што су еко-образовне игре „Бојанка о природи“, „Еко скакалица“, „Пронађи моје станиште“, „Како хода меда“, „Да ли сам виши од меда“, и „Еко пузле и лавиринти“, приликом обележавања и одржавања еколошких манифестација.

Програми за ученике основних школа

У оквиру програма за едукацију школске популације реализоване су акције у природним добрима, посете заводској изложбеној поставци, еко-биоскоп и радионице на тему заштите и очувања природних вредности и реткости Србије у школама и просторијама Завода.

Предавања и радионице стручњака Завода у школама и локалним установама у циљу представљања заштићених природних добара на општини где се школа налази, заштићених врста и потреба и начина активног укључивања у заштиту природе

1. На позив Општине Сурчин, у организацији општинског Јавног комуналног предузећа, стручни сарадници Завода за заштиту природе Србије одржали су 23. фебруара 2018. године у ОШ „22. октобар“, презентацију о природним одликама и вредностима на територији ове општине, и програмима њихове заштите. Ученицима шестог разреда представљене су дрвенасте врсте заступљене на територији општине, заштићено подручје Споменик природе „Бојчинска шума“, птице Сурчина, и учешће сарадника Завода у решавању проблема налетања птица приликом слетања и узлетања авиона на аеродрому „Никола Тесла“, као и биљни свет општине, на примерима ретких и заштићених биљних врста и појава инвазивних врста које угрожавају аутохтони свет флоре. Како изгледају поједине аутохтоне и инвазивне врсте, могли су видети и на примерцима из хербара Завода. Након презентација, учествујући у еко квизу, ученици су имали прилику да покажу шта су ново научили о природи на територији своје општине.

- У циљу едукације локалне заједнице о угрожености и значају заштите кукурјака, Завод је у сарадњи са Еколошким покретом „Оквир живота“, у школама на територији Ваљева, одржао у периоду од 27. фебруара до 01. марта радионице у шест основних школа, како би ученицима представио ретке биљке пролећнице које расту у њиховом крају, као и потребу да се поведе брига о ретким и угроженим врстама завичаја. Образовни програм „Биљке мог завичаја – сачувајмо веснике пролећа“ реализован је у основним школама „Владика Николај Велимировић“, „Нада Пурић“, „Прва основна школа“ и „Милован Глишић“ у Ваљеву, „Прота Матеја Ненадовић“ у Бранковини и „Здравко Јовановић“ у Поћути. Реализоване радионице представљају образовни програм у оквиру акције очувања ретких угрожених врста пролећница кукурјака и коцкавице, које своја станишта имају у околини Ваљева. У програму су учествовали ученици петих разреда ваљевских основних школа у циљу њихове мотивације и припреме за учешће и подршку акцијама проналажења и заштите станишта кукурјака и коцкавице. Програм је обухватао презентацију у оквиру које су представљене карактеристике ретких пролећница кукурјака и коцкавице, распрострањеност у Србији, станишта, угроженост, потреба заштите, и како је уз помоћ локалне заједнице откривено ново станиште кукурјака на територији Ваљева. Ученицима су представљене и карактеристике простора новооткривеног станишта и фактори који га угрожавају. Након презентације, одржана је радионица како би деца исказала своје мишљење да ли и зашто треба да сачувамо станишта кукурјака, као и да би осмислили акције како да се прошири информација о постојању ретких биљних врста на територији Ваљева.

Акције у природи у циљу упознавања ученика са природним реткостима и вредностима у окружењу у коме живе реализоване су у Споменику природе „Водопад Лисине“, ПИО „Велико ратно острво“ и Споменику природе „Рисовача“.

- На позив представника Народног музеја у Аранђеловцу, управљача Спомеником природе „Рисовача“, стручни сарадници Завода реализовали су 12. априла 2018. године испред пећине Рисовача радионице за ученике петог разреда ОШ „Милош Обреновић“ из Аранђеловца о значају заштите геодиверзитета. У оквиру радионице ученици су уз водиче из Народног музеја у Аранђеловцу обишли пећину Рисовачу.
- Стручни сарадници Завода осмислили су и спровели три радионице са ученицима од 5- 8. разреда ОШ „Вук Караџић“ из Ресавице: о биљкама пролећницама ресавског краја, њиховом значају и употреби. Потом су ученици имали прилику да посматрају птице ИБА подручја Ресава са платоа испред Ресавске пећине, а потом уз причу о спелеологији и спелеолошким објектима Ресаве, прођу кроз дворане и канале Ресавске пећине.
- На позив Удружења Амбасадори заштите животне средине и одрживог развоја, Завод је 20. маја реализовао обилазак станишта малог вранца и гљиве *Muriosoma coliforme* на Ади Цинганлији у Београду за ученике ОШ „Дринка Павловић“, како би указали на значај заштите станишта ретких врста у урбаним срединама.
- За ученике шестог разреда основне школе из Великог Поповца организовано је предавање о карактеристикама, начину живота, распрострањености, стаништима и исхрани слепих мишева у свету и код нас. Колико су пећине значајна станишта слепих мишева, и како

треба да се понашамо у пећини како их не би узнемиравали, деца су сазнавала пролазећи образовну игру Еко скакалица. Централна активност била је обилазак Ресавске пећине, у оквиру које је ученике највише занимало где се крију слепи мишеви.

Завод је реализовао образовни програм под називом „**Знањем против страха**“, који има за циљ да кроз представљање јавности особености и угрожености змија утиче на смањење страха од ових врста указивањем на значај и правила понашања у њиховој близини. На позив Центра за промоцију науке и образовања у Шапцу, представници Завода за заштиту природе Србије и Удружења „Поскок“ из Владичиног Хана, одржали су 25. септембра 2018. године овај програм.

У циљу учешћа у **програму посете изложбеној поставци „Заштита природе“**, који поред стручног вођења кроз изложбу, садржи и интерактивну радионицу „Еко асоцијација“ и пројекцију природњачких филмова, Завод већ традиционално посећују ученици београдских основних школа: „Милан Ракић“, „Иво Андрић“, „Арчибалд Рајс“, „Франц Прешерн“, „Бранко Радичевић“, „Јован Стерија Поповић“, „Аца Милосављевић“ и „Младост“.

Ученици основне Интернационалне школе у Београду, као део свог школског пројектног истраживачког задатка о природи у Србији, у потрази за одговорима о заштити шума и ретких биљних и животињских врста, посетили су 02. марта 2018. године Завод. Током посете ученици су обишли изложбenu поставку Завода, како би добили одговоре на питања које су врсте у Србији најугроженије, зашто су угрожене и како им можемо помоћи да не ишчезну, који су шумски екосистеми Србије и шта се ради на решавању проблема сушења шума. Резултате свог истраживања, ученици су представили својим наставницима, родитељима и свим ученицима школе на изложби истраживачких радова на тему „Док не ишчезну“, која је одржана 08. марта у Интернационалној школи у Београду.

Програми за ученике средњих школа

Ученици средње фармацеутске школе из Београда посетили су Завод, када је је одржано предавање на тему „Заштита флористичког диверзитета Србије“ и обилазак сталне изложбене поставке „Заштита природе у Србији“.

Ученицима средње хемијске школе из Београда представљена је 05. октобра тема Одрживи извори енергије и заштита природе.

Програми за студенте

Завод је у току године, као део сарадње са научно-образовним институцијама које у оквиру својих студијских одсека и смерова имају предмете са темама из области заштите природе, реализовао програме за студенте у форми предавања и презентација, као дела редовног програма, стручне праксе, посета Заводу и студентских кампова.:

1. Учесницима **међународног волонтерског кампа „Усвоји домаћинство у Гостуши“**, који се одржава у периоду од 12. до 25. августа 2018. године у селу Гостуша, стручни сарадници Завода за заштиту природе Србије представили су 14. августа природне вредности и карактеристике Парка природе „Стара планина“, у коме се налази село специфично по традиционалним објектима домаћинства са каменим крововима. У кампу учествује 20 волонтера, студената архитектуре, грађевинарства и антропологије из Француске, Кине, Велике Британије, Немачке, Бугарске и Србије, како би обновили два објекта са

каменим кровом. Поред рада на рестаурацији објеката народног градитељства, за учеснике кампа припремљен је и богат програм упознавања природног, културног и духовног наслеђа Старе планине. Међународни волонтерски камп одржан је у организацији Фондације архитеката Александар Радовић, у сарадњи са European Heritage Volunteers (Vajmar, Nemačka), у оквиру иницијативе Европска година културног наслеђа 2018.

2. Завод је стручно подржао организацију **дванаестог по реду Јесењег студентског кампа на Великом ратном острву у Београду** на тему „Проблеми урбанизације, ризици и претње у заштити животне средине са посебним освртом на заштићена подручја“, који је реализован у периоду од 08. до 11. октобра 2018. у организацији ЈКП „Зеленило-Београд“. Током првог дана кампа Завод је студентима презентовао тему „Интегративна заштите баштине у Просторним плановима града Београда“, у оквиру које су представљене природне и културне вредности, као и границе и режими заштите ПИО „Велико ратно острво.“ На кампу који је одржан у циљу стицања додатних знања о значају заштите природне и културне баштине Србије ван редовног наставног програма факултета, учествовало је око 40 студената и професора са Технолошко- металуршког, Биолошког, Географског и Шумарског факултета Универзитета у Београду, као и Факултета за примењену екологију „Футура“, Политехничке академије и Високе туристичке школе.
3. Завод је пружио **подршку организацији IV Конгреса студената биологије „Симпласт“**, који је одржан у Парку природе „Златибор“, у организацији Савеза студената Биолошког факултета и уз подршку Биолошког факултета Универзитета у Београду. Најуспешније студенте Завод је наградио са својим стручним и научним издањима.
4. **Студенти андрагогије** посетили су Завод за заштиту природе Србије, као део наставног програма у оквиру изборног предмета Образовање за животну средину. Током посете студенти су имали прилику да упознају систем заштите природе у Србији кроз рад Завода, са акцентом на ангажовању у области образовања за заштиту природе и одрживи развој заштићених подручја, као и кроз активности у области издаваштва и промоције. Овом приликом, студенти су обишли и сталну изложбenu поставку у просторијама Завода „Природа Србије“.
5. За **студенте Фармацеутског факултета**, смер Заштита биља организовано је предавање на тему „Заштита флористичког диверзитета Србије“ и представљена изложбена поставка Завода.
6. У оквиру редовног наставног програма, **студенти III године Географског факултета** Универзитета у Београду, са студијске групе Заштита животне средине, посетили су Завод, када им је представљен систем заштите природе у Србији кроз основне делатности Завода. У оквиру посете Заводу, обишли су и сталну изложбenu поставку „Заштита природе у Србији“.

4.3. ПРОГРАМИ ОБУКЕ ЗА УЧЕСНИКЕ У ЗАШТИТИ И КОРИШЋЕЊУ ВРСТА

Учешће у припреми и образовном програму поводом изложбе гљива СРП „Гоч-Гвоздац“ одржане 13.10. 2018. у просторијама Научно-наставне базе Шумарског факултета Универзитета у Београду, када су изложени експонати 115 врста гљива које су сакупљане током претходног дана на подручју СРП „Гоч-Гвоздац“. Главни организатори сакупљања и презентовања сакупљених врста гљива су Шумарски

факултет Универзитета у Београду и Гљиварско друштво „Шумадија“. Након отварања изложбе, предсавник Завода је одржао предавање о значају гљива, очувању биодиверзитета, заштићеним природним добрима, са освртом на СРП „Гоч-Гвоздац“ и заштиту природе у нашој земљи.

4.4. ПРОГРАМИ ЗА ЛОКАЛНУ ЗАЈЕДНИЦУ

У организацији управљача Специјалног резервата природе „Увац“ („Увац“ д.о.о.) Завод је учествовао у **Јавној презентацији на тему „Одрживи развој туризма у Специјалном резервату природе „Увац“**. Циљ састанка је био информисање јавности и заинтересованих пружалаца услуга из области туризма (нарочито превоза путника сопственим пловилима на језерима у оквиру Резервата) о условима и мерама извођења обилазака Резервата пловилима кроз План управљања посетиоцима и Правилник о унутрашњем реду и чуварској служби. Након уводне презентације уследила је дискусија са заинтересованим странама које су износиле своје ставове и потребе за интензивирањем обиласка Резервата чамцима. У циљу указивања на значај и потребе усклађивања обиласка Резервата чамцима са мерама и режимима заштите природе, који су у функцији очувања природних и темељних вредности подручја, а који су уједно главни мотив за долазак туриста, било је завршно излагање Завода на скупу.

Завод за заштиту природе Србије и ЈП „Србијашуме“, у сарадњи са Националним парком „Тара“, организовали су 11. априла 2018. године у ОШ „Др Недељко Кошанин“ у месту Девихи у Парку природе „Голија“ и Резервату биосфере „Голија-Студеница“ **јавну трибину поводом представљања резултата Пројекта „Мониторинг мрког медведа на Голији“**. Овим поводом окупили су се становници заштићеног подручја, управљачи, представници локалне самоуправе и институција и организација за заштиту природе, како би заједно кроз размену информација и мишљења пронашли најбоља решења за очување природе и живот људи у природном добру. На трибини је представљен конкретан пример програма заштите природе, који је од изузетног интереса за локалне заједнице: Пројекат „Мониторинг мрког медведа у Парку природе Голија“ и вишегодишња искуства Националног парка „Тара“ у мониторингу, управљању и заштити мрког медведа, као и развоју програма еко туризма заснованог на фотографисању и посматрању ове наше највеће животиње.

У Бујановцу, 25. априла у Амфитеатру Економског факултета из Суботице, Одељења из Бујановца, стручни сарадници Завода одржали су **промоцију резултата ревизије Студије заштите Предела изузетних одлика „Долина Пчиње“**.

У циљу представљања становницима на чијој територији општине ће се налазити ново заштићено подручје, сарадници Завода 26. априла у малој сали Дома културе у Трговишту, одржали су **промоцију Студије заштите Споменика природе „Врајји камен – Просечник“**, као предлога за заштиту будућег заштићеног природног добра.

Ућешће представника Завода реализовано је и у **радионици поводом представљања потенцијала развоја општине Ваљево** 23. октобра у

Истраживачкој станици Петница. Овим поводом представници Завода учеснике су упознали са природним вредностима заштићених подручја **Споменик природе „Клисуре реке Градац“, Специјалног резервата природе „Трешњица“ и будућег природног добра Предео изузетних одлика „Маљен“.**

Учешће на **трибини о планираним МХЕ на подручју општине Димитровград и Пиротског округа** одржано је 23. новембра у Димитровграду. Циљ трибине био је да се грађани упознају са стањем водотока Парка природе „Стара планина“, Специјалног резервата природе „Јерма“ и преосталог дела округа, као и са планираним локацијама за МХЕ, и онима које су већ у процесу изградње. Трибину је организовало Удружење грађана „Јерма“ и Покрет „Одбранимо реке Старе планине“.

Учешће на **Округлом столу на тему: „Улога и утицај националне и локалне власти, бизниса, невладиног сектора, медија и локалног становништва на очувању природе“** реализовано је крајем октобра у Босилеграду, у организацији Press-клуба Бугарске телеграфске агенције (БТА), удружења „Глас“ и удружења „Еко-Био- Правда“. На Округлом столу разматрани су еколошки проблеми у Босилеградској општини везани за загађивање притока реке Драговиштице отпадним водама из рудника олова и цинка „Подвирови“, у селу Караманици и „Благодат“ у селу Мусуљ. Констатоване су чињенице да су поточна (планинска) пастрмка и други представници речне фауне ишчезли, да стока не пије воду са ових планинских речица, и да као резултат испуштања отпадне воде из производње концентроване руде, вода добија млечно белу боју. У овом контексту, разматрано је повећање болести и морталитета од карцинома, као и недавно повећање случајева самоубиства.

Јавне расправе и јавне презентације о нацрту Уредби и Студијама заштите о проглашењу

- Предела изузетних одлика „Жељин“, 05.07. у Краљеву
- Предела изузетних одлика „Столови“, 05.07. у Краљеву
- Специјалног резервата природе „Осредак“ у Крушевцу,
- Специјалног резервата природе „Брзанско моравиште“, 06. 07. у Јагодини,
- Споменика природе „Борачки крш“, 19.07. у Книћу,
- Строгог резервата природе „Каленић“, 19.07. у Рековцу,
- Специјалног резервата природе „Ртањ“, 20.07. у Сокобањи,
- Строгог резервата природе „Јарешник“, 27.07. у Босилеграду,
- Предела изузетних одлика „Тршић Троноша“, у Лозници,
- Споменика природе „Прераст Шупља Стена, 10.08.у Мајданпеку,
- Предела изузетних одлика „Маљен“, 24.08.у Ваљеву.

4.5. ПРОГРАМИ ЗА НАЈШИРУ ЈАВНОСТ

У циљу мотивисања и едукације најширег круга јавности о значају очувања природних вредности и ресурса, Завод је реализовао следеће образовне акције:

1. У циљу указивања јавности на стање и потребу заштите вода и водних појава, Завод за заштиту природе Србије учествовао је у **Јавној трибини „Тренутно стање акватичних екосистема широм планете и у Србији“, 22. марта у Јавном акваторијуму и тропикаријуму, Београд, у организацији**

Центра за развој идеја.Трибина је била интерактивна и реализована кроз питања модератора и учесника. По завршетку трибине био је организован обилазак акваторијума и тропикаријума.

2. Друштво за заштиту и проучавање птица Србије и Завод за заштиту природе Србије, организовали су 16. новембра у Дому омладине у Београду, панел дискусију под називом „Глуво пролеће“. Тема панел дискусије је имала за циљ да покрене на размишљање и укаже на угроженост птица и њихових станишта и да предложи и покрене иницијативу код сваког појединца да обрати пажњу на значај очувања птица и станишта у којима оне бораве.

4.6. ОБРАЗОВНИ ПРОГРАМИ ЗА ЗАПОСЛЕНЕ У ЗАВОДУ

У циљу развоја стручних компетенција у заштити природе, сарадници Завода учествовали су у раду стручних семинара, конференција, радионица и предавања на националном и међународном нивоу.

Стручним сарадницима Завода, у циљу упознавања са радом IUCN-овог Програма за светску баштину, 7. марта 2018. одржана је тематска презентација координатора IUCN Програма за светску баштину из Швајцарске. Приказан је Преглед светске баштине <https://www.worldheritageoutlook.iucn.org/home-page>. Презентација је представљала увод у дискусију о стручним темама у области UNESCO светске баштине, односно процедурама номинације подручја за светско природно и културно наслеђе, критеријумима за проглашење и могућностима IUCN-а за експертску подршку у изради документације.

4.7. ИЗДАВАЧКА ДЕЛАТНОСТ

Штампа нових издања:

- Црвена књига фауне Србије 3: Птице (припремљена књига за штампу)
- Црвена књига фауне Србије 4: Правокрилци (одштампана)
- Стручни часопис „Заштита природе“ бр. 67/1 и 67/2 (одштампан)
- Публикација Херпетофауна Хиландара (одштампа)
- Водич за инвазивне врсте (припрема текста)
- Приручник за плантажно гајење лековитог биља (припрема текста и фото материјала)
- Публикација „Plants of International Importance in the Flora of Serbia“ (одштампана)
- Прелом и штампа Извештаја о остварењу годишњег програма заштите природних добара за 2017. годину и Програма заштите природних добара за 2018 годину

Промотивни материјали и издања:

- Брошура „Праћење сова у парку природе Стара планина“
- Дизајн и штампа Инфо табле о Мрком медведу

- Лифлет Мрки медвед на Голији
- Лифлет Пролећнице Ваљева
- Лифлет „Светски дан шума 2018.“
- Лифлета „Светски дан вода 2018.“
- Лифлет „Светски дан слепих мишева 2018“
- Позивнице и промо постер поводом обележавања 70 година рада Завода и промотивни материјал (повеља, захвалница, роковника, оловки, шоља, биоразградивих поклон кеса, УСБ флашева) , који се користио у обележавању 70. година рада Завода
- Промотивни материјал који се користио у реализацији 19. Парковијаде, одржане на Старој планини, а у организацији Завода за заштиту природе Србије (мајце, торбе, банри, постери, заставе...)
- Промотивни материјал који се користио у реализацији Нишвил цез фестивала 2018., одржаног у Нишу.
- Опремање за сајам ЕСО FAIR 2018.
- Опремање САЈАМ КЊИГА 2018,
- Промо плаклата за промоцију монографије „Водоземци и гмизавци Свете Горе и Хиландара“
- Промо плаклата за промоцију монографије „Парк природне Шарган –Мокра Гора“
- Промо плаклата за промоцију монографије „Црвена књига фуане 4: Правокрилци“
- Дан заштите природе
- Припрема постера презентације Резерват биосфере „Голија-Студеница“
- Израда позивнице за отварање центра за посетиоце у Пределу изузетних одлика „Долина Пчиње” и промоцију резултата ревизије студије заштите „Предео изузетних одлика Пчиња“ и обележавање Дана заштите природе
- Израда комплетног промотивног материјала поводом обележавања 20. година рада канцеларије Завода у Нишу (позивница, захвалнице, плакати)
- Предат материјал ЈП „Србијамарка“ за издавање поштанских маркица у пригодне коверте са мотивима Специјални резерват природе „Ртањ“ и Споменик природе „Борачки крш“ у оквиру серијала Европска заштита природе 2019.
- Опремљена изложба фотографија „Заштићена подручја Југоисточне Србије“, и пропатни промотивни банери и лифлет
- Опремљена изложба плаката „Национални паркови Србије“ за излошбу у Данској у сарадњи са Амбасадом Србије у Данској и Туристичком организацијом Србије
- Промотивни материјал: Зидни и стони календар, честитка, роковник, бочица за воду, USB, кеса, привезак лампа)

Репринт издања:

- Монографија „Заштићена природна добра“ (четврто издање)
- ДВД „Птица и човек“ (друго издање)
- Постер: „Корњаче и гуштери Србије“
- Постер: Рибе Србије
- Постер: Дрвеће Србије
- Материјал за кореспонденцију (коверте)

4.8. ПОСЛОВИ ИНОКОРЕСПОНДЕНЦИЈЕ

- Превод текстова за потребе издавања стручног часописа „Заштита природе“
- Превод текстова и радова за потребе стручног учешћа представника Завода на међународним конференција, конгресима, скуповима, радионицама, састанцима и слично
- Превод текстова за потребе постављања вести на енглеску верзију интернет презентације Завода (континуирани рад на превођењу : вести, саопштења за јавност и остали промотивни текстова)
- Превод публикација: Црвена књига фауне Србије 4:Правокрилци и Биљке од међународног значаја
- Превод за потребе кореспонденције са партнерима из иностранства (пројектна документација, уговори о сарадњи и слично)
- Превод презентација и промотивних брошура
- Коректуре публикација Завода

4.9. БИБЛИОТЕКАРСКА ДЕЛАТНОСТ

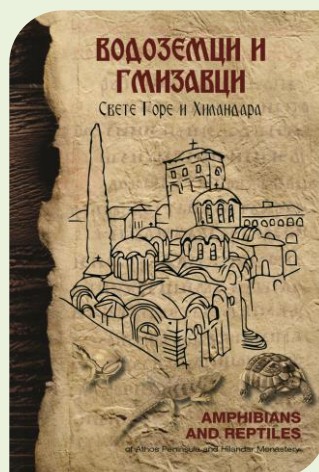
У току 2018. године оба одељења Завода повећала су свој фонд за значајан број књига, часописа, елабората и друге грађе. У фонду обе библиотеке налази се укупно 6350 књига, 532 наслова часописа, 1392 елабората и већи број друге грађе. Библиотека Завода у Београду је повећала свој фонд за 63 књиге, 60 часописа, 17 елабората и другу грађу. Библиотека броји 5632 књига, 1138 наслова елабората, приближно 12708 часописа (477 наслова), 347 семинара, 199 сепарата (нерачунајући легат који броји приближно 600 сепарата), 986 елаборат других установа. Библиотека Завода у Нишу садржи већи број часописа, елабората и друге грађе. Библиотека у Нишу поседује 718 књига, 55 наслова часописа и 254 елабората.

Библиотеку у Београду су посетили 44 корисника, махом студенти и нешто ређе дипломци. Најчешћи корисници у студенти Географског факултета из Београда, са чијим факултетом имамо вишегодишњу сарадању.

Редовно информисање о најновијим побољшањима КОБСОН сервиса и активностима Одељења за развој информатике Народне библиотеке Србије и праћење материје везане за "Open Access", научне блогове и слично.

Унешен је већи број наслова у on-line програм за каталогизацију књига **Library Thing**. Тренутно се налази 5038 наслова у каталогу.

Редовна размена са већим бројем домаћих и страних библиотека и институција.

II ПРАТЕЋА ДЕЛАТНОСТ

1. Информациони систем

2. Картографија

3. Правни, општи, кадровски и послови јавних набавки

4. Финансијски послови

1. ИНФОРМАЦИОНИ СИСТЕМ

Током 2018. године је вршена стална контрола и одржавање компјутерске опреме у Београду и Нишу, сервера, надзор над базама података информационог система, као и израда резервних копија база података, одржавање и прилагођавање раду многобројних модула и апликација информационог система као и израда нових по потребама корисника. Одржавање укупно 82 радне станице на обе локације подразумева отклањање проблема у раду, како на рачунарима тако и на програмима, а посебно у апликацијама информационог система. Укупно 13 сервера на обе локације захтевају константно праћење њиховог рада и брзо реаговање на указане неправилности у раду, свакодневно прављење резервних копија конфигурација и база података уз инсталирање допуна оперативних система и база. Посебно се водило рачуна о несметаном раду серверу за размену електронске поште (mail сервер) који се налази у седишту Завода у Београду. Овај сервер захтева непрекидну везу са интернетом и кроз активну сарадњу са провајдером интернет услуга ефикасно су решавани проблеми у комуникационим каналима, како према интернету, тако и према канцеларији у Нишу, са којом седиште Завода има VPN конекцију. Нарочита пажња посвећена је безбедносној и антивирусној заштити, као и заштити локалних рачунарских мрежа на обе локације од нежељених приступа.

Урађена су бројна прилагођавања апликација информационог система према потребама запослених, а по њиховим сугестијама. Све апликације информационог система су током 2018. године централизоване на централном серверу у седишту Завода. Нарочита пажња је усмерена на део информационог система који се бави Централним регистром заштићених природних добара и он је пролагођаван новим законским прописима и потребама Завода (у Централном регистру је омогућено повезивање предмета и заштићених добара на које се предмети односе). Израђени су нови модули, као и додаци постојећим модулима ради лакшег и бржег уноса и анализе података из информационог система.

Посебна пажња посвећена је подршци теренском раду запослених кроз одржавање опреме коју запослени користе на терену и каснијој обради података које запослени унесу у информациони систем (GPS координате, фото архива, итд.).

Локална рачунарска мрежа на обе локације је редовно администрирана уз тренутно решавање проблема у раду. Вршена је редовна инсталација нових верзија програма за потребе књиговодства и рачуноводства на обе локације, као и пуна техничка подршка свакодневном раду. Интернет презентација Завода је редовно ажурирана, а интерактивна карта заштићених природних добара са елементарним описом сваког добра је освежавана новим подацима.

Више јавних набавки спроведено је током 2018. године (одржавање информационог система и израда нових модула, мобилна телефонија, рачунарска опрема, штампачи, додатна опрема...). Посебна пажња је посвећена отвореној јавној набавци - **Израда WEB апликације за унос података о типовима станишта и појединачним групама организама флоре и фауне за потребе успостављања еколошке мреже Европске уније Натура 2000 у Републици Србији** и састављање техничке документације за ову набавку.

Крајем 2018. године је уведена интернет веза за визиторски центар на Тари и омогућена бежична конекција корисницима. Такође је урађена поправка сателитског пријемника и замењени су сви индивидуални пријемници поред телевизора.

Пружана је техничка подршка свим састанцима и презентацијама, скуповима на националном и међународном нивоу у просторијама Завода.

Током 2018. године је пружена техничка подршка обележавању јубилеја рада Завода – 70. година Завода и 20. година канцеларије Завода у Нишу, као и комплетна организација Парковијаде, којој је Завод био био домаћин.

Израђиване су презентације и филмови и омогућено је приказивање тих презентација и филмова, како у просторијама Завода, тако и на сајмовима и другим скуповима на којима је Завод учествовао.

Израђена су упутства за рад на модулима информационог система и прослеђена корисницима.

Током 2018. године је одсек узео учешћа на следећим конференцијама: - ГИС Дата (Корисничка ГИС конференција), INFOFEST - највећи регионални скуп информатичких технологија, ГИС-ЕКО-ИТ - ускостручни симпозијум који се бавио географским информационим системима у екологији, 31 Сабор геодета и симпозијум о безбедности компјутерских мрежа.

2. КАРТОГРАФИЈА

Послови из области картографије обухватају израду и измену целокупне картографске документације за потребе стручних сектора Завода, односно за потребу целокупне основне делатности Завода. У том смислу, ангажовање области картографије се односило на следеће послове:

За потребе израде студија заштите:

Ревизија студије Предео изузетних одлика „Рајац“, општина Љиг. (Попис кат. парцела и власништва, прорачуни површина, израда карата и студије), ПИО „Долина Пчиње“, проширење граница (допуна), СП „Вражји камен“ (допуна), ПП „Стара планина“, СП „Стабло лужњака у Горчинцу“, СП „Стабло храста сладуна у Товрљене“, СП „Стабло храста лужњака у Паљане“ (одложено), СП „Стабло Белог Јавора у Стрелцу“, СП „Таковски грм“, Природни простор споменичког комплекса „Горњак“, СП „Пиратерија реке Завојшнице“, СП „Планина Цер“, ПИО „Овчарско-Кабларска клисура“, СРП „Увац“, ПП „Голија“

За потребе израде уредби:

СРП „Ртањ“, СП „Петничка пећина“, ПИО „Жељин“, ПИО „Маљен“, СП „Брзанско Моравиште“

За потребе израде Програма управљања

ПП „Златибор”, СП „Сиколска река са водопадом на Мокрањсакој стени”, СП „Прераст у кањону Вратне”, СП „Долина потока Бигар”, СП „Лазарев кањон”, ПИО „Камена гора”

За потребе прелиминарних истраживања

„Карагача“, „Златар“, „Кањон Рзава“, „Горњачка клисура“, „Јастребац“

Решења о заштити природе

Израда карата и анализа је урађена за 1124 услова и мишљења за потребе израде Решења о заштити природе.

За потребе издавачке делатности

Књига Сиви соко, израда прилога

ОСТАЛЕ КАРТОГРАФСКЕ АКТИВНОСТИ

- Прикупљање картографских података са терена
- Израда карте хидролошког наслеђа Србије
- Припрема за извештавање за Бернску конвенцију
- Усклађивање и израда shape фајлова са подацима Биолошког факултета
- Израда картографских елабората за ауторизацију од стране РГЗ-а за потребе монографије „Црвена књига правокрилаца“ и „Црвена књига птица“
- Рад на попису и изради, као и свакодневном одржавању збирног shape-а и карте свих заштићених природних добара и добара у поступку заштите, подручја за која су завршене студије, али нису покренути поступци заштите, студија у изради.
- Израда теренских карата и обрада осталих карата по потреби (геолошке, педолошке и сл.).
- Редовни послови скенирања докумената, штампаних материјала и карата и достављања дописа за потраживање податка од РГЗ-а.
- Редовни послови одржавања, уноса и исправки дигиталних података у информационом систему.
- Администрација Информационог система у сегменту заштићених природних добара
- Извештај и shape-ови припремљени за потребе Агенције за заштиту животне средине.
- Израда карата за Хиландар, прикупљање и уношење података за изграђене МХЕ и израда картографског приказа издатих мишљења и решења за МХЕ.
- За све предмете је вршен увид у смислу одређивања да ли су предметне локације у оквиру подручја еколошке мреже (ПА, ИВА, РВА Емералд) и др.

Картограф у Нишу је осим наведених послова још био ангажован и на:

- Прикупљању картографских података са терена и био ангажован као возач за потребе стручних надзора, теренских истраживања као и приликом транспорта повређених животиња
- Заштити од пожара (преглед, контрола и одржавање ПП апарата и др.)

- Одржавању возила (месечни контролни преглед, евиденција пређених километара и потрошња горива, прање, поправка)
- Контроли забране пушења у просторијама Завода у Нишу

3. ПРАВНИ, ОПШТИ, КАДРОВСКИ И ПОСЛОВИ ЈАВНИХ НАБАВКИ

У Одељењу за правне, кадровске и опште послове (у даљем тексту: Одељење) обављани су сви текући послови, као и повремени, ванредни послови из делокруга рада Одељења и то: правни, кадровски и нормативни послови везани за делатност Завода, општи послови, послови заступања пред судовима, послови јавних набавки, послови припреме материјала и предлога одлука за седнице управног одбора, послови пружања информација од јавног значаја, израда предлога општих аката Завода, предлога одлука које доноси директор, израда уговора, одлука, правилника и других аката, израда предлога одлука, као правна помоћ и подршка запосленима у органима локалне самоуправе, учешће у изради решења о условима заштите природе и изради мишљења, израда правних тумачења и правних мишљења, поступање по жалбама, израда закључака, тужби, одговора на тужбу, жалби и других поднесака у складу са позитивним законским и другим прописима, послови вођења Централног регистра заштићених природних добара, послови превоза запослених, послови писарнице, дактилографски послови, послови против-пожарне заштите, курирски послови, послови кафе-кухиње, као и други послови.

Основна делатност: Иако више није законска обавеза, на захтев органа локалне самоуправе, Одељење и даље припрема предлоге одлука о заштити природних добара. Поред овога, помаже се органима локалне самоуправе достављањем модела одлука о заштити, прегледају се и исправљају нацрти аката који они сами сачине. У складу са Законом о заштити природе, Завод израђује предлоге аката о престанку заштите подручја. Током 2018. године Одељење је интезивно радило на свим активностима везаним за израду мишљења/решења о условима заштите природе, како по устаљеној процедури, тако и по централној обједињеној процедури. Одељење је ажурно поступало по примљеним жалбама, израђивало решења и друге дописе у складу са Законом о општем управном поступку. Правовремено се старало о поштовању рокова за поступање у свим поступцима, као и о пружању информација по захтевима за приступ информацијама од јавног значаја.

Нормативна делатност: У складу са обавезом усаглашавања унутрашњих правних аката са Законом о раду, још 2015. године донет је нови Правилник о раду Завода, а након усаглашавања са примедбама надлежних органа и усклађен Предлог од 04.07.2017. године. Међутим, исти још увек није ступио на снагу, јер ни после више ургенција од стране Завода, до данас нису добијене све потребне сагласности.

Донето је више одлука и овлашћења директора у складу са потребама процеса рада и организације рада.

Донета су општа акта - Правилник о ближем уређењу поступка јавне набавке, Правилник о изменама и допунама Правилника о ближем уређењу поступка јавне набавке, а израђен је и Предлог правилника о издавању публикација Завода. У току

је и израда новог Правилника о организацији и систематизацији послова Завода, у складу са Законом о запосленима у јавним службама.

У току 2018. године представник Одељења је учествовао у Радној групи за измене и допуне Закона о заштити природе.

У току 2018. године одржано је укупно шест седница Управног одбора. Није одржана ниједна седница Надзорног одбора.

Послови вођења кадровске евиденције и остваривања права из радног односа запослених у Заводу су благовремено и успешно извршавани. На дан 01.12.2018. године у Заводу је запослено укупно 68 запослених, од којих 57 у седишту Завода, а 11 у Канцеларији у Нишу. Од укупног броја запослених, 61 је запослено на неодређено време, а седам у радном односу на одређено време. Током године закључена су два уговора о раду на неодређено време и пет уговора о раду на одређено време. Закључени су уговори о волонтерском-стручном усавршавању са укупно 12 волонтера, уговор о делу са три посленика због повећаног обима посла, шест уговора о привременим и повременим пословима и један уговор о допунском раду. Сви ови уговори, као и престанци радних односа, благовремено су пријављивани код Националне службе за запошљавање и Фонда за пензијско и инвалидско осигурање запослених. Благовремено су спроведени и сви остали текући послови везани за остваривање права свих запослених у Заводу (израда решења о годишњем одмору, решења о плаћеном и неплаћеном одсуству, накнадама, јубиларним наградама, решења за службена путовања, послови везани за оверу здравствених књижица запослених и чланова њихових породица, послови евиденције присутних на раду и других евиденција, спроведен је конкурс ради запошљања...).

Са новопримљеним запосленима и другим радно ангажованим лицима спроведен је поступак обуке и провере знања из области противпожарне заштите и обављено тестирање из материје безбедности и здравља на раду. Ажурно је вођена евиденција о запосленима оспособљеним за безбедан и здрав рад. У текућој години догодиле су се три повреде на раду, све појединачни случајеви, од којих две са лаком, а једна са тешком повредом.

Заступање Завода у судским поступцима и поступцима пред другим државним органима. У 2018. години уредно су извршаване све обавезе у вези са заступањем, благовремено су израђивани и достављани сви поднесци у складу са Законом о парничном поступку, уредно се приступало свим заказаним рочиштима и уредно сачињавани и достављани записници са истих и потребни извештаји. У 2018. години одржано је укупно 10 рочишта, у споровима који се воде пред Трећим основним судом у Београду, по тужбама седам бивших запослених за поништај решења о отказу уговора о раду у поступку рационализације (2016. година). Два поступка су одложена на неодређено време, три спора су у првом степену окончана доношењем пресуде којом се у целости одбијају тужбени захтеви тужилаца, уложене су жалбе, те одговори на жалбе и чекају се другостепене одлуке. Један спор је окончан доношењем пресуде у првом степену којом се усваја тужбени захтев тужиоца за враћање на рад, уложена је жалба и чека се другостепена одлука. Један поступак је у току.

Током 2018. године закључено је **више уговора** из области заштите природе: Уговор за емитовање прилога на РТС-у емисији „Од злата јабука“; Уговор са WWF ADRIA– Удругом за заштиту природе и очување биолошке разноликости из Загреба; Уговор о заједничком објављивању публикације „Црвена књига фауне Србије IV - Правокрилци“ и „Црвена књига фауне Србије III – Птице; Уговор са Animal Rescues Serbia из Београда; затим и више споразума о пословној сарадњи: OIKON д.о.о. Институтом за примењену екологију из Загреба; са Фармацеутским факултетом из Београда; Анекс I Уговора о научно-техничкој и пословној сарадњи са Биолошким факултетом Универзитета у Београду; Уговор са невладином организацијом CNVP из Холандије; Уговор о пружању услуга праћења медија са „Нинамедиа клипинг“, д.о.о. из Новог Сада. Закључено је и више других уговора који нису директно везани за делатност заштите природе, а који су од значаја за укупну делатност Завода.

Завод је учествовао и као понуђач у поступцима јавним набавкама других наручилаца, те су закључени: уговор о услугама мониторинга медведа у Парку природе „Голија“ за ШГ „Голија“ Ивањица; уговор о мониторингу комплексних истраживања карста СРП „Јерма“; уговор о мониторингу сова за потребе ПП „Стара планина“, са израдом публикација о совама и изради дрвене осматрачнице за посматрање птица и уговор о мониторингу колоније белоглавог супа на подручју СРП „Увац“.

Редовно се **прати доношење нових законских и подзаконских прописа** и њихових измена, који се достављају свим запосленима или појединим запосленим на лични захтев. Израђују се правна мишљења и дају тумачења из различитих области права - почев од тумачења и мишљења у вези са применом општинских аката Завода, радног права, јавних набавки, Закона о општем управном поступку, до оних везаних за област екологије, односно примене Закона о заштити природе, Закона о планирању и изградњи, Закона о озакоњењу објеката, Закона о заштити животне средине и других еколошких прописа.

Сви **административни и дактилографски послови** обављени су квалитетно и на време.

У оквиру Одељења се обављају и послови поступања по захтевима за приступ информацијама од јавног значаја, послови јавних набавки, управни послови у оквиру Централне обједињене процедуре и послови вођења Централног регистра заштићених природних добара.

Информације од јавног значаја: У току 2018. године обављени су следећи послови: ажурирање података везаних за информације од јавног значаја; поступање по захтевима - укупно 30 захтева; информисање надлежних руководиоца, координација за достављање података, указивање на рокове за поступање, сарадња са надлежним руководиоцима и стручним сарадницима, израда коначних одговора по захтевима, као и припрема и ажурирање Информатора о раду Завода. Највећи проценат поднетих захтева за приступ информацијама од јавног значаја односио се на поступање Завода у вези са изградњом минихидроелектрана, а захтеве су најчешће поносили новинари разних продукција и представници Цивилног друштва.

Јавне набавке: У Одељењу, у току 2018. године правовремено и квалитетно су обављени сви послови јавних набавки, у складу са Планом јавних набавки за 2018.

годину, Законом о јавним набавкама и Правилником о ближем уређењу поступка јавне набавке.

До 11.12.2018. године успешно је спроведено укупно 20 поступака јавних набавки, те су са најповољнијим понуђачима закључени уговори. Између осталог, спроведени су отворени поступци и закључени уговори ради Прибављања података и других услуга у циљу наставка израде црвених листа појединачних група организама флоре, фауне и гљива у Републици Србији; Прибављање података и других услуга у циљу успостављања еколошке мреже Европске уније Натура 2000 као дела еколошке мреже Републике Србије; Прибављање података и других услуга у циљу наставка успостављања еколошке мреже у Републици Србији; Прибављање података и других услуга у циљу успостављања еколошке мреже Европске уније Натура 2000 као дела еколошке мреже Републике Србије. У току је поступак јавне набавке израде WEB апликације за унос података о типовима станишта и појединачним групама организама флоре и фауне за потребе успостављања еколошке мреже Европске уније Натура 2000 у Републици Србији“.

Спроведено је и више поступака набавки на које се не примењује Закон о јавним набавкама.

Одељење уредно води евиденцију јавних набавки и благовремено доставља кварталне извештаје Управи за јавне набавке. Донет је План јавних набавки за 2018. годину, који је, у складу са Законом о јавним набавкама објављен на Порталу јавних набавки и званичном сајту Завода.

Сви послови експедиције решења која својим потписом оверава начелник Одељења у оквиру **Централне обједињене процедуре** су у току 2018. године обављени квалитетно и на време.

Централни регистар заштићених природних добара се води ажурно, односно редовно се уносе све промене у вези уписа или брисања. На основу података из Регистра, запосленима се свакодневно дају подаци о статусу одређеног подручја. На захтеве државних органа и институција, невладиних организација и грађана, благовремено се достављају информације које садржи Регистар.

3.1. УЧЕШЋЕ У ИЗРАДИ И РЕАЛИЗАЦИЈИ СТРАТЕШКИХ ДОКУМЕНАТА ИЗ ОБЛАСТИ ЗАШТИТЕ ПРИРОДЕ

Полазећи од одредаба Закона о заштити природе („Службени гласник РС“, бр. 36/2009, 88/2010, 91/2010 и 14/2016; у даљем тексту: Закон), основни документи заштите природе су: Стратегија заштите природе Републике Србије, програми заштите природе аутономне покрајине и јединице локалне самоуправе и извештаји о стању природе.

Закон је прописао да се за спровођење Стратегије израђују акциони планови, које такође доноси Влада за период од највише пет година, док се Стратегија израђује на основу извештаја о стању природе.

Министарство заштите животне средине је организовало низ састанака поводом израде измена и допуна Предлога стратегије заштите природе. Стратегија је била

предмет јавног увида у 2016. години и прибављања мишљења надлежних министарстава. Међутим, у складу са новим Законом о планском систему Републике Србије („Службени гласник РС“, бр. 30/2018) и сугестија Републичког секретаријата за јавне политике, представљена је обавеза усклађивања предлога Стратегије са Законом у смислу техничких прилагођавања и усклађивања (нова методологија). Такође, примедбе Министарства финансија на текст Предлога стратегије била су у смислу конкретизације и усклађивања буџета.

Рад на изменама Предлога стратегије обухватио је израду Обрасца Акционог плана у целости, при чему су полазне тачке биле утврђивање укупно пет циљева - једног општег и четири посебна циља (од претходно предложених 12). Уз дефинисање циљева, појединачно су за сваки циљ дефинисане и мере, активности за спровођење мера, показатељи на нивоу мера (показатељ резултата), институције надлежне за спровођење мера, партнери у спровођењу мера, процењена финансијска средства (буџет, донаторска) и рокови за спровођење.

Поред учешћа у изради стратешких докумената, Завод учествује и у доношењу појединих законских прописа.

Наиме, ове године представници Завода, као чланови радне групе коју је именовало Министарство заштите животне средине, су активно учествовали у изради Нацрта Закона о изменама и допунама Закона о заштити природе. На више састанака Радне групе, представници Завода су изнели своје предлоге и примедбе. Измене закона још нису прошле законску процедуру, тако да нису ни ступиле на правну снагу.

Даље, у поступку припреме закона којим се уређује област климатских промена, одржана је четврта по реду јавна расправа у вези Нацрта закона о климатским променама. Циљ закона је успостављање система мониторинга и извештавања о емисијама гасова са ефектом стаклене баште (ГХГ) и других информација од значаја за област климатских промена. С тим у вези, дефинисано је смањење ГХГ на економски исплатив начин и адаптација на климатске промене, као и усвајање стратегија и планова. Предочено је да предстоји усклађивање секторских политика са овим законом у делу који се односи на емисије, ограничења и др. Указано је да је сада законом утемељено формирање Националног савета за климатске промене. Након представљања Закона, спроведена је дискусија у којој су учествовали представници индустрије и привреде, као и невладиног сектора (удружења, организација) који је имао конкретне примедбе. Дискусија се највише водила у вези последица климатских промена по здравље људи у Србији.

Помињемо и да Закон о званичној статистици („Службени гласник РС“, бр. 104/2009) препознаје појмове Одговорни произвођачи званичне статистике и Остали одговорни произвођачи званичне статистике. На основу овог Закона израђује се, као стратешки документ за период од пет година, Програм са планираним активностима званичне статистике. У Програму званичне статистике у периоду од 2016. до 2020. године („Службени гласник РС“, бр. 55/2015) Завод за заштиту природе Србије је препознат као Остали одговорни произвођачи званичне статистике за активност - Регистар заштићених природних добара. На годишњем нивоу Завод доставља податке о заштићеним природним добрима у Републици Србији Републичком заводу за статистику са нивоом података из Централног регистра заштићених природних добара. За ДЕВ ИНФО БАЗУ Републичког завода за статистику Завод доставља

податке за индикатор Процент површине заштићених природних добара у односу на површину Републике Србије.

4. ФИНАНСИЈСКИ ПОСЛОВИ

У 2018. години обављене су следеће пословне активности Одељења за финансијско-материјалне послове:

- Израда дневних финансијских извештаја о стању и променама стања на рачунима у систему консолидованог рачуна Управе за трезор;
- ликвидатура улазних и излазних рачуна, припрема електронских налога за плаћање, вођење евиденције магацинског пословања;
- евидентирање остварених службених путовања у земљи, обрада путних налога и достављање ликвидатору на реализацију, обрада девизних налога за плаћање по иностраним службеним путовањима;
- вођење евиденције добављача и купаца, као и контрола наплативости потраживања од дужника и измирења новчаних обавеза према повериоцима;
- извештавање Министарства финансија о стању доспелих, а неизмирених обавеза (доцњи) за сваки квартал текуће буџетске године;
- исплата и наплата динарских и девизних готовинских рачуна преко динарске и девизне благајне и други послови области из девизног пословања;
- састављање прописаних финансијских извештаја за Завршни обрачун претходне 2017. године;
- књиговодствено обухватање пословних промена, усаглашавање картице са дневником главне књиге;
- достављање извода отворених ставки дужницима и повериоцима;
- послови везани за обрачун и исплату трошкова и накнада по путним налозима, евиденција службених путовања и бонова за гориво и путарину;
- усаглашавање књиговодственог са стварним стањем по обављеном попису;
- старање о исправности основних средстава и имовине, као и вођење робно-материјалног књиговодства;
- вођење помоћне књиге основних средстава, ситног инвентара и ванбилансне евиденције;
- у складу са одредбама Закона о буџетском систему, Министарству финансија - Централна јединица за хармонизацију, у пописаном року достављају се Годишњи извештај о систему финансијског управљања и контроле за 2017. годину и Годишњи извештај о активностима интерне ревизије за 2017. годину;
- достављање захтева за дознаку финансијских средстава надлежном ресору, ради одвијања редовног пословања Завода;
- достављање Извештаја о евиденцији непокретности у јавној својини корисника за 2017. годину Републичкој дирекцији за имовину;
- достављање прописаних података Министарству финансија за потребе ажурирања Регистра запослених, изабраних, именованих и ангажованих лица, у законом прописаном року, до седмог у текућем месецу за претходни месец;
- у циљу контроле наменске потрошње средстава субвенција, до десетог у текућем месецу Министарству заштите животне средине доставља се Извештај са спецификацијом утрошених средстава за претходни месец;

- достављање кварталних и годиšnjег Извештаја о извршењу буџета надлежном ресору, у законом прописаном року;
- достављање кварталног Извештаја о учинку програма рада Завода по захтеву надлежног ресора;
- у законом прописаном року достављање М4 обрасца - Пријава за утврђивање стажа осигурања запослених ПИО фонду за 2017. годину;
- праћење Централизоване евиденције поступка обједињене процедуре за издавање локацијских услова посредством надлежног органа – Министарство грађевинарства / општинске или градске управе, као и контрола наплативости прописаних такси за издавање акта о условима заштите природе (Завод у наведеном поступку има статус имаоца јавних овлашћења);
- по основу поднетих захтева, Завод врши издавање Решења о условима заштите природе и наплату прописаних такси по издатим решењима, у складу са интерним општим актом;
- подношење појединачних пореских пријава Министарству финансија – Пореској управи, за све исплате прихода на које се обрачунава и плаћа порез по одбитку и доприноси за обавезно социјално осигурање;
- достављање података о измиреним обавезама према добављачима Министарству финансија, у складу са Законом о роковима измирења новчаних обавеза у комерцијалним трансакцијама (РИНО);
- праћење реализације уговорних обавеза по спроведеним поступцима јавне набавке и вођење евиденције набавки на које се не примењује Закон о јавним набавкама;
- планирање и праћење реализације одобрених апропријација у складу са Упутством за припрему буџета, као и инструкцијама и смерницама из Фискалне стратегије за текућу 2018. и наредне две фискалне године;
- израда годиšnjег финансијског плана Завода, контрола спровођења Финансијског плана и Плана јавних набавки, као и праћење актуелних прописа из области финансијско - материјалног пословања и рачуноводства;
- на основу покренутог процеса финансијског планирања Завода за заштиту природе Србије за 2019. годину којим су ближе дефинисане активности, овлашћења и надлежности у поступку планирања, као и рокови за обављање појединих активности процеса планирања, предлагачи набавки у оквиру унутрашњих организационих јединица у којима су распоређени, достављају своје финансијске захтеве и предлоге у погледу стварних потреба за набавкама у 2019. фискалној години, које су предвиђене планираним активностима из Програма рада Завода;
- финансијско праћење дефинисаних пројеката и реализација пројектних активности у сарадњи са организацијама из области заштите природе.

ПРИЛОГ

Табела 1.

Научни назив	Српски назив	Бр.	Поступање	Датум
<i>Asio otus</i>	утина	6	Пуштање у природу из Бео зоо врта опорављених јединки	20.07.2018.
<i>Athene noctua</i>	кукумавка	3	Пуштање у природу из Бео зоо врта опорављених јединки	20.07.2018.
<i>Strix aluco</i>	шумска сова	4	Пуштање у природу из Бео зоо врта опорављених јединки	20.07.2018.
<i>Falco tinnunculus</i>	ветрушка	12	Пуштање у природу из Бео зоо врта опорављених јединки	17.07.2018.
<i>Ciconia ciconia</i>	бела рода	1	Збрињавање у Бео зоо врту повређене јединке	11.07.2018.
<i>Buteo buteo</i>	мишар	7	Пуштање у природу јединки из Бео зоо врта	21.06.2018.
<i>Corvus cornix</i>	сива врана	1	Збрињавање у Бео зоо врту повређене јединке	29.06.2018.
<i>Falco tinnunculus</i>	ветрушка	1	Збрињавање у Бео зоо врту младунца	19.06.2018.
<i>Falco tinnunculus</i>	ветрушка	1	Збрињавање у Бео зоо врту младунца	20.06.2018.
<i>Buteo buteo</i>	мишар	1	Збрињавање у Бео зоо врту	20.06.2018.
<i>Falco tinnunculus</i>	ветрушка	1	Збрињавање у Бео зоо врту илегално гајене у соколарске сврхе	15.06.2018.
<i>Apus apus</i>	црна чиопа	1	Збрињавање у Бео зоо врту младунца	15.06.2018.
<i>Falco tinnunculus</i>	ветрушка	1	Збрињавање у Бео зоо врту младунца	10.05.2018.
<i>Corvus cornix</i>	сива врана	1	Збрињавање у Бео зоо врту повређене јединке	10.05.2018.
<i>Anas platyrhynchos</i>	глувара	6	Збрињавање у Бео зоо врту младунца	10.05.2018.
<i>Buteo buteo</i>	мишар	1	Пуштање у природу јединке из Бео зоо врта	18.03.2018.
<i>Falco tinnunculus</i>	ветрушка	1	Збрињавање у Бео зоо врту младунца	16.03.2018.
<i>Scolopax rusticola</i>	шумска шљука	1	Збрињавање у Бео зоо врту повређене јединке	08.03.2018.
<i>Buteo buteo</i>	мишар	1	Збрињавање у Бео зоо врту повређене јединке	06.03.2018.
<i>Asio otus</i>	утина	1	Збрињавање у Бео зоо врту повређене јединке	26.02.2018.
<i>Buteo buteo</i>	мишар	1	Збрињавање у Бео зоо врту	20.02.2018.
<i>Athene noctua</i>	кукумавка	1	Збрињавање у Бео зоо врту повређене јединке	21.02.2018.
<i>Buteo buteo</i>	мишар	1	Збрињавање у Бео зоо врту пореклом	14.02.2018.

Научни назив	Српски назив	Бр.	Поступање	Датум
			из места Вучје (Лесковац)	
<i>Asio otus</i>	утина	1	Збрињавање у Бео зоо врту повређене јединке	13.02.2018.
<i>Podiceps cristatus</i>	ћубасти гњурац	1	Збрињавање у Бео зоо врту повређене јединке	26.01.2018.
<i>Buteo buteo</i>	мишар	1	Збрињавање у Бео зоо врту повређене јединке са војног аеродрома Батајница	12.01.2018.
<i>Buteo buteo</i>	мишар	1	Сарадња са инспекцијом, сумња на тровање на једном лешу	20.02.2018.
<i>Strix aluco</i>	шумска сова	1	Пронађен леш са непознатим узроком угинућа	21.02.2018.
<i>Tyto alba</i>	кукувија	1	Пронађен леш, страдање од налетања на стаклени део објекта	07.03.2018.
<i>Pyrrhula pyrrhula</i>	зимовка	1	Сарадња са инспекцијом, одузете у Крагујевцу и пуштене у природу	10.04.2018.
<i>Chloris chloris</i>	зелентарка	3	Сарадња са инспекцијом, одузете у Крагујевцу и пуштене у природу	10.04.2018.
<i>Emberiza schoeniclus</i>	барска стрнадица	2	Сарадња са инспекцијом, одузете у Крагујевцу и пуштене у природу	10.04.2018.
<i>Linaria cannabina</i>	конопљарка	12	Сарадња са инспекцијом, одузете у Крагујевцу и пуштене у природу	10.04.2018.
<i>Carduelis carduelis</i>	чешљугар	41	Сарадња са инспекцијом, одузете у Крагујевцу и пуштене у природу	10.04.2018.
<i>Spinus spinus</i>	чижак	21	Сарадња са инспекцијом, одузете у Крагујевцу и пуштене у природу	10.04.2018.
<i>Falco tinnunculus</i>	ветрушка	2	Збрињавање у Бео зоо врту јединки из Шапца, сарадња са инспекцијом	11.05.2018.
<i>Buteo buteo</i>	мишар	1	Збрињавање у Бео зоо врту јединке из Шапца, сарадња са инспекцијом	11.05.2018.
<i>Buteo buteo</i>	мишар	1	Збрињавање у Бео зоо врту повређене јединке	19.06.2018.
<i>Picus viridis</i>	зелена жуна	1	Збрињавање у Бео зоо врту повређене јединке	19.06.2018.
<i>Buteo buteo</i>	мишар	1	Збрињавање у Бео зоо врту јединке узете из природе, одузета у сарадњи са инспекцијом	16.07.2018.
<i>Strix uralensis</i>	дугорепа сова	1	Преузета у тешком стању у селу Берчинац и збринута (угинула током лечења)	18.01.2018.
<i>Buteo buteo</i>	мишар	2	по пријави ДЗП, уз присуство еколошке инспектора нађени мртви поред ауто-пута код Новог Ланишта; вероватно страдање услед налетања на	18.01.2018.

Научни назив	Српски назив	Бр.	Поступање	Датум
			возила	
<i>Buteo buteo</i>	мишар	1	нађен мртав у фази распадања поред ауто-пута на брду Мечки код Ражња; вероватно страдање у налетању на возила	18.01.2018.
<i>Strix aluco</i>	шумска сова	1	преузета са повређеним крилом у селу Велика Грабовница код Лесковца и збринута у Зоо врт у Палићу	24.01.2018.
<i>Accipiter nisus</i>	кобац	1	преузет у лошем стању у селу Велика Грабовница код Лесковца и угиноу током транспорта до прихватилишта	24.01.2018.
<i>Buteo buteo</i>	мишар	2	збринуте из привременог прихватилишта ЗОО Планет у Зоо врт у Палићу	25.01.2018.
<i>Gyps fulvus</i>	белоглави суп	1	Завод обавештен од „Клинике Шојић“ да је нађена изнемогла птица код села Присојнице код Чачка – лечен и збринут у СРП „Увац“ (где се сада налази на опоравку)	25.01.2018.
<i>Buteo buteo</i>	мишар	1	преузет из Горње Врежине и збринут (привремено прихватилишта ЗОО Планет у Каменици) и угиноу	01.02.2018.
<i>Buteo buteo</i>	мишар	1	преузет повређен из Крагујевца и збринут у ЗОО врту у Београду	6.03.2018.
<i>Carduelis carduelis</i>	чешљугар	1	Сарадња са инспекцијом, одузете у Пироту и пуштене у природу	9.03.2018.
<i>Buteo buteo</i>	мишар	1	Обавештење „Клинике Шојић“ преузела тешко повређеног мишара из Крагујевца који је угиноу током лечења (страдао услед налетања у саобраћају)	21.03.2018.
<i>Carduelis spinus</i>	чижак	2	Сарадња са инспекцијом, одузете у Зајечару и пуштене у природу	27.03.2018.
<i>Carduelis spinus</i>	чижак	2	Сарадња са инспекцијом, одузете у Берировцу код Пирота и пуштене у природу	02.04.2018.
<i>Carduelis carduelis</i>	чешљугар	3	Сарадња са инспекцијом, одузете у Берировцу код Пирота и пуштене у природу	02.04.2018.
<i>Buteo buteo</i>	мишар	1	нађен мртав испод далековода на Златибору (е-маил – допис од А. Миловановића, ЈП „Србија-Шуме“ ПП Златибор)	10.04.2018.
<i>Asio otus</i>	утина	1	Обавештење „Клинике Шојић“ добијена тешко повређена птицу која је угинула током лечења	17.04.2018.

Научни назив	Српски назив	Бр.	Поступање	Датум
<i>Buteo buteo</i>	мишар	1	нађен мртав у граду Врању (обавештење телефоном Ловачко удружење „Фазан“ из Врања); узрок смрти непознат – сумња се на тровање од голубара	19.04.2018.
<i>Ixobrychus minutus</i>	чапљица	1	Млада јединка преузета из Владичиног Хана, привремено збринута а затим пуштена у природу	11-19.07.2018.
<i>Accipiter gentilis</i>	јастреб	1	Млада тешко повређена јединка преузета из Нишке Бање, збринута али је убрзо угинула од повреда	11.07.2018.
<i>Athene noctua</i>	кукумавка	1	Повређена јединка из Прокупља, збринута и потом пуштена у природу	14-19.07.2018.
<i>Strix aluco</i>	шумска сова	1	Млада повређена јединка из Крагујевца, привремено збринута ради опоравка (ускоро треба да се пусти)	12.07.2018.
<i>Falco cherrug</i>	степски соко	1	Млада изнемогла јединка преузета из села Лебине и збринута у ЗОО Палић (птицу преузео и предао републички инспектор)	17.07.2018.
<i>Ciconia ciconia</i>	бела рода	1	млада јединка са деформацијама у развоју нађена у селу Пуковцу, угинула одмах након збрињавања	27.07.2018.
<i>Bubo bubo</i>	буљина	1	млада птица са повређеном ногом нађена у Гаџином Хану, збринута али је убрзо угинула током лечења	30.07.2018.
<i>Ciconia ciconia</i>	бела рода	1	обавештење „Зоопланет-а“: Добили су на лечење и збрињавање повређену птицу из села Тешице (са откинутим делом ноге)	30.07.2018.
<i>Carduelis carduelis</i>	чешљугар	13	Сарадња са инспекцијом, одузете у Зајечару и пуштене у природу	02.08.2018.
<i>Carduelis spinus</i>	чижак	3	Сарадња са инспекцијом, одузете у Зајечару и пуштене у природу	02.08.2018.
<i>Carduelis chloris</i>	зелентарка	3	Сарадња са инспекцијом, одузете у Зајечару и пуштене у природу	02.08.2018.
<i>Fringilla coelebs</i>	зеба	3	Сарадња са инспекцијом, одузете у Зајечару и пуштене у природу	02.08.2018.
<i>Pyrrhula pyrrhula</i>	зимовка	1	Сарадња са инспекцијом, одузета у Зајечару и пуштена у природу	
<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	обична црвенрепка	1	Сарадња са инспекцијом, одузета у Зајечару и пуштена у природу	02.08.2018.
<i>Buteo buteo</i>	мишар	1	преузета веома изнемогла птица из села Градашнице код Пирота, угинула након збрињавања	08.08.2018.

Научни назив	Српски назив	Бр.	Поступање	Датум
<i>Aso otus</i>	утина	2	нађена и пуштена у природу два привремено збринута младунца на подручју Ниша	08.08.2018.
<i>Falco tinnunculus</i>	ветрушка	1	пуштена у природу два младунца из прихватилишта, нађена и пуштена на подручју Ниша	08.08.2018.
<i>Ciconia ciconia</i>	бела рода	1	преузета уинула птица из околине Велике Плане и предата Природњачког музеју у Београду	10.08.2018.
<i>Athene noctua</i>	кукумавка	1	Повређена јединка нађена између Рековца и Јагодине, збринута у зоолошки врт у Београду	10.08.2018.
<i>Gyps fulvus</i>	белоглави суп	1	Завод обавештен од „Клинике Шојић“ да је нађена изнемогла птица у СРП „Увац“ – лечен и збринут у СРП „Увац“ (где се сада налази на опоравку)	10.08.2018.
<i>Psittacus erithacus,</i> <i>Amazona autumnalis,</i> <i>Amazona aestiva,</i> <i>Amazona ochrocephala,</i> <i>Amazona festiva,</i> <i>Amazona albifrons,</i> <i>Amazona vinacea,</i> <i>Amazona leucocephala</i>	папагаји	31	Сарадња са инспекцијом, редовни инспекцијски надзор, нема неправилности, држање у складу са Законом о заштити природе, физичко лице Београд	16.10.2018.
<i>Falco peregrinus</i>	сиви соко	22	Сарадња са инспекцијом, редовни инспекцијски надзор одгајивачнице соколова „Clever Falcons“, Пријевор (Чачак), нема неправилности, држање у складу са Законом о заштити природе	29.11.2018.
<i>Carduelis carduelis</i> <i>Carduelis carduelis x Serinus canaria domestica</i>	чешљугар хибриди чешљугара и канаринца	5+3	Сарадња са инспекцијом, ванредни инспекцијски надзор по пријави ДЗППС, непостојање доказа о пореклу јединки, 8 јединки одузето и збринута у Бео зоо врт, прекршајна пријава физичком лицу у Београду	05.12.2018.
<i>Ixobrychus minutus</i>	чапљица	1	Привремено збрињавање у Заводу и враћање у природу на канал Галовица, општина Сурчин	21.08.2018.
<i>Ciconia ciconia</i>	бела рода	1	Сарадња са инспекцијом, преузимање и збрињавање повређене јединке из	03.08.2018.

Научни назив	Српски назив	Бр.	Поступање	Датум
			Пожаревца у Бео зоо врт у Београду	
хибрид између <i>Carduelis carduelis</i> x <i>Serinus canaria</i> f. d.	млада женка хибрид између мужјака чешљугара и женке доместификова ног канаринца	1	Сарадња са инспекцијом, ванредни инспекцијски назор по пријави, непостојање доказа о пореклу јединке, јединке задржане код влкасника до судске одлуке одлуке, прекршајна пријава физичком лицу у Бојнику	14. 09.2018.
<i>Ciconia ciconia</i>	бела рода	1	Преузимање и привремено збрињавање повређене јединке из Лесковца у просторије „Зоо Планет“ а потом пртебчена у зоо врт у Палић	14. 09.2018.
<i>Ciconia ciconia</i>	бела рода	1	Преузимање и збрињавање повређене јединке из Кучева у Бео зоо врт у Београду	18.09.2018.
<i>Tyto alba</i>	кукувија	1	Јединка страдала од удара авиона на аеродрому „Никола Тесла“ у Београду и предата Заводу	10.10.2018.
више јединки разних животиња аутохтоних и алохтоних	више јединки разних животиња аутохтоних и алохтоних	више	Сарадња са инспекцијом, редовни инспекцијски назор зоолошког врта у Бору, нема неправилности, држање у складу са Законом о заштити природе	19. 10.2018.
<i>Buteo buteo</i>	мишар	1	Повређена јединка преузета у Крагујевцу на позив физичког лица и збринута у Бео зоо врт у Београду	06-07.11.2018.
<i>Carduelis carduelis</i> <i>Carduelis chloris</i> <i>Pyrrhula pyrrhula</i> <i>Passer domesticus</i> .	3 јединке чешљугара; 2 зелентарке; 3 зимовке; 3 домаћа врапца	11	Обављен превентивни инспекцијски преглед птица на међународној изложби у Нишу. Било је изложено укупно 354 птица од којих су посебно евидентиране и прегледане строго заштићене и заштићене врсте птица. За све горе наведене јединке, постојала је одговарајућа документација за држање у заточеништву.	16.11.2018.
<i>Ciconia nigra</i>	црна рода	1	Пријава једне јединке која се задржава у месту Супње (Рашка) од стране физичког лица уз савет за даље праћење без збрињавања	05.12.2018.
<i>Dendrocopos major</i>	велики детлић	1	Пријава од стране физичког лица из Београда повређене јединке, савет за збрињавање у Бео зоо врту у Београду	13.11.2018.